

MÉTAMORPHOSIS GUIIIA 1511

BIBLIOTHÈQUE DE L'UNIVERSITÉ
RÉSERVE — XVIIÈME SIÈCLE

735

8-5

2321

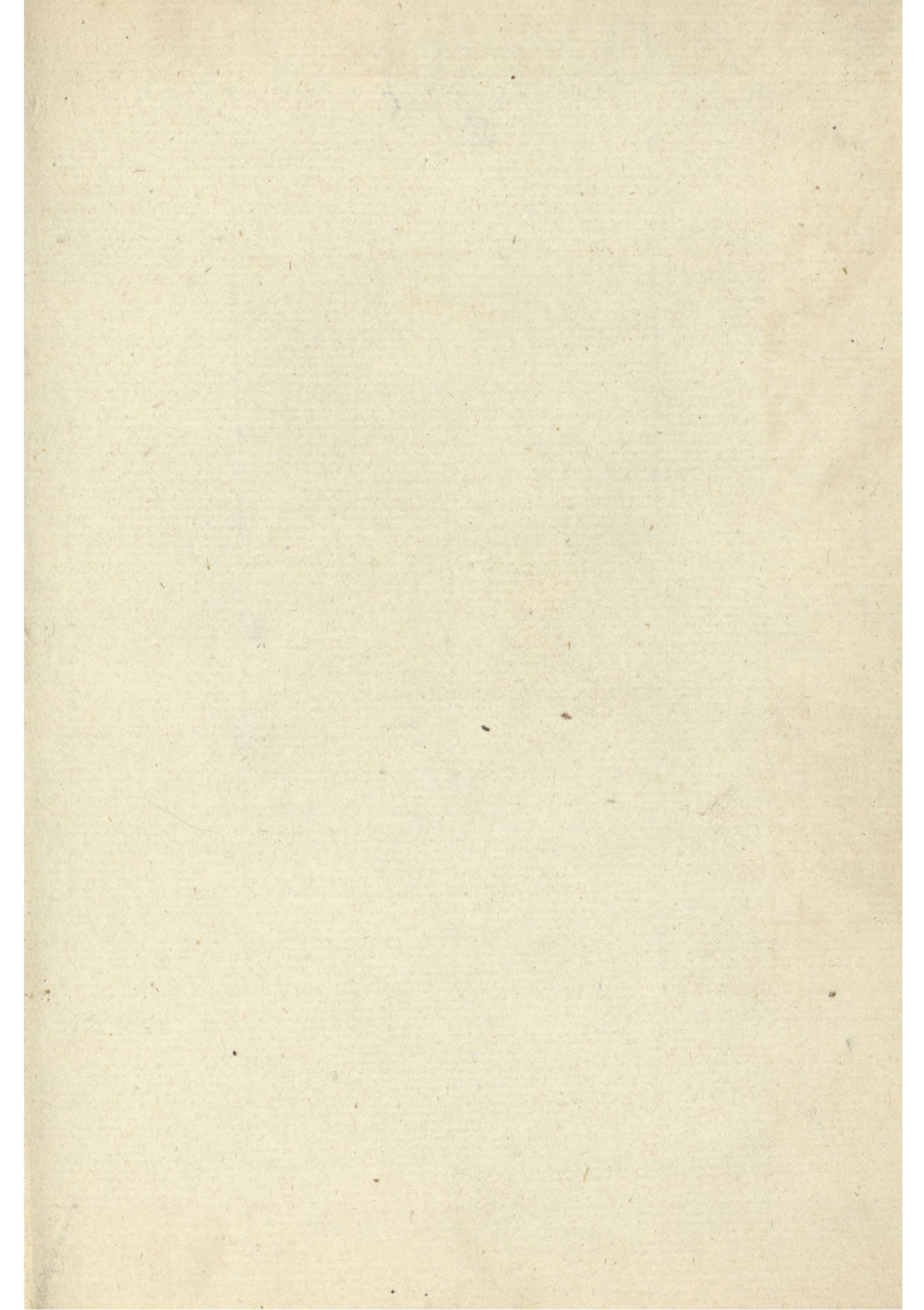
BIBLIOTHÈQUE DE L'UNIVERSITÉ.

CE LIVRE

Provient de la Bibliothèque
de

JOSEPH VICTOR LE CLERC

Membre de l'Institut
Doyen de la Faculté des lettres de Paris
de 1832 à 1865.

R. XVI. 73f

Iodocus Badius Ascensius Religioso admodū Pa-
tri Ioanni de vepria sub diuo Bernardo in Claraualle
egregie militanti. Salutem. D.

Misisti ad nos pater hūanissime morale metamorpho-
seos Ouidianę cōmētationē: venerandī videlz P̄ris
Tomę Walleys natiōe anglici luculentā & vtilem (vt
cōplures alię eius extant gentis) lucubrationē: meo
prelo (nisi fallor) imprimēdā. In qua re tacitis votis tuis lubē-
tissime morē gessi: tū q̄ ab isto tā pio tanqz p̄bando consilio
ne vnguē qdē latū discessisse voluerim: tū q̄ idē mihi fortasse
qd̄ & paternitati tuę p̄spicacissime: qn̄ adeo & authori ip̄i visū
est: Opus videlicet ipsum p̄dicatorib⁹. i. diuini verbī decla-
matorib⁹ sane q̄ vtile futurū: Siue q̄ eiusmodi mythicis ille-
cebris mortaliū animi facili⁹ & tenacius irretiant. vt sic admis-
sus circū p̄cordia ludat: ridensqz verū dicat: siue q̄ (quoniaz
nitimur in vetitū: difficileqz est consueta relinquere) voluit au-
rū egyptiacū in vsū iudeorū. i. res fabulosas ad vsū xp̄i fideliū
cōuertere: docens videlicet fabulamentis poeticis q̄ pueri ibi-
bimus senes bene vti. Sic etenī Pantheon factū est oīm s̄cto-
rū tēplū. sic februarię lustrationes virgineę purificationis ce-
rei & dñice victorię facule/brandones vocāt. Sic fere oīa tam
gentilia q̄ iudaica & festa & antistitū ornamēta in piū vsū ca-
tholica conuertit ecclesia. Nā pro saturnalibus: dñici aduent⁹
sanctissima instituit p̄apamenta. Pro Iani xeniis dñicā colit
circūcisione. Pro genialib⁹ illis ac martiis calēdis: quadragesi-
male ieiuniū. Pro phase mosaica dñicā celebrat resurrectionē.
Pro pentecoste veteri/sanctispirit⁹ missionē. Sed qd̄ p̄ singu-
la discuro: cū in omnibus nr̄is sit quedā antiquę aut sup̄stitio-
nis aut cerimōię aut verę etiā Religiois imago: Sic igr̄ & ope-
ris hui⁹ author magis in diuinis q̄ in hūanis litteris versatus:
fabulosas narrationes ad seueras morum castigationes cōuer-
tit: tametsi argutior ap̄es ex huiusmodi flosculis liq̄ di⁹ & celesti-
us subinde nectar exuxerit. Sed opus imprimēdum non iudi-
candū recepi: quocirca ne tabulā quidē imutabo p̄terq̄ i or-
thographię ratione. Quā lucubratiunculā paternitati tuę Vir-
doctissime atqz idem humanissime lubēs nūcupo atqz addico.
Vale & boni cōsule. Ex officina nostra chalcographa ad Idus
Iulias. M. D. IX.

Xp̄o fct
470

1770

**Incipit tabula Moralis interpretatio
nis Metamorphoseos Ouidiana.**

Ad maiorem notitiam & cognitionem meliorem subsequentis tabulae: quia principalis intentio est moralitates inuenire: res moribus aptas quoto folio & qua littera inuenias indicabo.

Abhorretes lasciui vide
lasciuia. folio. lxx. S
Absentia plati: eam mul-
torum malorum. fo. xlix. H
Aceptor personarum non debet esse
iudex. fo. lxiiij. B
Acheron dicitur sine gaudio vel salute. xi. a
Achilles. i. christus vel platon oblinatos
per tritionem vicere non potest. fo. lxxv. I
Ad adam ad insatiam suam totum genus
humanum occidit. fo. xl. B.
Ad adam propter peccatum: de paradisi lu-
mine fuit eiectus. ibidem
Ad adam quia fide fregit: humana natu-
ra demonibus data fuit. lxiiij. G
Ad iudicauit deus per natum humanam
culpam priorum parentum maculatam
morti poenae & culpae. xlv. &
Adulator decipit amicum. xvij. R
Adulator piceo comparatur & hi-
strioni fo. lxxix. Q.
Adulatores malum dicunt esse bonum
folio. lxiiij. L
Adulatores in ecclesia existeres: fictas
habeant apparetiam. fo. xix. b
Adulatores verba dominorum suorum tam-
quam benedicta replicant. xxxviiij. V
Adulatores referunt mala dominis suis
de subditis unde periculum non repor-
tant. fo. xxij. S.
Adulatores faciunt homines inuitijs ob-
dormire cum fistula verborum suorum Ex
emplo mercurij qui caput argi appu-
tauit. fo. xvij. S
Adulatores multa crimina permittunt
ut magnatibus placeant. xlviij. B
Aduocati & iudices sprete prius fi-
delitate ad munus duplicatum se
conuertunt. fo. xxiiij. D
Aduocati falsi ad fouendum partem suam
multa falsa fingunt. fo. lvi. &
Aduocati habent auaritiam insatia-

bilem fo. viij. E
Affectio anime est duplex: una al-
ba alia nigra fo. xlix. L
Affectio debet habere alas tempe-
rantiae fo. viij. C
Affectus mulierum erga maritos su-
os. fo. lxxiiij. R. Et vide ibi bonam
truffam de falsitate mulierum.
Affectus bonae mulieris est imagi-
natio de viro suo lxxv. H
Affectus principum malorum est ut ter-
ribiles appareant fo. liij. B
Alas contemplationis debet platus ad
celestia eleuare vij. B
Altare beatae virginis debent plati
frequentare eodem. B
Ambitiosi gloriam mundi querunt
fo. xvi. k
Ambitiosi non cessant de vno bene-
ficio ad aliud ire fo. xiiij. F.
Ambitiosus prosperitatem huius mun-
di sibi parat fo. liiiij. G
Amica christi fit vilis & bestialis cum
per vitium diabolo subiugatur. fo-
lio. xviiij. V
Amici falsi sunt abigui xix. B
Amicicias fingunt & odia prodito-
res fo. xliij. M
Amor carnalis est filius veneris. fo-
lio. vi. F
Amor ubi se ingerit non aduertit.
ibidem.
Amor est telum ieuitabile. f. xlviiij. p.
Amor naturam superat fo. x. A
Amor anime christianae in crucis patibu-
lo est suspensus fo. lxxi. C.
Amore mulierum multa mala fi-
unt. fo. li. Q
Amplexum dulcem pietatis atque chari-
tatis prelati debet illi ostendere:
quem nec dura correctione: nec tri-
bulatione vicere potest. lxxv. I.
A. ij.

Metamorphoseos Moralizata.

Anima christianaper charitatem debet xp̄m tangere. folio. xxiiij. G.
 Anima peccatrix: per contritionē in iustā psonā mutat. fo. xvij. Z.
 Anima christiana religiosa videt Iesum. folio. xvj. L.
 Anima christiana debet cogitare de morte christi: & pœnitentiā agere. Folio. lxiiij. M.
 Anima peccatrix dicitur filia diaboli. Folio. lx. T.
 Anima violatur dū ad poma aurea inclinatur. Folio. lxj. p.
 Anima circa flores mūdi occupata: i ea dūotio exiccat. fo. xxxvj. G.
 Anima a deo fugit per peccatum. Folio. xxxv. R.
 Anima humana mutatur in peccatricem & ab omni spiritualitate alienam. Folio. xvij. Q.
 Anima peccatrix propter peccatum arūdinī p̄patur. Folio. xvij. Fabula. xvj.
 Animam christianāz persequitur deus soletq; eam in amaritudinez p pœnitentiā pmutare. Fol. lx. V.
 Animā peccatricē cū diabolo fornicatam per peccatuz deus in manibus diaboli dereliquit. fo. lv. K.
 Appetit simile suū simile. fo. lj. P.
 Appetitores mundi de factis suis gloriāntur. Folio. xlj. K.
 Apollo pingitur sol pro eo q; in diuersas atates se variat: sicut apollo: vt patet in figura eiusdem. Folio. .iiij. latere. j. A.
 Apostatę virbij possunt dici. Fol. lxxij. C. post. fa. iij. lib. xv.
 Aqua est triplicis nature. Fo. ix. A.
 Aquam rustici nolunt cōcedere indigenti. Folio. xlj. V.
 Aquila Ioui consecratur atq; ethe- ri. Folio. iij. post A.
 Aquila dicitur Iouis socia & arma- gera. ibidem.
 Armaturam virtutum multipli- cē debet quilibet habere. fo. viij. A.

Armorū factis supbi & p̄suptuosi se meliorib⁹ p̄ferūt. fo. lxv. Post H.
 Arūdinī p̄pāt icesuosi. fo. xlij. Z.
 Athalia omne semē regiū dñandi libidine interfecit. Folio. xlj.
 Athlas dī cœlū sustinisse. fo. lv. L.
 Auaritia nō cessat pauperes sagit- tare. Folio. viij. D.
 Auaritia rerum pro speritatez fre- quentat. Folio. vj. C.
 Auaritia ad nos faciē p̄uertit. Fo- lio. vj. B.
 Auari p̄pter aurū p̄rem & p̄riam i mortē tradūt. fol. xlvij. T. & lib. xiiij. Fabula. ij. D.
 Auari sunt insatiabiles. Fol. xiiij. post F.
 Auari q̄runt ad altiores status cō- tinue ascendere. Folio. xiiij. A.
 Auari mutāt i arbores. fo. xx. I.
 Auari nō cessāt p diuitias crescere. Folio. xl. L.
 Auari retro p amorē tpaliū respi- cientes animas pdūt. fol. lvij. B.
 Auarus perdit vxorem suam: id ē aīam cum colligit tpalia. ibidem.
 Auarus tres malas cōditiones ha- bet. Folio. xij. B.
 Auarus dicit canis iferni eo q; isa- tiabilis ē ibidē & fo. lix. G.
 Auarus animāz suam diabolo sa- crificat Folio. lxx. T.
 Auaris p̄cedit de⁹ vl fortūa: vt oīa q̄ faciūt x̄tanē i lucra. fo. lxxvij. G.
 Auari alios homines deprædan- tur. Folio. xxv. F.
 Aues dñr iusti. f. lxxvj. & f. xlvj. H.
 Aurum & nihil aliud petūt a deo auari. Folio. lxxij. B.
 Aurū si qs iuestigat a corde illius flāma scti spūs euanescit. li. xiiij. Fabula. v. K.

Aliuorum tria sunt ge- nera. Folio. xij. C.
 Banniti propter furta sua & maleficia de pa-

Tabula Alphabetica

tria eiſciūtur. lib. xiiij. Fab. ij. D.
Barbas ſuas tīgūt auari. lxxiiij. O
Barbam auream æſculapij diony
ſius tyrannus rapuit & aſportauit
ibidem. N. O.

Barbam humilitatis & conſtantie
debent prelati habere. ibidem. N.
Barbatos filios imberbem patres
indecent eſt habere. ibidem. O.

Beata virgo florē virginittatis por
tat. Folio. lxxiiij. H.

Bella ſunt in eccleſia inter bonos &
malos. Folio. xxx. I.

Bella & ſeditiones mars dicitur cō
mouere. Folio. iij. A.

Bellum habuit diabolus ab initio
cum fidelibus. Folio. xxv. B.

Beneficiū qđ ſimplex dat duplex
reſtitui pmeretur. Folio. vj. E.

Beſtiales homines plus laudāt di
cta terrenorū aduocatorū qđ facta
cœleſtiū doctorū. Folio. lxxij. C.

Alais & zet⁹ tres harpy
ias fugauerunt. folio.
xliij. A.

Canes. i. iudæi chriſtus
occiderunt. Folio. xxvj. G.

Caput rectę intentionis amittitur
per aduatores. Folio. xvij. S.

Charitas faciem ſuam a multis a
uertit. Folio. vi. D.

Charitas prelati in facie intelligit
Folio. x. ante D.

Charitatem habentem deus ſtabi
lem facit. Folio. xli. ante S.

Charitatem habenti nihil nocebit
Folio. xlvij. p.

Caro & affectus hominem per de
ſideria mala trahunt. Fol. lxxij. D.

Caro & ſpiritus motus habent cō
trarios. folio. xxx. D.

Caro inuidet animæ & econtrario
Folio. xliij. R.

Caro dat animę multa oblectamē
ta. folio. liij. C.

Carnis fragilitatem debet quilibet

in mente habere. Folio. liij. I.

Carnalitas ratiōe voluptatis nos
diligat. folio. vj. B.

Caſtitas dicitur niueo candore. fo
lio. x. ante D.

Cacitas nulli eſt impropere da. fo
lio. xvij. &

Centauro onus diuerſorum huius
ſæculi negotiorum piciūt ſuper
conſtantes. Fab. vj. Folio. lxx.

Ciſta in qua abſconditus fuit xp̄s
duplicis naturæ eſt euchariſtia. fo
lio. xxiiij. p.

Ciuitas dei erit vnanimis & vna.
folio. xvij. A. in fine.

Clærici iuuenes ac præſumptuoſi
contra ſapientes diſputare conten
dunt. folio. xxxix. A. in fine.

Clericos & religioſos debet p̄latus
diligere & tenere. folio. v. C.

Cocytus luſtus interpretatur. fol.
xj. A. & xij. ante D.

Cogitationis vitium videtur ſila
re. folio. xliij. E.

Collocat deus p̄latoſ in eccleſia ſapi
entes & doctos. folio. xxx. E.

Commisit xp̄s fidem catholicā po
pulo gentili. folio. xxvij. L.

Commixtio ignis & aque non po
teſt inuicē conuenire. fo. lxxiiij. P.

Conceſſit deus hominibus filium
ſuum. folio. lxxiiij. M.

Concupiſcentia mulierum per vi
num in ebrijs generatur. fo. xj. A.

Concupiſcentia & ſapientia cōtra
rios. habent actus. folio. xxx. C.

Concupiſcentia rōnē & aīam ma
chinatur diabolo tradere. xlvij. P.

Cōcupiſcētię ſectu aīam dū in mū
do delectat diabol⁹ impregnat. fo
lio. lxxij. I.

Concuſſit xp̄s totum mundū per
fidem & p̄dicationem. fo. xxxvj. G.

Confuſionem & infamiam incur
runt qui malo amore ſe inuicē di
ligunt. folio. xxx. I.

Metamorphoseos Moralizata.

Anima christianaper charitatem
debet xp̄m tangere. folio. xxiiij. G
Anima peccatrix: per contritionē
in iustā psonā mutat. fo. xvij. Z.
Anima christiana religiosa videt
Iesum. folio. xvj. L.
Anima christiana debet cogitare
de morte christi: & p̄nitentiā
agere. Folio. lxiiij. M.
Anima peccatrix dicitur filia dia-
boli. Folio. lx. T.
Anima violatur dū ad poma au-
rea inclinatur. Folio. lxj. p.
Anima circa flores mūdi occupa-
ta: i ea dūotio exiccat. fo. xxxvj. G
Anima a deo fugit per peccatum.
Folio. xxxv. R.
Anima humana mutatur in pec-
catricem & ab omni spiritualitate
alienam. Folio. xvij. Q.
Anima peccatrix propter pecca-
tum arūdinī p̄patur. Folio. xvij.
Fabula. xvj.
Animam christianaz persequitur
deus soletq̄ eam in amaritudine
p̄ p̄nitentiā p̄mutare. Fol. lx. V.
Animā peccatricē cū diabolo for-
nicatam per peccatūz deus in ma-
nibus diaboli dereliquit. fo. lv. K.
Appetit simile suū simile. fo. lj. P.
Appetitores mundi de factis suis
gloriantur. Folio. xlj. K.
Apollo pingitur sol pro eo q̄ in di-
uersas aetates se variat: sicut apol-
lo: vt patet in figura eiusdem. Fo-
lio. .iiij. latere. j. A.
Apostatē virbij possunt dici. Fol.
lxxij. C. post. fa. iij. lib. xv.
Aqua est triplicis nature. Fo. ix. A
Aquam rustici nolunt cōcedere in-
digenti. Folio. xlj. V
Aquila Ioui consecratur atq̄ ethe-
ri. Folio. iij. post A.
Aquila dicitur Iouis socia & armi-
gera. ibidem.
Armaturam virtutum multipli-
cē debet quilibet habere. fo. viij. A

Armorū factis supbi & p̄suptuosi
se meliorib⁹ p̄ferūt. fo. lxv. Post H
Arūdinī p̄pāt īcestuosi. fo. xlij. Z.
Athalia omne semē regiū dñandi
libidine interfecit. Folio. xlj.
Athlas dī cōlū sustinisse. fo. lv. L.
Auaritia nō cessat pauperes sagit-
tare. Folio. viij. D
Auaritia rerum pro speritatez fre-
quentat. Folio. vj. C.
Auaritia ad nos faciē p̄uertit. Fo-
lio. vj. B:
Auari p̄pter aurū p̄rem & p̄riam
ī mortē tradūt. fol. xlvij. T. & lib.
xiiij. Fabula. ij. D.
Auari sunt insatiabiles. Fol. xiiij.
post F:
Auari q̄runt ad altiores status cō-
tinue ascendere. Folio. xiiij. A.
Auari mutāt ī arbores. fo. xx. I.
Auari nō cessāt p̄ diuitias crescere.
Folio. xl. L.
Auari retro p̄ amorē tpaliū respic-
ientes animas pdūt. fol. lvij. B.
Auarus perdit vxorem suam: id ē
aiam cum colligit tpalia. ibidem.
Auarus tres malas cōditiones ha-
bet. Folio. xij. B.
Auarus dicit̄ canis īferni eo q̄ īsa-
tiabilis ē ibidē & fo. lix. G.
Auarus animaz suam diabolo sa-
crificat Folio. lxx. T.
Auaris p̄cedit de⁹ vl' fortūa: vt oīa
q̄ faciūt p̄tanī ī lucra. fo. lxxvij. G.
Auari alios homines deprādan-
tur. Folio. xxv. F.
Aues dñr iusti. f. lxxvj. & f. xlvj. H
Aurum & nihil aliud petūt a deo
auari. Folio. lxij. B.
Aurū si qs īuestigat a corde illius
flāma scti spūs euanescit. li. xiiij.
Fabula. v. K.

Aliuorum tria sunt ge-
nera. Folio. xij. C
Banniti propter furta
sua & maleficia de pa-

Tabula Alphabetica

tria eiſciuntur. lib. xliij. Fab. ij. D.
Barbas ſuas tãgũt auari. lxxij. O
Barbam auream æſculapij diony
ſius tyrannus rapuit & aſportauit
ibidem. N. O.

Barbam humilitatis & conſtantię
debent pręlati habere. ibidem. N.
Barbatos filios imberbem patres
indecent eſt habere. ibidem. O.

Beata virgo florẽ virginittatis por
tat. Folio. lxxij. H.

Bella ſunt in eccleſia inter bonos &
malos. Folio. xxx. I.

Bella & ſeditiones mars dicitur cõ
mouere. Folio. iij. A.

Bellum habuit diabolus ab initio
cum fidelibus. Folio. xxv. B.

Beneficiũ qđ ſimplex dat duplex
reſtitui pmeretur. Folio. vj. E.

Beſtiales homines plus laudãt di
ſta terrenorũ aduocatorũ qđ facta
cœleſtiũ doctorũ. Folio. lxi. C.

Alais & zet⁹ tres harpy
ias fugauerunt. folio.
xliij. A.

Canes. i. iudæi chriſtus
occiderunt. Folio. xxvj. G.

Caput rectę intentionis amittitur
per aduatores. Folio. xvij. S.

Charitas faciem ſuam a multis a
uertit. Folio. vi. D.

Charitas pręlati in facie intelligit
Folio. x. ante D.

Charitatem habentem deus ſtabi
lem facit. Folio. xli. ante S.

Charitatem habenti nihil nocebit
Folio. xlvij. p.

Caro & affectus hominem per de
ſideria mala trahunt. Fol. lxxij. D.

Caro & ſpiritus motus habent cõ
trarios. folio. xxx. D.

Caro inuidet animæ & econtrario
Folio. xliij. R.

Caro dat animę multa oblectamẽ
ta. folio. liij. C.

Carnis fragilitatem debet quilibet

in mente habere. Folio. liij. I

Carna itas ratiõẽ voluptatis nos
diligat. folio. vj. B.

Caſtitas dicitur niueo candore. fo
lio. x. ante D.

Cæcitas nulli eſt improperea. fo
lio. xvij. &

Centauri onus diuerſorum huius
ſæculi negotiorum pijciũt ſuper
conſtantes. Fab. vj. Folio. lxx.

Ciſta in qua abſconditus fuit xp̄s
duplicis naturæ eſt euchariftia. fo
lio. xxij. p.

Ciuitas dei erit vnanimis & vna.
folio. xvij. A. in fine.

Clærici iuuenes ac præſumptuoſi
contra ſapientes diſputare conten
dunt. folio. xxxix. A. in fine.

Clericos & religioſos debet p̄latus
diligere & tenere. folio. v. C.

Cocytus luſtus interpretatur. fol.
xj. A. & xij. ante D.

Cogitationis vitium videtur ſila
re. folio. xij. E.

Collocat deus p̄latoſ in eccleſia ſapi
entes & doctos. folio. xxx. E.

Commisit xp̄s fidem catholicã po
pulo gentili. folio. xxvij. L.

Commixtio ignis & aque non po
teſt inuicẽ conuenire. fo. lxxij. P.

Conceſſit deus hominibus filium
ſuum. folio. lxxij. M.

Concupiſcentia mulierum per vi
num in ebrijs generatur. fo. xj. A.

Concupiſcentia & ſapientia cõtra
rios. habent actus. folio. xxx. C.

Concupiſcentia rõnẽ & aĩam ma
chinatur diabolo tradere. xlvij. P.

Cõcupiſcẽtię fœtu aĩam dñi in mũ
do delectat diabol⁹ impregnat. fo
lio. lxxij. I.

Concuſſit xp̄s totum mundũ per
fidem & p̄dicationem. fo. xxxvj. G.

Confuſionem & infamiam incur
runt. qui malo amore ſe inuicẽ di
ligunt. folio. xxx. I.

Metamorphoseos Moralizatae

Cōsens⁹ vitiū determinat. fo. xiiij. E
 Conseruare vult xp̄us sanctos: ma-
 los autem occidet. folio. lvij. H
 Consiliarij mali bonū alienū discō-
 sulūt vt ad illud beneficiū admittantur. folio. lxvij. lib. xiiij. B
 Consiliarij dñorum mali triplices intentionem malā hñt. Fol. xij. C
 Consiliarios prudentes debet pr̄latus circa se habere folio. v. C
 Consiliū totū mali cōsiliarij quod ab eis petitur in se retorquent. lib. xiiij. Fabula prima B
 Conspiratores collegij turbatores debet pr̄latus sub pedibus calcare. folio. v. B
 Copulat sibi diabolus diuitiarū congregatores folio. xliij. &
 Cornices fiunt occupati circa mūdi negocia folio. xxij. V & X
 Cornib⁹ xtutū muniti digni sunt ad regnum vel p̄lationē sublimari folio. lxxiiij. L
 Cornuti & supbi ad altā mūdi officia tentant ascendere. ibidem. I
 Cornutum diabolū xp̄s vicit. folio. liij. A
 Corpus xp̄i glorificatū sup pegasū in cælum ascendit. folio. xxxiiij. F.
 Corrigere psonā variā p̄lat⁹ nō valens: manifeste dum non aduertit d̄z correctionē ponere. fo. lxiiij. H
 Corrigit hō nūq̄ p̄fecte aq̄ a terra eleuetur. folio. lvj. X & Y
 Cremare nititur diabolus peccatores. folio. lxxj. Y
 Crimina horrenda faciūt multi vt suis dominis complacent. folio. xlvij. B. Nota exemplum.
 Crucem sanctam xp̄s p̄ fidem ī terra eccl̄ie plantauit. folio. lxxiiij. G.
 Crux xp̄i est nobis p̄tutela aeternē dānationis. folio. xvj. N.
 Cupidi & auari barbas suas t̄gūt eo q̄ solliciti sunt circa diuitias acquirendas. folio. lxxiiij. O

Cupiditatis vitio diabolus aīaz suā sacrificat auar⁹. folio. lxx. T.

Cupiēns ad dignitates ascendere p̄ vitia corrumpetur. folio. xlix. D.

Curati inferiores p̄pter t̄palia: spiritualia amittunt. folio. xxix. B

Anna & infortunia deus recōpensat. fo. xxvij. Fabula. x.

Damnatos demones finaliter consumūt. folio. xiiij. G

Dedit de⁹ filiū suū hoīb⁹: lapidez angularē eccl̄ie ip̄s fecit. xxxiiij. H

Defensores eccl̄ie mutati sunt in tigrides & leones. folio. xxix. A

Delectationis vitium texere videt folio. xiiij. E.

Delitijs & diuitijs qui submerguntur dii & magni reputantur Folio lxxj. post D

Derisores si q̄ sibi placētia nō audiūt x̄ba: ip̄properia dicūt. xxvij. Y

Descendit xp̄s p̄sonaliter vt naturam humanam liberet. fo. xlvj. K

Destruit deus & p̄cipitat malos p̄latos in mare. folio. xx. E

Detractores exploratores impediunt cōmodū alienū fo. xxxvij. N

Detractores tres ordies dētiūz hñt & tres līguas blādiētium x̄borum folio. xxv. D.

Detractores tria capita idē ḡna de tractionum habēt. folio. xlvj. M

Deuotio exiccatur dum anima circa t̄pā ia occupatur. fol. xxxiiij. G

Deuorat diabolus hoīes median- tibus hereticis folio lv Q

Deus plangit animam humanāz in peccatricem mutatā. fo. xvij. X

Deus fulminat superbos & peccatores folio xiiij B

Deus de xtutibus gloriantes cadere permittit. folio xvi I

De⁹ furtorū dī p̄dicator. fo. vii. C.

Deitas indignata est contra genus humanū p̄pter peccatum primo=

Tabula Alphabetica.

rum parentum folio xij G
 Diabolus in peccatoris corde sordido dñatur folio xxx B
 Diabolus cū pctoribus in inferno ppetuo condēatur folio xix F.
 Diabolus de iustis hoibus iustos facit folio ix B in fine
 Diabol⁹ nō cessat aīaz xpianam sibi p vitiū subiugare folio xvi L
 Dignitates cupiens ascendere tentationibus vincetur. folio. xlix D.
 Discipulus post magistrum ad cathedram sublimat folio. lv M
 Discordia est inter tria genera personarum folio lxxiii D
 Discordiam semināt bona temporalia ibidem D.
 Discordiā inter pacificos semināt iudi ibidem C
 Discordiē dea & domina est auaritia ibidem D.
 Diues pauper effectus: cor habet: ita magnum sicut prius folio xxii Fabula xii
 Diuitem mutātū in pauperē eius filii & carnales amici recognoscere dedignantur. ibidem P
 Diuitias quas dederat deus auaris pro bono vsu in vsus pprios secus seruant folio xlvi O
 Diuitias pœnitētib⁹ p bono fine dat de⁹ ac mutuatur abūdāter. ibidē
 Diuitiē regib⁹ pncipāt fo. ix p⁹ D
 Diuitiē in bonos vs⁹ factē suos possesores bonos faciunt atq; claros. folio xlii A
 Diuitiis & possessionibus dicunt principes repleri folio x C
 Doctor catholic⁹ de regiē sōditorū disputat & tractat folio. xx F
 Doctor ecclīastic⁹ cū amore mulieris vexat: nō pōt bōis doctrinis patriā illuminare folio xxxi K
 Doctores ecclīastici debēt eē molles libro xiii Fabula v F
 Dom⁹ xpī dī vnanimis & vna. folio xviii A.

Dona iniquorum non probat altissimus folio xv F
 Donū fortitudis & constantiē finaliter dat deus folio lxxv M Fabu. vi

Ebrietas hoies depauperat folio xi A
 Ebrietas sic deludit hominem: q̄ taurum vel arietem ceruum putat folio xlv X
 Ebri⁹ puero ppatur. fo xj A
 Ebri⁹ se eē diuitē imaginat. lxii. A
 Ebru secreta facili⁹ reuelāt fo. xi A
 Ebriosus quicquid tāgit credit aurum esse folio lxii A
 Ebriosi quicquid habēt in vino expendunt folio xxxii T
 Ebrios nō arguas fo. xxviii. Z.
 Ecclesia debet hereticos a se expellere folio xliiii Q
 Ecclīa viris pteplatiuis pmitatur folio iii D.
 Ecclesiam xp̄s superduxit synagogę folio xliiii Q
 Ecclesiam debet p̄latus sustinere fouere & gubernare folio xxxiiii H
 Elemosyna data de substantia pauperum reprobatur folio xv F
 Ep̄i dñt circa btām m̄ginē ac eiusdē ecclīam discurrere folio vii B
 Erecti de statu ifimo xtute xpī ad statū debitū puehūt folio lxxii F
 Existentiū in ecclīa tria beneficia habent multi: aliq̄ vero pauperes facti sunt folio lv N & O
 Extiguū vita naturalis qñ igne caloris accidētalis stipēs humidī radicalis ex toto consumit: folio li S
 Extrema gaudiū luctus occupat folio lxx V

Fabricat animę diabol⁹ prosperitatē mundi: vt eā occidit folio. lvii C
 Facere bellum non debet quis: et pauper maxime cōfratres & potentes. Folio lxii Z.

Metamorphoseos Moralizata.

Faciunt proditores sub colore ali-
 eno dari alijs venena. liij. E
 Factus fuit Christus sine virili se-
 mine fo. lxxij. E
 Fama ablata p verba detractoria
 raro aut nūq̄ restituitur: aut reno-
 uatur fo. xlvij. AA
 Famefcere facit opulencia vsurari
 os & tyrānos p auaritiā. fo. lxxij. y.
 Fatorum destinationem ipossibi-
 le est fugere fo. iij. G.
 Fatuitas est secretum alicui dice-
 re: fo. lxxij. E
 Fœminas mutat deus in viros.
 fo. lxxv. L
 Fideles i ecclesia per peccata reuer-
 sos diabolus solet per vicia subiur-
 gare fo. lxxvj. Z
 Fidelitas mulierum erga maritos
 suos: & econuerso. fo. vltimo. S.
 Fidem catholicam abstulit deus a
 populo iudeorū fo. xxvij. L
 Fides & spes manent cum multis
 charitate nō eñte. fo. vi. D. in fine.
 Filię regis xpi esse debent doctores
 per molliciem & benignitatem. li.
 xij. fa. v. F.
 Filij mali ex malis patribus facili-
 ter generantur fo. xiiij. B
 Filius dei mediante carne virginis
 diabolum supauit. f. xxxiiij. E. i fi.
 Filius dei vestem & faciem mulie-
 brem assumpsit. fo. xxj. M
 Fili⁹ dei ad terrā descēdit. fo. xv. E.
 Filio diuinitatis & pice humanita-
 tis christus mortem infernū & dia-
 bolum superauit fo. xlix. I.
 Flegeton ardens interpretatur. fo.
 xi. A. & fo. xij. ante. C
 Flores dū iuuēculę colligunt ratio-
 nem & aīam pdunt. fo. lvi. A
 Formas varias scit diabolus idue-
 re. f. xl. k
 Fornicatrix mot⁹ rationales amit-
 tit & iduit bestiales fo. xxij. fa. xi.

Fornicatur aīa cum a deo per viti-
 um elongatur fo. xlix. G.
 Fortes & virtuosī digni sūt ad prę-
 lationem sublimari. fo. lxxiiij. L.
 Fortis homo pōt tres malas figu-
 ras superare fo. xxxiiij.
 Fortuna vel deus auaris concedit
 q̄ omnia quę faciunt in lucra ver-
 tuntur. lib. xiiij. fa. v. E
 Fortuna huius mūdi est vacua &
 inanis fo. liiij. G
 Fragilitatem carnis debet quilibet
 in mente retinere. fo. eodem. I
 Fratres pauperis hominis oderūt
 eum. fo. xxvi. H
 Fructus mundi qui gustauerit: ab
 amore illorum extrahi non potest
 fo. xxxviiij. O
 Fructus meritorum ex diuitiis nō
 generantur fo. ix. D
 Furtorum deus dicitur p̄dicator
 fo. viij. C
 Furtum latrones transformant in
 speciem alienam fo. xlv. y.

 Garruli pice comparant
 fo. xxxv. D
 Garruli contra sapien-
 tes viriliter p̄tēdūt. ibi.
 Garruli nullū secretum possunt ce-
 lare fo. xviiij. y
 Garruli omnia verba volunt ha-
 bere fo. lviij. D
 Gemere & plangere facit viros san-
 ctos vsurari⁹ aut tyrān⁹. fo. liij. y
 Genera tria in eodem statu mini-
 me pseuerantium fo. liij. Z
 Generatur amor ex coniunctione
 nimia & frequentia fo. xlviiij. p
 Genus humanum ante aduentū
 xpi fuit defētū: postea fuit liberatū
 fo. xxxvij. M
 Genus humanū ppter peccatum
 condemnatur xps crucis lancea li-
 berauit fo. xxxiiij. L
 Genus humanū adaz per peccatū

Tabula Alphabetica.

occidit	folio xliij. B	Hēretici malū bonum faciunt ap- parere	folio lxiiij. L.
Genus misericordiae est malos oc- cidere	folio lxiiij. A	Hēretici subtiles p suos errores de- cipiunt simplices	xxxij. L.
Gentilitas christum per fidem re- cepit	folio xli. T	Hēreticos & tyrannos debet prēla- tus subijcere & coercere.	xliij. F
Gentiles fidem christi receperunt: non autem iudei	folio liij post v.	Hyppocrita p gloria mūdi hūda pœnitētiā patiunt	fo. xvi. k
Gerion dicitur tricornis propter tria regna quae habebat	fol. iv. N	Hyppocrite de apparētē sanctitate ad apertam iniquitatem se conuer- tunt	folio xxix fabula ij.
Gigantes id est mūdi superbos de- us destruit	folio iij. B	Hyppocrita solū hūnt apparētias & locutionē	folio xxi. k
Gladiū timoris domini debet sub- ditus habere	folio vii. ante. E	Hyppocrite p suas fictas apparen- tias decipiunt mulieres	xxij. M
Gloria mundi a mltis adamat	folio xvj. k.	Hypocrite qd faciūt ī publico: de- struūt ī occulto	lxix. O
Gloria nostrae saluationis est crux christi	folio xvij. N	Hyppomenes. i. diaboli fraudē & occasionē peccādi debet puella ca- ssa id est aīa scta vitare	lvi. p
Gratia quae simplex datur duplex restituitur	folio vi. E	Histrion & adulator formā huma- nā & rōnē pdūt	folio lxix. Q
Gratiam alicuius cum diabolus per peccatum rapuerit cōuersatio- nem eius mutat	folio lxii. k	Histrionū cantibus nō licet iuuen- culis delectari	folio xlix. E
Gubernauit christus canes id est iu- deos	folio xxvi. G	Homines lapidei soluz sapiūt pri- mam naturam,	folio xv. H
Gulam & libidinem ventris satura- ritas excitat	folio iij. F	Homo simplex non litiget cuz po- tente	folio xli. X
 Alta sicca dei filiū pro- creauit	folio lxiiij. H.	Hō prudēs serpēti pparat.	xxxii. X
Hebe id est bte virgini sunt copulati viri san- cti.	folio lvi. B	Homo naturaliter nititur in veti- tum	folio xxiij. Z
Herba pœnitentiae mortuos facit viuos	lib xiiij fabula vi. L	Homo debet mentem ad cœlestia eleuare	folio xx. H
Herbam doctrinę & prædicationis tangentes etiam si mortui sint per gratiam viui fiunt	ibidem. k	Homo obstinatus ex tribulatione cōpellitur pœnitere	folio xv. G
Hercules id est christus per icarna- tionem veniens naturam huma- nam liberauit	folio lxv. G	Homo non debet contra audaces & potētes insurgere: sed potius cō- tra fugaces	folio lxi. Z
Hercules id est bonus prælatus de- bet detractores & alios malos ho- mines opprimere & cathena disci- plinę allegare	folio xlvi. M	Horrendam nota impudicię mu- lierum	folio xlix. F
Hercules id ē xp̄s cerberū inferni ia- nitorem superauit	ibidem. Z	Hospitalitas placet deo	fo lii. V
		Hospitio bonos recipientes ab eis percipient bona multa	xliij. B
		Hospitio q paupes recipiūt a deo p̄miū reportabūt	folio xl. Q

Metamorphoseos Moralizatae

Humanā naturā xp̄us in mundū
 veniens liberauit folio lxxv. G
 Humanā dānationis demate-
 ria sola vnica persona sancta nasci-
 tur sine peccato folio lxxi. Z
 Humāitas christi fuit triplicis na-
 turā folio viij. B
 Hūanitate nostra assumpta xp̄us
 tyrannos subiecit folio xliij. G
Diotē sapiētes volunt
 existimari. fo. xxxix. C.
 Ignigena dī xp̄us & bis
 genitus folio. xxv. M
 Ignorare pulchritudinem corpo-
 ris vtile est folio. xxvij. S
 Imaginationem de viro suo con-
 siderans mulier: amorem extrane-
 um non admittet fo. lxxv. H
 Imago diaboli dicitur princeps ma-
 lus folio v. D
 Incestuosi sub specie consanguini-
 tatis abutuntur folio xxiiij. H
 Incestuosi more canū horribili lu-
 xuria cū parētib⁹ p̄cūbūt xlv. D
 Induere scit diabolus formas di-
 uersas folio lxxij. B
 Induit se xp̄us lorica nostrā mor-
 talitatis: & sic contra diabolū di-
 micauit folio xxv. B
 Infidelitas a nobis faciem auertit
 folio vi. D
 Ingrati beneficia non reddūt folio
 xlix. k
 Ingrati & parci ab amicis libenter
 beneficia recipiunt: sed nihil peni-
 tus dare volunt folio xlv. F
 Ingrati auxilio hominum indigē-
 tes multa promittunt: sed promissā
 non tenent folio lxxij. F
 Inimico tuo non credas lib. xiiij.
 fa. ij. C
 Intentio debet habere alas innocē-
 tia folio vij. C
 Inuidia diaboli mors itrauit in or-
 bem terrarum folio xliij. S

Inuident fatui sapiētib⁹ folio li. P
 Inuidi de prosperitate aliena con-
 dolent folio xxij. Q
 Inuidi condolent bonum de alijs
 audire folio xxiiij. A
 Inuidi cōtra bonos machinantur
 & infidiantur folio xxiiij. F
 Inuidus diligentes se inuicē detra-
 hit & diffamat lib. xliij. fa. vi. H
 Inuidi multis inuident q̄ ab alijs
 diliguntur. lib. xliij. fa. i. A
 Inuidi de alienis successibus cruci-
 antur & infamijs auferunt fertili-
 tatem folio xlv. C
 Inuidi non possunt meliores se su-
 stinere folio xlvij. R
 Inuidi pcurant grauamē vel mor-
 tem personā quē ab alijs diligitur
 plusq̄ ipsi folio xxxi. N
 Inuidi cōfusione habebūt & odiū
 vñ p̄m̄ium expectabant ibidem;
 Inuidi sub specie boni alijs dānū
 & pericula intentāt fo. xliij. O
 Inuidus sibi ipsi ignominiam: & il-
 licui inuidet gloriam parit ibide;
 Ioannes euangelista propter eius
 subtilitatem & claritatem aquilae
 comparatur folio lix. N
 Ioualis stella irradiatio secundū
 mathematicos honores homini-
 bus tribuit folio iij. A
 Iracūdi quicquid bñ fecerit subito per
 ipatiētā subuertūt folio xiiij. F
 Iracundorum tria genera dicūtur.
 folio xij. C
 Iudei mortis lectum xp̄o paraue-
 runt folio xv. E
 Iudei in lapides ppter cordis duri-
 tiā sunt mutati folio xxxv. L
 Iudei in finem xp̄m esse dei filium re-
 cognoscent folio xxvij. N
 & ibidem. O
 Iudaei iniquas manus in xp̄i hūa-
 nitatē iecerūt. lxx. R
 Iudex in iudicijs debet equaliter se

Tabula Alphabetica.

habere folio lxxij. B
Iudex vel prælatus seruabit medi-
um equitatis folio xix. C
Iudicantes sine pietate digni sunt
vt in inferno iudices fiant folio
lxxvij. F
Iuppiter dñs patres castrare eumq;
expellere de regno folio ij. A
Iup. q. græce zeus dñs: latine calor: si
ue vita iterptat folio iij. A
Iuppiter secundum philosophos
ether dicitur & elementorum pos-
sidet principatum ibidem
Iouialis stellæ irradiatio honores
tribuit hominibus ibidem
Iuppiter qui est ether superior om-
nibus inferioribus dicitur princi-
pari folio iij. F
Iuppiter cū thetide nō debet mñi-
moniū pstrahere folio lxxij. Q
Iuppiter filius dei nobiles oppres-
sos per inuidiaz suscitatur & exaltatur
folio xxi. Q
Iuuenulæ vagantes per loca com-
munia frequenter ad vitia trahun-
tur folio xxij. H
Iuuenulæ elatæ compantur ceruis
cornutis folio xlv. B
Iuuenes mulieribus comparatur
propter luxuriam folio xx. I
Iuuenes non debet quis nimis ob-
iurgare folio lix. I
Iuuenes lasciuī frequenter propter
ludos quos exercent pereunt folio
lix. P

Alais vide calais.
kalon bonuz dicimus
folio xlij. A

Abyrintho viciorum
peccatorem diabolus i-
cludit folio l. M

Lacerauerunt xpm iu-
dei folio lxxij. B
Lasciuia iuuenum abhorrentes se

pe in consimile incidunt peccatur
folio lxx. S.

Latitat diabolus sub diuersis spe-
ciebus vt animas ad peccatur tra-
hat folio xl. R

Latrones tempus obscurum expe-
ctant folio xvij. P

Et de eodem folio xlv. Y

Liberauit xps animam humanaz
folio lvij. A

Lingua hominum aliquando euz
damnificat folio xxij. S

Longam vitam petentes non con-
siderantes de virtutum corruptio-
ne: q̄to diutius viuent tanto ma-
gis decreſcent folio lxxvij. E

hoc est lib. xliij. fa. iij.

Loquelaninia frequenter nocet
folio xxij. S

Lucifer propter delictum suuz ful-
mine ignis æterni damnatus est.
folio xxi. L

Luciferum voluit xpus occidere p
redẽptione humana folio li. R

Luctus occupat extrema gaudijs.
folio lxx. V

Luxuria voluptatem frequentat.
folio vi. C

Luxuria viros iustos ad sui copu-
lam inuitat folio lxxix. P

Luxuriosi cõparat caprę fo. x. D

Luxuriosi diuites & sapientes vilis
pendunt folio lxxij. D

Luxuriosi varijs modis se mutāt
ad decipiendū mulieres xxxix. H

Luxuriosus de suis malis actibus
non fatigatur folio xliij. F

Alicia mulierum ma-
licie colubri comparatur
folio xxxij. a

Malicia & crudelitate
malorū plotoz subiecta patria le-
ditur & viciat folio xix. E

Malicia vetularum nihil periculo-
sus folio lxxi. &

B. ij

Metamorphoseos Moralizatae.

Mars colericę complexiōi dicitur dominari. folio. iiii. A.
 Maritus turpis pulchrę mulieri non tradatur. folio. xxx. G.
 Martyres tyrāni occidūt: fo. lxxv. K.
 Martyriū cordis in morte si iij pas-
 sa est mater dei. Folio. lviij. A.
 Mater dei innocentes sibi coniun-
 git & castos facit. folio. lix. K.
 Matrimonia quę contra dei volun-
 tatem contrahuntur multa mala
 sortiuntur. folio. xliiij. P.
 Medicus aiarū barbā virilitatis &
 cōstantię debet habere. fo. lxxiiij. N.
 Medium plus valet q̄ extremum.
 folio. l. O in fine.
 Memoria damnatorum obliuio-
 ni datur folio. xij. D.
 Mercuri⁹ cooperatur ad mercatur-
 ram. & ad furta. folio. vj. A.
 Ministri superiorū suis dñis de bo-
 nis subditorū p̄uicia parant. l. Y.
 Mores boni oēs i fornicatore mu-
 tantur fo. xxiij. Fabula xj.
 Mors aufert ab homīe amicos vi-
 tam & bona tpalia. fo. lxxiiij. F.
 Mors peccatores trahit in infernū
 folio. lviiij. N.
 Mors diabolus & ifernus animas
 deuorabunt. folio. lix. I.
 Mors nunq̄ faciat. folio. lix. F.
 Mors aufert a nobis carnes sangui-
 nem & ossa: ibidem.
 Mors beatę virginis erat passio fi-
 lii eius benedicti. folio. xxix. B.
 Mortē xpī anima xpīana p̄siderās
 debet pōnitentiam agere & confes-
 sionem. folio. lix. M.
 Mortē p̄siderās obstupefcet. lix. F.
 Mortem & damna procurant pro-
 ditores. folio. lxxvj. B.
 Mortem xpī deuotę animę lamen-
 tantur. folio. l. ante S.
 Morti p xpō mortuo debent se ex-
 ponere animę fideles & exemplari

ter p eo mori. folio. lxxvj. E.
 Mulieris castitas facillīa vacillat
 p̄cibus & donis. folio. xlvij. Y.
 Mulier mala non veretur peccata
 quęcunq; committere vt desideriū
 suūz improbū i pleat. folio. liiij. C.
 Mulier luxuriosa semp vult in de-
 litijs natate. folio. vj. B.
 Mulier a luxurioso inuitata ad ho-
 spitium suum debet ab illi⁹ socie-
 tate fugere & volare. folio. xxxv. C.
 Mulier mala est infern⁹. xxxviij. P.
 Mulier si luxuriosus eā vult oppri-
 mere d3 fugā arripere. fo. xlv. E.
 Mulier luxuriosa pūgit homines
 per temptationes. folio. vij. C.
 Mulier sancta ne in labē peccati ca-
 dat seip̄am vilē facit. folio. xvj. M.
 Mulier non potest consilium tene-
 re. folio. xxij. Z.
 Mulier non potest custodiri: dum-
 tamen pluuia aurea possit ad eam
 pertingere. folio. xxxiiij. &.
 Mulieres malę p̄dicatores per in-
 famiam occidunt. folio. lviiij. D.
 Mulieres fornicatrices vtinam ta-
 li signo signaretur quemadmodū
 vna sororū gorgoniū. fo. xxxiiij. C.
 Mulieres luxuriosę: luxuriosos spo-
 liant: & temporalem eorū substan-
 tiam depredantur. folio. xxxix. D.
 Mulieres luxuriosę homines incā-
 tant & eos ad peccatū luxurię pu-
 cant etiam si sint senes. folio. xliij.
 Fabula. iij.
 Mulieres luxuriosę nō horrent ho-
 micidia & furta facere: vt earūz de-
 lectatio & libidinis malitia adim-
 pleatur. ibidem. I.
 Mulieres frequenter amore iuue-
 num patrem & patriam deserunt:
 ibidem Fabula. iij.
 Mulieres luxuriosę q̄diu inueniūt
 in homine delectationez vel lucra
 faciem sibi vertunt. folio. vj. B.

Tabula Alphabetica.

Mulieres & domine per suas domesticas a suis peccatis & vitijs excusantur. fo. xxv. E
 Mulierum delectationibus qui assenserit: vix ab earum laqueis recedat. fo. xxxviii. P
 Mundus & diabolus homines benigne recipiunt: qui tamen in fine illos stragulant & occidunt. fo. xlvij. P
 Mundus & diabolus homines capiunt laqueis viciorum. ibidem
 Mundus fuit iustis hominibus spoliatus. fo. xv. G
 Mundus auro mediante animam corrumpit. fo. xxxiiij. p
 Mutat deus in lapides prelatos qui non castigant parentelam rebellem. fo. lix. H
 Mutat Christus peccatores in fide manentes in personas iustas. xlvij. V
Nascitur sine peccato solus vnica persona ex materia humana damnationis. fo. lxxi. 3
 Natura humana dicitur filia dei folio lxx. R
 Natura in periculo non potest dissimulare. fo. lxvi. A
 Natura humana per Christum liberata est a domino diaboli. fo. xvij. post. S
 Natura humana a peccato erepta dei filia comprobatur. fo. xlv. &
 Naturam Christi duplicem per fidem iudei recipere noluerunt. fo. xxvij. N
 Naturam duplicem fuit Christus. folio xxxij. S
 Nebula falsarum cautelarum inducitur per raptos. fo. xvij. O
 Nequitia mulierum mutat eas in equas. fo. xxiiij. B
 Nihil in hoc mundo stabile est. folio lxxij. A
 Nouerunt timent filios virorum suorum validos mala omnia eis per

curant. fo. xlvj. I
 Nuntius beate Marie dicitur bonus prelatus. fo. ix. B
 E.

Obediens est Christus vsque ad mortem. fo. xxij. in fine.

Obediens debet esse subditus. fo. vij. D

Obediens vadit ad exequendum opera sibi iniuncta. fo. xlviii. &

Obedire debet subditus: licet prelatus sit malus: & difficilia precipiat. fo. liiij. H

Observantia regularis discipline a prelato teneatur. fo. xix. C

Obstinati & tyranni querunt pauperes & depressos comedere & deuorare. fo. xlv. T

Obstinatos & peruersos domuit Christus. etiam diabolum superauit. vi. E

Occiderunt Christum iudei propter inuidiam. fo. xlvij. S

Oculos duos qui habere deberent vnico visu & vnico oculo contenti sunt. fo. lxxviiij. F

Occultator virtutum debet esse minister & bonus subditus. folio vij. d

Occupat luctus extrema gaudij. fo. lxx. V

Odia & amicitias fingunt proditores. fo. xliiij. M

Odia & suspensiones suscitant verborum delatores. fo. xlviiij. &

Odio habet Christus peccatorem. fo. xxxi. O

Officiales magnatum atque potentum substantiam temporalem a subditis atque inferioribus auferunt & tollunt. fo. xli. Y

Onere diuersorum negotiorum huius mundi fortibus atque constantibus imposito: diabolus eos suffocat & vincit. fo. lxxv. Fab. vi.

Metamorphoseos Moralizatae.

Opulētia facit vsurarios per aua-
riciam famescere. fo. liij. V.
Ordinatio diuina īmobiliter ob-
seruatur. fo. xiiij. E.
Ordinationem diuināz impossi-
bile est vitare. fo. iij. G.
Ore adiuuat Religios⁹ & ore pa-
rit fo. lvi. fa. xiiij.
Osculo p̄sanguinitatis p̄sanguini-
neq̄ sepi⁹ vulnerant. fo. lxi. V.
Patentia tres habet p-
prietates. fo. ix. A.
Parcitas est p̄cna tan-
tali. fo. xiiij. F.
Parcendū nō est agētibus cōtra
legem. fo. lxiiij. A.
Pepercit xp̄s mariā a martyrio
carnis. fo. xlv. A.
Passio christi fuit mors matris
eius. fo. xxix. B.
Pastores eccl̄ie debēt curā sollici-
tā hēre. vbi nota de Argo q̄ cētuz
oculos habebat. fo. xvij. R.
Pauper a potente persecutus. ab
oībus derelinquit. fo. xli. S.
Paup̄ cū q̄s efficit̄ eius amici. fal-
si ip̄m obuiiscunt. fo. xxi. P.
Pauper prae desperatione vertit̄
in serpentem. fo. xxxii. Y.
Pauperes debet p̄elatus fouere
& nutrire. fo. v. C.
Pauperes opp̄l̄i p̄ potētes aliqñ
ad statū p̄stinū surgū. f. xxxvi. H.
Pauperes diuites facti nō cōside-
rāt vnde venerūt. ibidem. I.
Pauperem hospitio recipiens a
deo p̄miat. fo. liij. post X.
Paupertatēq̄ appetūt p̄rio diui-
tias affectabāt. fo. lxii. B.
Phoeb⁹ illos quos plus diligit.
mortis memores facit. lix. M.
Peccare permittit deus illos q̄ se
singunt iustissimos. fo. xlvj. G.
Peccator a demonib⁹ īfessatus p̄
p̄cnitētiā liberat. fo. xl. D.

Peccator mutatur in bestiam ir-
rationalem. fo. xviii. Q.
Peccator debet. cū lachrymis deū
orare. fo. xviiij. V.
Peccator p̄pter vanitatē dicitur
arundo. ibidem. &.
Peccator mediāte auxilio beatæ
mariæ per lachrymosam cōfessio
nō liquefit. fo. xxxviiij. R.
Peccatores multi deū & eccl̄iaz
abominantur. fo. xxxix. F.
Peccatores eleuat diabol⁹ vt ip̄-
sos faciat h̄reticos. fo. lxx. X.
Peccatores in eccl̄ia semiatos
xp̄s per fidem milites suos facit.
fo. xli. G.
Peccatū p̄t̄or tollit cū ad s̄ctos
p̄ orōnē recurrit. fo. xlv. V.
P̄niam debet agere aīa: de morte
viri sui cogitās. fo. lxiiij. M.
Pericula multa. multi incurrūt.
p̄ nimīā vini sūptionē. xxxij. V.
Persona ambitiosa cū xp̄o in. ali-
quo b̄nficio eccl̄iastico coniuga-
ri vult. fo. lx. S.
Personę duplices nihil firmitat̄
h̄nt aut fidelitatis. fo. xxxi. Q.
Pomum discordiē seminant inui-
di. fo. lxiiij. C.
Pōdus negotiorū mūdi diabol⁹
sup̄ peccatores imponit vt ip̄s
citi⁹ obruat & icludat. fo. xxxvi. E.
Populus iudeorū mutatus est in
lupum. fo. xv. E.
Populus gentilis xp̄m & ei⁹ ma-
trem per fidez & charitatem rece-
pit. fo. xxxiij. Z.
Ppl̄s iudaic⁹ xp̄z q̄a v̄itatē p̄dica-
uit. occidere attentauit. fo. xli. T.
Potentes atq̄ superbi de sua pro-
speritate nimis superbiunt & glo-
riantur. fo. xl. ante. O.
Potentes excoriant simplices.
fo. xli. X.
Potus diaboli est p̄speritas mū-

Tabula Alphabetica

di. fo. lxxix. M
 Præcogitās alijs damnum & ma-
 litiam incidet in illud. prout pa-
 tet in exemplo de quodā officiali
 regis francie: qui fecit Patibulus
 Parisius sumptuosum & curio-
 sum. fo. l. N
 Prædicat bene prædicator malus
 & male viuit. fo. lxxvij. K
 Prædicator dicitur deus merca-
 tionum spūalium. fo. vij. C
 Prædicator debet in monte san-
 ctę scripturę sedere. fo. lxxviij. D.
 Prædicator vt animam conuer-
 tat in formas varias se transmu-
 tat. fo. lxxi. A.
 Prædicator homines incantat: &
 facit vt eorum malum propo-
 situm mutetur. fo. xliij. L
 Prædicatores immundos & pec-
 catores ad deum rapiunt & con-
 uertunt fo. iiij. B
 Prædicatores repñtant xp̄o ani-
 mam peccatricę per pœnitentiā
 conuersiam fo. xxxiiij. p.
 Prælati in ecclesia dei cum suis
 inferioribus vnanimis erunt.
 fo. xviiij. A.
 Prælati multi & superiores licet
 sint benigni: habēt tamē circa se
 personas insatiabiles & mordaces.
 lib. xiiij. fa. i. C.
 Prælati mali vel principes san-
 ctos vilipendunt & innocentes
 grauant. fo. iiij. E
 Prælati boni quia suos inferiores
 nituntur corrigere: ab eisdem in-
 festant: vt a regimie & officio de-
 ponantur. fo. ij. D.
 Prælatus plangit filiam suā pec-
 catricem fo. xviiij. X
 Prælatus vel princeps non sit vi-
 dicatius fo. xix. C.
 Prælatus bonus de regimine ec-
 clesię disputat & tractat, fo. x. F

Prælatus si videat p̄ctōrem sub-
 ditum liquefieri debet ipsemet p̄
 cōpassionē liq̄fieri. fo. xxxviij. S.
 Prælatus anteq̄ bona ecclesię acq-
 rat debet cum sapientia familia-
 ritatē habere. fo. xli. F
 Prælatus & p̄dicator debet diabo-
 lum superare: & fideles pullulare
 ibidem.
 Prælatus vel princeps bonus de-
 bet superbos mundi: & tyrānos
 affligere & humiliare ne contra
 ecclesiam insurgere p̄sumant.
 fo. iiij. C.
 Prælatus malus diabolo compa-
 ratur, vel apollini. fo. v. D
 Prælatus bon⁹ debet contra tyrā-
 nos p̄dicare. fo. vij. B.
 Prælatus vel princeps debet fu-
 gere verba detractoria & accusa-
 toria. fo. liiij. E
 Prælatus aliquñ debet esse iuuenis
 hylaris & iocūdus: aliquñ grauis
 senex & maturus. fo. v. B.
 Præsumptuosi aliorū famā & noīa
 sibi attribuūt fo. xxxix. C
 Præsumptuosi ad altiores status
 ascendere cupiunt & affectant.
 fo. xxxv. B.
 Princeps qui credit mendacijs
 ministros habebit impios & per-
 uersos fo. iiij. B.
 Princeps & prælatus mali subditos
 suos exactionibus attenuant &
 confundunt. fo. ij. C.
 Principes mūdi in delicijs nata-
 re noscuntur. fo. x. C. primū.
 Proditores & ingrati qui in p̄spi-
 tate amici creduntur in aduersi-
 tate falsi sūt & infideles. xxiiij. D.
 Proditores fingunt se esse beni-
 uolos. fo. xxvi. I.
 Proditores decipiūt simplices p̄-
 sonas. & nota bonam narrationē
 fo. liij.

Producit princeps malus in ecclesia claudicantes. fo. xxx. E
 Productio bonorum est punitio malorum. fo. lxxi. Z
 Proles sequitur patrem. fo. xxi. R
 Promittit homini diabolus sub specie boni iuventutem & virtutem. f. xliiij. N
 Prosperitas mundi mutat hominum conditiones. fo. lxix. L
 Prosperitate mali uti nesciunt: sed prudentes. ibidem
 Prosperitatem alienam qui tollunt aut impediunt conformes eis vel magis miseri efficiuntur. fo. lv. &
 Protegit Christus fideles. lxxij. E
 Providentiam dei occultam fugere nullus potest. fo. lxix. N
 Puella quae primo contradicit libidinem mediante venere ad luxuriam se inclinat. fo. lxi. &
 Puellae per inspirationem beatae virginis factae sunt religiosae. folio xxij. T
 Puer vetulae non debet coniugari folio lix. I
 Pueri propter fidem ecclesiae quam non servauerunt spiritualiter castrant seipso. ibidem. k
 Pulchritudinem corporis bonum est ignorare vel nescire. fo. lio xxxviiij. S
 Punitio praedecessorum non est correctio malignorum. fo. xv. C
Quanto viri plures in ecclesia dei propter fidem passi sunt tanto plures loco eorum consurgunt. fo. lv. S
 Queruli ac servitores litigiosi & bonum ultimum ad suos dominos volunt habere. fo. xxviiij. X
 Quomodo in quo peccat quis & punietur. fo. lv. P
 Quomodo fortior tyrannus & magis potens expugnat debiliorem & vincit. ibidem. Q

Aptores dicuntur lupi. fo. xv. P
 Raptores possessiones pauperum rapiunt folio xvij. O
 Ratio: memoria: & voluntas debent animam querere diligenter. folio xxxviiij. Q
 Rationem & iustitiam adulatori & histrioni diabolus adimit. folio lxi. Q
 Recuperat peccator quando gratiam quam propter peccatum perdidit per devotionem modulationem. fo. lxxxiiij. B
 Redarguere inebriatos in furore non decet. fo. xxviiij. Z
 Refugere debet qui libet consanguinitatem malam. Nota contra incestuosum amorem. fo. lvij. G
 Rex qui ambulat super pennas ventorum: ventum dedit nobis: folio lxviiij. k
 Rex Lybiae ab hercule fuit victus folio lxxv. T
 Regnum malorum prelatorum multa mala facit. fo. xix. E
 Regnum promerentur virtuosus folio lxxxiiij. L
 Relatores aut potius delatores bonum alienum impediunt accurando. fo. xxxviiij. N
 Relatores aut delatores verbis dominis suis de simplicibus referunt multa mala. fo. xxij. S
 Religio non solum producit deos sed aliquando etiam gigantes folio ix. B. secundum.
 Religio & domus dei debet esse aurea. fo. xviiij. A
 Religiosi multi non habent nisi faciem et os. fo. xx. k
 Religiosi qui primo mulierum copulam abhorrent mediante Venere concupiscentiam carnis appetunt & affectant. fo. lx. R

Tabula Alphabetica

Religiosi multi, de suis stultitijs non
sunt recipere correctionem. folio
xxxix. E.

Religiosus elegit sibi sanctimonia-
lem castitatem & sanctitatem informam
quam dicit sociam vel filiam
folio. lx. R.

Rigorem prelati licet poenitens vi-
deat non debet recedere ab humili-
tate. folio. xxxj. P.

Rote currus in quo sedent tyranni
sunt quattuor afflictiones maiore vel
quattuor genera elationis. fol. iij. C.

Rota currus in quo sedet malus
sunt quattuor vitia spiritualia. ibi. D
Rustici pre ceteris sunt inurbani.
folio. xli. V.

Rustici propter eorum parvitatem
& miseriam a nobilibus impugnantur.
folio. xxxiiij. I.

Acramenta per malos sa-
cerdotes non vitiantur
folio. xli. C.

Sacramentum altaris:
homini duplicis nature tradit cu-
stodiendum. folio. xxiiij. C.

Sacrificat diabolo animam suam
avarus. folio. lx. T.

Salus non est communiter in curijs
principum. folio. xij. C.

Sanctimoniales domum religio-
nis deferentes stimulare venere op-
pressi sunt. folio. xxxviij. K.

Sanctimonialis dicitur eburnea.
quia casta. folio. lx. R.

Sanguine virgineo contra gen⁹ hu-
manum offensa deitas placatur. fo-
lio. lxxv. ante H.

Sapiens absque dano potest se coniu-
gere cum sancti prosperitate. fo. lxxviij. L.

Sapientes preferunt se diuitibus &
luxuriosis. folio. lxxiiij. D

Sapientes mundi qui deo dona &
virtutes non attribuunt deus eade-
re permittit. folio. xliiiij. O

Sapientia a deo est. folio. viij. A

Sapientia pacifica magis proficit re-
gi quam bellorum potentia. fol. xxxix. B.

Saturitas ventris libidine excitat:
& venerem interpellat. folio. iij. F.

Satu. filios suos deuorauit. f. ij. B.

Saturn⁹ secundum astrologos ortu suo

semper tristitiam denunciat ibide.

Scientia futurorum dotantur qui visu

terrene sapientie priuant. xxvij. Q

Scutum patientie. tres habet pro-

prietates. folio. viij. A.

Secreta facilius reuelant ebrii. xi. A.

Segetes virtutum & gratiarum de-

us pater a mundo subtrahit: per ra-

ptum plutonis. folio. xxxviij. T.

Seminauit christus milites fortes qui con-

tra tyrannos pugnarent. folio. xxv.

Fabula. iij.

Senes per poenitentiam faciunt iuue-

nes predicator. folio. xli. L.

Senes auaris comparantur. folio.

xx. I.

Seueritas est in gladio iustitie. fol.

x. C. secundo.

Simplices & fatui de statu suo non

sunt contenti. folio. xxvi. K.

Synagoga christi occidit. fo. xliii. Q.

Soli prelati bonus comparatur

folio. v. B.

Sodomitae in tauros mutari dicuntur

eo quod viuunt bestialiter. f. lx. Q.

Sponsa christi efficitur vacca & bestia

lis pro peccatum. folio. xviiij. Z.

Status avari qualiscumque sit: non suffi-

ficit ei. folio. xviiij. A.

Stella anima peccatrix facta est per

contritionem. folio. xviiij. Z.

Styx interpretatur iustitia. folio. xj.

A. & B.

Subditi inobedientes. folio. l. O.

Subditi multi propter defectum pre-

latorum multis vitijs sunt inflama-

ti. folio. A.

Subditi multi propter iniquitatem

superiorum peccatores facti sunt. folio. xix. D
 Subditū quē pluto diabol⁹ rapuit ad mundū p apostasiā. d3 p̄latus q̄ rere charitatiue. folio. xxxvij. L.
 Subditum fugitiuū videns p̄latus insequi debet ad bonam vitam reducendum. folio. xxxviii. S.
 Subditus si correctionē subterfugiat. debet ei p̄latus pungēdo p̄nitentiam imponere. folio. xxxix. G
 Subditus debet esse contemplatiuus. folio. vij. D.
 Successor nō destruat quod fecerat p̄decessor. folio. lxxj. post D.
 Superbi & cornuti nihil appetunt aliud nisi officia & dignitates. folio. lxxij. K.
 Superbi inferiores erigunt se cōtra potentes. folio. xl. I.
 Superbi nomen & fama3. vsurpāt folio. xxxix. C
 Superbia de corde diaboli nata fuit. folio. viij. C
 Superbia vniuersos contemnit. folio. vj. C
 Superbia corrūpit impios & cru- deles p̄latos. folio. x. D
 Sustinent p̄nitentias viri sancti vt euadant. folio. liij. D
 Acere vtile est. fol. xvij. Y. & xxij. S.
 Taurus xp̄us est. folio xxiiij. G.
 Theologi subtiles magis affectāt diuitias acquirere q̄ bona moralia obtinere. folio. xxxiiij. G.
 Templum ecclesie fundauit Christus. folio. xlv. &
 Tēptatione diaboli oppressus debet ad christum per contemplationem volare. folio. xxxv. A
 Terra rotis sustinetur. folio. ix. A.
 Terram debet homo humiliter tāgere in temptatione. folio. lxxvj. V.

Timere debem⁹ infernū. xxj. L.
 Timor ifernalis supplicij facit de vitijs p̄nitere. folio. lvij. B
 Timor dñi victoriā pat fo. xij. E.
 Tyrāni desiderant sua facta p̄ suos subditos tuba commendari. folio x. C. primum.
 Tyrāni & subditi mali contra sanctos patres insurgūt malitiose. folio. ix. C. secundum.
 Tyranni sui contemptores persequuntur. folio. xlv. Fabula. xij.
 Tyranni qui alios violentia & furto subijciunt a suis inferioribus sūt deridendi. fo. iij. E. primum.
 Tyranni iura ecclesie impedire nituntur. folio. xl. M.
 Tyranni in armis se delectant: & hominibus facie terribiles cupiūt apparere fo. iij. B
 Tyranni ad p̄dicatores occidendos: ministros suos mittunt. folio lxviij. E
 Tractat pythagoras de mutatiōe personarum & rerum particulariū folio. lxxij. A.
 Tria requirūtur bono p̄lato. folio. xix. C.
 Tria circa se p̄latus debet habere. folio. v. C
 Troia per paridem fuit destructa. folio. lxiiij. A.
 Turpitudine peccati expulit diabolus paradiso. folio. xxx. F
 Vanitati omnia subsunt. folio. lxxii. p totum
 Venit xp̄s i mūdum q̄rere animam a diabolo olim raptam. folio. xxiiij. A.
 Venit christus ad syluaz hui⁹ mūdi. folio. xxvi. G
 Ventum vanitatis & superbie suis sequacibus diabolus administrat. folio. lxviij. I.
 Venus vulcano maritatur. vj. A.

Tabula Alphabetica.

- V**enus luxurię comparatur ibi. B
Veritas dicitur oculis. fo. x. añ D
Vestis xpi fuit tricolor fo. viii. B.
Vetularū malitia nihil iuuentulis
 periculosius. folio. xxi. &.
Vitia virtutibus superantur. folio
 lv. K.
Vitio cupiditatis auarus diabolo
 animam sacrificat. folio. lxx. T
Vitiorum labyrintho inclusus de
 bet alas contemplationis accipere
 exemplo Dēdali. folio. l. M.
Vitiorum laqueis homines capiūt
 diabolus & mūdus. folio. xlvij. P
Vitiū luxurię viros etiā iustos ad
 suū p̄sensū incuruat. folio lxxix. P.
Vinū furorē inducit. folio xi A.
Vinum est gratia dei ibidem B
Virgines sanctę sitiunt p̄ christo
 mori. folio vi T
Virgines sactimoniales debēt an
 te beatam x̄ginez aflare. fo. viii. A
Virgines bonę ne in peccato depre
 hendantur pulchritudinez corpo
 ris deponunt folio xvi M.
Vbi vide exemplum
Virgini martyri xps per fidem co
 pulatur folio xxxj M
Virgo beata diabolum superauit.
 folio vii A
Virgo beata deus & hominem cō
 cepit folio xxxiij Z
Virgo beata dicitur in myrrham
 mutata folio lx X
Virgo beata a patre suo filium con
 cepit Christum ibidem
Vir prudēs lēsiones & malicias ho
 minum exptus: prudentior effici
 tur folio xxxii X.
Vir expertus debz alijs mitior eē:
 ex his quę experimēto didicit ibid.
Vir contemplatiuus existēs in ter
 ra corporaliter debet de cōlo men
 taliter cogitare folio xx H
Vires exteriores cum deficiunt: in
 teriores fiūt acutiores fo: xvii. Q
Vires animę sunt ratio: memoria
 & voluntas folio lxxiii F.
Viri sancti per pœnitentiam & tri
 bulationem ad gloriā volant fo
 lio xlii. p
Viri sancti ad xpm via triplici ve
 niunt folio xv D
Viri sancti sunt vocati ad habitac
 ulum paradisi folio ibidem
Viri sancti ad virtutum iuuentutē
 cupiunt reduci suos amicos &
 successores. folio lxxvii B
Viros stabiles & fortes: nulla tri
 bulatio per imp̄ tiētiam penetrat
 folio lxxv. Ma
Viros sapientes. deus sibi eligit fo
 lio v E.
Virtute xpi spiritualis sanitas re
 stauratur folio lxxiii M
Virtutes aliquando homini sunt
 damnosę folio lvii E
Virtutes huius mundi sapiētes at
 tribuunt sibi ip̄is non deo fol xl O
Vita longa non debet appeti: nisi
 virtualis quantitas posset etiā cō
 seruari folio lxxviii E.
Vita gratię tantū durat q̄tum cru
 cis memoria perseverat folio l j T
Vita malę personę: mltos facit la
 pideos & peccatores xxxv. N
Vituperia machinātur. qui in cō
 fusione aliorum gloriantur folio
 xxx H
Viuificat pœnitentem virgo bea
 ta folio lxxii D
Voluit xps animę humanę coniū
 gi p̄ charitatem folio xxix A
Voluntas rationem & memoriaz
 contēnit folio lxxiii F
Vsurarius & tyrannus faciunt vi
 ros sanctos plangere folio lii Y
Vsurarii multos deprædantur ac
 inde prosperitate fœlici perfruun
 tur folio xxv F

Metamorphoseos Moralizata Tabula Alphabetica.

Vultum bonum incontinenti per
sona quæ deliquit: iam poenitenti
prælatus non debet ostendere. fo-
lio xxxxi. P

Vxor prima viri iusti est caro. Se-
cunda vero aia fo xliiij. R

Vxor regis francorum fecit ipsum
interfici. vt posset libere adultera-
ri folio xliij. I

Vxorem extraneis non est bonum
committere folio lxiiij. B

Vxorem vel filiam quaz diligit ho-
mo si non castigauerit perdet. fo-
lio lxviiij. C

Pūs scribi deberet chri-
stus aut Xp̄s sed vulgo
per errorem scribitur p
x p̄pterea q̄ q̄ putatur
x. & p. p. & s. c. sed quia hic rem nō
verba sectamur: scribatur notis lit-
teris.

Xp̄s celuz sustinet & gubernat &
tangit terram folio xx. F.

Xp̄s est homo & serpens xxviiij. a

Xp̄s fuit triplicis nature fo vi. E

Xp̄s de duris peccatoribus iustos
fecit folio xv. G

Xp̄s voluit luciferum de mundi
ianua tollere: & in inferno finaliter
detinere folio xlvj. k.

Xp̄s in infernum descendit & lu-
ciferum domuit vt animam hūa-
nam secum ad paradysum duceret

ibidem. L

Xp̄s dicitur virga folio xxvij. O

Xp̄s naturam humanam rede-
mit: & vñ venerat remeavit. xxi. m

Xp̄s naturam humanam a do-
minio argi id est diaboli liberauit
folio xvij post. S

Xp̄s vocat sanctos ad suum con-
silium secretum folio xv. D

Xp̄s in infernum voluit descende-
re vt genus humanum liberaret.
folio lxviiij. A

Xp̄iana anima pro xp̄o poeniten-
tiam agit folio lxiiij. M

De perperam per. y. scribi solitis

Diotæ vide idiotæ.

Ymaginationem vide

Imaginationem

Ypocritæ vide Hypo-

critæ

Ypomenes vide hyppomenis

Elotypa synagoga &

inuida: ecclesiæ xp̄i ni-

titur concremare folio

xliiij. Q

Zelotypi & suspitiosi mariti explo-

rant vxores suas quod non decet.

folio xlvij. X

Zelotypæ mulieres maritos suos

explorant folio xlviiij. Z

Zelo inenarrabili læduntur muli-

eres suspitiosæ. Ibidem.

Finis

Tabulæ.

Handwritten notes in the left margin:
yoll ✓
fons
otioy futh
mduoy
fo
P. R. m. r. ruz

Incipiūt moralitates Quidii metamorphoseos etiam de formis figuris et imaginibus deorū. que varijs modis videlicet litteraliter: moraliter: historialiter: nec non spiritualiter expōnuntur. edite a magistro Thoma vvaleys anglico: sacre pagine doctore de ordine predicatorū.

¶ Prologus.

Veritate quidā audituz auertent: ad fabulas aut puerent. ij. Th. iij. ca. Dicit apostol⁹ paulus p̄dicator et rigator fidei ch̄ristiane. Quod verbū ad hoc possum inducere q̄ plerūq; fabulis: enigmatibus ⁊ poematibus est vtenduz vt exinde aliquis moralis sensus extrahat: vt etiam falsitas veritati famulari cogat. Sic etenī sacra scriptura in pluribus passibus videt fecisse vbi ad alicuius veritatis ostensionē fabulas agnoscitur cōfecisse: sicut apparet in libro iudicū ca. ix. de fabulis arborū volentū regē eligere. In ezechielis. ca. xvj. de aquila q̄ cecidit medullam ficta est transportare. Sacra enī scriptura his ⁊ similibus fabulis solet vti vt exinde possit aliqua veritas extrahi vel cōcludi. Simili modo fecerūt poete qui in principio fabulas finxerūt: q̄ per h̄mōi figmenta semper aliquā veritatē intelligere voluerunt. Constat enī libros poetarū transcurrenti: q̄ vix aut nunq̄ est dare fabulam quin aliquā: aut naturalē aut historicam cōtineat veritatem. Unde Rabanus de naturis rerū lib. xvi. ca. i. dicit q̄ officiū poete est que gesta sunt in alias species obliquis figurationibus cum decor aliquo cōuertere. Quapropter ibidem dicit lucanū nō fuisse poetam: quia scilicet visus est historias potius q̄ poetica confecisse. Raret igitur quandoq; sub fabulis veritas naturalis: sicut exempli gratia patet de vulcano: qui a Junone dicitur genitus: ⁊ de celo in terrā p̄lectus: ⁊ quia de alto cecidit fingitur claudus factus. Juno enī aerem significat q̄ reuera vulcanū. i. istuz ignē quē hic habemus generat: ⁊ eum per elisionē imbrū de alto eicit: q̄ pro eo claudus dicit: q̄ flamma semp tortuose incedit. Quod in fabulis aliquādo lateat veritas historica patet in fabula persei ⁊ athlantis. Perseus enī dicit gorgonē occidisse ⁊ cum eius capite athlantē maximū gigantem in montem qui athlas dicitur conuertisse: q̄ scz perseus strenuus gorgonē filiā phorci regis in insulis meridionalibus q̄ gorgonice dicuntur regnabat occidit ⁊ vicit: ⁊ caput eius. i. diuitias regnū ⁊ substantiam tulit: cum quo exercitū cōgregauit: ita q̄ athlantē regem aphrice superauit: ipm in montē fugere coegit: ⁊ sic in montē mutatū poetica garrulitas ipm dixit. Quia igitur video q̄ scripturavtitur fabulis ad alicuius rei ostensionē ⁊ q̄ etiam poete fabulas finxerūt ad veritatis tam naturalis q̄ historice designationē: cōgruuz mihi visum est post moralizatas rerū p̄puetates post q̄ ad mores reducta nature opa: etiā ad moralizandū fabulas poetarū: manū apponere: vt sic per ipas fictiones hoīm possint morum ⁊ fidei mysteria p̄firmari. Vicitū est enī q̄ homo si possit de spinis vuas colligat: mel de petra su-

Prologus in metamorphosim moralisatā.

gat: oleumq; de saxo durissimo sumat sibi: et quasi de thesauris egyptiorum tabernaculum federis edificet et componat. Sicut etiā et Quidius dicit. Fas est et ab hoste doceri. Verum quia de litterali fabularum intellectu iam plurimi tractauerunt scilicet Fulgentius Alexander: et Seruius et alij nonnulli quia litteralis intellectus non est propositi ubi scilicet non agitur nisi de reductione morali: quia insuper forte valde difficile immo forte impossibile est: sicut bene deducit Augu. de ciuita. dei lib. ij. litteralem rationem de omnibus fabulis assignare: cum ipse Tullius lib. iij. de natura deorum dicat quod magnam molestiam et minime necessariam suscepit Zeno primus: post cleantes: deinde crisypus commētiarum fabularum reddere rationem. Hinc est quod in presenti opusculo quod huius voluminis meae particulam esse volo non intendo nisi rarissime litteralem sensum fabularum tangere: sed solum circa moralem sensum et allegoricam expositionem laborare sequendo scilicet librum Quidij qui dicitur metamorphoseos: ubi recte videntur quasi per modum tabule omnes fabule congregate. Distingua igitur istum tractatum in. xv. capit. secundum. xv. li. in predicto Quidij volumine contentos. Aliquas tamen in aliquibus adiungam fabulas quas in alijs locis repperi. Aliquas etiam detrahā et omittam quas non necessarias iudicauī. Non moueat tamen aliquem quod dicunt aliqui fabulas poetarum alias fuisse moralizatas: et ad instantiam domine Joanne quōdam regine francie dudum in rithmum gallicum fuisse translatas: quia reuera opus illud nequaquam me legisse memini: de quo bene doleo: quia ipsum inuenire nequii. Illud enim labores meos quod plurimum releuasset: ingenium meum etiam adiuuisset. Non enim fuisset dedignatus expositiones in passibus multis sumere et auctorem earum humiliter allegare. Sed antequam ad fabulas descēdam primo de formis et figuris deorum aliqua dicam. Veruntamen quia deorum ipsorum imagines scriptas vel pictas alicubi non potui reperire: habui consulere venerabilem virum magistrum Franciscum de petato poetam utique quod profundum in scientia: et facundum in eloquentia: et expertum in omni poetica et historica disciplina: quod prefatas imagines in quodam opere suo eleganti metro describit. Discurre etiam libros fulgentij Alexā. et Rabani ut de diuersis partibus trahā figurā vel imaginē quā dijs isti ficticijs voluerūt antiquā scōrum rationes phisicas assignare: cum antiqui plures deos posuerūt et quasdam rebus virtutes deos crediderūt et appellauerunt utpote quod tempus intellexerūt per saturnū. etherē per ionem. aerē per iunonē: aquā per thetidē: mare per neptunū: terrā per cibilē solē per pollinē: lunā per dianam. et sic de alijs. An ipsi antiqui quod voluerunt res naturales vel saltē ipsarum rerū naturalium virtutes deos dicere: id ad hoc voluerunt aliquas aliquorum historias applicare. Prō et an oīa vidēdū ē de saturno quē supponebat hēre formā: et quē in scripturis et picturis obtinebat imaginē et formā.

S De Saturno et eius figura. Capitulum. i.

Saturnus pingebatur et supponebatur homo senex: curuus tristis et pallidus. in vna manu falcem tenebat: et in eadem draconis portabat imaginē quam detribus caudā propriā comordebat: altera vero

filii pueri ad celos applicabat: et eum deitibus deuorabat. Caput est ga-
 leatum amictu cooptum habebat. iiii. iuxta se habebat libros. s. Ioue Ju-
 nonem Neptunum et Plutonem: quia Iuppiter prius virilia amputauit. Ma-
 re etiam ante eum pictum erat in quo dicta saturni virilia picta videbant de
 quibus veniens puella pulcherrima nascebat. Iuxta ipsum autem Ops vxori
 cuiusdam matris similitudinem picta erat quod opem omnibus dabat et panem pau-
 peribus porrigebat. ¶ Ista prout exponi multis modis scilicet: naturali-
 ter: historialiter: et spiritualiter. Et primo scilicet qz sicut saturnus primus
 deorum est: sic saturnus primus omnium planetarum: quod dicitur senex: quia ceteris plane-
 tis tardius mouetur et cursu tardius facit. Scilicet etiam curuam habet dicitur pro eo quod
 iste est retrogradus planeta quod cursu retrocuruare videtur. Iste filios suos
 deuorat pro eo quod omnes qui constellatione saturni nascuntur rarum viuunt. Iuppiter
 autem filius eius dicitur eum castrare: quia ad lfram sidus iouis quod ipse immediate subiit
 gressu et tunc eius malitiam dicitur tempore. Iste et dicitur eum expellere ex regno
 pro eo quod stella iouis quandoque se exaltat in saturni circulo. Ops autem eius
 vxor dicitur pro eo quod influentia eius terram respiceret et pro eo quod eius influentia bo-
 na terrestria generant. Hec et dicebat mater deorum: quia terra est mater omnium
 hominum: dicitur autem ops secundum fulgentium quod esuriens frugum largitione opitula-
 tur. Berecynthia vero secundum eundem dicitur quasi motum diuina et de hoc tractabit
 inferius. ¶ Vel illud exponit naturaliter: quia saturnus significat tempus
 filii autem eius. iiii. elementa. s. iuppiter ignem: iuno aerem: neptunus aquam
 pluto terram. Iste iuppiter. i. ignis eum castrare dicitur pro eo quod omnes vires ter-
 ris. omnes fructus quos producit tempus ab igne. i. calore consumi noscunt. Et sic
 etiam saturnus. i. tempus filios suos comedit in quantum quicquid in tempore nascitur tempus
 seu duratio attenuat seu consumit vel in quantum eius fructus et semina ad locum
 vni exierunt reuertunt. i. ad terram. Scilicet autem habet dicitur pro eo quod tempus produ-
 ctionem in seipsum curuat. Ant et draconem dicitur tenere pro eo quod annus qui per draco-
 nem intelligitur: et quod more draconis in seipsum reuoluit ita quod cauda sua cum
 suo capite coniungat sub ipso nascitur contineri. Et autem virilia in mare praeici-
 unt in quantum sunt generatiua quae in tempore est in aqua. i. in humoribus conseruat. Ve-
 nus autem ex istis puenit in quantum a rebus naturalium humoribus libido et
 concupiscentia generationis praeipit. Ant et ipsa habuit Celium patrem. i. celum quod ca-
 rere virilibus dicitur: pro eo quod sunt generatiua celo et celestibus corporibus non remansit
 ¶ Vel dicat historialiter. Fuit enim saturnus rex crete: cui fratres eius Titanus
 dixit quod quidam filius erat ipsum expulsus de regno propter quod consuluit quod omnes
 filios suos deuoraret et sic fati malitiam declinaret. Deuorauit igitur Ju-
 nonem Neptunum et Plutonem. Finaliter tamen cogitauit quod aliam uxorem primam
 cybelam cognosceret et credidit quod filius ex ea genitus non noceret ei. Cogno-
 uit igitur cybelam: de qua Ioue genuit: quod tamen ipsum postea de regno expulit et
 eiecit: quod in italiam veniens a Jano: quod tunc ibi regnauit receptus est. Hic igitur in
 agricultura magnam impedire exercitum in parte impie admittit et per a-
 none proagationem populos ad se trahens a saturando saturnus meruit ap-
 pellari. Hanc mestum describit poetarum: tamen quia bellovictum: tamen quia de regno ex-
 pulsum. Vel secundum astrologos: non dicitur mestus quia stella saturno depu-
 rata ortu suo semper tristitiam denunciat. Illa enim in capricorno po-
 sita pluuias grauissimas et precipue in italia commouet. In scorpi-
 one vero grandines: in alio signo fulmina: in alijs autem alia noci-
 ua apporat. Senem etiam ipsum dicunt quia sicut senes calorem habent

De Saturno

uentutis destituti frigiditate laborāt. (Minuitur enī in eis sanguis
vñ ⁊ tremūt) ita et hec stella frigidissima extat. nec mirū cum a sole a
quo omnis calor pcedit: sit remotissima ⁊ cū sit aquis supcelestibus
vicina: cū etiā in signis remotissimis q̄ in suis effectibus frigida cen
sentur aquario scz ⁊ capricorno domicilia sua habeat in quib⁹ etiā si
cum sole positus fuerit: grauissimā nobis frigoris vredinez generat
Caput tectū habet sicut senex vt nos cōtra frigus suum illud facere
admoneat. ¶ Dimissis istis expositionib⁹ dicim⁹ alligorice: q̄ satur
nus pōt significare aliquē malū supiorē prelatū senē. i. in malis mo
ribus antiquatū: curuū. i. a rectitudine volūtatis inclinatum ad ter
ram per auaritiā: falcem tenentē. i. frigiditate ⁊ malitia deprauatū.
et a secando alios falce rapine et inuidie cruentat: q̄ scilicet filios
suos comedit in q̄tū subditos rapinis et exactionib⁹ attenuat ⁊ cō
fundit. Isti draconez qz pfecto famulos ⁊ officiales draconicos ⁊ ve
nenosos secū habēt / vt ip̄is mediātib⁹ subditos opprimāt ⁊ infestēt
ps. Sup aspidē et basiliscū ambulabis ⁊ cōculcabis leonē et draco
nē / qz pfecto tot sunt talium aspides. basilisci. leones et dracones. i.
mali ministri ⁊ officiales. q̄ vix pōt ibi ambulari nisi sup tales qz ta
les sicut aspis alios dormire faciunt false blandiendo: sicut facit ba
siliscus / quicqd vidēt inficiunt explorando: sicut leo apte seuiunt in
uadendo: sicut draco inficiunt insidiando ⁊ cauda sue finalis mali
tie ad caput. i. ad principiū reducendo. ps. Draco iste quem forma
sti ad illudendum ei. Quapropter sepe fit vt post multorum deuor
ationē ⁊ afflictionē isti opem accipiunt in vxorem. i. diuitiarū emula
tionem ⁊ successionem. Veruntamē sepe accidit q̄ Iuppiter. i. vnus
ip̄orum subditorū ceteris solertior ⁊ audacior contra istum malum
patrem insurgit: ⁊ ipsum ad superiores / vt ad papam vel ad regem
trahit: et ipsum a propria virtute castrat: ⁊ tam diu contra eum pu
gnat q̄ de regno ⁊ de prelatura ipsum detrahīt ⁊ deponit dicēs illud
Esa. 14. Quomodo cecidisti lucifer qui mane oriebaris Iustū est enī
vt qui filios sibi subditos iniuste deprimit ⁊ predatur ab aliquo filio
rum finaliter inuadatur: et per eum castratur ⁊ a regimine deponat
ita q̄ virilia eius in mare proſiciantur. i. q̄ tota voluptas ei⁹ in ama
ritudinem cōuertatur Eze. v. Comedent patres filios in medio tui ⁊
filij comedent patres suos. Talis ergo Iuppiter q̄ vult ip̄m castra
re dicitur regnare pro ip̄o. quia plerunqz contingit q̄ q̄ tales malos
procurant deponi solent eorum regimina et officia obtinere Eccli.
xi. Potētes oppressi sunt valde ⁊ insuspīcabilis portabit dyadema.
De virilibus autem eorum in mare proiectis venus nascitur. quia in
bonis istorum mali aliquando luxuriantur quia reuera balliui et of
ficiales virilia. i. bona talium quando deponuntur propter iniquita
tem solent rapere et in eis luxuriari et gaudere ⁊ sic de talium virili
bus. i. de substantia dea venus generatur. Eccli. xiiij. Qui aceruat ex
D animo suo iniuste alijs congregat ⁊ in bonis ipsius alius luxuriabit
¶ Vel dic q̄ saturnus qui fuit primus qui frumēta docuit Italicos
seminare qui famē hominū qui prius glandibus viuebant / docuit re
uelare: potest significare aliquem pium et iustum prelatum in satu
rando alios occupatum qui audet malos filios et subditos deuoras

re per correctionem et qui opem habet in vxorem id est pietatem et compassionem: qui pauperes nutrit per elemosynarum largitionem: qui falcem habet id est iustitie sectationem: senex et maturus per discretionem. Veruntamen tales boni prelati solent a Ioue filio suo castrari id est ab ambiciosiis subditis infestari. Multe enim tribulationes iustorum. Boni enim prelati pro eo quod malos subditos castigant ab aliis malis subditis odio habentur et hoc quod timet per eos similiter deuorari et ideo nituntur tales patres suos de regno deponere vt in loco eorum valeant impare. iij. Reg. xv. Interfecit regem israel baasa et regnavit pro eo. ¶ Vel dic quod saturnus significat tyrannos et maxime illos qui furto vel violentia subiiciunt ciuitates. Isti enim sunt certi quod a filiis suis id est aliquibus subditis suis sunt finaliter deiciendi et ideo de consilio fratris sui titani id est parentum et amicorum. filios suos id est subditos deprimunt et deuastant et hoc ne sint aliqui qui eos contra se erigant vt eos deiciant vel deponant. Et tamen hoc eis parum prodest. quia ille subditus de quo minus cauebant ipsos deicit et deponit et pro eis regnat sicut ad litteram audiui contigisse in Lau de ciuitate Italie / vbi quidam molendinarius tyrannum deuicit et loco ipsius officium et ciuitatis dominium usurpauit. Sicut enim dicitur Job. xxxiij. Conteret deus multos et innumerabiles. et stare faciet alios pro eis. ¶ Vel dic quod saturnus dictus a saturando gule satietatem designat quod reuera venerem generat inquantum gule et ventris saturitas libidinem excitat et ventrem interpellat. Hiero. Venter meo est uans / facile spumat in libidinem. ¶ Vel pone predictam historiam exemplar: quod impossibile est fatorum destinationem id est consilium diuini ordinationem fugere: immo per illam viam quia ipsam vitare credis necesse habes in eam incidere. Saturnus enim ne deiceretur vitare credidit quod ideo filios legitimos occidit et alienam supduxit vxorem Lulus tamen filius Iuppiter: fati ordinationem impleuit.

De Ioue et eius figura.

Capitulum. ij.

Iuppiter saturni filius cui celum et celi regnum in sorte cessit pingebatur in throno eburneo in sua maiestate sedens sceptrumque regium manu tenens / fulmina etiam / altera manu inferius mittens et gigantes repressos fulmine tenens sub pedibus et conculcans. Iuxta eum erat quedam aquila que volabat et que inter pedes suos quendam pulcherrimum scilicet Ganymedem rapiebat. ¶ Iuppiter dicitur quasi iuuans pater. Per Iouem enim intelligunt ignem poete siue calorem. Nulla enim res sic fouet omnia. Iuppiter grece zeus dicitur. latine calor siue vita interpretatur. Sedens in throno depingit tanquam rex. Nam secundum philosophos iuppiter qui ether dicitur celorum possidet principatum: secundum mathematicos iouialis stelle irradiatio honores hominibus tribuit propter quod sceptrum describitur tenens. quod autem fulmina emittit ob hoc videtur fictum quod hec ab igne superiore per aerem ad inferiora descendere manifestum est. Quod autem aquilam eius deputant tutele quam refert fabula ioui contra gigantes dimicanti fulmina ministrasse: hanc dant philosophi rationem: quod aquila est nimium caloris adeo etiam vt oua quibus super sedet posset decoquere nisi ager

tem lapidem frigidissimum adhibeat. Aquila etiam acutissime videt ita quod in solem in suo circulo oculos defigat. Elemento ergo calidissimo scilicet etheri. id est ioui illud animal consecratur quia calore abundat et perspicuitate. Alii tamen aliam rationem assignant. Iuppiter enim rex erat crete expulso patre qui dum aduersus titanos id est titani filios qui frater saturni fuerat bellum suscepisset et sacrificium celo fecisset in victoriae auspiciū. aquile sibi adesse prosperum videt volatum. cuius cum vicisset augurio in signis bellicis aquilaz sibi auream fecit: et quia auspiciū id victoria consecuta est fictū est quod et aquila dimicanti fulmina ministrat. Unde a felici augurio natū est ut aquile militum castra sequantur: et ideo romani in suis signis bellicis aquilam fecerunt ut et sicut hec est rex autum. sic ipsi principatum in mundo generalem se obtinere putabant. Porro de titanis: ne quod poeticum est nescias: ferunt eos fabule contra deos ab irata terra procreatos ad eius ultionem: sed ipsi a dijs fuerunt victi: et multipliciter deducti precise propter fulmina Iouis. Et quia sol noluit interesse cum ceteris: sed ab iniuria numinum abstinebat: celum meruit et adhuc pristinum nomen tenet: unde Titan appellatur. Sanymedes erat regis troianorum filius: puer pulcherrimus quem Iuppiter rapuit: ut eo abuteretur. unde se in aquilam ad seum capiendū dicitur transmutasse secundum fabulas postea translatus est in celum. et factus est pincerna Iouis et deorum. Unde et Sanymedes est signum quod aquarum dicimus: quod constat esse pluuosum. ¶ Sed istis omissis dic allegorice: quod Iuppiter potest significare deum celi principem et magistrum. Esa. lxvi. Celum sedes mea quod in throno summe maiestatis sedet: virgamque iustitie: et equitatis qua cuncta regit manu tenet qui fulmina rigoris et punitiois contra malos mittit et gigantes. id est mundi superbos et demones calcit: et confundit. Esa. Terra gigantū detrahes in ruinam. Ipsi autem assistunt aquile angeli quod pueros. id est innocentes viros et probos in morte rapiunt ipsosque in celum subleuant et extollunt. vel aquile sunt predicatorum quod pueros. id est immundos et peccatores eleuant ipsosque verbo et exemplo ad deum rapiunt. Math. xix. Sinite paruulos venire ad me. ¶ Vel dic quod Iuppiter est bonus prelatus qui reuera in throno maiestatis et auctoritatis debet sedere: virgam iustitie debet tenere fulmina asperere correctionis debet habere quod debet contra gigantes. id est contra superbos et tyrannos mundi mittere. ipsosque ne contra celum. id est ecclesiam resurgere presumant et ne alijs noceant debet reprimere et arcere. Job. xl. Disperge superbos in furore tuo et omnem arrogantem humilia. ¶ Aquile quod clare vident. id est viri discreti prudentes et astuti debent talibus assistere qui scientia et doctrina pueros. id est simplices ad amorem. id est ad contemplationem celestium eleuant. Prelatos enim et principes decet tales consiliarios habere et familiares qui more aquile possint pueros. id est simplices sursum rapere et a carnalibus verbo et exemplo ad celestia eleuare. Job. xxxix. Nunquid ad preceptum tuum eleuabitur aquila? ¶ Vel dic quod Iuppiter est malus princeps qui virgaze spiritualis iurisdictionis habet in throno temporalis dignitatis sedet: fulmina crudelitatis portat gigantes. id est viros magnos et sanctos vilipendit: et aquilas que rapi-

ant pueros id est crudeles familiares qui innocentes grauant sibi
 appropriant. Aquila enim armiger Iouis fingitur quia ipsi bellan-
 ti contra gigantes fulmina ministrant / vt dictum est. Et ideo vbiq̃
 q̃ sit Iouis imago aquila assistere videtur. Sic reuera tales crude-
 les qui more aquile acute vident per maliciam: alte volant per sup-
 biam status: rapiunt per seuitiam. tales deo Ioui id est principibus
 ⁊ prelati ministrant fulmina. maliciam fulminandi et ardorem vio-
 lentie seu rapine inducendi quod faciunt mala consilia dādo. Pau-
 ci enim sunt hodie qui principibus ⁊ prelati assistunt nisi sint simi-
 les aquilis. Eze. primo. Facies aquile desuper ipsorū quattuor. Si-
 cut secundum fabulas vulcanus qui erat turpis et claudus ⁊ ciclo-
 pes qui monoculi / fulmina iouis dicti sunt fabricasse: ⁊ propter tur-
 pitudinem dicti sunt de celo eiectione. sic balliu ⁊ persone inferiores vi-
 les scilicet ⁊ deformes qui per prodicionem ⁊ falsitatem claudicant
 ⁊ per ignorantiam tanq̃ monoculi parum vident fulmina crudelita-
 tis ⁊ rapine pre ceteris fabricant cogitant ⁊ extorquēt. ¶ Dico ergo
 litteraliter q̃ Iuppiter est ether superior qui in throno sedere ⁊ vir-
 gam tenere dicitur pro eo q̃ omnibus rebus inferioribus principaliter
 fulmina mittit: quia scilicet fulmen ab illa superiore parte aeris
 descendit. Aquilam vero habet sociam que sola inter aues ad superi-
 oris aeris potest volare celsitudinē. Et ideo ipsa armigera Iouis vi-
 ditur pro eo q̃ ad locum etheris / vel saltem superioris partis aeris vbi
 sunt fulmina volare creditur.

De Marte et eius figura.

Capitulum tertium.

Mars tertius deorum pingitur pro eo q̃ stella eius in pla-
 netarum ordine tertia continetur. Erat ergo figura mar-
 tis imago furibundi hominis in curru sedentis. gale-
 am habentis in capite ⁊ flagellum in manu portantis.
 Ante eum vero lupo pingebatur quia illud animal ab antiquis
 ipsi specialiter consecrabatur. Iste enim maior id est mares voras
 et deus bellorum dicebatur a gentibus. In cuius honorem secundū
 Solinum libro primo. Ventrigeri sacrificabant mucronibus.
 ¶ Ista omnia voluerunt poete confingere ad ostendendum natu-
 ram istius stelle martis. que calida et sicca et ideo colerice complexi
 oni dicitur dominari ⁊ propter hoc dicebatur homo furibundus. Et
 ideo eius efficacia mediante bella et seditiones dicuntur moueri et
 ideo fingeatur in curru galeatus. ¶ Dico ergo allegorice q̃ per
 istum deum ⁊ eius imaginem possunt intelligi: mundani principes
 vt tyranni et maxime bellicosi. isti enī in curru sedere dicuntur quia
 scilicet nulla stabilitate fulciuntur: immo affectus eorum status ⁊ co-
 gitatio ad currus similitudinem conuertuntur. Ecclesiast. xxxiij.
 Precordia fatui. i. impij quasi rota carri ⁊ quasi axis versatilis cogi-
 tatus illius. ¶ Galeatus ⁊ terribilis facie mars pingitur quia ta-
 les nituntur vt hominibus terribiliter appareant: ⁊ in armis ⁊ talib⁹
 se delectant. Eccli. ix. Terribilis est in ciuitate sua hō linguosus. Et
 flagello. ideo dicunt armati pro eo q̃ ad flagellandū homines viden-
 tur ordinati. Quapropter lupo ante eos depingit per quē ipsorum

De Apolline.

rapax et iupina familia designatur quia tales tyranni semper secum habent lupos. i. crudeles familiares qui sciant et velint oues. i. simplices subditos ledere: et ab eis tollitur illa de quibus possint opera bellica exercere. lupi enim dicuntur marti consecrati quia talibus dominis et tyrannis lupini et impij senescalli chari et accepti habent. Prover. 29. Princeps qui libenter audit verba mendacium omnes ministros habet impios. Isti ergo dicuntur dii belloz quia non curant nisi de contentionibus et bellis: Dominus etiam maiortes quasi mares. i. viros bonos et virtuosos vorantes quia pro certo isti magis solent mares quam feminas: bonos quam malos lacerare: ventrigeri. i. eorum mali serui ut ipsis concupiscant enses et arma adorare dominum in quantum amore magistrorum suorum in bellis et seditionibus in armorum exercitijs delectari noscunt. Vel dic quod currus in quo sedet significat virorum strepitum et tumultum qui scilicet quattuor rotis. i. quattuor affectionibus malis vel quattuor superbie generibus voluitur: scilicet superbia que nascitur ex nobilitate: ex auctoritate ex fortitudine et ex diuitiarum amplitudine: ita quod circa eos tumultus pompe et iactantie. ob hoc audiuntur. ps. Hi in curribus et hi in equis Vel dic quod mars significat peccatum discordie que scilicet in currum malitie sedet quam quattuor rote: id est quattuor vitia spiritualia trahunt scilicet auaritia superbia detractio et iniuria. Iste enim quattuor rote seu vitia. Martem. i. discordiam portant generant et confortant: Ipsa autem discordia flagellum dicitur portare quia ipsa mediante alij flagellantur. Maiors dicitur qui ad litteram mares in pulvis pro ipsa deuorantur. Ventrigeri autem proprie viri litigiosi et brigosi martem deum belli. i. vitium discordie colere dinoscuntur.

De Apolline et eius figura: Cap. iij.

Quartus deorum est Apollo: quapropter hunc quarto loco pono: quia Sol qui et Apollo dicitur inter planetas quartum locum tenet in celo. Iste igitur pingebatur in forma iuuenis: nunc in puerili facie: nunc in senili: nunc in capite diuersimode apparens. Iste super caput portabat tripodem auream. In vna vero manu portabat sagittas arcum et pharetram: In altera autem cytharam: Sub pedibus erat monstrum pictum quoddam terrificum cuius corpus erat serpentinum triaque capita habebat caninum. lupinum. et leoninum. Que quis inter se essent diuersa in corpus tamen vnum conueniebant: et vnā solā caudam serpentinā habebant. Iuxta Apollinem vero viridis laurū picta erat vbi coruus niger desuper volitans pingebatur: auis scilicet ipsi Apollini specialiter consecrata. Sub lauro muse choreā dicebant et circa apollinem cantus melodiam depromebant. A longe vero phiton serpens maximus pictus erat quem vna ipsius apollinis sagitta per medium transfigebat. Vel literaliter quod Apollo est sol qui communiter iuuenis pingitur pro eo quod diebus singulis oritur in diuersas tamen etates se variat pro eo quod secundum horas diei sol continue se immutat: ut scilicet in mane dicatur puer quod rubet in meridie vir quia feruet in sero senex quia pallet Iste arcum tenet et sagittam emittit quia sol yridē creat: et radios suos ad nos mittit. Cytharā vero portat pro eo quod totius celestis melodie sonos

modificat: Tripodem habet in capite propter tria beneficia: scilicet Splendorem: Calorem: et interiorum vigorem: Qui in cunctis viuentibus operatur. Et monstrum cum tribus capitibus est tempus quod ab ipso tripliciter mensuratur quia scilicet canis blandiens est tempus futurum quod semper per spem futurorum homini blanditur. Lupus vero tempus preteritum quod more lupi rapit et effugit dum subito voluitur. Leo vero significat tempus presens quia scilicet stat et fugere non dignatur. Iste laurum et coruum et musas sibi appropriat in quantum: scilicet coruus in estate medijs feruoribus nidificat: lauri viro in estate durat: muse vero: id est subtiles persone ab ipso dependent et subtilitatem ingenij illi debent. Bene ergo iste deus sol et Apollo quod idem est quod prudens dicitur pro eo quod luce et significatione eius occulta manifestetur.

Per istum Apollinem possum intelligere quemlibet virum iustum et maxime prelatum: quia reuera imago. Solis dicitur in quantum solem iustitie pro viribus imitatur. Matthei vigesimo secundo. Cuius est imago et superscriptio: et cetera. Iste enim debet apparere quandoque iuuenis hylaris et iocundus: quandoque senex: scilicet grauis et maturus: quandoque sine barba: id est sine mundana sapientia quasi ignarus: quia reuera illud ad vnumquemque bonum prelatum pertinet quod sciat diuersimode se mutare et secundum loca tempora et personas et conditiones diuersimode variare exemplo apostoli qui dicebat pri. Corinthiorum. nono. Omnibus omnia factus sum vt omnes facerem saluos. Debet enim se simulare iuuenem cum iuuenibus: Senem cum senibus et cetera. Iste etiam debet tripoda aurea: id est trinitatis fide et imagine esse ornatus. Litharam diuine laudis habere debet. Arcu pharetra et sagitta iustitie debet esse armatus et ad sagittandum et corrigendum phitonem: id est serpentinis peccatores debet esse continue preparatus. Iuxta enim debent phitones: id est mali et peccatores vulnerati iacere et correcti. Sagitte enim potentis debent esse acute cum carbonibus desolatorijs. Super omnia autem iste debet calcare: id est sub pedibus habere monstrum terrificum: scilicet conspiratores et collegum turbatores qui licet inter se sint contrarij et diuersi: ad conspirandum tamen inter alios inuicem sunt coniuncti: qui licet sint canes blandiendo: leones seuiando: lupi fugiendo: in vnam tamen caudam serpentinam: id est in vnam malitiam conueniunt multipliciter machinando figurati vulpibus sansonis quarum scilicet facies erant diuerse: caude tamen erant inuicem copulate: quia reuera malignorum hominum corda seu facies mentis nunquam per amorem conueniunt tamen sepe fit quod in caudis: id est fallacijs et malicijs ad faciendum malum inuicem se coniungunt. Ezechielis primo. Due pene singulorum iungebantur. Talia igitur monstra: id est tales in malis confederatos debet prelatus sub pedibus tenere et ab inuicem segregare ne sibi vel alijs noceant. vt ipsi dicatur. illud psal. misse. Super aspidem et basiliscum ambulabis et conculcabis leonem et draconem. **I**tem debet prelatus habere circa se tria: scilicet laurum coruum et musas. Laurus que semper viret significat

De Apolline seu Sole

homines sapientes et doctos Coruus qui nigredine squalet significat pauperes et egenos Muse que dicuntur a musica significant clericos et religiosos diuinis laudibus et iubilationibus dedicatos. Ista igitur debent esse apollini: id est bono prelato socia et vicina et specialiter dedicata. Debet enim viros prudentes socios et consiliarios habere. Coruus: id est pauperes et squalidos fouere: cantores et clericos pro laude diuina diligere et tenere. Unde et David cum cantoribus citharam percutiebat ut habetur. 1. Paral. 13. ¶ Vel dic contra quod apollo quaterat quoddam Idolum gentilibus in quo scilicet apud delphos in monte parnaso in totius mundi medio: secundum Duridum Diabolus dabat responsa: potest significare malum principem vel prelatum qui diaboli est imago et idolum ipsi per imitationem et vitia conformatum. Johan. 8. Vos ex patre diabolo estis. Isti enim portant tripodem triplicis concupiscentie. Habent citharam mundialis letitie. Habent arcum crudelitatis et seuitie quibus sagittas phitonem: id est pauperem per punctiones exactionis et malitie. Hier. 6. Sagittam et scutum arripiet crudelis et non miserebitur. Isti etiam secum habent monstrum terrificum: id est monstruosam et serpentinam maliciam que tria capita noscitur habere in quantum caput sue male intentionis solent tripliciter variare: quia in capite intentionis habent canem dum fallaciter blandiuntur: habent lupum dum occulte insidiantur: habent leonem dum manifeste iniuriuntur. Canis enim blanditur dolose: lupus insidiatur occulte: Leo vero iniuriatur manifeste. Ista tamen in vnam caudam serpentina: id est in vnum malum finem conueniunt dum contra innocentes vnantur. Et habere circa se volunt hec tria genera personarum que scilicet per coruum laurum et musas intelliguntur Coruus qui secundum augures semper malos rumores deportare dicitur significat detractores et malorum verborum relatores. Laurus vero que semper viret et nunquam comam deponit significat lasciuos Iuuenes et Mulieres. Muse vero que semper fatare dicuntur significant adultores. Et reuera circa apollinem: id est malos principes et prelatos: videbis coruos abundare qui malos rumores suis dominis portant alius detrahendo laurum: id est lasciuos iuuenes et mulieres qui comam et capillos nutriant impudice se ornando Musas vero: id est adultores qui placentia resonando. Unde iste apollo videtur suis dicere illud Esa. 30. Loquimini nobis placentia. ¶ Vel dic quod apollo qui est sol iustitie christus qui semper fuit iuuenis per puritatem tripodem auream habuit: id est triplicis nature varietatem: scilicet animam corpus et diuinitatem. citharam habuit alios consolando: arcum et sagittas alios arguendo: phitonem: id est luciferum sagittas crucis prostravit. Tricipites: id est monstra trium capitum: scilicet cupidos proteruos mundi principes superauit. Coruus: id est pauperes et religiosos amauit. Laurus: id est arborem crucis consecrauit: viros sapientes et deum laudantes specialiter elegit tanquam musas: vel. ix. musas. i. nouem ordines angelorum sub lauro: id est sub virore eterne glorie dedicauit. Iste enim deus ingenii: id est deus diuinationis dicitur in quantum per eius influentiam homines ad di-

uinandum de occultis dei: scilicet de his que ad salutem anime pertinent informantur.

De venere et eius figura. Capitulum. v.

Venus, quantum locus tenet inter planetas. Quapropter figuram eius volo hic scribere loco quinto. Pungebatur igitur venus puella pulcherrima nuda et in mari natans et in manu concha marina continens que rosas erat ornata et a columbis circumvolantibus comitata Vulcano deo ignis rustico turpissimo in coniugium assignata: ante quam stabant tres nude iuencule que tres gratie vocabantur quarum duarum facies ad ipsam conuerse erant: una vero in contrarium: cui etiam Cupido filius eius alatus et cecus assistebat qui sagitta et arcu apollinem sagittabat propter quod diis turbat ad matris gremium puer timidus fugiebat. **I**sta literaliter attribuuntur planete que dicitur venus: quia scilicet planeta est femineae complexionis et ideo in specie nude puelle depingitur. **I**sta etiam calida est et humida et ideo vulcano. id est igni dicitur maritata et in mari exposita et immersa: ut sic calori et humori videatur esse coniuncta. Et ideo dicitur cupidine dei amoris. id est carnis concupiscentiam pepisse eo quod caliditate et humiditate ipsius stella fert carnis concupiscentiam excitare. **O**missa igitur literaliter expositio. Per istam deam possum intelligere secundum expositionem fulgentij vitam voluptuosam vel quamcumque personam luxuriosam que dicitur femina propter ipsius inconstantiam variabilem. Dicitur esse nuda propter ipsius indecentiam inevitabilem. Dicitur in mari natare eo quod semper vult esse in delitiis. Dicitur concham marinam in qua scilicet canitur vel choreisatur in manu portare quia semper vult esse in cantibus et letitiis. Reuera enim voluptas luxuria est feminea: quia non durat. Est nuda quia vix homo eam celat vixque potest esse quin appareat. Et in mari. id est delitiarum opulentia vult natare. Et semper concha inanis letitie vult gaudere. Venus enim in mari fingitur genita pro eo quod luxuria ab opulentia et a delitiarum fluxibus non recedit. **U**nde nudam meretricem videtur alloqui scriptura. Esa. 23. Transi terram tuam quasi flumen maris: et sequitur Sume citharam circui civitatem meretrix obliuioni tradita etc. **I**sta voluptas columbas. id est luxuriosos nutrit. rosas. id est et flores et curialitates diligit: cupidinem. id est carnis concupiscentiam producit qui apollinem. id est viros iustos sagitta tentationum quamque vulnerat et transfigit. Et. iij. puellas nudas. id est culpas manifestas: solum let Venus seu luxuria secum habere. id est avariciam qua nostra rapiat: carnalitate qua nostra allicit. **C**onstat enim quod carnalitas luxuriose personam nos diligit ratione voluptatis. avaritia ratione rapacitatis. Et iste sunt due quarum facies sunt ad nos conuerse. Infidelitas vero nos eijcit. id est nobis faciem suam ostendit ratione paupertatis. vel per dilecte alterius fornicitatis. **P**roprium enim est mulieribus luxuriosis quod quando inveniunt in homine delectationem vel lucrum faciem vertunt ad eum alias ab eo fugiunt et recedunt: ita quod homo delusus finaliter dicat. Id. hie. 2. Verterunt ad me tergum et non faciem. **Q**uid dicat tres domicelle que veneri assistunt tria peccata significant quererum prosperitatem seu voluptatem frequentant: scilicet avariciam: luxuriam: et superbiam. Due enim pume se vertunt ad nos: scilicet luxuria

De Mercurio.

- ria ut delectetur: auaricia ut ditetur: Superbia vero ab alijs ver-
 tit faciem suam in quantum vniuersos contemnit et eos respicere non dignatur.
Dicet autem iste tres puellae sunt tres virtutes theologicae: scilicet fi-
 des: spes: charitas. Due prime se vertunt ad nos: quia ut communiter
 bene credimus et speramus: sed tertia scilicet charitas faciem suam auer-
 tit a nobis in quantum sicut tenemur deum ac proximum amamus.
Elicet autem secundum fulgentium quod per istas tres puellas intelliguntur
 gratiae et beneficia et gloria quarum una auertit faciem suam a nobis:
 sed due conuertunt faciem suam ad nos. ad denotandum quod beneficiū vel
 gratia quae simplex datur duplex restitui promeretur: vel quia benefi-
 cium et gratia bene vertunt faciem suam ad nos in presenti: sed gloria
 solum in futuro. **D**icet autem quod Cupido filius veneris est amor car-
 nalis filius voluptatis: qui alatus pingitur pro eo quod amor subit-
 o volare sepe videtur. Constat enim quod homo quandoque subito
 et sine deliberatione amore alicuius persone inflammatur: et ideo a-
 mor iste alatus et volatilis dici potest. Cecus autem iste deus pingitur
 quia quo se ingerat aduertere non videtur: quia amor ita solet se po-
 nere in pauperem sicut in diuitem: in turpem sicut in pulchrum: in religio-
 sum sicut in laicum. Cecus autem aliter dici potest: quia per ipsum
 etiam homines excecari videntur. Nihil enim est cecius homine in-
 flammato amore alicuius persone vel alicuius rei. Unde dicit Se-
 neca quod amor iudicium nescit. Breuiter igitur voluerunt poete duos
 deos depingere cecos scilicet cupidinem et fortunam: quia scilicet cu-
 pido et amor (sicut dictum est) ita cecus est quod aliquando nititur in im-
 possibile sicut patuit in Narcisso qui umbram propriam usque ad mor-
 tem amauit. Sicut etiam quotidie videmus quod una utilis persona a-
 mabit nobilissimam vel e contrario. Fortuna etiam ac si ceca esset, quan-
 doque subito promouet indignos et deprimit dignos. Roma. ii. Cecitas
 ex parte contigit in israel.

De Mercurio et eius figura. Capitulum. vi.

- Quia Mercurius sicut et alij planete credebatur ab anti-
 quis gentilibus esse deus voluerunt ipsi depingere ima-
 ginem secundum hunc modum. Erat enim ipsius figura
 secundum Fulgentium et Rabanum in libro suo de re-
 rum naturis homo qui in capite et in talis habebat alas:
 in manibus virgam que habebat virtutem somniferam
 que circumsepta erat serpentibus et gladium curuum quem harpen
 vocabant. habebatque fistulam fictam de calamo syringe quam ad os su-
 um applicabat. Salerum vero seu capellum in capite deportabat.
 Coram eo erat gallus ipsi specialiter consecratus et ex altera par-
 te erat Argus cuius caput est oculis plenum qui coram eo iacebat
 occisus. Iste igitur dicebatur mercatorum deus et furum et mer-
 curius quasi mercatorum curius: id est curam gerens dictus quan-
 do volebat de viro in feminam: et de femina in masculum se mutabat: de
 alijs vero nigra et e contrario faciebat. Aliquod et ut dicit ibidem Rabanus de-
 pingebat eum cum capite canino: vnde Qui. et tu latrator anubis. **D**icet
 autem quod mercurius sit alatus eo quod stella quae mercurius dicitur citissime fa-
 cit cursum suum. Et quia iste planeta operatur ad eloquentiam et ad

mercaturam et ad furta. ideo fictus est habere virtutē somniferā pro eo quod eloquentia decipit etiam oculatos: quapropter etiam caninū caput habebat quod latratum eloquentie significat. Habebat et in capite galerū sicut mercator: et gallū qui euigilat mercatores. Sed de litterali sensu nihil plus ad presens. ¶ Dicamus igitur quod mystice Mercurius potest designare quemlibet bonū prelatū: qui in primis debet habere caput canis in quantum scilicet custos gregis dominici et subditorum speculator: et pugil debet esse qui lupos. id est demones et tyrannos latratu predicationis et redargutionis deterreat et dentē punitionis mordeat. in quantum fidelis debet esse domino suo. id est Corinth. iiii. Hic iam queritur inter dispensatores ut fidelis quis inueniatur. Hic in capite et in talis debet esse alatus in quantum in principio et in fine debet alas contemplationis sursum eleuare circa illos qui bene sunt eleuati et contemplationis volatui dediti non solum in capite iuuentutis: sed etiā in talis senectutis. ¶ Vel per caput intelligitur intentio: per pedes et talos affectio: quia intentio debet habere alas innocentie et affectio alas temperantie. Esa. 6. Duab⁹ alas velabant facies suas et duabus velabant pedes suos. Iste debet habere virgam gladium fistulam et gallum: quia pro certo ad bonum superiorem pertinet quod habeat virgam prudentie ad alios regēdos gladium seueritatis et iustitie ad malignos arcendos. fistulā spiritu alis eloquentie ad predicandū et ad orandū et deum laudandū: gallum vigilis diligentie ad omnia preuidenda et ad omnia nociua precauenda que omnia videtur innuere apostolo. 2. Thimo. 4. Predica verbum in omni opportunitate importune. et hoc quo ad fistulam eloquentie Argue obsecra increpa: quo ad gladium iustitie: tu vero vigila quo ad gallum vigilis diligentie. Ministerium tuū imple: quo ad virgā pastoralis eminetie. Et sic iste est deus mercationū spiritualiū in quantum scilicet commutat temporalia per eternis. deus furtoꝝ in quantum furatur peccatores ad fidem et iustitiam conuertendo et de nigris candidos. id est de impiis iustos faciendo. Se etiam commutabit de viro in feminā et contra conditiones suas secundū loca: tempora: et personas diuersimode variando et nunc vir virtuosus: et vigorosus: et constans: nunc vero femina. id est mollis: benignus et cōpatiens est dicens cum apostolo. 1. ad Corinth. 9. Omnibus omnia factus sum etc. Et sic iste argū oculatū. id est diabolū poterit vincere et ante se prosternere dum tamen virga sit serpentibus. id est viris prudentibus circūsepta. id est dum sua iuridictio per serpentinā prudentiā sit directa: quia reuera nunquam placatus erga iuridictionis bene utitur: nunquam per ipsum argus. id est diabolus vincitur nisi turba serpentium. id est viroꝝ prudentium ipsum comite tur et ad eius consilia admittatur. Matth. 10. Estote prudentes sicut serpentes. Eccle. 9. Viri iusti sint tibi puiue. ¶ Vel dic quod talis mercurius debet esse quilibet bonus subditus et minister qui debet habere caput. id est cor caninū per fidelitatem: alas contemplationis debet habere in capite. id est in corde per eleuatam ad deum voluntatem. Pedes etiam debet habere alatos per obediētiam et sedulitatē. Debet habere virgam per omnimodā in aduersis patientiam. Psal. Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. Item habere de

bet gladium diuini timoris: fistulā diuine laudis et orationis: gallū
vigilantie et laboris. Et debet esse nunc vir: nunc femina per confor-
mitatē sui cordialis amoris. Galea etiā hūilitatis debz gerere quo
scz capillos suos. i. virtutes debz abscondere. Sene. Esto occultator
virtutū sicut alij vitiorū. ¶ Vel dic i malo qd iste Mercuri⁹ significat
aduocatos mundi sapientes qui s. habēt caput caninū. i. insatiabi-
lē auaritiā: galea sup caput p sue male intētiōis occultationē. Pe-
des et caput alatos p p̄sumptionē. i. supbiā et virgā hnt soniferā. i. de-
ceptiones et malitiā. Fistulā hnt in ore. i. falsam eloquentiā et blan-
ditiā: gladiū hnt. i. crudelitātē et seuitiā: gallū hnt iuxta se. i. vigilē
ac diligētē astutiā. Hunc sunt viri: nūc sunt femine p fraudulētiā
suorū opēz et mutationē fictitiā. Hi sunt dii furtoz. i. liquaz litiū: dii
mercationū. i. lucroz et pecūiaz. Et breuiter qd quid tāgūt vobis suis
faciunt dormire. Isti p astutias suas solēt. Argū. i. prelatus vel pre-
latus et principes circumspectos et oculatos decipere et suis volūta-
tibus subiugare. Isti enī sunt de quibus dicitur Osee. 7. In malicia
sua letificauerūt regem: et in mendaciis suis principes.

De Diana et eius figura. Capitulū septimū.

Diana q et luna et pserpīa et hecate nūcupatur: est septim⁹
planet az quaz propter hic pono eā in septimo loco in nu-
mero fictitiōz deoz. Ista igit pingebat in spē vni⁹ dñe sa-
gittā et arcū tenētis. cernos timidos in venatiōe sequen-
tis Circa quā chorizāt chori dryadū oreadū: naiadum: et
et nereidū. i. chori nymphaz: syluaz montiū: fontiū atqz mariū cum
choris satyroz qui dii dicebant agroz: q poete p tāto voluerūt fin-
gere: qā luna q mater est hūoris hz in siluis et in mōtib⁹ et in mari et
fontib⁹ hūorē multiplicare: et in agris herbas et semia pcreare. So-
let etiā venatores d nocte illudere et sic venatiōis necnō et syluaz dñe
eē dea: quapropter deā syluaz montiū et fontiū gētiles eā colebāt.
¶ Dic q p istā deā possum⁹ itelligere virginē glōsaz q p certo arcu
flexibilis mie et sagitta deuotiōis et orōnis armat: qbus mediātib⁹
ceruus cornutus. i. diabol⁹ supb⁹ supat. Et ideo pculdubio circa ip-
sam debēt chorizare. i. p deuotionē altare chori nymphaz. i. societa-
tes sanctaz psonaz et maxime virginū sanctimonialiū et aliaz puel-
laz. Maxie aut circa eaz debent p deuotionē manere oreades nym-
phe mōtiū: dryades nymphes syluaz. i. aie laboriose et actiue: Naiades
i. nymphes fluminū et fōtiū. i. q in flumine scripturaz et deuotiōis
morant: nereides vero. i. nymphes mariū. i. aie q in religionis vel cō-
tritiōis amaritudie cōmorant et cōuersant. Ita q breuiter de ea dici
potest id Canti. 7. Quid videbis in funamite nisi choros castroz
Et ps. Adducēt regi virgines post eā. Chori satyroz. i. pctōz. q. scz
in agro hui⁹ mūdi dii. i. magnifici reputāt et q p supbiā cornuti eē no-
scūt circa ipaz dñt choreare et discurrere ab ipa veniā et miaz postulā-
do et auxiliū p demōes et vitiā iplorādo. ¶ Vel dic q satyri agroz sūt
plati et maxie epi cornuti q circa istā dianā. i. beatā virginē dñt discur-
rere obsequēdo: et p deuotionē et affectionē altare ipi⁹ frēqntādo di-
cētes id Lati. 1. Trahe me post te: currem⁹ in odorē vnguētoz tuorū
¶ Vel dic q diana ē mulier mala q arcū et sagittas dicit habere pro

eo q̄ ipsa solet p̄ temptationē pūgere ⁊ p̄ libidinē sagittare. Ista igitur solet post se trahere cohortes nympharū. i. iuuecularū q̄ exēplo ipsi⁹ decipiūf. Solet et trahere satyros. i. luxuriosos cornib⁹ dignitatū elatos. An̄ et ipsi luxurie pōt dici illi. Cati. i. Oleū effusū nomen tuū iō adolecētule dilexerūt te nimis Iste iuueculē q̄ famulantē diane. i. luxurie sūt qñq̄ nymphē mōtiū inquātū sūt de alto gñe: nymphē sylvarū inquātū sūt de rustica plebe: qñq̄ nymphē fluminū inquātū sūt diuites ⁊ delitiose: qñq̄ nymphē mariū inquātū sūt penitētes ⁊ religiose: qñq̄ nymphē fontiuū inquātū sūt aliis p̄sidētes i regimie: qz breuiter nō ē hodie dare aliquē statū siue bassū: siue altū: siue eccliarū: siue mūdānū in quo nō sit dare nymphas famulātes diane. i. p̄sonas obediētes luxurie: qz sicut dicit ps. Nec ē q̄ se abscondat a calore ei⁹. ¶ Vel dic q̄ diana ē avaritia vel rapina q̄ ceruos timidos. i. D paupes nō cessat sagittare. ⁊ iō cornuti ⁊ ceruiciofi supiores tyrāni solēt circa eā choreare nymphē montiuū sylvarū ⁊ mariū. i. oīa gñā p̄sonarū solēt eis obedire: siue claustraliū: siue seculariū. An̄ hie. 6. A minore vsq̄ ad maximū oēs avaritie studēt. Et a p̄pheta vsq̄ ad sacerdotē cūcti faciunt volū. ¶ De minerva ⁊ ei⁹ figura. Capm octauū.

Minerva dea sapiētie ⁊ d̄ cerebro iouis nata: q̄ pallas dicta ē. P̄gebat a poetis in similitudinē vni⁹ dñe armate: cui⁹ caput iride circūcinctū erat cassis siue crista desupeā p̄tegebat. Ipsa aut lanceā tenebat i dextera: in sinistra vero scutū cristallinū habebatq̄ caput monstruose gorgonis circūcinctū serpētib⁹. Hec igit oculos hēbat splēdētes vestes ⁊ triplici colore distinctas. Iuxta sexo hēbat oliuā viridē pictā: ⁊ desup̄ auē q̄ noctua d̄r volitantē: sicut dicit Fulgētius i libro suo Mythologorū. Antiq̄ posuerūt tres vitas. i. cōtēplatiuā: actiuā: ⁊ voluptuosā. Primā assignantes sapientibus. Scdā diuitib⁹. Tertiā carnalibus: ⁊ quālibet istarū vocauerūt deā ⁊ cuilibz pinxerūt suā imaginē: ita q̄ Minerva fuit prima: Juno scdā: tertia ven⁹: de qua dictū ē. ¶ Dico igit q̄ minerva. i. sapientia significat sapiēti s̄hois vitaz q̄ a cerebro iouis. i. ab ipsa mēte diuina nascit ⁊ desursū a patre luminū deriuat. Eccl. i. Dñs sapiētia a dño deo ē. Ista igit dicitur armata: qz sapientia siue vir sapiens habere debet multiplicē armaturam virtutum. Debet enī habere scutū fortitudinis ⁊ patientie: galeā sobrietatis ⁊ temperantie: Iridē claritatis ⁊ prudentie: oliuā pietatis ⁊ mie: noctuam humilitatis ⁊ occultantie: triplicem vestē. i. tres virtutes theologicas: vel fidem trinitatis ⁊ magnificentie diuine. Dico igitur q̄ iste debet habere lanceam que rectam habeat hastam ⁊ ferrum acutū significans iustitiā que acuta est inq̄tum malos castigat. Recta vero inq̄tum indeclinabiliter circa partes iudicat. i. inq̄tum non declinat ad aliquā ptem per fauorē vel odiū. Sapient. 5. Eluet irā dirā in lanceā. Ite debet habere scutū patientie ⁊ fortitudinis: quia patientia et fortitudo sunt scutū qd̄ a lesione defendit ⁊ tribulationis ⁊ tēptationis iaculis obuiat ⁊ resistit qd̄ summe decet hominē sapientem: quia scdm̄ Sene. Doloris remediū est sapiētia. Istud tamē sapientie scutū debet habere tres p̄prietates. Debz esse cristallinū p̄ soliditatem et per splēdorē: bz esse triangulum: in

Quod sustinet triplicem aduersitatem. scilicet in persona: in fama: in substantia. Debet habere imaginem terribilem. id est timoris diuini: imaginationem et seueritatem. Sapiens enim debet timorem domini et imaginem gorgonis. id est mortis vel diaboli in suo corde pictam habere: ut sic possit per timorem domini a vitiis declinare: quia Ecclesiastici xviii. Homo sapiens in omnibus metuit. Patientia debet esse in tribus et quo ad tria: quia debet esse clara. id est vera et non ficta: et debet esse humilis: id est reuerens et timida: et sic erit scutum palladis: id est patientia hominis sapientis. iii. Regum. 10. Fecit rex Salomon trecenta scuta de auro purissimo. Aurum enim quod percussum non resonat patientiam significat. Scutum vero patientie nostre et fortitudinis non videtur nunc esse per patientiam aureum: sed per impatientiam sonorum et eneum. An. iii. Regum. xlii. dicitur quod rex Egypti diripuit aurea scuta que fecerat Salomon in Hierusalem pro quibus fecit rex robora scuta erea ad denotandum quod de Hierusalem. id est ecclesia scuta aurea patientie mediante rege Egypti diabolo defecerunt: scuta autem enea. id est clamoris et discordie successerunt. Item ista pallas debet habere galeam in capite per quam intelligitur temperantia que sensus cohibet et coercet. Iridem prudentie que circa sapientem splendet et signum federis et amicitie esse debet. Et super galeam debet habere cristam honoris et eminentie que ceteris supereminet et prepollet. Noctuam que est avis que de die se abscondit debet habere. id est presentie hominum fugam et suarum virtutum occultationem. Oliuam que est signum pacis et oleum fundit debet habere. id est pacem concordiam et dilectionem Zachariae et due oliue etc. Vel dic omnia de sapientia increata. id est de dei filio benedicto cuius vestis. id est humanitas fuit tricolor: inquam habuit tres naturas animam carnem et sanguinem vel animam corpus et deitatem: qui habet scutum equitatis: lanceam seruitutis galeam impenetrabilis potestatis cum crista proprie dignitatis: iridem totius perfectionis et honestatis: circa se habet noctuas. id est humiles et oliuas. id est misericordes. Unde de isto dicitur Sapientia. 5. Sumet scutum inexpugnabile: equitatem acuet iram diuinam in lanceam. Induet per thoracem iustitiam et accipiet per galeam iudicium rectum. Vel dic quod ista dea significat superbiam que scilicet de cerebro iouis. id est corde diaboli fuit nata que contra pauperes est armata et per presumptionem castrata et capite gorgoneo. id est terrificam magnificentiam ad terrendum alios est munita.

De Iunone et eius figura. Cap. 9.

Inno picta est in similitudinem aeris secundum fulgentium. Antiqui enim ipsam uxorem et sororem Iouis dixerunt. Uxorem quia sub eo et ab eo calore quo inferiora foueat velut seminem in matricem videtur recipere: Sororem vero quia prope eum est. Virgine tamen eam dicunt quia de aere nisi aliquid affuerit nihil generatur. Iridem et nymphas ipsi attribuunt quia iris gignit et nymphae. id est nubes in aere similiter generantur. Et ideo neptunus. id est deus maris dicitur nutritor iunonis pro eo quod fumus de mari ascendentes cum aere se immiscant et sic videtur quod ipsi alimentum quoddam subministrant. Sed de hoc nihil plus ad presens sed dic quod antiqui dixerunt iunone esse deam regum et diuitiarum Iouis coniugem et sororem sed tamen fuisse vir-

ginē et intactā neptūq; nutriciā et alumnā cuius imago erat femina
 tenēs sceptrū in dextra. caput eius nube velabatur et vestis ei⁹ mul-
 ticolor pingebat. Iris vero ipsi sacrata erat q̄ ip̄a in circuitu ambie-
 bat. Pauones autē pedes eius labebant et a dextris et sinistris dñe
 subsidebant auesq; iunonis specialiter dicte erant. ¶ Talis dea per
 omnia videtur esse beata virgo que est regnorum et diuitiarum para-
 disti domia et regina et magistra. Iouisq; id est xp̄i vxor et soror per inti-
 mam claritatē: virgo tamē semper permanēs per integram puritatē:
 a neptuno aut a mari. i. tribulationum et contritionis. i. amaritudine
 nutrita est per doloris et cōsideratiōis acerbicatem. Eze. xxxi. Aque
 nutrierunt illum. Ista operta et velata est nube mūdissime castitatis:
 vestita multicoloribus honestatib; circūdata iride q̄ pluuiam signifi-
 cat. i. roreme dulcissime pietatis. Sceptrum tenet eterne et regie ma-
 jestatis. Pauonesq; i. viri sancti pedes ipsius lambunt per sedulita-
 tem deuotionis et obsequiose humilitatis. Mat. xxiiij. Accesserunt et
 tenuerunt pedes eius et adorauerunt. ¶ Dic q̄ Iris est predicator
 vel prelatus qui ad modū arcus per iustitiā est erectus vel extētus:
 et tñ est per clemētiā humidus et curuus qui. s. iunonis. i. bte virgi-
 nis nuncius debet dici q̄ ipsi specialiter dent dedicari. Pauones eti-
 am sunt q̄ plumis honeste conuersationis pinguntur q̄ et isti deo con-
 secrantur specialiter. Apoca. iij. Iris erat in circuitu sedis. ¶ Vel
 dic q̄ iuno est ecclesia q̄ est vxor xp̄i q̄ ad litterā est regnorū dñā mul-
 ticoloribus induta: sceptro iudiciarie potestatis ornata. Irīde sacra-
 mētorum circūcincta et pauonib⁹. i. viris cōtēplatiuis cōcomitata.
 ¶ Vel dic scdm Fulgentium q̄ per iunonem intelligūt diuitie seu
 gloria tēporalis q̄ est dñā regnorū et cū sceptro depicta pro eo: q̄ per
 diuitias ad regna peruenit: et pro eo q̄ diuitie et diuites regnis et re-
 gibus principant. Velato tamē capite pingitur pro eo q̄ diuitie vo-
 lunt esse abscondite et occulte. Neptun⁹ deus maris nutritor illius di-
 citur pro eo q̄ per mare diuitie acquirunt. Maum. iij. Cuius diuitie
 mare. Multicoloribus dicitur indui pro eo q̄ diuites solent multis or-
 natibus apparari. Pauones autē istius pedes dicunt lambere pro eo
 q̄ aues celi. i. mundi nobiles solent diuitibus subuenire et diuitias af-
 fectare. Iris etiā q̄ est impressio celestis et nuncius dicitur pro eo
 q̄ ipsi celestes homines. i. religiosi et clerici diuitibus famulant et cir-
 ca eos morari in eorum curiis et hospitib; delectantur. Ista tñ iuno. i.
 rerum opulencia virgo dicitur pro eo q̄ a virtutibus sterilis inuenit
 et q̄ nullus meritorum fructus ex diuitib; generatur. Eccl. v. Qui a-
 mat diuitias fructum non capiet ex eis. Talis igitur Iuno. i. diues
 figuratur in illo angelo. Apoca. x. Qui erat amictus nube et Iris in
 capite eius.

De Lybele et eius figura. Capitu. x.

Lybeles mater deorū dicta fuit terra: q̄ deos genuit q̄ dice-
 batur berecynthia et pessimūtia et Ops vxor saturni sicut
 dictū est supra caplo de saturno. Huius imaginē antiq̄m
 rabilē depinxerūt scdm Rabanum et Fulgentiū et Isido.
 Erat imago femine in curru volubili sedens lapidib⁹ pre-
 ciosis et metall⁹ vestita coronā de turrib⁹ in capite portabat: galli eā

sequebantur et leones domiti currum ipsius trahabant: et habebat clauem
 manu. ¶ Istud autem exponitur litteraliter. Terra pingebatur ut femina
 quia poete aquam et terram feminas appellabant. Hec enim succubunt et patiuntur
 et influentiam ab igne et aere recipiunt. In curru vehitur: quia terra in
 aere pendet. Sustinet rotas quia mundus rotatur et volubilis est: leonibus
 fertur ut ostendat materna pietate totum posse superare. Dis enim
 feritas maternelis subest affectioni. Erat vestita lapidibus preciosis et
 metallis quia terra mater est omnium lapidum et metallorum Galli dicunt eas
 sequi quia eius sacerdotes castrati erant qui et corymbantes dicebantur
 et per gallos signabant. Turribus erat coronata ad significandum quod
 in terra sunt ciuitates et turres et castra Clauem habebat in manu:
 quia a verno tempore terra aperitur et hyemali clauditur. Et dicitur ultra quod
 ista cybeles. id est terra irata contra deos: titanos fingitur protulisse et ipsos ad
 impugnandum iouem et celum citasse. Erant autem titani gigantes cum pedibus
 serpentinis ex quibus unus fuit sol qui restare dicitur: ut dictum est supra
 capitulum de ioue. Ista applica. ¶ Terra. id est religio vel ecclesia non solum
 producit deos. id est viros iustos de quibus dicitur. Ego dixi. dii estis: sed
 etiam producit quandoque gigantes. id est homines impios et iniquos qui contra deos.
 id est contra iustos non cessant pugnare. Igitur non gloriatur cybeles mater
 nostra. id est religio vel ecclesia quod deos. id est viros sanctos plurimos produxit
 qui dominant in celis quia proculdubio plures gigantes. id est viros iniquos
 quos producit qui in infimis prostrati iacent et in infimis iacebunt. Job.
 xvi. Ecce gigantes gemunt sub aquis. ¶ Vel dicitur quod dii sunt prelati
 Titani cum pedibus serpentinis sunt serpentes subditi et maliciosi qui contra
 deos. id est prelatos solent insurgere propter quod sepe contingit eos a diuinitate
 sua. id est ab honore deijci et deprimi. Verumtamen quandoque contingit
 quod ibi est sol. id est aliquis clarus sapiens et discretus qui aliorum conspirationibus
 non consentit: sed intra terminos suos remanens deorum. id est prelatorum suorum
 potentiam non inuadit. Quapropter ille solet in statu et maiestate sua remanere et aliis cadentibus supstare. Fatuus est
 igitur qui talibus litigiosis consentit: quia ut contra male accidit illis
 qui contra prelatos suos insurgunt contumaciter et rebellant quia Apoc.
 ca. xij. Draco pugnabat et angeli eius et non preualuerunt: neque locutus est
 eorum amplius in celo.

De Neptuno et eius figura.

Capitulum. xi.

Neptunus deus aquarum pingebatur secundum fulgentium in similitudinem
 maris vel saltem ad modum cuiusdam numinis maris
 gubernantis. Erat igitur imago eius homo in mari natans et tridentem
 pro sceptro regio manu portans: quo tridente saxum quoddam percutiebat et inde quendam equum acerrimum
 educebat: greges autem tritonum circa eum natabant: et regem equorum
 honorabant. Sunt autem tritones pisces qui tubas in ore portant quibus
 tubicinant: ideo antiqui eos quedam marina numina esse dicebant. Dicitur
 autem neptunus quasi nube tonans pro eo quod de eo et vaporibus de terra
 ascenduntibus tonitrua in nubibus generantur. ¶ Dicitur litteraliter quod
 neptunus quando nando dicitur: sicut fortunus a portu pingitur cum tridente propter
 triplicem proprietatem aque: quia scilicet est natabilis fluxibilis et potest

tabilis. **P**ingitur cum equo ad denotandum inquietam celeritatem. **P**ingitur cum tritonibus ad significandum eius tubicinalem sonoritatem: vel quia tribus elementis aqua circuitur. s. igne: aere: et terra. **P**er istum neptunum intelligo diabolum qui pro certo maris. i. huius seculi deus dicitur quia ibi dominatur prime ad cor. iij. **D**eus huius seculi excecavit mentes infidelium. **I**ste enim per aquas huius seculi fluctuose perambulat et tridentem triplicis concupiscentie secum portat: quo scilicet saxa. i. homines fortes et saxeos percutit: et in equos. i. in luxuriosos et immundos et superbos aliquotiens eos vertit: figuratus in Joab qui tribus lanceis absalonem interfecit. **A**nde sicut iam apparet multi qui fuerunt iam in ecclesia lapides viui: facti sunt equi: et qui fuerant sancti sunt mali: contra illud psal. Nolite fieri sicut equus et mulus etc. **T**ritones. s. mundi tubicines. s. magniloqui et adulatorum: isti deo maris. i. diabolo deseruiunt et circa eum per vitia deambulant et incedunt. **A**el dic quod neptunus significat principes et tyrannos qui sunt dei huius mundi qui in aqua deliciarum natate noscuntur. **S**ceptrum tridentatum. i. iurisdictionem dentatam et rapacem portant qua saxa id est subditos pauperes per rapacitatem percutiunt: ita quod ipsos faciunt equos in quantum de bonis eorum solent equos emere et alia que ad fastum seculi sunt necessaria providere. **I**sti etiam habent choreas tritonum. id est tubicinum adulatorum. qui. s. eorum malefacta non cessant tuba sue eloquentie commendare: et alios deferendo accusare. **Q**uod bene figuratum est Daniel. iij. ubi dicitur quod circa statuum auream audiebatur sonus tubecythare symphonie etc. ad denotandum quod isti aurei diuites statuales semper volunt habere secum tubicines. i. adultores. et suorum malorum operum laudatores de quibus dicitur. Apoca. viij. Qui habebant tubas parauerunt se ut tuba canerent. **I**sti igitur dicuntur neptuni quasi nube tonantes. i. sursum exaltantes vocem suam per iactantiam. **S**ceptrum vero rapacis auctoritatis tres dentes habere dicitur in quantum ipsi ledunt aliorum personam famam et substantiam Daniel. vij. Bestia habebat tres ordines dentium.

De Pane et eius figura.

Capitulum. xij.

Pan ab antiquis dictus fuit deus nature et in similitudine nature vniuersalis fuit ab eis figuratus. **P**ingebatur enim homo cornutus cum facie rubicunda: in cuius pectore stellarum plurius erat forma. pectusque eius in parte superiori pingebatur stellatum: femora autem cum herbis et arboribus pingebantur. **I**n ore eius fistula septem calamorum ponebatur **P**edes vero caprinos habens cum amore pingebatur luctatus. sed ab eo victus erat. **I**sta igitur fuit imago nature secundum fulgentium et Babanum cuius facies rubea cum cornibus representabat superiorem mundi partem scilicet ignem et etherem cum radiis. **P**ectus stellatum significabat stellas: septem calami septem planetas: femora arborescens significabant inferiores arbores et herbas. **P**edes vero caprini significabant animalia et bestias. **I**stum amor superat quia ad litteram amor naturam superat atque domat.

Exponamus igitur allegorice et dicamus quod ille deus nature potest significare verum deum et dominum iesum qui reuera faciem cordis habuit rubicundam per flammineam charitatem. Caput habuit cornutum per inuincibilem potestatem: pectus habuit stellatum per multiplicem claritatem vel virtutem: septem calamos habuit. id est septiformis gratie sue spiritus suauitatem: femora habuit arborosa per honestatis virentem amenitatem. Pedes habuit caprinos quantum ad affectionis humilitatem: et quantum ad assumptam carneam humilitatem. Vel dic ad litteram quod talem imaginem et formam debet habere bonus prelatus qui proprie sue nature dicitur deus in quantum ei appetit refrenat. ut dominus. Et maxime hoc pertinet ad deum cornutum. id est episcopum mitratum. quia facies cordis eius debet esse rubicunda per flammineam charitatem et pectus eius conversationis per virtutes stellarum. Cervix per iustitiam cornuta: et per fortitudinem armata. Fistulam diuine laudis cum septem calamis. id est septem donis spiritus sancti in ore debet tenere. herbas et arbores. id est viros et honestatis et munde castitatis circa femora debet habere. Pedes vero caprinos qui duri sunt id est soliditatem perseuerantie in fine suorum operum possidere. Daniele. ii. Pedes habet ferreos. ut sic figuretur in illo filio hominis. Apoc. i. Qui faciem habebat ut sol: oculos ut lampades: capillos ut nix: gladium vero acutum in ore: in dextra septem stellas et pedes similes auricalco. ut sic in facie intelligatur charitas: in oculis veritas: in nuce candore castitas: in gladio iustitie seueritas: in stellis virtutum multiplicitas. Vel dic in malo quod tales dum dicuntur crudeles et impii prelati et tyranni qui per superbiam sunt cornuti: per crudelitatem et seuitiam sunt sanguinei. id est inflammati: per curiosos ornatus sunt stellati: per ineptam letitiam fistulis et calamis consolati herbis et arboribus carnalitatis per luxuriam sunt delectati et caprinis pedibus id est caprino fetore: sed luxuria et immunditia finaliter invite sue pedibus caprini sunt. in quantum in fine die dierum suorum caprinos mores induunt vel etiam non deponunt. Tren. i. Sordes eius in pedibus eius nec recordata est finis sui. Et ideo de talibus sic cornuti dicitur Daniele. vii. quod hircus caprarum habebat cornua cum quibus omnia ventilabat.

De Baccho et eius figura. Ca. xii.

Sicut ponit Rabanus in libro de naturis rerum: et fulgentius ubi supra antiqui attendentes vini virtutem et proprietatem ipsum esse deum in natura crediderunt. quem Bacchum nominauerunt et eidem certam imaginem depinxerunt. Sicut enim dicit Plato in libro de in thymeo inscribitur. Pastores et ruricole videntes artes ad usum mundi hominibus datas a diuina gratia pro diis colebant eas ut agriculturas vindemiationem et huiusmodi. Deinde poete lucris causa et fauoris eas deis scientias in membra effigiarunt et proprias eas nominibus assignauerunt ut scientiam colendi agros vineas bacchum: turpes artus hominum: ut luxuriam et venerem inter deas venerantes: sicut loco religionis superstitio exorta est. Erat igitur imago puer cum facie muliebri cum

pectore nudo cum capite cornuto qui super tigrides equitabat ut ponit fulgentius qui Dionysius vocabatur a quodam monte indie ubi nutritus dicebatur. ¶ Ista possunt applicari contra vicium ebrietatis et contra hominem vinolentum. quia reuera talis dicitur puer propter ignorantiam insensatam quam ebrii noscunt habere. psal. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius et omnis sapientia eorum deuorata est. Muliebris habet faciem in quantum ardor et concupiscentia mulierum per vinum in ebriis generatur vel per eo quod alios hominum effeminat et eos efficit muliebres. Eccle. xxi. Vinum et mulieres etc. Iste deus dicitur cornutus pro eo quod vinum cornua superbie generat et pro eo quod omnis ebrius facilliter est elatus. Et ideo iste dicitur tigrides que sunt furibunda animalia equitare pro eo quod vinum furorem et iracundiam inducit et pro eo quod ebrii facilliter efficitur furibundus. Unde dicitur puerbiorum. xx. Luxuriosa res est vinum et tumultuosa ebrietas. Iste igitur nudus dicitur in pectore pro eo quod archana solent ebrii facilliter reuelare iuxta illud proverbiorum. xxxi. Nullum secretum est ubi regnat ebrietas: vel pro eo quod solet homines depauperare et diuitiis denudare. Ecclesiasti. xix. Operarius ebriosus non locupletabitur. Iste igitur cornutus vel coronatus dicitur vitibus pro eo quod ebriosi vites. i. vinolentiam summam gloriam arbitrantur. puer. xxiij. Cui ve cui patrie cui rixei cui fouee cui sine causa vulnera cui suffossio oculorum? Nonne his qui morantur in vino et student calicibus epotandis. ¶ Vel dicitur in bono quod vinum est gratia dei vel feruor spiritus qui dicitur propter puritatem pueri et muliebris propter pietatem: nudus propter veritatem: cornutus propter auctoritatem. Iste equitat super tigrides demones et tyrannos calcando. Coronatus est vite. i. cruce christi passionem meditando Dionysius dicitur quasi totus diuinus vel vehementer fugiens mundum et vitia deuotando et aliorum mala iudicia sustinendo.

De Plutone et eius figura. Ca. xiiij.

Pluto filius Saturni dictus est ab antiquis inferiorum regnorum et tenebrarum et animarum de corpore decedentium deus. Credebant autem omnes antiqui animas ad inferos descendere: ibique cum Plutone in caligine perpetuo remanere. quia propter ipsi plutoni. i. inferno vel virtuti diuine inferna gubernanti suam imaginem depinxerunt et eum tenebrarum deum vocauerunt. ¶ Erat ergo imago eius homo terribilis in solio sulphureo sedens sceptrumque regum manu tenens canem tricipitem scilicet Cerberum sub pedibus calcabat et iuxta eum tres furias tres harpias et tres pecas habebat. de throno sulphureo quattuor flumina manabant que letheum cocytum phlegetonem et acherontem dixerunt stygem autem paludem iuxta ista flumina assignabant. Iuxta plutonem vero regina inferni proserpina sedebat quam cum facis terribili plutoni coniugi assistebat. Erant autem furie tres horribiles vetulae serpentibus crinite que homines furere faciebant: quam allecto thestiphone et megera dicebantur. Parce vero seu fata quam sic dicebant per antiphrasim eo quod nemini parceret Tres erant domicelle sorores quarum una colum tenebat: altera filum voluebat: tertia filum rumpebat: et cloto lachesis et atropos vocabantur. Harpie vero aues cratae.

amen dico. Sobria
nisi. gine & natu
filiu

De Plutone.

cum facie virginea rapacissime que aello. occipite et celeno vocaban-
tur Fulgentius hoc exponit de rapina. Harpyie canes Iouis singu-
tur: quia ipse furari dicuntur. unde etiam epulas dicuntur accipere
quod est furari: et inde auari singuntur furias pati. Harpyiarum inquit p-
ma. Nello que interpretatur alienum tollens: scda occipite que inter-
pretatur cupita rapere: et tertia celeno que interpretatur aliena ce-
lare. Primum enim in rapinis exercendis est aliena concupiscere: se-
cundum concupita inuadere. et tertia inuasa celare. Ideo autem vir-
gines finguntur. quia omnis rapina sterilis et arida est. Ideo plumis
circundate. quia raptores quicquid inuaserint celant. Ideo volatiles quia
omnis raptor post rapinam ad fugiendum est celerrimus. Sic igitur vi-
detur quod per harpyias intelligitur auaricia et rapina. Pluvius flu-
uius inferni qui vocatus letheus interpretatur obliuio. Lochitus
luctus interpretatur. flegeton ardens Acheron sine gaudio vel sa-
lute. Aem sine. chere salue vel gaudium. Styx tristitia interpretatur.
Volunt igitur acherontem de imo lacu tartarorum stygem creare:
de styge autem nasci cohitum. Cuius rei est hec ratio. quia qui caret gau-
dio facile in tristitiam cadit: tristitia luctui vicina est: hac in terra hu-
manas animas conturbare quis nesciat? Sane acherontem locum esse constat in
Italia haud longe ab arpis vndique montibus septum adeo ut nunquam sol
ibi nisi in meridie possit apparere: loca que vicina sunt calidis et sul-
phureis aquis scaturiunt. Sine gaudio autem dicitur locus ille eo
quod necromantia et chiromantia ibi exerceri consueuerunt que sine ho-
minis occisione non fiebant. Nam enea illic occiso Elpe decus sacra
ista compleuit. Lochitus quoque est locus acherotivicius. quod ob ean-
dem causam dicitur luctuosus Stygem refert Seneca in eo volu-
mine quod de sacris egyptiorum tractat circa extremam egypti paludem
lunosam papiris refertam transitusque difficilem. Iuxta hanc membra
osiridis mariti Isidis a fratre occisi post longam inquisitionem repta
tandem tumultata sunt. Ille palus quia tristitia transseuntibus gignit
styx meruit appellari. Dicitur tamen eadem styx deorum nutritrix et ho-
spita: quia dum de terris purgationem quam styx apud quosdam theo-
logos significat et celeste consortium meruerunt. Phlegeton autem a fle-
greo flammatus: est enim rogo totus igne saliens infernum ardore
et cupiditate quibus humani animi accedunt ardore figuratiue si-
gnificans. Dicunt alii altius huius aeris inferioris naturam turbu-
dam et corpulentam significare quam concremata est igne de superio-
ribus tracto et aqua ex inferioribus hausta ex quibus densatur et in-
grossatur in quo peccata trices anime purgari putantur. Eundem autem fleget-
ontem nonnulli quod a celo infernum incipere autumant martis circulum di-
cunt sicut etiam capes elisos quos apud inferos fabula constituit cir-
culum iouis esse credunt. Alii inquam ut Seruius in insulis fortunatis eli-
sos esse credunt. Elisio autem resolutio dicitur quasi. scilicet illic anime macu-
lis carnis resolutis beatitudinem perfrui putetur. Dicamus igitur
allegorice quod per plutonem intelligitur diabolus rex inferni materia-
lis: et etiam rex mundi quod est infernus spiritualis. Iste enim cum perserpi-
na. scilicet cum iniquitate regina et iunge sua sulphureo solio donatur. scilicet in sordido
de corde et feruido pectore ubi sceptro et iurisdictione utitur in quantum

Ipsi telus malis suggestionibus ibi p omnia obeditur. Si igitur contin-
 gat: q ista imago diaboli sit in aia pctōis necesse est: vt ibi multe a-
 lie imagines. i. multe vitiorū similitudines adisigant. Est enī ibi a-
 uaritia: q intelligit per cerberū: cōcupiscentia q intelligitur p furia-
 as: crudelitas: q intelligitur p parcas: rapina q intelligit p harpy-
 ias. ¶ Auarus enī intel ligit per cerberū insatiabilem q tria habet
 capita in q̄tū avaritia se ad diuitias ⁊ ad scientiā et ad famā eleuat
 ⁊ exaltat. Vel tria habet capita canina: in q̄tum avarus ardēter ac-
 quirat: tenaciter custodit: ⁊ dolorose amittit. ¶ Per furias q simili-
 ter tres dicunt cōcupiscētia intelligitur pro eo q tria sunt q ab ho-
 minibus principaliter cupiuntur diuitie quarum cōcupiscētia fu-
 rere facit auaros: dilicie quarum cōcupiscētia facit furere luxuri-
 osos: eminentie quarum cōcupiscētia furere facit ambitiosos. Et
 isti dicuntur deformes: ⁊ serpentibus criniti pro eo q cōcupiscentie
 iste serpentinis malitiis sunt replete ⁊ ad cogitandum ⁊ ad tractā-
 dum deformia ⁊ turpia semper prompte sicut patet. Nam cōcupi-
 scentia diuitiarum cogitat vsuras ⁊ rapinas ⁊c. Cōcupiscētia dele-
 ctationum ⁊ deliciarum cogitat incestus adulteria ⁊ similia. concu-
 piscētia eminentiarū cogitat simonias conspirationes ⁊ similia.
 Eccl. xxvi. A tribus timuit cor meum. ¶ Crudelitas vero seu crude-
 lium conditio intelligitur per tres parcas eo q impij ⁊ crudeles ne-
 mini prius parcant. Et tres esse dicuntur in q̄tum tres crudelita-
 tis species homini nocere noscunt. s. detractio q nocet fame: iniuria
 q nocet psone: furtū qd nocet substantie. Vñ ista tria debet quilibet
 iustus odire. Eccl. xxv. Tres species odiuit aia mea. ¶ Rapina per
 harpyias significat q virgines dicunt vt dictum est q rapinam cō-
 comitant sterilitas ⁊ paupertas: q vt cōiter q aliena rapiunt ⁊ gines
 s. steriles ⁊ paupes efficiunt. Prover. xi. Alij rapiunt non sua ⁊ sem-
 per in egestate sunt. Et isti dicunt tres ppter tres species rapinarū
 quia tripliciter fit. s. publice p tyrānos. occulte per vsurarios. frau-
 dulēter per exactores et balliuos. Vñ rapina est illa bestia similis
 vīso: de qua dicitur Danielis. vii. Quod habebat tres ordines den-
 tium in ore suo. ¶ In isto diaboli throno corde scilicet humano dia-
 bolo subiugato sunt quinque flumina quasi quinque peccata generalia:
 scilicet letheus qui interpretatur obliuio quia ibi est obliuio dei et
 omnium que pertinent ad salutem. Hierē. ij. Populus meus oblit⁹
 est mei diebus innumeris Cocytus qui interpretatur luctus quia
 ibi est dolor de bonis alienis ⁊ inuidie luctuosa simulatio vñ de pec-
 catore desperato dicitur. Job. xxi. Ipse ad sepulchra ducetur ⁊ in cō-
 gerie mortuorum vigilabit. Dulcis fuit glareis cocytti. Phlegetō
 qui interpretatur ardēs quia ibi est ardor animorum. i. ambitio Jo-
 an. xv. In ignem mittent et ardet. Acheron qui interpretatur sine
 salute qz ibi nō est salus seu future saluationis spes. ps. In filiis ho-
 minum in quibus non est sal⁹. Styx qui interpretatur tristitia quia
 ibi est timor seruilis et desperatio: contra illud ecclesiastici. xxxviii.
 Ne dederis in tristitia cor tuum. Sicut igitur iste Pluto diabolus
 in corde humano regnans multitudinem vicioꝝ tanq̄ mise-
 rabili familia comitatur. ¶ Vel dic q Pluto est malus et auster. C.

De Plutone

rus princeps vel prelatus cum vxore sua terribili scilicet auaritia vel rapina cuius soliu est sulphureum et fetidum inquantu eius iurisdictionis est vituperabilis et infamis. Et reuera iuxta ipm sunt multa genera malignorum. Et primo est ibi cerberus cum tribus capitibus caninis et isti significant malos consiliarios caninos et insatiabiles qui tria capita .i. triplicem malam intentionem habent. vnam ad grauandum subditos: aliam ad manutenendum in amore suos dominos: tertiam ad lucrum propriu ad ditandum seipsum. Esa. 56. Canes impudentissimi ne scierunt saturitatem. Item sunt ibi tres furie cum crinibus serpentinis. .i. tria genera iracundorum serpentinoz et malitiosoz. Quidam furiantur corde sicut hypocrite: quidam verbo sicut detractores: quidam opere sicut brigosi. Deutero. 32. Fovis vastabit eos gladius et intus pauor cum furore trahentiu super terram atque serpentium. Item sunt ibi tres parce seu fata tria. .i. tria genera balliuoz crudelium qui parce dicuntur quia nemini parcunt. Dicuntur etiam fata quia quicquid ordinant ac si esset a deo fatatum teneri immobiliter volunt. Primi dicuntur nere. .i. negocia machinari et incipere. Medij dicuntur volueret et ordiri. .i. malitias contra homines ordinare. Alij dicuntur ruperet. .i. omnia negocia decidere et executioni mandare. Sicentz videmus in curijs tyrannorum quibus sunt quidam maliciosi malitiaz contra subditos relatores et explicatores: quidam ordinatores: quidam ruptores decidores et executores: figurati per illos de quibus dicitur Ibiere. 7. Filij colligunt ligna et patres succendunt ignem et mulieres conspungunt adipem vt faciant placentas regine celi. quasi dicat. Maiores et minores sibi inuicem subministrant ad rapinas et exactiones subditorum ad faciendum placentas. .i. vt placeant in suorum presentia dominorum. Item sunt ibi tres harpyie cum facie virginea et acutis ungibus: id est tria genera adulatorum qui applaudunt in presentia sicut vngues in absentia sunt vngues proprium lucrum querunt et rapiunt sicut aues. Et isti sunt histriones: mali consiliatores et stulti confessores. qui non reprehendunt nec arguunt sed commendant. Isti dicuntur virgines non tamen prudentes sed fatue quia carent splendore iustitie et luce bone conscientie. quia vt dicit beatus Grego. Omnes dicuntur virgines non tamen omnes intra beatitudinis ianuam recepte sunt.

Item a throno istorum et curia procedunt quattuor pessimi flumines cum vna terribili palude. Primus letheus. .i. obliuio. quia illi et sui omnes vicio ingratitude sunt infecti: et beneficiorum que a deo et hominibus recipiunt sunt obliti. Secundus phlegeton. .i. ardor quia omnes ardorem auaritie patiuntur qua instigante pauperes et subditi ab ipsis rapinis diuersimode comburuntur. Tertius acheron. .i. sine salute. Communiter enim in curijs principum non est salus. quia vix est dare aliquod officium in quo non sit necesse multa committere mala et sic salutem perdere oportere. psal. Non est salus illi in deo eius. Quartus cocytus. .i. luctus a parte subditorum et oppressorum. Et ideo ibi est styx. .i. tristitia a parte omnium istorum finaliter dannandorum. et subditi pauperes talium oppressorum possunt dicere lamentando illud psal. Super flumina babilonis etc. Vel dicet exponere omnia de inferno vbi pluto lucifer principatur cui canis. .i. insatiabilis appetitus animas

rum: furie. i. demonū crudelitas: parce vel fata: id est diuine sententie immutabilitas: harpyie. i. ministrozū rapacitas famulantur. qui secum habent fluuium obliuioni in quantum dānatozū memoria obliuioni datur. **Psal.** Obluioni datus sum tanq̃ mortuus a corde. **Item** fluuium ardoris et combustionis. **Esate** ultimo. Ignis eorum non exstinguetur. **Item** fluuium luctus et desolationis. **Apoca.** xviij. Quātum glorificauit se et in delitijs fuit tantum date ei tormētum et luctū **Item** fluuium sine salute: quia in inferno nulla est redemptio. **Item** fluuium tristitie. **Matth.** 8. **Ibi** erit fletus et stridor dentiū. Et ideo de inferno dicitur. **Esai.** 34: Conuertentur torrentes eius in picem et humus eius in sulphur. Et erit terra eius in picem ardētem et cetera. Et sequitur. Ascendet fumus eius in generatione et generationē et desolabitur in secula seculoz etc. ¶ **¶** Vel de tribus parcis seu fatis dicit q̃ ille significant tria vitia scilicet cogitationis que videtur filare: delectationis que videtur texere: consensus qui videtur determinare et rumpere. ¶ **¶** Vel dic q̃ iste tres parce sunt tres partes conditionis humane. Prima que tenet colū est natiuitas. Secunda que orditur est vita. Tertia que rumpit est mors. quia mors consueuit rumpere quicquid natiuitas videtur ordiri et quicquid fortuna vel toti⁹ vite p̃gressus potuit texere. **Esai.** 38. A texente vita mea dum adhuc ordirer succidit me. **Iste** autem parce vel fata dicuntur quia quicquid adeo circa natiuitatem vitam et mortem ordinatur inuolabiliter obseruatur: itaq̃ nullus parcitur quin quod ordinatum fuit compleat: **Esai.** 46. Consilium meum stabit et omnis voluntas mea fiet. **Styx** dicitur palus inferni per cuius aquas dii iurare consueuerant: quod tamen iuramentum nullatenus violare audebant. Supponunt autem poete q̃ **styx** filiam habuit victoriam nomine que quia fauit dijs in prelio contra gigantes et fecit eos vincere: ideo in premiū tanti facti voluerunt ex tunc iurare in nomine matris eius. et voluerūt q̃ nō liceret dijs iuramentum huiusmodi violare: alias si iuramentū frangerent anectare paradisi per certum tempus abstinebant. **Dij** autē lecti semp sunt immortales. **Ibi** igitur qui merorem non sentiunt secundum fulgentium percerem nature sue contrariam iurant. **Ideo** iuramentum per execrationem habent. ¶ **¶** Aliiter exponit **Alexander** dicit q̃ **styx** interpretatur tristitia. **Igitur** vt ait pro tāto **styx** palus inferni dicitur habuisse filiam victoriam: quia in certaminibus tam spiritualibus q̃ corporalibus tristitia sollicitudo timor et diligētia victoriam parat homini quia triumphare facit **Eccl.** 1. Timor domini expellit peccatum. Et ideo dii. i. viri sancti debent istam matrem victorie scilicet timorem et tristitiam spirituales que nascitur ex consideratione infernalium tormentoz sepe recolere et de ea plurimuz cogitare. **Joan.** 16. Contristabimini sed tristitia vestra vertetur in gaudium. ¶ **¶** Plures ponuntur pene inferni. **Una** est pena tantali q̃ sitit et famescit et tamen est in aqua vsq̃ ad labium inferi et habet pomum pendens vsq̃ ad labiū superius: habet tamen collū ita rigiduz q̃ ipm non potest exigere vt comedat nec deprimere vt bibat et sic necesse est vt famē et sitim perpetuo sustineat. ¶ **¶** Alia est pena **Syrius** qui in quadam rota volente semper ambulat que perpetuo a sefu-

De Plutone.

git et sequitur: et nunquam stat sed in motu perpetuo tormentatur. Alia est pena Syssiphi qui saxum magnum de monte impellit ut inferiatur: collapsum vero repetit et ad montis cacumen reportat. quod postquam sursum tulerit rursum cum saxo corruit et descendit. Alia est pena belidum que aquam in dolio sine fundo perpetuo fundunt ipsique implere credunt nec possunt. Alia est pena Titii qui proprium pecus et iecur dat vulturibus comedendum et laniandum quod postquam consumptum fuerit iterum reuiuiscit et sic semper comeditur decerpitur et tamen recrescit.

S Per istas quinque penas possunt intelligi quinque vitia que in inferno huius seculi dant suis possessoribus multa mala. Primum est vitium paritatis et ista est pena tantali. quia per certo multum sunt ita miseri et parci dato quod habeant infinita bona et usque ad labium habeant frumentum: vinum et diuitias temporales: quia ipsi tamen nec audent comedere vel bibere: aut aliquod factum liberalitatis facere: immo semper ipsi probantur famescere: et sitire vel etiam per ardorem habendi: famem et sitim auaricie habere. Eccl. v. Vir cui dedit deus diuitias et substantiam et honorem et nihil deesse anime sue: ex omnibus que desiderat: hec tribuit ei potestatem deus: ut comedat ex eo: sed homo extraneus vorabit illud. Et sequitur. De hoc ego pronuncio quod melior illo sit abortiuus. **S** Secunda pena significat vitium ambitionis quod ambiciosi non cessant de beneficio ad beneficium rotare: et de uno gradu ad alium circuire: quod etiam de mercatoribus videmus qui non cessant de nundinis ad nundinas currere: et redire. Primi Regum. 25. Inimicorum tuorum anima rotabitur: quasi in impetu et circulo funde. **T** Tertia pena significat vitium vage et inquiete affectionis: et per Syssiphum intelliguntur quidam qui saxa in montem cum labore deferunt. id est qui omnia difficilia faciunt sed ipsa cum satis laborauerint destrunt et subuertunt. Et potissime potest hoc dici de quibusdam qui in conuisione viuunt: quorum conditio est aliquando bene laborare et potius discipline portare et in montem perfectionis aliquantulum ascendere: qui tamen quicquid bene fecerint subito per impatientiam destrunt et confundunt. Saxum discipline: quod diu tulerant reiciunt: et sic inceptum laborem suum destrunt: et nullius meriti efficiunt: et iterum eundem laborem reincipiunt: et resumunt. Contra quos dicit Seneca. Atere officio quod semel sumpsisti: turpe est enim cedere. **Q** Quarta pena significat vitium auaritie. Auari enim illis belidibus sunt similes: quod scilicet dolum cordis sui implere et satiare aquis deliciarum credunt sed quia fundo siue sufficientia caret: ideo nihil faciunt: immo semper ipsum vacuum et insatiabile inueniunt: nec aqua diuitiarum sufficit quaz in fundum. Prover. 13. Venter impiorum insaturabilis. De tali corde videtur dictum illud Aggei primo. Qui merces congregauit misit eas in saccum peritum. **Q** Quinta pena significat virum carnalis luxurie in affectione: quia luxuriosus iecur suum. id est affectionem et appetitum dat vulturibus. id est carnalitatis actibus vel meretricibus que ipsius deuorant et consumunt: et vitam et famam et substantiam ipsi tollunt. Iste tamen deuoratus reintegrari dicitur: quia luxuriosus in suis malis affectionibus continue renouatur: et carnis stimulus dato: quod modo transierit: per se tamen alius generatur. Eccl. 23. Homini fornicatio

omnis panis dulcis non fatigabitur transgrediens usque ad finem.
Cael dic q vultures sunt demones mors et tormenta inferni q Ty-
 tiu. i. dānatos deuorant et consumunt. Fatum autem id est diuina iu-
 stitia et prudentia ipsos immortales seruat vt amplius crucientur et
 per finalem resurrectionem eos reparat et restaurat. ps. Laborabit
 in eternum et uiuet adhuc in finem.

De vulcano et eius figura. Capitulum. 15.

Vulcanus deus ignis et faber Iouis pangebatur in similitu-
 dinem fabri deformis et claudi malleum in manu tenens:
 qui viso ignominioso concubitu martis et veneris uxoris
 sue: fugere disponebat sed nequibat quia claudus erat. Iux-
 ta eum dii irridentes pinguntur qui eum de celo propter turpitudi-
 nem suam expellere consingunt. Et de hoc multa in fabulis habetur.

De hercule. Capitulum. 16.

Hercules fortissimus pangebatur quidam gigas magnus
 pelle leonis indutus: claua maxima quam tenebat in ma-
 nu armatus: De hoc moraliter et historialiter habebis in
 ferius.

De Aesculapio et eius figura. Capitulum. 17.

Aesculapius deus medicine. pangebatur quidam homo stans
 cum proluxa barba: cuius dextra manus barbam tange-
 bat: Sinistra vero baculum cum serpente retorto tenebat.
 De quo infra habebitur. Istis igitur premisis incipien-
 dum est a primo libro Quidam Metamorphoseos.

**Finis. 17. Capitulorum priorum: quibus totidem
 deorum gentiliū forme et imagines: mythice
 .i. fabulose descripte et Moraliter ex-
 planate sunt. Sequitur explanatio
 et moralizatio fabularū
 Metamorphose-
 os Quidam
 ane.**

Metamorphoseos Moralizate.

Incipit liber primus Metamorphoseos Ouidij Moralizate.

fa. i.

B

fa. ii

B

In noua fert animus mutatas dicere formas
 Corpora &c. **O**uidius in primo libro meta-
 morphoseos premissio prologo primo tractat
 mundi creationē scdm opinionem anaxagore
 Postea quō prometheus de limo terre fecit
 vnū hoīem in similitudinē ac effigiē moderan-
 tum cuncta deorum. **U**n textus. Pronaq; cuz
 spectēt aīalia cetera terram: Os hoī sublime
 dedit celumq; videre Iussit: & erectos ad syde-
 ra tollere vultus. **H**inc de quattuor etatibus seculi: & quattuor tem-
 porib; anni: & de vitij subintratib;. **H**is ita pmissis tractat quō
 gigantes affectauerūt regnū celeste. Et vt ad celū possent attingere
 congesserunt & aggregauerunt montes sup montes: & ita exaltaue-
 runt habitationem suam q; quasi ad sydera pertingebat. **T**unc sum-
 m; deoz Iuppis hoc videns: fulmine de celo misso: mōtes illos sub-
 uertit & corpora gigantū subtus oppressit: & terrā eorū sanguine hu-
 mectauit. **R**euera tales gigantes sunt hodie tyranni diuites et
 auari quib; nō sufficit esse in statu suo: nec in statu subiectionis & hu-
 militatis immo in celū. i. ad statū alte prelatiōis & dñationis nitun-
 tur ascēdere sicut patet in ambitiosis. **E**saie. xiiij. Ascēdā in celum
 sup astra celi exaltabo solū meū. **I**stud patet in auaris qui cupiunt
 esse milites & iudices & locū altū iurisdictionis cupiūt occupare. **S**a-
 pien. xviij. Usq; ad celum attingebat stans in terra. Et ideo tales vt
 melius hoc faciāt & obtineant: aggregāt mōtes ad mōtes prata ad
 prata & domos ad domos. **C**ōtra quos. **E**saie. v. Ne q; coniūgitis do-
 mū ad domū: & agrū agro copulatis vsq; ad terminum loci. **N**on em̄
 cessat auaritia & ambitio diuitias aggregare: vt sic eis mediantib;
 possint mūdā celsitudinē obtinere. **S**ed Iuppiter summus deus
 qñq; mittit talibus fulmen. i. subitā sniam p mortē vel p insperatā
 tribulationē / ipsosq; mōtes. i. eminētā sui stat; destruit & psternit &
 eos a sua vana opiniōe retardat. Et terrā circūiacentē. i. patriā. san-
 guine sue infamie mortis & dñationis imbuit & emollit. **p**s. Inter-
 secta est terra in sanguinib; eorū. **D**einde dicit Ouidi; q; cū Iup-
 piter fulminasset gigātes de sanguine eoz nati sūt alij gigātes q; pe-
 iores facti sunt q; p̄res eoz. **N**ā q; de sanguine nati erāt: sanguinez
 naturaliter stierūt: numina supna cōtē pferunt & cunctis molestiet
 violētī fuerunt ppter qd postmodū perierūt. **U**n text;. **S**z & illa p-
 pago **C**ōtēptrix supum: seueq; auidissima cedis. & violentia fuit. sci-
 res e sanguine natos. **R**euera hoc accidit multotiēs in hoc mun-
 do. **C**ōstat enī q; de; sepe fulminat occidit & dñat malos gigātes. i.
 supbos & pctōres: sed vere de sanguine & gñe suo nascūtur aliquoti-
 ens alij gigātes. i. mali filij & imitatores: q; loco p̄decessoz patrū in-
 surgunt. q; malameozum mortem & depressionem nō metuūt nec at-
 tendūt sed velut nati ex sanguine. i. ex parentibus sanguinolentis
 sanguinem sitiunt: superna numina id est deum et sanctos contem-
 nunt: de malis patribus mali filij faciliter generantur. quia pa-
 trem sequitur sua proles. in sanguine delectantur et per ipsos ho-

mines molestantur: Propter quod summus Iuppiter ad iram provocatur: et eis damnationem perpetuam comminat. Hiere. 7. Deus operati sunt qui patres eorum. Et numeri. 32. Vos surrexistis pro patribus vestris: incrementa et alium hominum peccatorum. **C** Istud etiam potest allegari gratia liter de omnibus malis. quia de morte et punitio predecessorum non est correctio malignorum. Prover. 27. Si contuderis stultum in pila quasi tipsa nas feriente desuper pilo non auferetur ab eo stultitia eius. **P**ostea dicit Quir. quod Iuppiter deus celi omnes deos ad consilium conuocauit: tenuit mora nulla vocatos: quia dum statim ad domum Iouis ad tractum regale ad celeste palatium puenerunt. Verumtamen non per quamcumque viam sed per viam specialem. que erat sublimis quam erat manifesta: quam erat candida que vocatur lactea. Unde textus. Est via sublimis celo manifesta sereno. Lactea nomen habet: candore notabilis ipso. Hanc iter est superis ad magni tecta tonantis. **R**euera talis videtur esse via per quam puenitur ad paradysum. Constat enim quod deus celi continue vocat deos id est spirituales viros et iustos ad suum secretum consilium ad celi domicilium et habitaculum paradisi. ps. Deus deorum dominus locutus est et vocauit terram. Sed via per quam isti viri veniunt ad iouem multum singularis et privilegiata: quia per certo isti veniunt per viam sublimem quantum ad eminentiam celsitudinem sanctitatis per viam appentem et manifestam ad limpiditatem veritatis: per viam candidam quantum ad relucens pulchritudinem castitatis. per viam lacteam quantum ad mulcentem plenitudinem pietatis. Sancti enim veniunt ad christum per viam sanctitatem veritatem castitatem et pietatem fulgentem. Esa. 30. Hec est via ambulate in ea. **I**nde narrat Quir. quod Iuppiter deus celi indutus humana imagine descendit in terram: lychaonem quendam tyrannum nequissimum visitorum: qui lychaon parato sibi quodam lecto in domo sua. occulte ipsum occidere attentaui. propter quod dictus lychaon mutatus est in lupum. et ut lupus cepit ululare: et vagabundus per agros: et nemo ra circuire. **R**ecte lychaon videtur fuisse populus iudeorum. **C**onstat enim quod summus Iuppiter dei filius assumpta humana imagine per incarnationem ad terram noscitur descendisse. Baruch. 3. Post hec in terris visus est et cum hominibus peruersatus est. Domum lychaonis. id est populum iudeorum voluit personaliter visitare: sed quia dictus populus eidem prepa- uerat lectum mortis. id est crucem ubi eum voluit morte ferire: ideo mutatus est in lupum: quia facti sunt iudei fugaces et vagabundi ad modum lupi propter mortem quam dei filio attentaauerunt. Osee. 9. Abiciet eos dominus deus meus quia non audierunt eum: et erunt vagi in nationibus. **L**ychaon fuit quidam tyrannus nequissimus qui habebat mentem lupinam licet homo exterius appareret. **I**ste dum Iuppiter ad domum eius veniret occidit unum hominem et eius carnes ipsi obtulit ad comedendum: propter quam causam iratus Iuppiter eum mutauit in lupum. Et sic factus est lupus manifeste. quod lupus fuerat mentaliter et occulte. Quir. Soliteque cupidine cedis. Attitur in pecudes et nunc quoque sanguine gaudet. In villos abeunt vestes in cru- ra lacerti. Fit lupus et veteris seruat vestigia forme. **S**ic reuera multi sunt hodie qui quis videant homines. id est qui fingant se esse iustos et rationabiles et benignos. ipsi tamen mentem habent lupinam. id est crudeliter. Sicut patet de multis qui crudeliter rapiunt et puniunt. et tamen per elemosynas et alia bona faciunt: qui etiam ipsi si deo carnes humanas offerunt. quia

fa. 3.

fa. 114

fa. v.

De metamorphoseos a moralitate.

multi sunt qui subditos suos et alios spoliant et occidunt: et inde con-
 uluium faciunt elemosynas pauperibus dando et etiam pietatis opa fa-
 ciendo. Sed sicut dicitur In ppiter noluit gustare. quia et omnia talia nosci-
 tur reprobare. Eccl. 34. Qui offert sacrificium ex substantia pauperis quasi
 qui victimat filium in conspectu patris. Nam ibidem paulo ante dicitur. Dona
 iniquorum non probat altissimus. Isti finaliter in lupos mutantur quia con-
 ditiones habent lupinas in quantum raptores magni et notorii efficiuntur.
 Quibus: id est pauperibus insidiantur et canibus id est platis et pre-
 datoribus inimicantur et pro voce sane locutionis ululatu detractio-
 nis et infamie vtuntur. De quibus dicitur Sophonie. 3. Iudices ei-
 lupti. Et in Hesopo. Hi regnant qualibet urbe lupi. Consequenter.
 Quidius narrat de diluvio quod Iuppiter induxit. propter mala que
 erant in terra. Deinde dicit quod postquam diluvio mundus consumptus esset
 et solus Deucalion cum pyrrha uxore sua remansissent: templa deorum
 voluerunt consulere quid facerent quo genus humanum iterum propagaret.
 precepto igitur divino. s. n. deo et hemis ossa maxime parentis. id est terre
 iussi sunt retro se projicere. sic. n. ait. Lunctasque resolute vestes. Ossaque
 post tergum agne. Quod cum fecissent visi sunt lapides duriciem suam
 deponere et se in homines transformare. Sicque de lapidibus ho-
 mines creati sunt. Unde dicitur Dissa viri manibus faciem traxere
 virosum. Et de femineo reparata est femina iactur: id est de saxis que
 vir iecerat masculi: de his vero que mulier iecerat femine generaban-
 tur siue fiebant. Quia igitur humanum genus de lapidibus factum
 est ideo corda lapidea naturaliter nobis insunt metisque nostre (vt ait)
 in malo faciliter indurescunt. Unde dicitur. Inde genus durum su-
 mus experientisque laborum: Et documenta danius qua sumus origine
 nati. Istud potest allegari quod deus quandoque mirabiliter de pecca-
 toribus facit iustos. Constat enim quod diluvium vitiorum quasi totius
 genus humanum consumpsit: et ideo quia iam quasi totus mundus
 est iustis hominibus spoliatus qui propter peccatum et per asperita-
 tes diluvii innocentiam amiserunt. necesse est vt Deucalion: id est chri-
 stus de ipsis lapidibus: id est de duris peccatoribus iustos faciat ip-
 sosque per penitentiam vivificet et componat. Sed quomodo hoc fiet?
 Certe ipsos lapides retro se projiciendo: id est ipsos duos peccato-
 res. qui dicuntur proprie ossa terre in quantum sunt terreni et avari tri-
 bulationi et paupertati subiiciendo: et post dorsum oblivionis in pre-
 senti ponendo. Sepe enim fit quod homo lapideus et obstinatus ex tri-
 bulatione et deiectione penitere compellitur et per contritionem emol-
 litur in hominem. ps. Imple facies eorum ignominia et querent no-
 men tuum domine. Et Matth. 3. Potens est deus de lapidibus istis
 suscitare filios abrahe. Vel dic quod illi de lapidibus fiunt homines
 qui de rusticis fiunt nobiles et magnates. seu qui de pauperibus fiunt
 divites. Sicut illi quos deus post tergum projicit sunt quos in pec-
 catis suis prosperari permittit. Et tales solent primam naturam sa-
 pere et ratione sue originis rudes crudeles et illiberales permanere.
 Job quadragesimo primo. Cor eius indurabitur quasi lapis. Cum
 diluvio recedente tota terra habitanda multa enormia animalia cre-
 ascer: accidit quod pythonem serpentem maximum creavit quem pho-

546.

547.

bus suis sagittis interfecit propter quo dum superbiret et gloriaretur eo quod talem serpentem occiderat qui erat ita magnus quod tria iugera terre occupabat incepit contemnere cupidinem filium veneris: et inuidere de hoc quod arcum et sagittam portabat dicens quod ad hoc nullus preter eum dignus erat: qui tantum serpentem occiderat. Quod Cupido aduertens ut phebus daphnen puellam pulcherrimam amaret: et ab ea non amaretur: suas sagittas accepit: unam cum cello aureo: quod amorem incendebat: et hanc in corde phebi infixit. Alteram cum telo plumbeo que amorem fugere faciebat: et hanc in daphne fixit. Et sic factum est quod extunc phebus non cessauit post daphnen currere: ipsa vero non cessauit phebum fugere. Unde dicitur. Protinus alter amat fugit altera nomen amantis: ita quod quanto phebus magis virginem sequebatur et precabatur: tanto virgo eo magis fugiebat: ipsa enim virginitatem vouerat: et virum perpetuo non volebat.

Ciste phebus significat quosdam de virtutibus gloriantes in seculo vel in clauetro. Serpens significat carnem que veneno deliciarum suarum premit et occupat totum mundum. quia multi sunt qui quando possunt preualere contra serpentem: id est carnem venenosam exinde superbiunt: tantum quod cupidinem deum amoris: id est amorem carnis et sectatores ipsius abhorrent et vilipendunt non considerantes propriam fragilitatem sed gloriantes se habere castitatem. Sed volens deus tales humiliare sagittis carnalis amoris vulnerari permittit: et ad amandum mulierum delicias eos laxat: ut sic sue carnis conditionem cognoscant: et alios non contemnant. Sicut fecit de Petro qui alios contemnens dixerat. Et si omnes scandalizati fuerint sed non ego. Qui tamen deo permittente villus cecidit quam aliquis aliorum excepto iuda. Deus enim sicut Judith. 6. dicitur. presumentes de se et de sua virtute gloriantes humiliat.

Cael dic quod phebus significat mundane glorie appetitores: qui quando phitonem occidunt: id est aliquod laudabile opus faciunt: summe superbiunt et gloriantur: et alios contemnunt. Daphne puella pulcherrima est mundana gloria que a talibus adamatur: ita quod ipsam quantum possunt insequuntur sicut patet de multis militibus qui pro ista habenda vadunt ad guerras et torneamenta. De clericis qui pro ista dimittunt patriam et delectamenta. De hypocritis qui pro ista patiuntur penitentiam et tormenta. De ambitiosis qui pro ista puella tanta adhibent blandimenta. Nihil enim eis delectabilius quam illa puella. nihil eis speciosius quam sua forma nihil suis membris appetibilius. Sicut enim phebus pro desiderio membrorum Daphnes pulchritudinem notabat ipsamque ad sui amorem humiliter appellabat. Unde Ouidius Ibidem. inornatos collo pendere capillos. Et quod si comantur: ait: videt igne micantes Sideribus similes oculos: videt oscula que non. Est vidisse satis. laudat digitosque manusque Brachiaque et nudos media plus parte lacertos. Si qua latent meliora putant. Et infra Audabant corpora venti: Obuiasque aduersas vibrabant flamma vestes. Et leuis impulsos retro dabat aura capillos aucta fuga forma est. Et sequitur. Nympha precor penetra mane. Sicut isti de quibus supra: mundanam gloriam insequuntur et affectant. Ista

fa.viii.

enim habet diuersa mēbra appetibilia. s. caput. i. altitudinē honoris: brachia. i. amplexū amoris: ventrē. i. affectus delitiarū oculos. i. affectus scilarū: capillos. i. successus diuitiarū. Ista enī phebo. i. vane gloriosis placēt: ista sūme desiderant et affectant. Sed p̄ certo. dei dispositiōe fit q̄ ista daphne mūdi gloria tales sui amatores imoderatos fugiat et contēnat. Eccl. 11. Si sequutus fueris nō apphendes. Aug. dicit q̄ hec est glie gliosa p̄prietas q̄ appetitores fugiat et optet contemptores. Deinde dicit Qui. q̄ ip̄a daphne pulcherrima nimis fatigata fugiendo phebū qui eā corrūpe volebat volens x̄ginitatez seruare: rogauit tellurē. i. deā terre: vt istā pulchritudinēz auferret sibi: q̄ erat cā et occasio tāti doloris: Et sic ista dea: eius misertus mutauit eā in laurū. Nam subito pedes eius q̄ leues erant p̄uersi sunt in radicē. pellis in corticē: brachia in ramos. Et sic laurus effecta: p̄bebi cupidinē euasit et virginitatē quā vouerat custodiuit. An̄ textus. Ait p̄ce finita torpor grauis occupat artus Molliā cingunt tenui p̄ cordia libro. In frondes crines: in ramos brachia crescunt. Pedes mō tā velox p̄gris radicibus heret: Ora cacumē h̄nt: remanet nitor vn̄ in illa. Phebus iste potest significare diabolu: daphne aīaz xp̄i a nā q̄ p̄culdubio istā x̄ginem: animā. s. p̄ tēptationes nō cessat allicere vt eum p̄ malū consensū subiuguet et subiiciat et p̄ peccatū destruat et corrūpat: Sed ip̄a debet fugere occasiones peccati: tēptatiōes vitando: et debet rogare deā terre. i. xp̄m vt eā de manib⁹ eius eripiat: formā aliam sibi dando. Et sic p̄ certo debet fieri laurus. i. religiosa p̄sona x̄tuosa et p̄fecta. pedes bonorū gressuū radicaliter figēdo: corticē penitentie induendo et ramos bonarū affectionū acq̄rendo: et virore honeste p̄uersationis nūq̄ deponēdo: Sic enī mutata isti phebi cupidinē nō timebit et integritatē mētis et corporis retinebit. Ioan. 20. Conuersa est retrorsū et vidit. Iesuz. Vel dic allegorice de multix x̄ginibus q̄ pulchritudinē corp̄is p̄pter quā infectant ne pctō deponēt iugiter deponūt. Sic dicit accidisse in anglia de quadā moniali quā cū rex terre vellet habere et ip̄am incessanter rogaret: petiit illa q̄derat in ip̄a quod ip̄e tantū diligeret: Rex x̄o asseruit pulchritudinem oculorū: illa aut̄ domū p̄gens oculos eruit et regi vt sedaret eius p̄cupiscentiam transmisiit. Ista enī audierat illud Eccl. 21. Quasi a facie colubri fuge pctā. Laurus aut̄ alio mō dicit daphne p̄ eo facto q̄ daphne in laurū est mutata arbor quam sibi phe. appropriauit quā osculatus et āplexatus tenerrime adamauit: ip̄sam specialibus p̄uilegiis insigniuit. Voluit q̄ de lauro sibi fierent corone cithare et sagitte. Voluit q̄ victores lauro coronarentur. Voluit q̄ lauro domus impatorū et quercus et alie arbores vicine a fulmine tuerētur. q̄ (teste Plinio) sola laurus iter arbores nō fulminatur. Voluit insuper q̄ coma illius nūq̄ deponeret s̄z q̄ virore eius p̄petuo videretur sicut dicit Qui. Hanc quoq̄ phebus amat. Qui deus. at quoniam coniunx mea non potest esse: Arbor eris certe mea dixit: semp habebunt Te coma: te cithare te nostre laure pharetre. Atq̄ meū intonsis caput est iuvenile capillis: Tu quoq̄ p̄petue semp gere frondis honorem. Ista laurus significat crucē q̄ p̄ certo phebo. i. xp̄o soli iustitie fuerat dedicata et ab eo corporaliter amplexata. Ista debet esse

fa.ix.

nobis pro corona honoris et gloriacionis pro cithara laudis et gratiarum actionis: pro sagitta verbi dei et sancte predicationis pro gloria victoria cuiuscunque temptationis. pro tutela fulminis diuine sententie et eterne damnationis: et quod plus est pro amore eterne glorie et future saluationis. Ista enim habetur in cruce sicut dicit Chrysostomus. **C**ruce christianorum spes: prauorum victoria: cecorum dux: conuersorum via: claudorum baculus: pauperum consolatio: arbor resurrectionis: lignum vite eterne. **D**einde narrat Ouidius quod Iosui filia cuiusdam fluminis quod dicebatur Inachus: quam propter suam pulchritudinem Iuppiter adamauit: qua refugiente amoris clara die Iuppiter mundum nebulis ne deprehenderet impleuit et sic Hympham rapuit et corripit. Ouidius Tunc deus inducta latas caligine terras Occuluit: tenuitque fugam rapuitque pudorem. **I**uppiter in isto loco potest significare mundi principes et raptos: qui filias fluminum idem possessiones pauperum rapiunt et extorquent. Sed ne ea Junone id est a prelati et correctoribus furtum huiusmodi agnoscatur nebulas malarum et falsarum cautelarum et excusationum inducunt. Unde cantat ecclesia Vidi nebulam totam terram tegentem **C**um Iuppiter timeret ne ipsum Juno deprehenderet in adulterio suo cum Iosua amica sua induxit nebulas ne videretur: et insuper dictam Iosua mutauit in vaccam pulcherrimam et formosam. Unde Ouidius. Coniugis aduentum presenserat inq̃nitentum Inachidos vultus mutauerat ille inuencam. **T**aliter facere videntur latrones. Quando enim timent ne furtum suum cognoscatur solent tempus secretum et obscurum expectare: et puellam innocentem in vaccam id est in mulierem lasciuam mutare. Super tunicaleque in tunicam: et tunicam in caligas: et capitogium in capitium transmutare. **U**el dic quod Iuppiter est diabolus qui non vult quod Iosua id est anima cum qua per peccatum fornicatur a Junone id est ab ecclesia agnoscatur vel retrahatur: mutat eam in vaccam id est facit eam peccatricem et carnalem et ab omni spiritualitate alienam: et sic sue iurisdictioni eam retinet obligatam. ps. Mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fenum. **J**uno que erat uxor Iouis petiit a Ioue sibi dari vaccam predictam que dicebatur Iosua quam tradit custodiendam cuidam pastori qui dicebatur argus: qui fuit ita vigil quod cum haberet centum oculos non poterant dormire nisi duo simul. Unde Ouidius Centum luminibus cinctum caput Argus habebat: Inde suis vicibus capiebant bina quietem. **E**eruntamen quidam incantator erat in partibus illis qui vocabatur Mercurius: qui iussu Iouis sumpsit se custodem caprarum et accepit quandam virgam somniferam et quandam fistulam dulciter sonantem et coniunxit se cum argo et percussit eum illa virga: et cepit modulari fistula sua: et tantum fecit tum sermonibus tum cantibus quod argum consopiuit: quem statim ut obdormiuit interfecit: et Iosua de eius dominio liberauit: quam tandem Iuppiter de vacca in feminam transmutauit. Unde Ouidius Arge iaces / quodque in tot lumina lumen habebas Extinctum est / centumque oculos nox occupat vna. **J**uno uxor Iouis ecclesiam significat uxorem christi. Iosua iuuenca eius quam Iuppiter ei dedit significat christia-

fa. r.

fa. xi.

fa. xij.

Metamorphoseos Moralizate.

num populum a chusto ecclesie commendatum. Argus significat mundi principes et prelatos qui sunt ab ecclesia pastores et Iudices constituti quibus Iō id est populus christianus est commendatus. Juxta illud Genesis. xvi. Viri pastores sumus serui tui. Isti dicuntur habere centum oculos: quia pastores ecclesie debent oculatam et circumspectam habere curam. Caput enim eorum id est intentio debet esse circuncinctum centum oculis id est vniuersitate considerationum et circumpectionum quod significatur in illis animalibus. Ezechielis primo que erant plena oculis ante et retro. Quia circumspectio prelatorum debet se extendere ad posteriora et anteriora et futura Mercurius incantator qui aliquādo secundū poetas de masculo in feminam se mutauit significat adulatores qui secundum quod magis credunt placere de vna actione ad aliam se transmutant. Nunc inueniuntur masculi rigide absentes vituperando: nunc inueniuntur femine molliter presentibus adulando. Unde possunt dicere illud prime ad corinthios. ix. Omnibus omnia factus sum. Isti portant secum fistulam id est dulcia verba et deceptorum. Fistula dulce canit et prouerbiorum vndecimo. Simulator ore decipit amicum suum. Item prouerbiorum decimosexto. Vir iniquus lactat amicum suum et ducit eum per viam non bonam. ¶ Dic ergo quod Iuno dea et vxor Iouis id est ecclesia sponsa chusti committit argo id est alicui circumspecto prelato custodiam Ius id est regimen subditorum. Sed pro certo incantator Mercurius id est adulatores qui communiter tales circumstant et talibus se associant quod ipsos faciunt in vicis obdormire et a vigilia circumspectionis cessare: et maxime quando tangunt eos virga sue iurisdictionis que inducit eos in somnum maledictionis et tunc blandiendo faciunt eos mori. Ista enim est virga que percussus fluuius versus est in sanguinem Exodi septimo. Quia virga temporalis iurisdictionis vel minime cōmēdationis illos quos tangit quandoque facit sanguineos et carnales et sic finaliter per istos incantatores caput intentionis argo id est prelato et superioribus. aufertur: et mors eterne damnationis infertur. Tales superiores figurantur in holoferne cui dormienti mulier abstulit caput: quod reuera multis superioribus per mulierem id est per molles personas et adulatores: caput recte intentionis adimitur: et aufertur. Judith decimoquarto. Ecce holofernes iacet in terra et caput eius non est in illo. ¶ Vel dic quod Argus est diabolus oculatissimus qui Iō mutatam in vaccam id est peccatrices animas in suo domino detinebat. Sed mercurius id est christus qui de masculo factus est femina dum deus factus est homo quando scilicet verbum caro factum est assumpta fistula humanitatis istum Argum id est diabolum confopuit ipsumque per virgam crucis superauit: et de eius diminutio Iō id est humanam naturam liberauit: et tandem de vacca in mulierem id est de peccatrice in iustam ipsam transformauit. ¶ Dicit Quidius quod Iō mutata in vaccam dum iret ad fluuium Inachi patris in aqua vidēs cornua se habere: et pulchritudinem suam se amisisse et vocem in mugitum cōuertisse timuit et horruit seipsam. Et ideo finaliter fugit ad fluuium nili ubi ad Iouem oculos erexit: et iterum in puellam se-

infinam mutaretur a Ioue impetrauit. Unde Quidius. Et conata loqui mugitus edidit ore. Pertimuitq; sonos propiusq; exterrita voce est. Cornua pertimuit: se consternata refugit. ¶ Sic vere anima peccatrix de amica dei in vaccam id est in vilem peccatricem mutata quando vadit ad fluuium sacre scripture: qui est fluuius dei patris ibi pro certo cognoscit se habere cornua superbie et elationis: mugitum turpis et inhoneste locutionis formam vaccinam bestialis et carnalis conuersationis. Ista igitur se horrere debet et fluuium nili id est fluuium lachrymarum querere Ioue id est deū orare: et sic restitutionem forme pristine poterit impetrare. Tren. p. 10. Ipa autē gemens conuersa retrosum. ¶ Inde dicit Quidius. Quod Inachus fluuius pater Ius videns eā mutatā in vaccā summe voluit et ei cōpatiēdo dicebat. Me miserū. tu ne quesita per oēs. Nata mihi terras: tu non inuenta reperta es. At tibi ego ignarus thalamos tedasq; parabā. Spesq; fuit generi mihi priā: secunda nepotū. De grege nunc tibi vir: et de grege natus habendus. ¶ Sic vere deus vel prelat⁹ plangit filiā suā id est animā rationalē quādo videt eam in vaccā id est in peccatricē mutatā. Nā cum ipa deberet ex sui cōditione nobiliter maritali scilicet cum deo et angelis per gratiā in presēti et per gloriā in futuro: ista tñ de grege inferni eligitur id est diabolu carnē vel mundū: quibus per mala desideria se coniungit et a quibus prole malorum concipit et acquirit. Et ita mutat gloriā suā in similitudinē vituli comedentis fenu. Ideo dicit Bernardus in meditationibus plāgendo. O aia insignita dei imagine decorata similitudine: despōsata fide: dotata spiritu: capax beatitudinis. etc. quid tibi cū carne Respice qd est deū dimicisse et diabolu elegisse. ¶ Post ea dicit Quidius q Iouē in vaccā mutatā erepta de dñio argi iuit ad fluuiū nili: et positus in imagine ripe. pcubuit genib⁹ quos potuit solos tollens ad sydera vultus. Cū Ioue visa queri est finemq; orare malorū: qd scz Iuppiter eam mutauit de vacca in feminā et ei figurā pristinā restaurauit. Vñ Qui. Vult⁹ capit illa priores: sitq; quod ante fuit fugiunt de corpore sete. Cornua decrescunt sit lumis arctior orbis Cōtrahit rict⁹ redeūt humeriq; manusq; Angulaq; i qnos de lapsa absumit vngues. De boue nil superē: nisi forme candor in illa. Et licet reformata sic esset nō tñ audebat loqui: ne more iuuece mugiret: eratq; timide verba intermissa retēptans. ¶ Sic debēt facere iuvenes religiosi q de dñio argi. i. diaboli ad flu. deuotionis fugiūt vbi de vacca in feminā id est de peccatore in iustum mutant quia vere isti debēt timere loqui. Nā q de nouo sunt mutati et cōuersi: ne forte loquant sicut vacce. i. sicut carnales et indiscreti vtile est eis tacere. ¶ Prover. xvij. Stultus si tacuerit sapiēs reputabitur Et amos. v. Prudēs in tpe illo tacebit qz tps malum est. ¶ Vel dic q Iouē amica Iouis. i. aia xpi spōsa et amica qāq; efficit vacca per peccatum. i. viliū et bestialē et argo. i. diabolo subiugatur: sed tandē iuppiter. i. xps ipam de argi. i. diaboli dñio liberat p tōtitionem et ad flu. i. ad sacramentum baptismi vel flu. lachrymarum fugit per confessionem et sic de peccatrice in iustam conuertitur et mutatur et ad amorem pristinum quem per pctm pdiderat recipit et restaurat ei Iuppi. figurā

fa. xlii

fa. xv

z

c. y.

Metamorphoseos moralizate

fa. 16.

humanā: id est conuersationem honestam. Et tandem in morte ipsa
in celo collocat: et inter celi numina: id est inter sanctos angelos com-
putatur. Sapiē. 5. Ecce quomodo cōputati sunt inter filios dei et in-
ter sanctos foris illorum est. Et claritate stellaz ipi pstat. Senests. 1.
Stellas posuit in firmamento celi. Et Sapiē. 3. Fulgebunt iusti et tā
q̄ scintille in arūdineto discurrent. ¶ Dicit Quidius q̄ syringa fuit
quedam Nymp̄ha quam amauit deus qui dicitur Pan: quā cū sibi
vellet rapere nec ipsa consentiret venit illa fugiens ad ladonem flu-
uium: rogans eum q̄ mutaret eam et mutata est in arūdinē in ipso flu-
uiō: de qua quidem arundine facta est fistula de qua Mercurius Ara-
gū consopit. Et sic p̄ talem mutationem ipsius os Pan petulanti-
am declinauit. Atq̄ ita disparibus calamis compagie cere Inter se
iunctis nomen tenuisse puelle: id est fistula illa vocata est syringa.

¶ Ista nymp̄ha potest significare animam peccatrice: et obstinatā:
que dei amicitiam vilipendit: et ad flumina: id est ad mundi delicias
se conuertit. Nam ista familiariter mutatur in arundinē: id est in per-
sonam vanam: et instabilem: et nociuam que ad modum arundinis p̄
peccatum faciliter frangitur: et vento vanitatis et inanis glorie agi-
tatur. De tali dicitur Matthei. 11. Quid existis in desertum videre?
arundinē vento agitatam? Et quandoq̄ tales fiunt fistula Mercuri-
ri: id est diabolis: in quantum scilicet diabolus incantat et decipit au-
ditores suos sicut patet de hereticis et de malis suggestoribus. et lu-
ruiosis: et de vetulis make rellis que primo fuerunt Nymp̄he: id est
iuuenes et pulchre: et tande in in fluuio carnalis voluptatis arundo
sunt effecte: id est macre: turpes: et sicce: que finaliter a diabolo arripi-
untur: et eius fistula ad decipiendum alios efficiunt.

¶ Explicitus est liber primus Metamorphoseos
Quidi. Incipit secundus.

fa. 1.

Regia solis erat sublimibus alta colūnis. Quidi^o libro se-
cundo describens domum solis dicit q̄ sol habebat vnam
domū edificatam altis colūnis: cuius parietes de auro
tectum de ebore. fores de argento. In ista domo erant pi-
cta mare: terra: et celum: et diuersa genera numinū: flumi-
na: et duodecim signa celi. De quibus omnibus dicit Quidius q̄ ma-
teriem superabat opus. ¶ Talis domus debet esse ecclesia vel reli-
gio. Colūne huius domus id est plati et superiores debent esse alti p̄
montem contemplationu. Ista domus debet habere aurum: id est
sapientiam et discretionem: Argentum: id est eloquētiā et eruditio-
nem. Ebur. i. castitatem et depurationem. Mare. i. amaritudines et cō-
tritionem. Terram: id est humilitatem et deuotionem. Celum: id est
vite eminentiam et p̄fectionem. Flumina: id est redundantiā lachry-
marum et deuotionem: duodecim signa celi: id est articulorum fidem
et diuersa numina: id est personarum bonarum societate et aggrega-
tionem. Et sic ista erit domus solis iustitie de qua Esaie decimonono
Ciuitas solis vocabitur vna. ¶ Dicit Quidius etiam q̄ in domo so-
lis erat pictus quidam deus qui Proteus dicebatur: et ambiguus
appellabatur: quia non erat determinate figure: immo subito et īspe-
rate in diuersas figuras diuersimode se mutabat. ¶ Reuera multi

fa. 15.

sunt tales Protei in domo solis iustitie: quia reuera ibi sunt dei picti id est ficti et vani homines qui pictam habent apparentiam non realem existentiam. sicut sunt hypocrite: falsi amici: et adulatores. Tales possunt dici ambigui dum quia de talibus proprie nescitur cuius sint figure vel cuius bonitatis. Cuius ratio est: quia facilliter se in diuersas figuras mutant: falsi enim amici qui non prosperitate veri credebantur: in aduersitate vani et ficti probantur. Hypocrite de apparente sanctitate ad apertam iniquitatem facilliter conuertuntur. Maliciosi homines de ficta dissimulatione vel dilectione: ad apertam inimicitiam occasione habita commutantur. Adulatores in supersecundum quod magnis se credunt placere: de vna conditione ad aliam transformatur. Et sic proprie dum ambigui id est incerti homines: mutabiles et inconstantes appellantur. De talibus dicitur in ps. **C**onuersi sunt: temptauerunt deum: et conuersi sunt in arcum prauum. **C**um Sol dedisset regimen currus sui phaetonti filio suo et equorum ei regimen commisisset de tribus legitur ipsum rogasse. Primo quod parceret stimulis: et equos voluntarios ire permetteret: nec pergeret quoquo modo. Secundo quod habenas equorum sollicitè in manu teneret: et equos quo vellent discurrere permetterent. Tertio quod in medio se teneret nec ad dexteram: nec ad sinistram declinaret et quod nec nimis alte nec nimis basse incederet. Unde text. Si potes his saltem monitis parere parentis. Parce puer stimulis. et fortius utere loribus. Sponte sua properant: labor est inhibere volentes. Et infra. Atque ferant equi et celum et terra colores. Nec preme nec summum molire per ethera currum. Altius egressus celestia signa cremabis. Inferius terras: medio tutissimum ibis. Inter utrumque manes: fortune cetera mado. **I**ste sol solis iustitie christum signat. Phaeton filius solis signat: quemlibet prelatum: prime Ioannis tertio. Videte qualè charitatem dedit nobis deus pater: ut filij dei nominemur et simus. Currus solis: signat officium prelationis vel dignitatis ei commissum. ps. Currus dei decem milibus multiplex milia letantium et cetera. Cum igitur sol iustitie christus committit curam et regimen currus sui. id est alicuius officij vel prelationis alicui prelato tria principaliter ab eo requirit. Primo quod parcat stimulis id est quod non sit homo vindicativus et punitivus et quod equos id est subditos suos immoderate non puniat neque perdat: quia immoderata austeritas et correctio inordinata summe reprehenditur in prelato. Et ideo rex apum aculco carere dicitur. Unde hugo. Mobile vindicte genus est ignoscere. **S**ecundo necesse est quod rigide teneat habenas id est obseruantiam regularis discipline et quod cum loribus iustitie: equorum id est subditorum lasciuiam contempnat. Ecclesiastici trigesimo. Iugum et lorum curuant collum durum. Tertio requiritur quod ipse se teneat in medio id est quod ipse seruet medium equitatis et iustitie veritatis et temperantie paritatis et mediocritatis et quod limites debitos non transcendat per odium vel fauorem: et quod neque ad dexteram indebite per acceptionem et fauorem promouendo: neque ad sinistram per odium retrahendo vel grauando aliqualem se transportet: et quod nimis alte non descendat per superbiam et elationem

fa. iij.

Metamorphoseos Moralizate.

nec nimis basse descendat per sue auctoritatis deiectionem. Medi-
um enī tenuere beati. Unde Joannis vigesimo. Stetit Iesus in me-
dio discipulorū. In medio enim cōstitit virtus Esaie. xxx. Hec est via
ambulate in ea. ¶ Phaeton filius solis iuuenis quasi iūto patre
accepit regimen currus ⁊ equorū patris. qui quidē curr⁹ ignee erat
nature: quia a vulcano fabricatus erat. Equi etiam ignē vomebant
¶ Veruntamen quia iste erat nimis iuuenis: ideo nec currum / nec eqs
regere sciuit / nec habenas trahere / nec laxare. Et ideo equi sine le-
ge ceperūt per aera vagari ⁊ impetu precipiti vndiq; circuire ⁊ vbi-
q; currere. Unde Quidi⁹ de curru dixit Aureus axis erat: temo au-
reus: aurea summa Luraturā rote radiorum argēteus ordo. Per
fuga chrisoliti: positeq; ex ordine gemine Clara repulso reddebāt
lumina phebo. Item de Phaetonte Ipe pauet: nec qua commissas
flectat habenas. Nec qua sit iter: nec si sciat imperet illis. Quidq;
agat ignarus stupet ⁊ nec frena remittit. Nec retinere valet: nec no-
minanouit equorum. Expattant equi nullosq; inhibente per auras.
Ignote regionis eunt: quaq; impetus egit. Hac sine lege ruunt ⁊c.
¶ Sic quando a sole. i. a papa tanq̃ sole lucente preponitur alicui
ecclesie iuuenis aliquis: ⁊ imprudēs prelatus: qui per ambitionē se
ingerit non vocatus. sepe accidit q̃ nec currum. nec equos. i. nec ec-
clesiam nec subditos scit regere nec habenis regularis discipline e-
ques coercere. Ideo equi. i. subditi: vt cōiter: igne malorum deside-
riorum sunt repleti: ⁊ omni vicio inflammati sine lege vagant sicut
oues carentes pastore. Sicut de multis videmus secundū illud iu-
dicū vndecimo ⁊. xxi. In diebus illis non erat rex in Israel sed vnus-
quisq; quod sibi rectum videbatur hoc faciebat. ¶ Cum Phaeton
filius solis currū patris: ⁊ equos eius flammigeros sibi commissos
nesciret regere totus mundus fuit propter eius malum regimen in-
flammat⁹. Omnes enī arbores combuste sunt. mōtes vniuersi cre-
mati: flumina siccata: mare crematū celum et stelle inflammate. ⁊ ter-
ra ignis incendijs est perusta. Quapropter terra que tot grauabat
incendijs conquesta est ioui de isto insipienti auriga: qui propter suū
malū regimen inflamauerat totum mundū. Et ideo Iuppiter misit
fulmina sua: et equos: currum et aurigam precipitauit in mare. Et
sic cessantibus ignibus combustum seculum reparauit. Unde text⁹
¶ Seuis cōpescuit ignib⁹ ignes. ¶ Reuera sic videtur esse in isto mū-
do. Phaeton significat malos iudices ⁊ prelatos: quibus regimen
currus id est status ecclesie vel rei publice cōmittitur. Equi aut isto-
rum: significant istorum familiares carnales ⁊ consiliarios qui dicti
sunt flammigeri: quia flammās rapine et auaricie semper spumant.
Ecclesiastici. xl. In ventre eius ignis ardebit. Constat enī q̃ per ma-
lum regimen talium prelatorum et per suorum crudelitatem et in-
iustitiam totus mundus. i. tota subiecta patria inflammat⁹ ⁊ pre-
grauatur. Ab eis enī leduntur et comburuntur montes. i. viri alti.
terra. i. viri infimi ⁊ pauperes fontes id est pii ⁊ misericordes Mare
id est amari ⁊ religiosi. Flumina id est diuites ⁊ deliciofi. Celū ⁊ stel-
le. i. sancti viri ⁊ luminosi. Non est qui euadat malitias eorum. Da-

ntellis secundo. Nec quēq̄ deorum curabat quia aduersum vniuersa
 sa confurget. Et ideo de talibus terra id est subiecta patria Ioui id
 est deo conqueritur. Job. xxi. Aduersum me terra mea clamat. Et
 ratio redditur. Esaie. xiiij. vbi malo prelato dicitur. Tu enī terrā tu
 am disperdidisti / tu populū occidisti. Propter quod accidit sepe vt
 Iuppiter id est deus mutat in tales aurigas id est in malos p̄latos
 Fulmē sue sententie: et ip̄os eum curru id est cum statu et eminētia sua
 equos id est familiaribus malis et consiliarijs. in mare id est in ama
 ritudinem infernalem precipitat et consternit. Exodi. xv. Cantem⁹
 domino gloriose enim honorificatus est et c. quia currus Pharaōis
 et exercitum eius proiecit in mare. **A**thlas fingitur fuisse qui- **fa. vi.**
 dam gigas maximus qui cum capite celos tangebāt et celum hume
 ris sustinebat. Quidius Athlas enī ip̄e laborat. Atq̄ suis humeris
 candentem sustinet axem. Fuit enim secundum rei veritatem qui-
 dā philosophus qui de celo et stellis tractabat: et ideo a poetis celū
 sustinere et tangere fictus fuit. **I**ste significat bonum prelatus qui **f**
 celum et stellas id est ecclesiam et subditos sibi commissos sustinet et
 regit: et de eorum regimine disponit et tractat. **E**l dic q̄ iste est **s**
 Christus. qui celum sustinet et tangit quia existens in terra per hu
 manitatem celos tangebāt quo ad deitatem: et de celo et celestibus
 tractabat predicando fidei veritatem. **E**l dic q̄ iste est vir con- **h**
 templatiuus qui de celo et stellis debet tractare et cogitare: quīs in
 terra sit spiritualiter se tamen debet vsq̄ ad celum leuare mentali
 ter. Sapientie decimo octauo. **A**sq̄ ad celum attingebāt stans in **fa. vii.**
 terra. **C**um sorores Phaetontis plangerent eius mortē: subi
 to in arbores sunt conuerse. Nam pedes earum in radices terre ad
 herentes sunt mutati: et sic per radices huius fuerunt dicte sorores
 a suo itinere arrestate. Cortex sunt inuolute et brachijs in ramos cō
 uersis sunt totaliter in arbores transformate. **T**alis mutatio vi **f**
 detur quotidie in avaris. Constat enim q̄ sunt multi qui in princi
 pio sue iuuentutis sunt mulieres id est viri carnales et luxuriosi et
 molles iuxta illud. Populus tu⁹ mulieres in medio tui. Sed pro
 cessu temporis: ip̄i efficiuntur arbores id est avari terre admodum
 arboris adherētes. Nam pes id est affectio efficitur radix inquātuz
 in terra id est in bonis terrenis infigitur per amorem. Cortex etiam
 exterioris male conuersationis et male consuetudinis eos operit: et
 sic in arbores id est in viros impatientes et insensibiles diabol⁹
 eos vertit. Unde isti sunt sicut arbor mala que non facit fructus bo
 nos: que merito comburi precipitur. Mathēi tertio. **C**um soro- **fa. viii.**
 res Phaetontis que filie erant solis mutarentur in arbores cortex
 totum corpus operuerat preter faciē et os: et ideo adhuc inuocabāt
 auxiliū matris sue et sicut femine loquebātur. Unde Quidius. Exa
 bant tantum ora vocantia matrem. Sed finaliter cortice faciē ope
 riente in arbores totaliter sunt conuerse: figuramq̄ et vocem huma
 nam perdiderunt: et nomen et formam arborum tenuerunt. Et est
 illa arbor secundum poetam de qua per modum gummi emanat ele
 ctrum Quidius. Unde fluunt lachryme stillatq̄ sole rigescunt De
 ramis electa nouis. **T**ales sunt multi in religione qui de homi- **k**
 c. iij.

Metamorphoseos moralizate

fa.9.

ne non habent nisi faciem et os: id est apparentiam et locutionem: sicut sunt hypocrite quorum totum corpus et vita et conscientia est lignea: id est insensibilis et mala facies: id est apparentia. et ore. id est locutione. id est exceptis que ad modum hominis: id est personarum rationabilium et religiosarum habere noscuntur. Apocalipsis. 9. Facies earum tanquam facies hominum. Sed reuera talis facies: id est apparentia in eis non perseverat: quia tales facilius cortice male conversationis operiuntur et figuram humanam: id est apparentiam rationalem perdere dinoscuntur: quia secundum Senecam nihil quod simulatum est potest esse diuturnum. ¶ Cignus fuit quidam filius solis qui ciuitates et terras regebat in Italia: qui frater erat phærontis: qui cum videret fratrem suum a Ioue fuisse fulminatum propter ignes quibus mundum inflammauerat in tantum fleuit quod querelis suis eridani fluvium impleuit: qui dum veniret ad spectaculum sororum suarum: que in arbores mutate erant: subito mutatus est in avem illam que dicitur cignus. Collum enim cepit elongare: pedes eius ceperunt claudi et nigri fieri: corpus eius candidis cepit velari. Unde Ovidius. Collum nam a pectore longum porrigitur: digitosque ligat iunctura rubentes. Penna latus velat: tenet os sine acuminis rostrum. Qui cum mirabiliter odiret ignem quia ex ipso frater suus fulminatus fuerat: Ideo stagna petit: patulosque lacus ignemque perosus. Que colat elegit: contraria flumina flammis: et pro morte fratris sui perpetuum gemitum promittit. ¶ Sic quia videmus quod frater noster lucifer propter delictum suum a summo Ioue deo fulmine ignis eterni damnatus est. Ideo istum ignem summe debemus timere. Quapropter ut ipsum euitemus: lachrymas debemus fundere per compunctionem: et in avem: id est in spiritualem virum debemus mutari per confessionem: atque morum conuersionem. Plumis candidis debemus velari per exteriorum castam conuersionem. Pedes affectionum debemus habere: claudos per simplicem affectionem: et nigros per humilitatem et deuotionem. Collum debemus habere longum per deliberatam discretionem. Rostrum debemus habere obtusum per benignam et moderatam locutionem. Flumina debemus inhabitare per deuotionem: et perpetuum gemitum emittere per contritionem et futurorum considerationem. Psalm. Laboraui in gemitu meo lauabo per singulas noctes lectum meum lachrymis meis stratum meum rigabo. ¶ Erat puella pulcherrima in nemore ubi venabatur: que dicebatur Calisto filia Lycaonis: quam Iuppiter summus deus mirabiliter amauit. Et ideo veste et facie in mulierem se transformauit. Unde Proteus induitur faciem vultumque dianæ: et sic ad eam in nemore venit: et oscula ipsi dedit: nec moderata satis nec sic a virgine danda: sicque ipsius consortio usus fuit: et ad ethera victor iterum ascendit. ¶ Sic Iuppiter: id est dei filius benedictus a principio mundi summe amauit puellam pulcherrimam calistonem: id est animam humanam. Et ideo ut sibi ipsam acquireret et per fidem et charitatem coniungeret vestem et faciem muliebrem assumpsit. id est carnem et figuram humanam: quia in similitudine hominum factus est: et habitu inuentus ut homo. Philipp. 2. Et sic istam puellam de nemore malitiae conuerso. id est de inferno redemit et eam sibi copulauit. Et tandem ad ce-

fa.10

lum vnde venerat remeauit per ascensum dicens. *Matthel. 12.* Reuertar in domum meam. vnde exiui. **C**ael dic q̄ iuppiter significat hypocritas qui pro iuenculis decipiendis veste feminea: id est blāda apparentia se vestiunt: contra illud *Deuteronomij. 22.* Vir non vtetur veste feminea. **I**uno cognito adulterio calistoni per impgnationem mutauit eam in vrsam et pulchritudinem que fuerat ei⁹ delicti causa ipsi abstulit: et ipsam de femina pulcherrima in vrsam hispida transformauit: vt pellem hirsutam et manus curuas ⁊ vocem horribilem ipsi dedit. *Unde Ouidius.*

*Brachia ceperunt nigris horrescere villis:
Curuariq; manus: et aduncos crescere in ungues.*

Officioq; pedum fungi: laudatq; quondam

Dra ioui: lato fieri deformia rictu.

Ne ve preces animos ⁊ verba precantia flectant:

Posse loqui eripitur: vox iracunda minaxq;

Plenaq; terroris rauco de gutture fertur.

Sic vere accidit q̄ quando aliqua persona cum diabolo fornicat per peccatum: et ab eo concipit dolorem vt pariat iniquitatem: ipsa pro certo de femina in vrsam mutatur: quia humanam figuram: id ē rationabiles motus et conditiones amittit: et vrsinos: id est bestiales et carnales induit. Tunc enim acquirit pedes curuos: id est curuam intentionem et peruersam affectionem: pellem hirsutam: id est vilem et infamem conuersationem: vocem horribilem: id est turpem et inhonestam locutionem: quia vere quando aliquis efficitur peccator: omnes boni mores mutantur in ipso. Exemplum de *Abuchodonosore* qui mutatus fuit in beluam: vt patet *Danielis. 4. ⁊ 1. Re. 10.* Mutaberis in virum alterum. **C**alisto filia *Lychaonis* ppter commissum cum *Ioue* adulterium a *Iunone* in vrsam mutata: ⁊ figura humana perdita mentem semper humanam retinebat. *Unde ait Ouidius.*

Mens antiqua manet: ficta quoq; mansit in vrsa.

Affiduoq; suos gemitu testata dolores:

Qualescunq; manus in celum ⁊ sydera tollit

Ingratumq; iouem nequeat cum dicere: sentit.

Et ideo alias feras abhorrebat: ⁊ ad homines se conuertebat qui tamen refugiebant ab ea: et sepe oblita quid esset: ante fores dom⁹ sue lacebat. **I**stud potest allegari contra aliquos qui de femina in vrsam: id est de alto in bassum: de diuitibus in pauperes fortunę casibus transmutantur: quia vt communiter tales semper seruant primam mentem: quia cor habent ita altum ⁊ superbum sicut ante q̄uis figuram: id est statum perdiderint. *Et ideo alias vrsas: id est pauperes dedignantur: et hominibus: id est viris diuitibus se sociare conantur: qui tamen ab eis contemnuntur et sepe quid sunt obliuiscuntur: et quid fuerunt.* **C**alisto mater *archadis*: que primo fuerat vena trix de femina in vrsam mutata est. *Archas* autem filius eius dum iret venatum vrsas casu inuenit matrem suam quam mutatam in vrsam nullatenus cognouit. Ipsa autem cognoscens eum esse filium suum statim ad eum venit: et oculos in eum vertit: et coram eo gra-

Fa. 11

Fa. 12.

Fa. 13.

Aethamorphoseos Aethoralizate

dum fixit. Filius autem eius admiratus fugere cepit: et tandem accepta sagitta: nisi iuppiter prohibuisset ipsam occidere attentavit. Unde Ouidius.

Incidit in matrem quere stetit arcade vltio
Et cognoscenti similis fuit: ille refugit:
Immotosque oculos in se sine fine tenentem
Nescius extimuit: propiusque accedere fugit.
Vulnifico fuerat fixurus pectora telo &c.

P Sic videtur hodie accidere. Calisto enim sicut dictum est potest significare illos qui de statu prosperitatis casu fortune veniunt ad paupertatem: et inter viles et ignobiles personas computantur. Filius autem scilicet archadius potest significare carnales et mundanos amicos: venationis: id est acquisitioni sollicitos et attētos. quia vere iste est modus hodiernus: quod homine mutato in bestiam: id est facto paupere: proprius eius filius: id est carnales eius falsi amici: ipsum obliuiscuntur: et ipsum recognoscere dedignantur. Et quando in ipsos figit oculos et ad eos accedit: scilicet ab eis auxilium implorando: ipsi pro certo fugiunt et eius societatem contemunt. Et quod peius est ipsum quandoque sagittis: id est verbis pungitiuis et iniuriis afficiunt et affligunt. Proverbiorum decimo quarto. Etiam proximo suo pauper odiosus erit: amici vero diuitum multi. **I**uno videns calistonem impregnatam a Jone invidit ei: et facta Zelotypa mutauit eam in vrsam: Sed Iuppiter misertus eius: ipsam et filium eius mutauit in stellas. Et ipse stelle secundum fictiones poetarum sunt vrsa maior et vrsa minor. Unde Ouidius. Imposuit celo vicinaque sidera fecit. **I**uno ista significat inuidos huius mundi qui quando vident calistonem: id est aliquem socium vel vicinum bonis temporalibus a deo impregnatum invident ei: et sepe procurant quod figura humana: id est status prosperitatis ei adimatur: et quod vrsa: id est pauper et depressus efficiatur. Sed pro certo accidit quod iuppiter: id est deus tali iniuste leso et oppresso miseretur: et non solum ad statum pristinum immo ad maiorem eum promouet: quia scilicet de vrsa mutat eum in stellam: et de humili et paupere facit nobilem et potentem et non solum ipsum: immo propter ipsum etiam et filium eius. **P**rimi Regum secundo. Suscitans de pulvere egenum: et de stercore &c. Exemplum de Joseph. Genesim quadragessimoprimo. Quem fratres inuidi in bestiam mutauerunt: id est vendendo seruum fecerunt: sed tandem iuppiter mutauit eum in stellam: id est in tali seruitute ipse facit egypti dominum et magistrum: quia sicut dicitur. Ecclesiastici secundo. Facile est in oculis dei subito honestare pauperem. **L**ychaon fuit tyrannus quidam qui mutatus fuit in lupum: qui habuit filiam dictam calistonem: que mutata fuit in vrsam.

R Sic vere ut communiter patrem sequitur sua proles: quia si pater lupus fuerit: id est tyrannus turpis et crudelis filij eius vrsi efficiuntur: quia scilicet crudelitates paternas: vel in toto vel in parte imitantur. Actuum septimo. Sicut patres vestri ita et vos. **C**orvus quondam fuit alius albus et pulcherrima que soli erat potius

sa. 14.

sa. 15.

sa. 16.

sume dedicata: tandem ab ipso sole mutata est in nigrum colorē. Cuius rei causa fuit ista. Sol enim siue phebus habebat pulcherrimam amicam: que coronis dicebatur: que dum quadam die adulteraretur cum quodam iuvene: coruius hoc videns cucurrit ad dominum suum: et renunciauit illi. Ille autem iratissimus accepto arcu occidit coronidem que pregnantis erat de eo. Qui videns eam mortuam de tam precipiti sententia summe doluit. Quidius. Penitz heu sero pene crudelis amantem. et coruum quiei nunciauerat: et arcum quem tetenderat: et manum que hec operata fuerat summe odiuit. Et ipsuz coruum de albo in nigrum mutauit: vt de cetera esset lator malorum ruumorum perpetuo condemnauit. Et inde est q̄ secundum augures coruus semper suo cantu denunciat et presagiat mala: scilicet mortalitates et infortunia aliorum. Unde Quidius. Lingua fuit damno: lingua faciente loquaci. Qui color albus erat nunc est contrarius albo. Et item. Inter aues albas veruit consistere coruum. Recte tales corui sunt adulatores et verborum relatores: qui soli: id est dominis suis semper nituntur referre adulteria: que committunt concubine eius: id est mala que committunt subditi eius: et hoc vt eis placeant: et gratiam ab eis obtineant: Sed quandoq̄ fit q̄ tales relatores penam portant: Unde premium reportare crediderant. Nam quando homines vident propter malam relationem et informationem talium se male egisse ipsos odiunt: et quandoq̄ ipsos puniunt: et nigros: id est viles et pauperes faciunt. Unde quidam. Hec scriptura docet et corui lingua fatetur. Q̄ mala lingua nocet: laudemq̄ tacendo meretur. Et vt dicit commune prouerbum in Aesopo. Displicet imp. udens: vnde placere putat. Exemplum secundo Regum: id est de illo qui nunciauit Dauid q̄ occiderat Saulem: credens ei placere: qui tamen ab eo fuit interfectus. Et de talibus bilinguibus dicit Psalmista. Vir lingosus non dirigitur in terra. Cornix erat quondam pulchra puella: que erat domicella dee palladis: que cum spatia retur circa mare neptunus deus maris adamauit eam et voluit ipsam rapere et corrumpere. Sed ipsa rogauit et implorauit auxilium deorum: et statim affuit dea pallas que mutauit eaz in cornice et nigrum habitum ipsi dedit. Mora est entz pro virgine virgo: et sic euasit insidias dei maris. Unde Quid. Brachia ceperunt leuibz nigrescere pennis. Istud potest allegari de bonis monialibus et religiosis que cum in principio sint puelle pulcherrime: ideo deus maris huius mundi diabolus qui secundum Apostolum secundi Corinthiorum. quarto dicitur deus huius seculi: qui excecavit mentes infidelium tales rapere querit et corrumpere per peccatum. Veruntamen quando iste ad deam palladem: id est ad beatam virginem se couertunt: tunc quandoq̄ per eius inspirationem in cornices mutant. i. ad statum religionis conuertuntur: et nigro habitu ad litteram vestiuntur: et sic in religione ab ipsius dei maris. i. diaboli insidijs liberant. Iō pnt dicere illud Cant. Nigra sum: sed formosa. Vel dic q̄ illi q̄ circa mare id est mundi negocia occupantur: a deo maris: id est diabolo q̄ plurimum temptationibus infestantur: ideo tales debent in cornicem mu-

De metamorphoseos moralizate.

tari: quia debent aues fieri volando per contemplationem debent habere nigrum habitum per humilem et delectam conuersationem debent habere vocem clamorantem per sollicitam orationem: et sic non timebunt insidias dei maris. id est diaboli temptationes. ¶ **C**ael dic q illi qui circa mare. id est circa huius mundi negocia occupantur finaliter in cornicem mutantur: quia scilicet efficiuntur nigri per inhonestam conuersationem: clamorosi per importunam murmurationem: volantes per superbiam et elationem. De talibus dicitur **Trenorum** quarto. **D**enigrata est super carbones facies eorum. ¶ **D**ea pallas habuit quendam puerum sine virili semine: quia semper erat virgo. **I**ste autem puer habuit duplicem naturam: quia in prima parte erat homo: et in posteriori erat serpens. Et ideo quia erat monstrum inclusit eum in quadam cista sigillata ne videretur: et tradidit eum tribus virginibus custodiendum inhibens eis: ne quoquo modo cistulam aperirent. Ille autem ex prohibitione magis temptate sicut mos est mulierum: cistam aperuerunt: et secreta deae viderunt. **C**ornix vero que erat in quadam vltimo de qua virgines non aduertebant vidit quomodo contra preceptum palladis cistam aperuerunt: et statim accurrit ad palladem: cuius aulis erat: et cuius fuerat domicellus: et laet et que viderat nunciauit. ¶ **I**sta fabula potest historialiter allegari: quia nihil opertum est quod non reueletur. Quamuis enim homo credat aliquod delictum secretissime facere: sepe tamen est aliquis speculator ubi non sperat qui totum mysterium manifestat. Quod maxime verum est de illis que fiunt contra diuites: quia quislibet gaudet talia referre: et maxime cornices. id est garruli adulatores qui nullum secretum possunt celare. Ideo dicitur ecclesiastici decimo. In cogitatione tua regi: ne detrahas in secreto cubilis tui: ne maledixeris diuiti: quia et aues celi portabunt vocem tuam: et qui habet pennas annunciabit sententiam. ¶ **C**ael potest allegari fabula q homo naturaliter nititur in vetitum. Si enim aliquid prohiberetur faciendum ad contrarium mens hominis amplius inclinat: et potissimum mulieres: contra quas loquitur **Theophrastus** dicens. Garrulitati mulieris non est aliquid committendum: quia solum illud tacere potest quod nescit. ¶ **C**ael dicas allegorice q ista dea semper virgo significat gloriosam virginem: que sine virili semine vnum filium id est christum ex se genuit: qui duplicem dicitur habere naturam diuinam scilicet et humanam. Fuit enim homo et serpens. Homo enim qui est animal rationale significat eius diuinitatem: serpens autem animal brutum significat eius humanitatem. Unde ipse figurat per illum serpentem quem moyses. id est populus iudaicus suspexit in ligno: vt ab alijs serpentibus. id est demonibus vulnerati sanarentur: sicut dicitur **Numeri. xxi.** et **Joannis tertio.** Cista autem ista in qua fuit clausus et sigillatus significat secretum paterne providentie que per. xxx. annos eum in hoc mundo fecit esse absconditum et ignotum. **Esaye. xlv.** Vere tu es deus absconditus: Tres virgines iste significant tria vota religionis scilicet obedientiam: quia factus est obediens vsq ad mortem. Item paupertatem: q vulpes

foucas habent &c. Item castitatem: quia mente & carne semper fuit virgo. Et iste tres virgines christum inclusum in cista humanitatis custodierunt. Castitas enim custodiuit eum a luxuria. Obedientia a superbia. Paupertas ab auaritia. De tali custodia dicitur Proverborum. 20. Misericordia & veritas custodiunt regem. ¶ Vel dic q̄ cista in qua absconditus fuit filius virginis nature duplicis est eucharistia sub qua velatur & absconditur. Sygas duplicis substantie virginis filius benedictus: quem pro certo sole virgines custodiunt: quod scilicet illi quibus eucharistia consecranda et custodienda comittitur casti et puri esse tenentur. Apocalipsis. 14. Virgines enim sunt & sequuntur agnum quocumq̄ ierit. Veruntamen istis virginibus ne cistam aperiant precipitur in quo datur intelligi q̄ sacramentum altaris non debet curiose nec presumptuose aperiri vel iuestigari. figura de archa testamēti que nulla curiositate debebat nudari: nec a populo videri: sed semper iuoluta erat: vt dicitur Numeri. 10. Ideo dicitur Ecclesiastici. 3. Altiora te ne quesieris. Et sequitur. Non est enim tibi necessarium que abscondita sunt videre oculis tuis. Nam sicut aglauros vna trium sororum que principaliter cistam temptauerat aperire: mutata fuit in lapidem nigrum sicut dicitur infra eodem secundo libro. Unde Ouidius. Nec lapis albus erat sua mens infecerat illam. Sic illi qui secretum dei aperire et videre voluerunt indiscrete in errorem labuntur: et per diuersa peccata nigri & lapidei efficiuntur. Job. 41. Cor eius indurabit quasi lapis. ¶ De chiron fuit filia chironis qui erat centaurus semiuir & semiequus que erat optima dimicatrix que vaticinavit de quodam puero filio solis: scilicet Aesculapio qui traditus fuerat patri suo chironi ad custodiendū: eo q̄ magna mirabilia esset factururus. Quapropter dū fuerunt contra ipsam indignati & fecerunt ipsam vaticinari q̄ ipsa esset in equam conuertenda & mutanda: quod & factum est quia vocem & figurā perdidit & in equam mutata fuit: herba pro cibo ei placuit: hinnitum p̄ voce dedit et pro capillis iugas habuit. Unde Ouidius. Jam cib⁹ herba placet iam latis currere campis Impetus. est in equam conata: q̄ pectora xertor. Paruoq̄ in tempore certos Edidit hinnit⁹ & brachia mouit in herbas. Tunc digiti coeunt & quinos alligat ungues. Perpetuo cornu leuis ungula &c. Et sic diuinitas eius ipsi nuciuit. Unde ipsa dicit. Mallē nescisse futura. Jam mihi subduci facies humana videtur. ¶ Ista fabula potest allegari cōtra iuidos: qui nō possunt audire aliquod bonum vaticinium de quo aliquo quā indignētur: et quā talia referentes a figura pristina: id est de statu et conditione deponere conentur. ¶ Vel dic q̄ ista filia que primo fuit mulier tandem mutata in equam significat fatuas iuēculas: que quandoq̄ in principio sunt bone mulieres de futuris diuinantes. hoc est de morte & de iudicio: de pena & de gloria secum cogitantes: Sed aliquādo mutantur in equas: quia scilicet in fine degenerant a pristina bonitate: et fiunt lasciuę et luxuriose: crinite et curiose: hinnētes & garulose: et figura humana: id est conditionibus et moribus rationalibus spoliatur. Unde Ecclesiastici. 25. Nequitia mulieris immutat faciem eius. ¶ Sol habuit vnum filium: quem vocauit Aesculapiū:

fa. 19

fa. 20

Metamorphoseos Moralizate

quem nutriendum tradidit. Chironi cuidam gyganti et Centauro: qui duplicem scilicet hominis et equi gerebat naturam: qui de commissione sibi facta de tanti numinis filio reseruando gaudius est: mixtoque oneri gaudebat honore (vt ait textus) ipsumque in antro suo posuit et abscondit. **Iste** Sol potest significare deum patrem: cuius filius est Iesus Christus in sacramento altaris centauro: id est homini qui duplicem habet naturam: corporalem et spirituales traditur custodiendus. Et ideo quando talis custodia ei committitur debet de hoc quod plurimum exultare: et ipsum in antro cordis sui per deuotionem cum reuerentia collocare. Job. 35. Ingredditur bestia latibulum suum: et in antro suo morabitur. Custodigitur virum istum. qui si lapsus fuerit: erit anima tua pro anima eius. Regum. 20. Mercurius semel furatus fuerat unum magnum armentum vaccarum: nullo proorsus vidente: preter unum rusticum: qui Battus vocabatur: cui cum promississet ei et dedisset unam vaccam de illis vt non reuelaret ei rusticus respondit ei. Tutus eas: lapis iste prius tua furta loquetur. Et cum Mercurius recessisset: mutauit se mercurius in aliam formam versa pariter cum voce figura: ac si esset ille homo qui amiserat boues. et petisset ab eo vtrum vidisset aliquem qui dictum armentum furatus fuisset: Cui cum diceret: non: promissit ei vaccam et unum taurum: si reuelaret: qui statim dixit. quod quidam recedebat qui armentum ducebat: Et tunc Mercurius videns quod rusticus fidem non seruabat indignatus contra eum. Et me mihi perfide prodis? Me mihi prodis ait: perius raris pectora vertit: In durum silicem qui nunc quoque dicitur index.

Ista fabula potest allegari contra proditores: qui homine mutato et a pristina prosperitate defecto et ad statum infortunij et aduersitatis deducto statim mutant propositum: quia qui prius videbantur fideles et amici: statim ad contrarium se vertunt. Vel potest allegari contra iudices et aduocatos: qui bonum facere promittunt quando unam vaccam: id est munus vel vel salarium recipiunt. Sed si superueniat alius qui munus duplicet et augmentet: statim sprete prima fidelitate ad partem oppositam se conuertunt: quia sicut dicit Deuteronomij decimo sexto. Munera excecant oculos sapientium: et mutant verba iustorum. Et ideo tales infideles dicuntur mutari in lapides: quia ipsi sunt pre ceteris duri: et insensibiles. De quibus dicitur Job trigesimo octauo. In similitudine lapidis aque duratur. Aqua enim mutabilis que est in omnem colorem significat duplices: tales qui in omnem partem mutantur. **Quidius** describit inuidiam: et dicit quod habitabat in domo nigra et subterranea: et carente sole. Hec erat tristis: plena figuris: lumine priuata: caligine ceca: facie macra: aspectu torua: pectore fellea: ore pallida: lingua venenosa: id est dem te rubiginosa semper vigilans: raro dormiens: curis sollicita: successibus alienis afflicta. Hec unam virginem que Elglauros dicebatur arripuit: ipsamque statim infecit: et nigrum lapidem effecit: vt supra dictum est. **Quidius**. Propterea inuidie nigro squalentis tabo. Lecta petit: domus est imis in vallibus antri. Abdita: sole carens: non peruia vento. Tristis et ignaua plenissima frigoris: et que

fa. 21.

fa. 22.

Igne vacet semper caligine semper abundet
 Et de cibo eius addit. Videt intus edentem.
 Uipereas carnes vitiorum alimenta suorum.
 Inuidiam: visaq; oculos auertit: at illa
 Corpora serpentum: passusq; incedit inertis.
 Et deam vidit: formaq; armisq; decoram.
 Ingemuit: vultusq; deo ad suspiria duxit.
 Pallor in ore sedet macies in corpore toto.
 Rufq; recta acies. liuent rubigine dentes.
 Pectora felle virent: lingua est suffusa venenos.
 Ritus abest nisi quem vis fecere dolores.
 Nec fruitur somno vigilantibus excita curis.
 Sed videt ingratos intabescitq; videndo.
 Successus hominum. carpitq; et carpitur vna.
 Reuera inuidia in suis possessoribus videtur: omnes istas condi-
 tiones habere. Nam inuidi vt communiter sunt nigri: sicc: pallidi:
 et marci. Et ideo dicuntur in antris habitare. quia ab hominum pre-
 sentia ad loca occulta fugiunt. vt ibi contra bonos machinentur et
 obloquantur. Psalmista. Insidiatur quasi leo in spelunca sua. Isti
 dicuntur carere sole et lumine et esse ceci quia tales per inuidiam ex-
 cecantur. in quantum nullum bonum alienum possunt videre. Sa-
 pientie secundo. Excecauit illos malicia eorum. Luce dicuntur cares-
 re et pectus felleum habere. quia sicut cecus semper est tristis et sicut
 fel semper est amarum: ita inuidi semper pleni sunt cordis amaritu-
 dine tristitia et dolore. Actuum octauo. In felle amaritudinis et ob-
 ligatione iniquitatis video te esse. Isti habent aspectum toruum.
 quia non possunt hominem cui inuident recte respicere. Regum de-
 cimo octauo. Non rectis oculis Saul aspiciebat David. Item sem-
 per vigilant et raro dormiunt. quia semper ab inuidia stimulantur.
 et diuersis curis et machinationibus sollicitantur. Et ideo sepe ac-
 cidit q; quando tales inuidi contra aliquem insurgunt ipsum in la-
 pidem conuertunt et humanam figuram ipsi tollunt. in quantum istas
 tum prosperitatis adimunt et ad statum paupertatis et aduersita-
 tis ipsum trahunt. Isti etiam aliorum successibus contristantur et
 in eorum infortunijs delectantur. Unde Seneca. Tot sunt suppli-
 cia inuidorum quot sunt bona felicium. Iuppiter cum summe
 amaret Europam filiam regis agenoris quadam die explorauit: q;
 ipsa veniebat spatiari ad litus maris vbi erat armentum vaccaruz
 patris sui ad quod de more visitandum sepe consueuerat venire. Quā-
 cum Iuppiter venientem videret transfigurauit se in quendam tau-
 rum pulcherrimum et albissimum sine macula et ruga et icepit qua-
 si taurus inter vaccas comedere herbam: et vt mansuetum animal
 de loco vno non fugere: sed veniēte puellā benigniter expectare. Mi-
 rata igitur puella isti? tauri pulchritudinē albedinē et māsuētinē
 colligebat flores et ei fertur inter cornua faciebat. De floribusq; ipz
 leuiter tangebāt. Unde et flores ad cādida porrigit ora: atq; fricabat
 eum. Quod videns taurus in herbam iuxta mare se pstrauit: et pet-

panti virgini latera et ventrem dedit. Virgo autem tauri benignitate accepta tauri equitate voluit et super eam ascendit quod surgens paulatim ad mare se traxit et tandem subito in mare salit: et cum virgine ad cornua se tenente ultra mare recessit et tandem pristinam formam assumpsit ut virginis solatio usus fuit. Quidam? Non bene conveniunt nec in una sede morantur. Maiestas et amor sceptri gravitate relicta. Ille pater rectorque deum cui dextra trifidus Ignis armata est: quod nutu concutit orbem. Induitur faciem tauri mixtusque iuvenis: Migit et in teneris formosus obambulat herbis. Puella ista significat animam que regis et dei filia est spiritualis. Iuppiter summus deus significat dei filium qui et virginem istam. i. animam rationalem quam amabat posset habere in taurum pulcherrimum se mutavit. i. in hominem corporeum et mortalem carnem humanam assumendo et personam liter in mundum veniendo. Ille autem taurus fuit pulcherrimus sine macula et ruga: albus per castitatem: mitissimus per benignitatem. In societate herbas pascens per charitatem: iuxta mare habitans per penitentie austeritatem. Istum debet puella. i. anima per charitatem tangere: per fidem sicut supra firmissimum fundamentum ascenderet per perseverantiam ad eum immobiliter se tenere et sic ab ipso per eius penitentie austeritatem portabit et eius solatio perfruetur. ps. Audi filia et vide. Cuius potest alligari fabula ista contra iuenculas quia sepe accidit dum vadunt ad spectacula et ad loca contra ubi sunt armati virorum qui vident tauros perfectos. i. iuvenes lascivos et pulchros et ab ipsis per mala desideria subito rapiunt et per mare fluctuosum malorum temptationum ad litus peccati trahuntur. et ab eis familiariter corrumunt. Quod etiam verum est de malis sanguineis qui in tauros albus fides fictitiae transfigurant se. i. se bonos et castos fingunt. Iuencule vero ad ipsos consanguinitatis affectu accedunt: et ab eis sub specie boni nequiter per luxuriam corrumunt. Exemplum de Amnon qui Thamar sororem suam violavit. ii. regum. xij. Ideo consultur Hieremie. ix. Unusquisque se a proximo suo custodiat et in omni fratre suo non habeat fiduciam: quia sicut scribit Mat. x. Inimici hominis domestici eius.

Explicitus est liber secundus.

Incipit tertius metamorphoseos.

faci.

Amor deus posita fallacis imagine tauri. Se confessus erat etc. Dicit Quid. quod postquam Cadmus filius regis agnoris mittitur de mandato patris querere europem sororem suam raptam a Iove: sub tali pacto quod ad regnum patris perpetuo non rediret: nisi sororem perditam inveniret.

Ipse tandem in templo phebi querens quid faceret audiuit quod bovem inventam quam nunquam iugum traxerat sequeretur et quod ubi bos illa staret civitatem edificaret quam a bone dictam beotiam nominaret. Et sic facta est civitas beotie quam modo dicitur thebe. Ille Cadmus potest significare christum qui de mandato patris venit in mundum querere sororem. i. animam humanam quam iuppiter diabolus rapuit deo patri. Ille igitur filius dei ex predifinito consilio habito in templo phebei. i. so-

Iis supernis: siue patri s luminū inuentam bouē q̄ nunq̄ iugum traxe-
 rat. s. virginē gloriosam q̄ virū nunq̄ cognouerāt secut⁹: et se ei per in-
 carnationē associans ad locum venit: vt ciuitatē ecclesie fabricaret
 Gen. viij. **E**dificauit noe altare dño. ¶ **C**admus filius agenor⁹
 pro inuento loco ciuitatis edificāde iuxta cōsiliū dei p̄hebi ignotos
 agros mōtesq̄ salutasset misit socios suos in quoddā nemus quod
 nunq̄ cesum fuerat: querere aquas viuas: vt ipas regratiādo Joui
 offeret. Jp̄ius aut̄ socij dum fonte viuo inuēto in quodā antro aquā
 haurirent fuit ibi quidā serpens dictus martius pro eo q̄ marti fue-
 rat cōsecrat⁹: q̄ cristis presignis et auro dictū fontē custodiebat: q̄ im-
 mense magnitudinis crocei coloris erat. His dictos milites interfe-
 cit: et eorū sanguinē lingens tandē a cadmo veniente querere socios
 cū lancea occisus fuit. ¶ **I**ste serpens significat diabolus q̄ bene dicit
 martius: q̄ marti deo belli. i. ad bellandū cum fidelibus a principio
 deputat⁹ fuit. ps. Draco iste quē formasti ad illudendū ei. Dico igit
 q̄ cum intentio cadmi. i. christi fuerit a principio edificare ciuitatem
 ecclesie. ip̄e pro fonte aquarū gratiatū hauriendo misit socios suos. i.
 patriarchas et p̄phetas: ad syluā huius mundi: q̄ necdū per penitē-
 tiam aut per fidē cesa fuerat siue culta. Isti tñ aquā gratie minime
 reportarunt: martio serpēte. i. diabolo impedimentū prestante: oēs
 q̄ quia per peccatū fuerāt subditi istius serpentis dominio ad infe-
 ros descēdebant: figurati in filiis israel: quos in deserto serpētes oc-
 ciderunt et q̄ terrā p̄missionis minime intrauerunt. An̄ Hiere. xliij.
 Venerunt ad hauriendū et non inuenerūt aquā. Reportauerunt va-
 sa sua vacua: sed cadmus. i. dei filius: socijs. i. patriarchis et prophe-
 tis mortuis condolēs: dictū serpentē ip̄os sub se tenere et sanguinez
 eorum lingere. i. in eorū nece delectari videns armavit se lorica no-
 stre mortalitatis: et cū lancea crucis cū eo taliter dimicauit q̄ ip̄m vi-
 cit et supauit: et in inferno reclusit et religauit. Esai. li. Nunq̄d nō p-
 cussisti sup̄bū: vulnerasti drachonē? ¶ **E**t sic secundū eundē Quidiū
 Iste cadmus accepit dentes istius serpentis et eos iussu palladis in
 agro seminauit. Ita q̄ de dentib⁹ illis seges clypeatorum militū or-
 ta fuit: q̄ dentes illi in armatos milites sunt mutati: qui paulatim
 et successiue de terra nascentes totū campū impleuerūt: et armati ex-
 ercitus p̄dierunt. ¶ **S**ic x̄ps de corpore istius serpētis diaboli. i. de
 congerie malorū multa mēbra et multos dentes. i. multas malas p-
 sonas ad deuorandū hōes paratas per cōuersionē auulsi: ip̄as p
 fidem in agro ecclesie seminauit: q̄ tandē in milites armatos muta-
 ti fuerunt: inq̄tum tales viri strenui et fortes contra tyrannos appa-
 ruerūt. Sicut apparuit de Paulo q̄ primo fuit dens diaboli ad de-
 uorandū fideles factus est x̄pi miles strenuissimus postea ad fidem
 ip̄ius custodiendā. Sc̄be Thimote. ij. Labora sicut bon⁹ miles x̄pi.
 ¶ **E**rat in quadā sylua quidā serpens summe horribilis dict⁹ mar-
 tius eo q̄ marti deo belli fuerat dedicatus. Iste tres ordines dentiu⁹
 tres linguas in ore habebat: quib⁹ multos occiderat et continue co-
 medebat. Unde Quidius. Igne micant oculi: corpus tūmet omne
 ne veneno. Tresq̄ micant lingue: triplici stant ordine dentes. Qui
 quidem dentes serpētis in terra seminati fuerunt et de illis nati sūt

Fa. ij.

m

Fa. iij.

Fa. iij.

milites galeati: quorum alter alterum occidebat. Quid? Marte cadunt subiti per mutua vulnera fratres. Dicit etiam ibi quod primo apparuerunt ferra lancearum nascentia tandem lingua tandem capita militum: tandem corpora cum armis: tandem scuta et pharetre cum ensibus et telis. Isti igitur milites serpentinis dentibus procreati ceperunt se invicem percutere: et alter alterum trucidare. **I**ste serpens dedicatus marti significat detractores qui marti deo belli dedicati dicuntur eo quod contra bonos per invidiam semper bellant. Isti dicuntur serpentes propter tortuosam fallacitatem: martiani propter insidiosam nocuitatem: venenosi propter infamosam loquacitatem. Et sic figurari possunt in illo magno orachone rufa mulieri insidiante. Apocalypsis. xij. Isti tres linguas dicuntur habere scilicet tria genera blasphemiarum verborum quia quia est molalis adulationis significat blasphemiarum: quia isti solent primo laudare homines de vita conscientia et fama. Mar. xvi. Linguis loquentur novis. Sed iuxta istas linguas dicuntur tres ordines dentium habere qui post precedentem adulationem solent detractores homines quantum ad ista tria diffamare: ledere: mordere: obloquendo de vita conscientia et fama: figurati in illa bestia. Danielis. vij. ca. quod tres ordines dentium habebat in ore. Et ideo tales milites dicuntur multos occidisse: quia per varios modos detractationum: multas personas indebite diffamant. Proverbiorum. vij. Multos vulneratos deiecit. et fortissimi quique interfecti sunt ab ea. Et finaliter dicitur quod de dentibus eorum nascuntur milites se invicem occidentes: quia sepe fit quod quando dentes impiorum. id est verba detractoria seminant: et illis quos diffamauerant enarrant homines arma sumunt: et ad lites et occisiones inter se acriter inducuntur. Ecclesiastici. xxvij. Susurro et bilinguis maledictus: multos enim turbavit pacem habentes. **Q**uidius dicit. Quod acteon fuit qui dum nobilis venator de genere regis Agenoris qui dum quadam fessus venatione spatia retur in sylva: casu venit ad fontem pulcherrimum ubi dea venationis diana solebat aliquotiens se lavare. Cum igitur casu venisset acteon ad fontem inuenit deam cum nymphis suis nudas in fonte se lavantes et balneantes: et cum vna super decem humeros infundentes aquam: que omnes verecundate pro eo quod nude visae fuerant inceperunt nymphae cum suis corporibus corpus dee tegere. Dea vero nolens quod acteon de nuditate sua aliquid reuelaret eum mutavit in ceruum: et sic factus est sylvestris. Quidius. Dat sparsa capiti viucis cornua cerui. **I**sta possunt allegari de multis dominabus qui secrete in fonte deliciarum cum suis domicellis fauoribus et ministrantibus se nudare consueverunt: nullo tamen modo volunt quod sua nuditas. id est viciorum suorum veritas videatur. Et ideo quando casu aliquo inveniuntur: valde verecundantur. Et tunc ab ipsis nymphis. id est domesticis suis cooperiuntur et excusantur: quibus factum turpe et alijs denudatum: sepe tamen fit quod tales suos inventores ceruos. id est cornutos: et diuites faciunt: et sic loquendi de ipsis potentiam eis tollunt. Ezechielis. xvi. Eras nuda et confusione plena: et transiui per te et vidi te. **Q**uel dicitur quod dea venationis est auaritia que cum nymphis suis. id est cum alijs vicibus sibi ministrantibus sicut sunt tenacitas: sorditas: sollicitudo

do: in fonte mundane prosperitatis solet continue se lavare. Acteo
significat usurarios et avaros qui cum canibus suis coadiutoribus
et fautoribus feras sylve huius mundi. id est ceteros homines de-
predantur: ita quod inde felicitate prospera perfruuntur. Ezechielis de
cimonono. Didicit predam capere et homines deuorare. Ceruus qui est
animal sylvestre cornutum et elatum significat nobiles et superbos
qui vbiq; discurrunt. Dea igitur venationis. id est avaritia Acteon
in certum mutauit: quia sepe contingit: quod acteon id est usurarius vel
aduocatus: per avaritiam diues factus: ceruus. id est miles efficitur:
et mutata prima forma iam nuditatem dea. id est utilitatem aua-
ritie ex tunc sequi videre dedignatur: sed cum alijs ceruis. id est no-
bilibus superbe discurrere solet et se nobilem reputare. Tales autem
finaliter a canibus comeduntur: quia communiter tales rustici non
nati nobiles: sed facti solent a canibus: id est tyrannis et principibus
deuorari: vel in se: vel in suis heredibus paupertate et inopia lacerari.
Esaie. xxxij. Ne qui predaris nonne ipse predaberis? Et Iheremi-
e. xxx. Lunctos predatores tuos in predam dabo. Cum acteon
venator infinitam multitudinem canum nutriret accidit: quod casu
venit in syluam et locum: vbi in fonte diana virgo dea sylvarum et te-
nebrarum balneabat se. Ipse autem videns eam nudam statim mu-
tatus est ab ea in ceruum. Comites vero sui ipsum vocabant inue-
nientes ipsum in ceruum mutatum: nec eum cognoscentes cepe-
runt contra eum canes excitare: et statim ipsum atrociter lace-
rare. Quis in corde suo diceret eis quod ipse esset dominus eorum acteon
Nec cessaret flebiliter proclamare dicens. Acteon ego sum. dominum co-
gnoscite vestrum. Canes vero eius non obstante allegatione predicta
ipsum acteonem comederunt. Quidius.

sa. vi.

Merisq; in corpore rostris.

Dilacerant falsi dominum sub imagine cerui.

Nec nisi finita per plurima vulnera vita:

Fra pharetrate fertur satiata diane.

¶ Iste acteon significat dei filium: qui vna cum comitibus suis. id
est patriarchis et prophetis canes plurimos id est iudeorum po-
pulum gubernauit qui propter rabiem crudelitatis dici canes a prin-
cipio potuerunt. ps. Famem patientur ut canes. Ipsorum autem du-
ctor fuit acteon a principio: quia fuerat ipsi a principio popul^{us} pec-
catoris. Amos tertio. Tantum modo vos cognoui ex omnibus co-
gnationibus terre. Ista dea que erat virgo significat virginem
gloriosam: que tenebrarum id est peccatorum et sylvarum id est isti-
us mundi propter suam misericordiam dicitur gubernatrix. Ipa enim
est luminare minus quod preest nocti. Dico igitur quod iste acteon du-
ces et regens canes id est populum iudeorum a casu id est occulta
providentia patris venit ad syluam huius mundi: vbi fonte miseri-
cordie diana id est beata virgo continue se lauabat. Istam igitur nu-
dam videns id est claram et peccatis non obfuscata: et ipsi tener-
time se coniungens propter ipsam in ceruum. id est in hominem est mutat^{us}

6

Metamorphoseos moralizate

Ipa enī eū mutauit in q̄tum in sua incarnatione ip̄am materiam mis-
 trauit quando. s. verbum caro factum est ⁊ habitauit in nobis. Jo-
 annis p̄mo. Sed sic mutatus a canibus suis. i. a populo iudeorū: et a
 suis comitibus. i. principibus sacerdotū: nō fuit cognitus: quia in p̄-
 pria venit ⁊ sui eum non receperunt: immo comites eius: id est prin-
 cipes sacerdotum populū contra eū excitauerunt: ⁊ ip̄m finaliter oc-
 ciderunt. Thob. p̄mo. Occiderunt regem filiū ip̄ius. ¶ Vel potest di-
 ci de diuitibus qui magnam habent canum ⁊ hominū comitiū q̄s
 dea sylue. i. fortuna que syluam hui⁹ mundi gubernat: quando q̄ mu-
 tat in ceruos. i. in pauperes ⁊ mendicos: ⁊ tunc ip̄si comites ⁊ canes
 id est p̄prij amici ⁊ famuli qui eos primo sequebantur: ipsos cognos-
 cere dedignantur: immo quod peius est contra ip̄os eriguntur: ⁊ in
 ip̄os quandoq̄ verbis ⁊ verberibus debacchant. Prouer. 19. Fra-
 tres pauperis hominis oderunt eū: in super et amici procul recesser-
 ſūt ab eo. ¶ Cum Iuppiter adamasset Semelem que erat de genere
 agenoris impregnauit eam: ⁊ genuit ex eadē bacchum. Iuno igit in-
 uida videns a marito suo ioue semen imp̄gnatū transformauit se in
 peciem vnius vetule berocis scilicet que erat nutritrix ip̄ius semeles.
 Monuit igit eā ne alius nomine iouis concubisset cum ea pro eo q̄
 multi nomine diuorū thalamos inire pudicos. Monuit eā in q̄ vt p̄-
 ma vice qua iuppiter veniret ad eam vnū donum postularet ab ip̄so.
 Quo concesso peteret vt talis actantus ac tali forma cōiungeretur
 cum ipsa qualis ⁊ quantus coniungitur cū iunone. Credidit semele
 simulate nutritrici. Venit iuppiter petit ista donū: conceditur a ioue et
 firmatur stygio iuramento: declarat illa petitionem p̄dictam. quod
 audiens iuppiter ingemuit: Sed iuramentum cum irritare non va-
 leret: mestissimus altum ethera conscendit: ⁊ statim affuit cū ignib⁹:
 ⁊ tonitruis ⁊ semelen concremavit: quia corpus mortale tumultus
 non tulit ethereos: donisq̄ iugalibus arsit. Et sic ex deceptione Iu-
 nonis in vetulā transformata: ip̄a petijt vt quod sibi nociturū erat.
 Iuppiter enim accipitur p̄ aere superiori Iuno p̄ inferiori in quorū
 coniunctione fiunt ignes ⁊ tonitrua de quibus semele non cauebat.
 ¶ Ista possunt applicari: contra proditores quia scilicet more iuno-
 nis: inuidi: quando volunt semelen: id est aliquam personam decipe-
 re transformant se in nutritricem eius: id est fingunt se esse beniuolos ⁊
 amicos: ⁊ sic sub specie amicitie cōsulunt facere id propter quod tri-
 bulationibus ⁊ aduersitatibus conflagentur. Bene igitur consulit
 prime Joannis. 4. Nolite omni spiritui credere: sed probate spirit⁹
 si ex deo sint. ¶ Vel potest allegari cōtra simplices ⁊ fatuos qui ma-
 iora appetunt q̄ sunt digni: ⁊ p̄prio statu non sunt contenti. Et ideo
 cum ioue: id est cum magnis dominis maiorem familiaritatez habe-
 re volunt: p̄pter quod frequenter pereunt: ⁊ ignibus tribulationū
 cremantur qui tamen si in inferiori gradu mansissent: incolumes ser-
 uarentur. Ideo dicitur Prouerbiolorū primo. Stulticia que sibi sit
 noxia cupiunt. ¶ Cum Iuppiter fulminasset semelen in qua genue-
 rat bacchum: noluit filiū cū matre p̄ire. Et ideo ip̄m de vētre matris
 extraxit: ⁊ in suo femore inseruit: ⁊ immisit ⁊ ibi eū vsq̄ ad complemē-
 tum. ix. mensū custodiuit: quē postea parturuit ⁊ p̄pter hoc bacch⁹

59.7.

59.8.

bis genitus dictus fuit. Fuerat etiam dictus ignigena quia ab igne fu-
 erat raptus: et ne Juno nouerca ipsum inueniret a nymphis nyseidi-
 bus fuit in hedera inuolutus. et in antris earum recoditus et nutritus
 Quidius. Datuz nymphæ Nyseides antris. Oculuere suis lactisq;
 alimenta dedere. ¶ Per bacchum qui inebriat: intelligitur vera fides
 qui seruoze deuotionis inebriat seruos christi. Per semelen intelligitur
 populus iudaicus: per nymphas intelligo populum gentilem et pa-
 ganum. Dico igitur quod a principio Iuppiter id est deus pater: seme-
 len id est synagoga: baccho id est seruoze fidei impregnauit ipsamque
 fidem ipsi soli tradidit. Amos. iij. Tantum vos cognoui ex omnibus
 cognationibus terre. Ipsa autem semele conuersa est in arcum prauum christi
 occidendo: et infidelitatem incurrendo ideo ab ipso deo fulminata est.
 Bacchus autem iste id est virtus fidei ab ipsa est sublatus: et nymphis
 nyseidibus id est populis gentilibus est traditus: et commissus Constat
 enim quod deus pater fidem catholicam a populo iudeorum abstulit: ipsamque
 gentili populo commisit: qui ipsam gratanter recepit et hedera semp-
 renti id est philosophia et gentiliu scientia ipsam vestiuit et ornauit.
 Ita quod ex tunc ipsa gentilitas ipsi baccho id est fidei: suam hedera id est
 suas philosophicas scientias dedicauit. Matthei. xxi. Auferetur a
 vobis regnum dei et dabitur genti facienti fructus eius. ¶ Vel dic quod bac-
 chus est christus qui dicitur ignigena: et bis genitus. Deuteronomij. iij. De-
 us noster ignis consumens est. Bis genitus a patre quoad deitatem
 et a matre quoad humanitatem. Iste igitur sic inuolutus hedera. i. car-
 ne humana Nymphis id est sanctis animabus traditur in sacramen-
 to altaris: et ab ipsis deuote per fidem suscipitur et lacte deuotionis nu-
 tritur. Vnde dicere potest deus pater vel virgo Maria anime illud Exo-
 di. ij. Accipe puerum istum et nutri mihi: et ego tibi dabo mercedem
 tuam. ¶ Tyresias fuit vir quidam: qui casu inuenit duos serpentes in-
 mul coeuntes: quos cum percussisset ictu baculi mutatus est in femi-
 nam et virilem amisit naturam. Cumque in statu femineo septem annis
 mansisset factum est quod eosdem serpentes iterum concubentes inuenit: quos
 cum iterum percussisset in virum primum est mutatus: et a statu femineo
 transformatus. Unde Quidius. Percussis angulbus iisdem. For-
 ma prior redijt genitiuaque venit imago. ¶ Iste Tyresias significat
 populum iudaicum qui vir a principio fuit id est virtuosus et bonus. Sed
 quia serpentes inuicem coeuntes id est duplicem christi naturam diuinam scilicet et
 humanam in simul iunctam per fidem et credulitatem recipere noluit
 immo ipsos percussit et contempsit (Percussit enim naturam diuinam
 trinitatem non recipiendo et filium a patre non distinguendo. Per-
 cussit humanam naturam ipsam in cruce occidendo et vituperijs afficien-
 do) Ideo dico quod iste Tyresias id est populus iudeorum a virili conditio-
 ne id est a fidei virtute et perfectione cecidit et in naturam femineam id est
 in gentem imperfectam et instabilem mutatus fuit: ita quod per septen-
 arium id est per vniuersitatem temporum: ipsos in femineo statu id est
 imperfecto persistere oportebit. Veruntamen iste populus predi-
 ctos serpentes videbit et duplicem christi naturam credet ipsumque
 lachrymis et oratione penitendo percutiet et mouebit. Et sic fiet quod
 populus iste in virum iterum conuerteretur id est virtuosus et fide-
 osus.

Fa. ix.

H.

De metamorphoseos moralizate.

Us efficitur et ex malicia feminea reuertetur. Figura Exodi. iij. Virga
 versa in serpentem quem primo moyses exhorruit sed caudam eius
 postea apprehendit: et sic serpens in virgam iterum versus fuit nec
 moyses amplius timuit. Virga virtutis dei est dei filius benedi-
 ctus qui cum in serpentem id est in mortalem hominem fuisset mu-
 tatus: Moyses id est iudeorum populus accipere vel credere nolu-
 it: sed potius horruit et contempsit. In cauda tamen id est in fine ipse
 credendo accipiet et eum esse virgam id est dei filium recognoscet: quia
 cum plenitudo gentium introerit tunc omnis israel saluus fiet. Ro-
 manos. ij. Cum iuppiter et Juno quadam die locosius agerent et
 de carnis voluptatibus disputarent ad iudicandum vter in coitu
 maiorem delectationem inueniret vir scilicet an mulier. Tyresiam
 qui vir et femina fuerat arbitrum elegerunt. Venus erat huius utraque
 nota. Qui cum pro opinione Iouis iudicasset et feminam plus vi-
 ro delectari dixisset: Juno indignata eum lumine priuauit. Iuppi-
 ter vero ei compatiens in recompensationem perditum visum scientiam
 futurorum ipsi dedit: ita quod ex tunc responsa verissima dabat de
 omnibus: quod valde famam ipsius ampliavit. Unde Ouidius.
 Pro lumine adempto Scire futura dedit: penamque leuauit hono-
 re. Tyresias estiuam perennitas interpretatur. Unde in figura tem-
 poris ponitur. Tempus igitur hyemalibus mensibus dum in ter-
 ris frigore stricto: nulla producit: masculinum quodammodo sexus
 significat. Vere igitur iam regresso animalia lasciuiam exercentia
 videns percutit ea virga id est estu feruoris sicut in sexum femine-
 um id est in estiuam transit fecunditatem: et ideo in modum femine
 estatem posuerunt quia eo tempore germina predeuntia sic suis tan-
 quam a matris utero emergant folliculis. Serpentes sunt conceptio-
 num tempora scilicet ver et autumnus. Igitur dum iterum coeunt
 animalia et ferunt germina percussit ea iterum tyresias id est tempus
 iam ad hyemem vergens virga id est frigoris viretine: sicut tandem in
 puistinam redit imaginem. Autumnus enim adeo cuncta affligit ut
 herbe iam marcescant: succi arborum siccantur et folia cadant. Sicut
 tempus ad frigus hyemale declinans in masculinam reuertitur steri-
 litatem. Hec incongrue a septimo anno sexum mutasse dicitur. Se-
 ptimo enim mense debent vices temporum variari ut monstratum
 est. Denique duobus diis igne atque aere de voluptate et de procreatio-
 nis virtute discertantibus tyresiam arbitrum querunt. Iustumque ut
 pote rem expertus profert iudicium. In fructuum enim generibus plura
 ab aere quam ab igne prouenit. aeris enim humiditas germinat flores
 in glebis et frondibus producit flores et multiplicat in folliculis.
 Calor vero ignis maturare dicta nouit in granis. Sed mox tyresias
 cecatur a Junone illa scilicet de causa quod hyemis tempus nubilo
 aeris caligante nesciat. Iuppiter tamen id est calor aliquantulum
 hyemalem asperitatem leniens: feminum satorum spondet salu-
 tem et quasi iam predicit. Unde et futurorum ei fingitur dedisse scientiam.
 Quod potest allegari fabula: quod iuppiter id est deus iuuans omnia
 na et infortunia que sustinemus solet recompensare et semper alio-
 quam eis consolationem vel utilitatem miscere. Unde omnia pro-

nentur cum quodam incommoda fructu. Vel potest dici quod illi qui
 lumine vel noticia mundane prosperitatis sunt priuati et visu terre
 ne sapientie pregrauantur vel priuantur futuroꝝ scientia dotantur
 in quantum tales ad cogitandum de futuris et de his que ad salutem
 pertinent compelluntur: quia mundane consolationis amissio spiritua
 lis sapientie et future meditationis est occasio Matthei. ij. Ceci vi
 dent. ¶ Vel dic quod ubi exteriores vires deficiunt: interiores sunt acu
 tiores: et ubi corporis oculus clauditur ad cognoscendum ardua mens
 leuatur. Exemplum de domocrito philosopho qui athenis veni
 ens: oculos fecit sibi erui ut vegetiores cogitationes et cognitio
 nes haberet. ¶ Cum tyressas daret responsa verissima petitum fuit
 ut si fili⁹ Aylopes nymphænomie narcissus quierat puer pulcher
 rimus diu esset victurus: qui respondit sic. Si se non nouerit inquit
 Ac si diceret quod diu erat victurus: dum tamen suam formam et pul
 chritudinem non esset visurus. Cum igitur narcissus a nymphis et
 puellis pluries esset requisitus et omnes contemneret et de pulchri
 tudine superbiret ita quod echo nympham vociferam ipsum insequens
 tem et cum alloqui cupientem sed non valentem eo cum loqui quod non po
 terat sed solum ad verba vltima respondere fugeret et eius amorem
 penitus exhorreret: propter quod ipsa echo ex toto euaniisset: et in
 vocem decessisset: factum est quod idem narcissus quadam vice cum fati
 gatus esset: ad quendam clarissimum fontem venisset: et bibere vel
 let incepit umbram suam pulcherrimam respicere: et suam imagi
 nem cepit tam feruenter amare: quod cum ipsam non posset tangere: et
 pro amore umbre recedere nollet necesse habuit ibi fame et inedia pe
 rire. Anima igitur eius apud inferos se in aquis stigmatibus adhuc respi
 ciens mirabatur. Corpus autem eius in florem purpureum est conuer
 sum. Quidius. Musque corpus erat: croceum pro corpore florem. In
 ueniunt folijs medium cingentibus albis. ¶ Reuera talis senten
 tia tyressæ quotidie verificatur in multis quia multi sunt qui spiri
 tualiter viuere: si se et suam pulchritudinem non viderent nec at
 tenderent. Sed quia plerumque accidit quod quidam summa pulchri
 tudine vigent ita quod pulchritudinem corporis quantum ad formam:
 pulchritudinem anime quantum ad scientiam: pulchritudinem for
 tune quantum ad opulentiam magnam habent: ideo ipsi in super
 biam elati omnes alios despiciunt nulliusque volunt societatem aut
 copulam: immo alios indignos societate et familiaritate sua crede
 tes ipsos fatue vilipendunt. Quid igitur? Pro certo isti in fonte mu
 dane prosperitatis videntes umbram et eminentiam status sui quod omnia
 transeunt sicut umbra. Sapientie. v. Ita feruenter ipsam diligunt: et
 se in ea ita glorificant: quod anime vitam perdunt. Bonum igitur est quod
 homo se non videat: et quod ad suas naturales: temporales et mo
 rales pulchritudines per complacentiam non respiciat ne ex hoc alios
 vilipendat. Et ideo bene commendatur ignorantia canticorum. l.
 ubi anime dicitur. Si ignoras te o pulchra inter mulieres egredes
 re et abi: et sequitur. Pulchre sunt gene tue. ¶ Echo fuit quedam nym
 pha leuacissima que ioui in adulterijs fauens: quando nymphas in motu
 d. liij.

bus opprimebat Junonem Jouis vxorem ne maritum in adulterio
deprehenderet: in verbis echo tenebat. Cum igitur fraudem echus
Juno quadā die percepisset ⁊ se illū ab eacognouisset indignatē
abea garrulitate abstulit ⁊ potestātē loquendi: vel respondendi ipſi
interdixit: ⁊ q̄ solum ad vltima verba possit respondere licentiā ipſi
dedit. Quidius. Vocalis nymphe que nec reticere loquēti. Nec por
ipsa loqui didicit resonabilis echo. Ex tunc igitur echo in siluis mō-
tibus ⁊ fluminibus habitauit et quotiens ipſi aliquid dicitur q̄ dicta
sunt replicat Corpore fuit priuata: ⁊ in vocē ex toto mutata: ⁊ ad re-
sonandum in montibus ordinata. Ista igit est vox que in montibus
⁊ siluis auditur quando aliquid dicitur aut clamatur: Quidius: In
de latet siluis nulloq; in mōte videtur. Omnibus auditur sonus est
q̄ vivit in illa. ¶ Dic q̄ echo significat adulatores qui ⁊ montes. i. p̄-
latos: siluas. i. religiosos: flumina. i. seculares et delicatos frequen-
tant ⁊ circa ipſos resonant ⁊ clamant. Si enim contingat aliquid ab
aliquo dici statim solent ad verba ipſius respondere: ⁊ v̄bū eius tāq̄
bñdictum replicare. Unde textus. Nec in fine loquendi. Ingeminat
voces: auditaq; v̄ba reportat. Eccl. 13. Diues locutus est ⁊ omnes ta-
cuerunt: ⁊ verbū illius vsq; ad nubes pduxerunt. ¶ Vel dic q̄ tales
echo sūt qdā litigiose ⁊ brigose mulieres vel etiā qdā seruitores que
ruli qvltimū verbū semp volunt habere: ⁊ ad oīa q̄ dicuntur a maritis
atq; dñis respondere. Et si ab eis rēphenduntur semp murmurant.
Contra illud Leuiti. 19. Non eris criminator aut susurro i populis.
¶ Vel dic contra derisores: qui v̄ba aliorum deridendo referunt et
resumunt ipſiq; si q̄ sibi placenta vel placida non audiūt sepe multi-
plicat atq; dicunt. ¶ Pentheus rex thebarū improuit femel ty-
resse vati q̄ cecus esset cui tyressas. q̄ felix esses si tu quoq; luminis
huius v̄bis ait fieres. Festa enī bacchi videbis ⁊ cōtemnes ⁊ exin
de contēptus occideris. Accidit igitur q̄ cū bacchus quodam die cū
suis sacris ad festa eius celebranda venisset. Pentheus noluit susci-
pere festa: Audiēs q̄ ista festa in monte citherone celebrabantur:
fuit illuc ad impediendū. Cum ergo ibi essent mater eius ⁊ sorores
matris eius dicta festa celebrantes virtute bacchi factus est q̄ mater
⁊ parentes eius p̄dicte insanirent itaq; vidētes pentheū ipsum esse
ap̄um crediderunt ⁊ contra eū cucurrerunt: ⁊ eum lapidibus tyressis
⁊ baculis occiderunt iuxta vaticiniū tyresse dicentis ei Mille lacer
spargere locis ⁊ sanguine siluas sedabis matrēq; tuaz matrēq; so-
rores. ¶ Dic q̄ fatuū est bacchantes. i. bacchum seu vinū colētes re-
darguere vel in suo furore velle corripere vel castigare dato etiā q̄
ille qui corrigit sit pentheus rex id est magne dignitatis. Dato etiā
q̄ sit nepos filius ipſi tamen ebriosi ad hō: non intendunt immo si ip-
sos redarguit ipsam ap̄um. i. inimicū deputabunt contra eum insur-
gent ⁊ multipliciter pturbabunt. Ideo dicit Eccl. 31. In conuiuio vi-
ni non arguas proximū: ⁊ non despicias eum in locunditate illi. Ver-
ba improp̄i nō dicas illi. ¶ Vel si vis allega q̄ non est cecitas ⁊ in-
fortuniū aliquod alicui improp̄erandū: q̄ scōm philosophū in ethi-
cis: Reco magis miserendum q̄ improp̄erandum. ¶ Vel dic q̄ mul-
tis est vtile oculis carere quibus visus est principalis occasio culpe.

Exemplum de iudeis qui christum & eius facta viderunt & noluerunt propter hoc credere. Propter quod dicitur Ioan. 9. Si ceci essetis non haberetis peccatum. ¶ Cum bacchus esset iuuenis pulcherrimus volens ire ad insulam naxon nomine que erat ad dexteraz partem cuiusdam fluminis: nautis quibusdam se commisit qui ipsum illuc vehere pmisserunt. Qui cum esset in naui naute allecti pulchritudine pueri ipsum ppreda retinere volentes ad leuam non ad dexteraz ire ceperunt & ad alienas partes ipsum ducere voluerunt. Quod videntes bacchus: Non hec mihi littora naute promissistis: aut non hec mihi terra rogata est. Quo merui facto penam: que gloria vestra est. Si pueri iuuenes si multi fallitis vnus? Qui cum nec sit cessare vellent sua potestate diuina nauem arestauit & oēs remos armamenta nauis in feras serpentes pantheras & tygrides commutauit. Quibus territi ipsi naute in mare dissilierunt formā humanā amiserunt: & in pisces qui delphini dicuntur mutati fuerunt pinnas pbrachijs habuerunt et caudā bifurcatā p pedibus tenuerunt & sic pditione sua & audacia tale pmiuū adepti sunt. ¶ Dic q nauis ista ē ecclia i bacchū. i. iuuenē deū pulcherrimū debet portare pfidem & merces & tutum ptinere & ad ptem dexteraz. i. ad portā paradisi nauigare. Prover. 31. Facta est quasi nauis institutoris &c. In ista naui sunt naute ad eam sustinendū. i. agricole & mercatores & sunt armamenta ad eā defendendam pncipes. s. & superiores. inferiores hnt corpus sustentare: superiores aut ab hereticis & alijs inimicis defendere. Sed hodie armamenta nauis nostre pueria sunt in feras qā ipsi superiores & plati: fere: leones & tygrides sunt effecti. Job. 30. Mutatus es mihi in crudelē. & in duricia manus aduersaris mihi. Naute igit. i. inferiores & subditi exemplo & timore talium aliqui in mare peccati decidunt & pisces. i. fluxibiles peccatores fiunt. Constat enī q ppter superiorū crudelitatem multi subditorū faciunt iniquitatē. Quod maxime videmus in religione vbi ppter crudelitatem patorū multi subditi apostatant: nauē religionis dimittentes in mari seculi in pisces. i. in viros carnales mutantur. ¶ Vel dic contra curatos & inferiores qui scz deū bacchū bis genitū in sua custodia acceperunt & se eius obsequijs dedicauerunt veruntamen quia non seruant pactum pmissum in ordine clericatus immo cum deberent pcedere ad dexteram & tutum vadunt ad leuā viciorū: committunt bona spiritalia & eligunt temporalia. Ideo conuertit deus armamenta nauis. i. platos superiores in feras. i. crudeles & spoliatores. Et ideo fit q isti tribulationibus maiorū suorū compulsi nauez. i. pprium beneficiū vel ecclesiā pdūt & pisces vagabundi per mare mudi fiunt. Isti possunt dicere. Gen. 42. Merito hec patimur quia peccauimus. ¶ Sequitur. lib. iij.

A non alchitoe. ¶ In hoc. iij. lib. Quis. pmissio q aliq mulieres thebane sacra Bacchi colebāt & aliquę semper de quibus inferius dicetur tenebant narrathistoriaz que magis videtur certa narratio q fabule cōpositio. ¶ Dic enim q pyramus erat Iuuenis pulcherrimus & tybbe iuēcula pulcherrima: q in ciuitate babylonica in vicinis & contiguis domib⁹ habitabant diligebantq se mirabiliter & quia aliter nequibant p vnaz

parietis fissuram sibi inuicem colloquentes conceptus suos sibi sine
 tuo exprimebant. Igitur ut inuicem coniungi possent condixerunt in
 ter se q̄ de paternis domibus nocte exirent: et extra ciuitatem ad bu
 sta Minii sub quadam arbore mori que illic erat gelido cōtermina fō
 ti conuenirent: et ibi amoris sui negocium adimplerent. Facta pla
 cent et lux tarde discedere visa. Precipitatur aquis et ads nox fugit
 ab iisdem. Quid multis: puella amore succensa: quaz audacem facie
 bat amor: prima condictum peruenit ad tumultū Minii: dicta q̄ sub ar
 bore sedit. Et ecce leena sitim depositura predictum venit ad fontes
 Quam videns tysbe timore perterrita obscurum timido pede fugit
 in antrum ut ibi lateret. Fugienti igitur vitia seu pepluz cecidit quā
 inuentam leena ore sanguinolento cruentauit tennesq̄ laniauit ami
 ctus. Cum ergo bibisset leena et in siluam redisset pyramus tardius
 egressus ad fontem sub moro venit et vittam tysbes cruentatam inue
 niens existimauit eam a feris deuoratam et sic occasione sui mortuaz
 et consumptaz. Condolens igitur et plangens. Una duos inquit nos
 perdit amantes. Hec et illa plura dicens quo erat accinctus dimisit
 in illa ferrum Gladio quippe proprio se trāsfodit ita ut sanguis mor
 rientis exiens et alte iaculatus fructus mori qui albi erant nigrū ver
 terit in colorem. Quidius. Made facta q̄ sanguine radix purpureo
 tingit pendentia mora colore Tysbe autez excusso timore leene que
 iam recesserat ad fontem veniens: fructus arboris in nigrum muta
 tos admirans. Et pyramum transfossū pprio gladio reperiens: et
 hoc amore sui factum fuisse comperiens: ense pyrami qui adhuc a ce
 de tepebat se transfodit: et sic cum amico propriam vitam terminauit
 diis igitur reuelantibus fuerunt cogniti ita q̄ parentes iporū corpora
 simul combusserunt et cineres in eandem urnam posuerunt. **I**sta
 historia potest allegari de passione et incarnatione christi. Pyram^{us}
 est dei filius. Tysbe vero anima humana que se principio multum di
 legerunt et per charitatem et amorem coniungi inuicem decreuerunt
 sed quia dato q̄ essent vicin et quasi consimiles: eo q̄ ad imaginez dei
 factus est homo: quidam tamen paries: id est peccatum ade: coniu
 ctionem impediēbat et ipsos ab inuicem disiūgebat. Ipsi autem per
 prophetas colloquentes condixerant per beatam incarnationez in
 simul conuenire: et sub mori arbore: id est sub cruce ad fontem baptis
 mi et gratie inuicem consentire. Sic igitur factus est q̄ ista puella ani
 ma propter leenam: id est diabolū fontem gratie adire non potuit
 sed aduentū amici sui pyrami: id est dei sub silentio expectauit Aba
 cuc. 2. Si moram fecerit expecta eum quia veniens veniet et nō tarda
 bit. Iste igitur iuxta condictum finaliter ad nos venit et sub arbore
 crucis amore tysbes: id est anime mortise exposuit itaq̄ arborem ip
 sam: videlicet crucem proprio sanguine cruentauit et colore ipsius
 denigravit. Et ideo tysbe: id est fidelis anima debet per compassio
 nem eius de passionis gladio se transfigere et eandem penam menta
 liter sustinere. **¶** Vel dic q̄ ista puella est virgo maria ad quam dei
 filius per incarnationem venit. et sub crucis arbore mori voluit. Ipa
 vero per compassionem eius gladiō se transfodit. Luc. 2. Tuam ip
 sius animam pertransibit gladius. **¶** Cum Juno de Ioue nihil pe

seret Iuppiter timens ne in se peccatum esset: causa experimenti co-
 put suum concussit per quam concussionem pallas de cerebro ei⁹ na-
 ta est et in terrā armata prosiliit. Iuno autem indignata volens ostē-
 dere q̄ ipsa non esset causa sterilitatis leuauit se et concutiens vuluā
 suam vulcanum sine vsu masculi peperit: qui vulcanus quasi de vul-
 ua cadens propter hoc dictus est. Iste tamen quia turpis erat facio
 de celo fuit proiectus in terram: et claudus est factus qui in leno in-
 sula fuit absconditus et nutritus et tandem veneri in matrimonium
 fuit datus. ¶ Ista possunt exponi moraliter. Et sic dico q̄ Iuppiter
 significat intellectum. Iuno vero voluntatem et affectum. Iste enim
 sunt due potentie in anima constitute et etiam inuicem coniugate ve-
 rum quia ipse differunt inter se non pariunt et nunq̄ actum vnus et eū-
 dem producere possunt ipsarum tamen potentiarū quolibet vult tē-
 tare si per se poterit parere. Iuppiter ergo de cerebro imaginatiōis
 sue palladem: id est sapientiam produxit. Iuno vero: id est affectus
 vulcanum deum ignis: id est ardorem concupiscētie generauit. Qui
 scilicet in terram cecidit per auaritiam: veneri fuit coniunctus plu-
 ruriā. Et semper claudicat per sinistram intentionem et malitiam.
 In lemno etiam que est insula ardens habitat per rapinam et seuiti-
 am. Constat enim q̄ ista per ordinem se habent vt scilicet de Iunone
 .i. mentis affectione vulcan⁹ .i. concupiscētia nascatur et q̄ ipsa concu-
 piscētia in terram per auaritiā deprimat cū venere plururiā coniun-
 gatur et in lemno insula ardēte .i. crudelitatis ardore hospites et sem-
 per clauda per fraudē et maliciā reputet. Et breuiter: tāta est turpi-
 tudo vulcani .i. concupiscētie q̄ de celo cū malis angelis est electa
 et in terrā: id est inter peccatores et terrenos est recepta. ¶ Allegori-
 ce de celo .i. de ecclia debete iūci et terrenis peccatoribus commendas-
 ri. 2. Reg. 13. Eūce a me foras et claude ostiū post eā. ¶ Vel dic q̄ Iup-
 piter est animus Iuno caro: quia scilicet animus palladē deam arma-
 tam: scilicet sapientiā gnat. Caro ho e contrario vulcanum ardētē
 .i. malū desyderiū cāt quod creat. s. p maliciā claudicat. Et ideo dū
 .i. motus rationales ipm debent a celo id est mente expellere et tāq̄
 turpissimū de mētis tabernaculo effugare: Iuppiter autem et Iuno
 contrarios faciunt partus et actus. Gala. 5. Caro concupiscit aduer-
 sus spiritum etc. ¶ Vel dic q̄ Iuppiter est bonus prelatus Iuno ve-
 ro malus quia pro certo bonus semper solet palladem: id est sapientia-
 tes personas in ecclesia vel prima generare et in altis officiis et bene-
 ficiis collocare. E contrario malus prelatus vel princeps: malas pe-
 sonas in beneficiis et in officiis collocat et pducit. Tales cū solēt clau-
 dicantes plus diligere secundū illū Luc. 14. Exi cito in plateas et vi-
 cos ciuitatis et pauperes ac debiles cecos et claudos introduce huc. q̄
 mali supertiores in domibus et officiis introducunt pauperes qui ca-
 rent virtutum opulentia: debiles qui carent fortitudine et constan-
 tia: cecos qui carent spirituali sapientia: claudos qui carent rectitu-
 dine et iustitia. Hier. 31. Inter quos erunt cecus claudus et pregnans
 et patiens cetus magnus reuertentur huc. Sicut videmus de ma-
 lis officialibus et iudicibus qui more vulcani in terram per auari-
 tiam cadunt. Veneris per luxuriā coniuges fiunt. Remnis: id est

ardoris crudelitatis et seuitie habitatores sunt et nunquam per iustitiam vadunt recte immo per acceptionem personarum et numerum semper claudicant. Impossibile est enim quin vulcanus de celo cadens efficiatur claudus. i. quin iudex avarus terrena appetens in iudiciis claudicet et non rectus sit. Iste figuratur in miphiboseth. ii. Reg. iiii. Qui de manibus nutriticis cecidit et in perpetuo claudus fuit ad denotandum quod iudex quem per auaritiam nutritrix sua dimittit cadere necesse habet et in iudiciis claudicare. 3. Reg. xviii. Alio quo claudicatis in duas partes. Talis vulcanus de vulua dicitur cecidisse id est a carnali affectu maius fauoris ad sensum processisse quia tales de celo. i. de alto officio expelluntur: et a bonorum consortio excluduntur. ps. Expulsi sunt nec potuerunt stare. Animal enim claudum non debet deo immolari sicut dicitur Deutero. xv. Nec homo taliter claudicans debet diuinis officiis deputari. Ideo. ii. Reg. v. figuratur et dicitur quod ille qui abstulisset cecos et claudos odientes animam David de ciuitate hierusalem erat a David premius recepturus ad denotandum quod ille apud deum premiaretur per quem claudi et ceci id est iniusti et muneribus excecati de ciuitate ecclesie expelluntur. Bene igitur ibidem illis dicitur. Cecus et claudus non intrabunt in templum. Vel dicitur quod vulcanus est diabolus qui propter peccatum et turpitudinem de celo fuit delectus et intellectu et affectu fuit claudus hic in terram cum peccatoribus est depulsus et insule ardenti id est inferno perpetuo condemnatus. Cum dea rum pulcherrima Venus esset data vulcano turpissimo et claudum ipsa contempsit eum. Et ideo martem diligens cum ipso pluries adulterium commisit. Sol autem qui est deus omnia videns hoc vulcano reuelauit: quod vulcanus explorans et verum esse reperiens martem cum venere simul concubentes cathena adamantina in lecto disposita in actu quem exercebant inuicem colligauit: ita quod se de lecto mouere non poterant et patefactis ianuis omnes deos ad ridicula et ad spectaculum conuocauit ita quod hec fuit toto notissima fabula celo ad preces autem neptuni vulcanus eos soluit. Sed venus contra solem qui hoc vulcano marito suo reuelauit indignata omnes filias eius meretrices fecit. Istud potest allegari quod non est bonum turpes maritos pulchris mulieribus tradere vel e contrario quia in talibus coniugiis solent contemptus et adulteria sequi et fides non seruari sed bonum est in coniugiis equalitatem attendere deus. xx. Non arabis in boue simul et asino. Vel potest allegare contra illos qui aliorum delicta reuelant et contra alios derisionem et infamiam excitant quod plerumque dei iusto iudicio fit quod qui in confusione aliorum gloriatur et aliorum vituperia machinatur per casum simile suum vel suorum confundantur sicut patet de sole qui veneris adulterium reuelauit et similiter in suis filiabus passus fuit. Propter hoc dicitur puer. xxv. Que viderunt oculi tui ne proferas. Vel potest allegari contra eos qui malo amore se diligunt et cathena male consuetudinis: et carnalis delectationis ita adherent tenaciter quod dato quod dii. i. boni et magni ipsorum vituperia videant et derideant ipsi tamen ab inuicem separari non valent immo ad sui confusione et infamiam simul manent Sic ad litteram videmus de venere. i. de luxuriosis et pulchris mulieribus que vulcano id est

ficiis vel turpibus nupte ipsos contēnūt et matrē deū belli. i. nobiles
 et bellicosos eligunt: et ab ipsis nunq̄ dissolui volunt. ¶ Venus volēs
 se de sole qui suū adulteriū reuelauerat vindicare fecit ipm in amore
 Leucothoe cuiusdā &ginis p̄cherrime Orchami et eurimenes filie
 taliter exardescere q̄ mundū illuminare aliquando obliuisceretur
 et rardius consueuerat q̄nq̄ surgens: q̄nq̄ horā sui ortus anticipans
 iam dimisisse suū regimen videbatur ordoq̄ rex mirabiliter turbaba-
 tur. Igitur sol quadam vice in formam eurimenes matris puelle se
 mutauit et sic in thalamū intrans vbi puella erat: et famulas exterius
 emittens se locuturā cū filia simulauit. Solam igitur vidēs: figurā
 vetule Sol exiit et se esse deum qui videt omnia et mundi oculum de-
 clarauit: et sic eam vi opprimēs cū autē ea carnaliter habitauit. Clytie
 quedam alia quam idem sol prius dilexerat zelotypa iudit et orcha-
 mo patri puelle vulgauit adulteriū. qui filiam viuam in terraz in-
 fodit: tumulūq̄ super grauis addit harene: Ad quā sol radios suos
 vertens sed ipsam iam mortuā resuscitare non valens: eam in &gaz-
 thuream transformauit et thus eius ad sacrificandū sibi et alijs numi-
 nibus ordinauit. ¶ Istud potest allegari contra ecclesiasticos luxu-
 riosos: quia sepe fit q̄ sol id est aliquis doctor vel prelatus alicuius
 male mulieris amore vexatur et ibi taliter occupatur quod illumina-
 re doctrinis vel exemplis mundū vel patriam non dignatur: immo
 surgendo et cubando inordinatus efficitur et q̄ plus est sepe fit vt mu-
 tato habitu in alterius spectē mutetur vt suam impudiciā exequa-
 tur. ¶ Vel dic q̄ talis sol est aliquis subtilis hereticus qui ratione
 clericatus sui ad illuminandā patriam creditur esse dignus. Iste igitur
 matrē cuiuslibet persone simplicis se esse fingit et ex materna cha-
 ritate sibi loqui se asserit et mundi oculū se dicit et sic per errores ipsuz
 decipit et virginitatem: id est innocentie puritatem ei tollit propter
 quod pater eius deus ipam finaliter in inferno per eternam damna-
 tionem opprimat et includit. ¶ Vel dic q̄ talis est quelibet virgo mar-
 tyr. quia enim sol: id est christus cum ea copulatur per fidem et in for-
 mā matris ei apparet per charitatem pater eius mundus cum tyrā-
 nis ipsam interficit sed ipse sol christus ipsam in virgulā thuris mu-
 tat in quantum sequentibus miraculis per bonam famam redolere
 facit. ¶ Clytie que solis fuit amica facta est et zelotypa propter leu-
 cothoen quam sol diligebat et patri leucothos adulteriū publica-
 uit qui puellam viuam infodit et sic ipsa Clytie recuperasse amorem
 solis perditum se existimauit. Ad hanc tamen sol postea non accessit
 sed veneris modum ex tunc sibi fecit in illa. Unde pre dolore conta-
 bescens atq̄ deficiens in florem qui heliotropiū vel solsequium dicitur:
 est conuersa qui adhuc solem sequitur adeo vt quocunq̄ sol se
 stat iste flos etiam se conuertit. Ouidius. Illa suuz quis radice tene-
 tur. Vertitur ad solem mutatq̄ seruat amorem. ¶ Ista possunt dici
 contra inuidos qui videntes amicam parua plus se dilectam a so-
 le: id est ab aliquo domino vel potente procurant ei mortem vel gra-
 uamē ex hoc sperantes familiaritatem domini occasionaliter obtine-
 nere. Veruntamen cū hoc ad notitiam predicti domini peruenerit
 inde confusionem habebunt et odium. vnde amorem et premium ex-

De amoris hofeos Moralitate

pectabant: itaq; ppter hoc finaliter dicere potuerūt illū Esa. 59. **E**xpectauim⁹ lucē. ¶ Vel dic q; clycie significat animā peccatricē quāz pro certo sol iustitie christus non dignatur respicere immo ipām vili pendit. Eccl. 12. Altissimus odio habet peccatores. Debet igit ista ad xpm̄ solem per deuotionem ⁊ orationem se conuētere ⁊ per ipius imitationem ipsum sequi ⁊ ad omnia puncta virtutū ad que ipē dūz viueret se conuertit: sese mentaliter inclinare: ⁊ in florē honeste conuersationis finaliter semutare ⁊ per affectum ⁊ desiderium se ad deū transportare. Sequatur igitur ipsum nascētem per virtutem humilitatis: ipm̄ viuētem p virtutem paupertatis: ipm̄ moriētem p virtutem charitatis: ipsum resurgentem per virtutem innocentie ⁊ nouitatis: ipsum ascendentem per virtutem contemplatiue sublimitatis: Et sic poterit talis anima dicere illud Matth. 8. Magister se quar te quocunq; ieris. ¶ Vel dic q; sol est prelatus qui cuilibet per sone que deliquit licet peniteat: non debet statim bonum vultū ostendere ne facilitas venie possit esse occasio culpe: Ipse vero penitens licet rigorem prelati videat non debet ab humilitate recedere: sed euz continue sequi: ⁊ se ius voluntate subijcere quantum potest. Eodem modo dato q; deus non statim arrideat: nec nostris petitiōibus faueat non propter hoc a deuotione et oratione cessandum est secundum illud Apostoli. Bonum facientes non deficiamus. Gala. 6. ¶ Scythion fuit quidam puer quem Iuppiter mutauit in feminā: ita q; ex tunc ambigue fuerit nature: quia nunc erat femina nunc masculus: ita q; nesciebatur de eoz trū debebat homo an mulier reperiri. ¶ Tales sunt duplices ⁊ varij qui nihīl firmitatis aut fidelitatis habētes nunc in vnā figuram: nunc in aliam mutantur: ita q; vbi masculi: id est boni ⁊ firmi creduntur ⁊ fortes ⁊ constantes: femine: id est molles ⁊ defectibiles inueniuntur: sicut patet de falsis amicis. Quid? Nature iure nouato Ambiguus fuerit modo vir modo femina Schytō.

Euretes populi de pluuia nati sunt. Cecidit enim hymber de celo cuius virtute more graminū terra exierunt. ¶ Sic xpiani de pluuia diuine gratie: ⁊ de lauacro baptismi vel spiritus sancti donis fuerunt spiritualiter generati ⁊ in esse morali cōstituti: Inde est q; baptism⁹ dicitur regeneratio: ⁊ infusio spiritus sancti creatio. Psalmist. Emitte spiritum tuum ⁊ creabuntur ⁊ renouabis faciem terre. ¶ Hermo phroditus fuit filius Mercurij ⁊ Veneris nutritus in siluis ideis a deabus: huius erat facies in qua materq; paterq; cognosci poterāt: Cum ergo esset puer pulcherrimus patriam reliquit Ida autem nutrice relicta ignotis errare locis ignota videre flumina gaudebat. Et sicq; ad quoddam stagnum iuxta ciuitatem carras in quo aqua erat limpidissima in qua quedam nymphe dicta salmacis sepiissime se balneabat peruenit. Volens igitur puer se balneare in stagno vidit eum nymphe ociosa ⁊ in eius exarsit amore eumq; rogando alloquuta est dicens. Puer o dignissime credi esse deus thalamum subeamus eundem. Illi vero quid amor sit nesciens amorem Nymphe penitus refutauit. Ipsa vero post modum nudum illum ⁊ se balneātem respiciens ad ipsum nuda salūt ⁊ in amplex⁹ et oscula eius ruit: pugnantemq; tenet luctanti atq; oscula carpit. Cumq; puer: nec sic

sa. 6

sa. 7.

sa. 8.

In ipso consentiret amorem rogauit illa deos q̄ perpetuo non dis-
iungerentur ab inuicem. Vota suos tetigere deos nam mixta diuo-
rum Corpora iunguntur. Et sic ex ipsis vna persona constituta est
habens vtrumq̄ sexum ⁊ naturam vtriusq̄ sequēs ⁊ sub vna duplex
persona videtur. Ex tunc igitur quicumq̄ in illo fonte se balneat so-
let effeminari ⁊ quasi semiuir fieri ⁊ a virilitate deficere ⁊ quasi in na-
turam femineam commutari. Et ita factus est hermophroditus ex
natura duplici constitutus. ¶ Iste hermophroditus filius Mer-
curij potest figurare dei filium super omnia speciosum qui a p̄ncipio
propriam patriam id est paradysum dimittere decreuit: ⁊ ad aliena lo-
ca: scilicet ad mundum se transferre ⁊ ibi in aqua se lauare. Iuxta il-
lud Gene. 12. Egredere de terra tua ⁊ de cognatione tua. Ista Nym-
pha ociosa potest figurare naturam humanam ocio deditam. Fons
iste potest significare virginem gloriosam claram limpidam ⁊ puram
Zacha. 13. Erit fons patens domui David. Dic ergo q̄ nymp̄ha sal-
macis: id est humana natura puerum istum a p̄ncipio vidit per fidē
ipsumq̄ per charitatem amauit et eius copulam ⁊ vnionem affecta-
uit ipsumq̄ dignum esse deum putauit ⁊ eum ad incarnationem per
p̄phetas humiliter postulauit dicens illud Esa. 6. Et inam dirumpe-
res celos ⁊ descenderes. Verū tamen iste a p̄ncipio in istā copulam
noluit cōsentire voluit differre vt dilatio magis faceret complacere.
Abac. 2. Si morā fecerit expecta eū. Finaliter autem iste in fontē mi-
sericordie. id est beatam virginem descendit vbi statim nymp̄ha ista:
id est natura humana se ipsi coniunxit: ⁊ sic adhesit q̄ ex duabus na-
turis vna persona resultauit inq̄tum humana natura in persona dei
filij supposita permansit. Fuit igitur iste partim masculus: id est de-
us ⁊ partim femina: id est homo. Et licet nature duplicis sit effectus
tamen ipse vnus est ⁊ vn⁹. Matthēi vigesimo tertio. Magister ve-
ster vnus est xp̄s. Iste ⁊ iā amor dicitur femineus ⁊ semiuir inquan-
tum ille qui fuerat rigidus ⁊ seuerus factus est per icarnationē mol-
lis flebilis ⁊ benignus. Nam beata virgo effeminauit ipsum inq̄-
tum eius rigorem in pietatem mutauit. Hierē. 31. Femina circunda-
bit virum. ¶ Mineides fuerunt tres sorores que festa bacchi con-
temnebāt nec ea celebrare volebant sed telas suas faciebāt. Et ideo
subito tele earum ⁊ instrumēta textoria mutate sunt in vites ⁊ hede-
ras: ⁊ dicte sorores conuerse sunt in vespertilionēs: Unde Quidius.
Cepere virescere tele. Inq̄ hedere faciem pendens frondescere ve-
stis. Pars abit in vites ⁊ que modo fila fuere: Palmite mutātur:
de stamine pampi nūc erit Et de vespertilionibus. Lucemq̄ perose:
Nocte volant seroq̄ tenent a vespere nomen. ¶ Applica contra
quosdam qui in p̄ncipio non curant de baccho vel de vite qui finali-
ter assuefacti ebriosi fiunt: ita q̄ telas: id est possessiones in vites et
in vinum conuertunt ⁊ in vinis quicquid habēt exponunt. Ipsi etiā
vespertilionēs fiunt inq̄tum quandoq̄ sit q̄ pre verecundia: post q̄
omnia consumpserint de nocte et occulte fugiunt et recedunt et mo-
re vespertilionum de die: id est de presentia vicinorum apparere ve-
rentur. ¶ Iuno indignata contra Inonem reginam vxorem arha-
mantis regis thebarū pro eo q̄ Bacchus nutrierat ⁊ educauerit in-

Fa. 9.

Fa. 10.

fernum adiit et una de furis infernalibus scilicet thesiphonen secus duxit quod ad deum mandatum athamantem et iunonem uxorem eius in furiam vertit: ita quod ipsi athamanti statim visum est de uxore sua quod esset leena: et de filiis suis quod essent leunculi: qui statim retia quesivit et canes vocavit et unum de filiis suis leunculum esse credens manu arripuit et ad parietem excerebrauit. Regina vero insana cum alio filio fugit et in mare se precipitavit quos ibi neptunus ad preces veneris deificavit.

U Puella autem reginam sequentes conuerse sunt alie in sara alie vero in volucres. **I**stud applica contra ebrietatem quia illi qui nutriunt bacchumet qui diligunt vinum et plus debito recipiunt vinum faciliter insani et furibundi efficiuntur ita quod quandoque in propria uxorem et filios debacchantur et quicquid fit quod occasione huius merguntur et contra proprios amicos insurgunt. et eos quos vulnerant vel occidunt: rationis enim iudicium perdunt: et unum esse aliud credunt et uxorem suam esse leenam id est malam adulteram suspicantur. Sic etiam quod propter vinum alij submerguntur: alij saxei et insensibiles efficiuntur: alij in volucres id est in supbros et elatos mutantur. Unde dicitur Prover. xxiij. Qui ve: cuius patris ve: cuius rixae: cuius foee: cui sine causa vulnera: cui suffusio oculorum. **N**one his qui commoventur in vino et student calicibus epotandis? **C**um cadmus videret horrendos casus et infortunia domus sue que per diversas clades decerant: nimio dolore affectus considerans quod illud acciderat propter serpentem martium. id est marti sacratum: quem diu ante occiderat rogavit deos ut ipsi eum in serpentem mutarent quod et factum est. Uxor autem eius videns eum in serpentem paulatim transeuntem cepit clamare Cadme mane teque infelix his exime monstris: Et pre tristitia cepit similla rogare et sic ipsam contigit cum marito transformari. Igitur isti serpentes nunc quoque nec fugiunt hominem nec vulnere ledunt. Quotque prius placiti fuerant meminere dracones.

¶ Per serpentem in scriptura intelligitur homo prudens. Math. x. Estote prudentes sicut serpentes. Igitur dictum est quod attetis infortuniis eius cadmus in serpentem vertitur: quia scilicet homo qui infortuna expitur: in prudentiorē mutatur. Esai. xxvij. Exaatio dabit intellectum: Tales etiam serpentes: dicuntur homines non ledere quia vir prudens qui lesiones et malitias hominum expertus est. debet alijs mitior esse et ex his que experimento didicit debet alijs parcere aliosque non ledere nec nocere: D. b. ij. In eo enim in quo passus est ipse et tetatus potens est eis qui tetant auxiliari. Et Eccl. xxi. Intellige que sunt proximi tui ex te ipso. Uxor autem eius in serpentem vertitur. quia facile est quod amici et socij bonorum et prudentium: eorum exemplo prudentes efficiuntur. Proverbi. xij. Qui cum sapientibus graditur sapiens erit.

¶ Vel dic contrario quod plerumque contingit quod quando aliquis ad aliquid infortunium cecidit: pre desperatione in serpentem vertitur: et quod serpentinus maliciosus et venenosus efficitur ut ad statum pristinum per fraudes et dolos reducat. Eccl. xxiij. Nequissima paupertas in ore impiorum.

¶ Acrisus rex cum danaen filiam pulcherrimam haberet timens adulteros ipsam in turrienea inclusit. Iuppiter vero se in pluviam auream mutavit et per tegulas domus in gremium virginis distillavit: et sic ipsam in specie auri impregnavit et in ea per se generavit. Pater vero pregnantem concipiens: ipsam in sista inclusit et in mare proiecit. Ista

aut eum esset in archa filium peperit et tandem vento in Italiā dela-
tam: et a piscatore repertā piscator ipsam regi patrie presentauit: qui
matrem duxit et filium nutrire fecit et ciuitatem aridam fundauit que
postea turni fuit. ¶ Ista puella potest figurare virginē gloriosam quā in
cista fidei custodita: ubi a Ioue. i. a spiritu sancto extitit impregnata
et descendente pluuia aurea. i. dei filio in gremiū vteri virginis p-
seum. i. xpm deum et hominē concepit. ps. Descendit sicut pluuia in
vellus. Pater igitur istius puellae: id est populus iudaicus ipsam cum
filio suo repudiavit: fidemque ipsius refutauit. Rex autē Italicus. i. po-
pulus gentilis ipsam cum filio recepit: et per fidem et charitatem sibi te-
nuit et adiunxit. ps. Populus quem non cognoui seruiuit mihi. ¶ Vel
dic quod nullus potest mulierē custodire dum tamen pluuia aurea possit
ad eā pertingere vel venire: quia si munera aurea super ipsam et super cu-
stodes eius pluant: ipsam actualiter impregnabunt nullaque clausu-
ra in contrariū suffragabit. Propter hoc bene dicit theophrastus quod
nulla mulier custodiri debet cum bona non debeat et mala non possit
¶ Vel dic quod iuppiter est mundus quod mediante auro. i. diuitiis tempo-
ralibus danaen. i. animā peccatricē corrumpit: ita quod pater eius diabo-
lus ipsam in cista male consuetudinis includit: et mare fluxibilis vi-
te ipsam vagabundam dimittit. Piscatores tamen. i. predicatorēs repe-
riunt ipsam: et regi suo. i. xpo ipso ipsam per penitentiā conuersā pre-
sentant qui ipsam tanquam propriam diligit et custodit. ps. Offeruntur regi vir-
gines post eam. ¶ Sogones fuerunt tres sorores. i. stenio ceuriale
et medusa: que omnes tres unum tantum oculum habebant: et quando videre
volebant ipsam alternatim mutuabant: erantque tante virtutis quod om-
nes qui videbant eas statim in lapides conuertebantur. Igitur cum per-
seus esset iuuenis audax et strenuus missus est ad ista monstra quae ser-
pentine erant similitudinis occidenda qui contra periculum lapidifi-
cationis scutum palladis cristallinum et pennas cum harpe gladio falca-
to mercurii accepit: et usque ad monstrorum habitaculum ultra athlātem
montem se contulit: ubi circumquaque multos homines et feras lapidificatas
inuenit. Et primo dum una sororum oculum commune alteri tradidit manū
suā supposuit et oculum earum furatus est. Postea dum dormirent sorores
locum et formam in scuto speculari conspexit et sic ad eas occidendas
absque hoc quod eas respiceret se direxit. Ipsas igitur occidit et caput
maioris secum tulit et inde multa mirabilia fecit. ¶ Ista serpentina mon-
stra possunt signare malas et pulchras mulieres que serpentine. i.
maliciose sunt nature. Eccl. xxv. Non est caput nequius super caput
colubum et brevis omnis malicia super maliciā mulieris. Iste enim uni-
cum oculum habent. i. unicum malicie sensum: quem etiam una alteri commo-
dat in quantum mulieres malicias una alteri comunicant. Prover. i. Mar-
supium si unum omnium nostrum. Ipse enim videtes in lapides conuertunt: quia
ex visu et aspectu mulierum homines in lapides: id est insensibiles efficiuntur
et pre stupore et temptatione quam concipiunt sensu debite discretiōis
priuantur: ita quod per mulieres multi homines et fere. i. sapientes et
stulti lapidificati sunt. Job. xxviii. In similitudinem lapidis aque
duratur. Sed perseus filius ionis: id est vir iustus filius christi istas
debet vincere: et contra earum malicias repugnare. Merum quatuor
et

tuor sunt ipsi ad hoc necessaria ante q̄ de ipsis valeat triumphare: q̄
scz debet habere scutū palladis q̄ est dea sapientie. i. sapientiam ⁊ di
fcretionē: alas mercurij q̄ est deus volitans. i. celestiu cōtemplatio
nē: gladiū falcatū. i. verbum dei ⁊ orationē ⁊ sup omia q̄ ad istas mu
lieres nō respiciat per cōplacētiam ⁊ delectationē: sed carū aspectū
fugiat vitando peccati occasionē: ⁊ q̄ solum formā ⁊ pditionē earū
videat in scuto palladis. i. in scriptura q̄ est sapiētie scutū per libros
rū inuestigationē. Nam si hō inuestigationē celestiu cōtemplatio
nē ⁊ intētā orationē habuerit: ⁊ ab eis oculū auerterit cōtra ipsas p
ualere poterit: ⁊ caput male intentionis ab eis auferre poterit: et
ipsas forsan ad bonū conuerret. **¶** An Eccli. ix. Auerte faciem tuam a
muliere compta: ⁊ ne circūspicias speciem alienā. **¶** Propter speciez
mulieris multi perierunt: ⁊ ex hoc cōcupiscētia quasi ignis exarde
scit. **¶** Vel dic q̄ **Phorcus** q̄ pater erat gorgonis q̄ interpretatur
formans cogitationes est animus qui habet tres malas filias cogi
tationē: locutionē: ⁊ operationē. **¶** Perseus homo fortis cū scuto pal
ladis. i. cum studio sapientie pōt cū vincere ⁊ se a malo ope restrin
gere ⁊ arcere. Alias vero duas occidisse nō legit: q̄. s. mala cogita
tio ⁊ mala locutio nō facilliter superant. Manus enī facilliter potest
arceri cogitatio vero et locutio nō pnt de facili cohiberi. **¶** Medu
sa fuit pulcherrima inter tres sorores multorūq̄ fuit spes inuidio
sa pcorū: quā cū **Neptun⁹** pelagi rector in tēplo dee palladis oppo
meret auersa est pallas ⁊ castos egide vultus texit ne videret turpi
tudinē corū. Et ne hoc impune maneret in ea parte qua plus medu
sa placuerat: scilicet in capite puniuit eam. Nam loco capillorū ser
pentes capiti eius inseruit: ⁊ ipsi de serpentib⁹ crines fecit. **¶** Quidi⁹.
¶ Gorgoneū crinē turpes mutauit i hydros. **¶** Pallas est diuina sa
piētia cuius tēplū est religio vel ecclesia. Atinā ergo oēs gorgones
i. oēs male mulieres q̄ a neptunis nostris. i. religiosis et ecclesiasti
cis in templo religionis ⁊ ecclesie vel in domibus ecclesiasticis for
nicaret: tali signo signarent ⁊ crinite serpentib⁹ efficerētur. **¶** Vel
dic q̄ ex quo aliqua mala mulier extitit cum aliquo fornicata sit ser
pentibus. i. diuersis malicijs crinita ad decipiēdū alios apta ⁊ ad
attrahendū munera erudita. **¶** Sen. iij. Serpens erat callidior ceteris
animantib⁹ terre. **¶** Perseus amputauit caput meduse q̄ erat ser
pentinū monstrū ⁊ hoīes in lapides cōuertebat ⁊ statim de sangui
ne eius nat⁹ est pegasus equus. s. alatus siue pēnat⁹ ⁊ alis in pedi
bus premunitus. Sup quē cū perse⁹ ascēdisset portauit eum per ae
ra circūquaq̄. **¶** Perseus aut per lybie deser ta vbi non sunt hoīes vo
luit redire ne forte si quis meduse caput quod portabat aspiceret ip
sum in lapidem transformaret. Cum igitur volando libycas supera
grederetur arenas gutte sanguinis capitis gorgonis quod porta
bat in terram cadētes in serpētes cōuertebātur. Et inde factū est q̄
libya pre ceteris terris serpentibus repleretur: vt ait **Quidius**.
¶ Istud exponit fulgentius: dicit enim q̄ perseus occidit medusam
de cuius sanguine natus est equus ⁊ ita statim q̄ aliquis facit aliqd
notabile factum inde nascitur equus volucris portans eum. i. fama
que ipsius et nomen et strenuitatem virtutis eius ad regiones res

fa. xliij.

fa. xv.

motas portat et more volucris cito volat. De virtute autem famia nascitur qua volante homo cognoscitur et portatur. ij. Par. xxvi. Diuulgatum est nomen eius. s. ozie vsq; ad introitum egypti ppter crebras victorias. A capite aut hoies lapidificat qn aspicientes quod factum est pre admiratiõe et stupore insensibiles et immobiles efficiuntur. Herutn ex ipso capite serpentes. i. vitia pdeut qn ex virtute inanis gloria et supbia nascit et pcedit inuidia alioru qbus venenũ ppetue mortis ppinat. Deutero. viij. Erat ibi serpens flatu adurẽs. ¶ Vel dic q gorgonẽ diabolus q p in deuotionẽ lapidificat pctores. Perseus aut xps q mediãte scuto palladis. i. mediãte carne virginis pẽnis Mercurij. i. virute diuinitatis gladio harpe. i. tormento lancee crucis superauit eũ et caput. i. potestatem ipsi abstulit quando in inferno de eo triumphauit. Tandẽ vero super pegasum. i. corpus glorificatum per resurrectionem ascendit: cum quo in ascensione in paradisu volauit. ps. Ascendit super cherubim et volauit etc. ¶ Athlas rex vlt. terioris hispanie erat ita magnus q celos humeris sustinebat. horum autem habebat vbi erat arbor que mala aurea deferebat Themis vero vates decorum ipsi vaticinando predixerat q vnus de filiis iouis erat mala eius aurea subrepturus Propter quod athlas aliquem de genere iouis recipere volebat: quia de oblatione pomoru iuxta themis vaticinium metuebat. Igitur perseus cum tota die orbem volando super pegasum circuisset et fatigatus propter noctem venientem vellet ad terram descendere super palatium athlatis venit quo pro petendo hospitio declinauit. Quod vt facilius impetraret se iouis filium dixit Athlas vero dare hospitium noluit: immo ipsum expelli protinus imperauit. Igitur perseus in manu ipsi offerre donũ finxit et caput gorgonis auersa facie extrahens ipsũ atlanti monstrauit. Quod vt vidit statim in montem lapideum est mutatus: ita q barba eius sylua maxima fuit et humeri eius facti sunt duo iuga: ceruix vero eius facta est montis cacumen et omne cum tot syderibus celum requieuit in illo. ¶ Vel dic q athlas significat altos et subtiles theologos et philosophos qui celum videntur attingere in q̃tum de celestibus consueuerunt scientijs disputare. Sed pro certo fit q perseus: id est christum in hospitio cordis sui non recipiunt et ad virtutum moralium acquisitionem non attendunt: sed magis poma aurea: id est diuitias acquirere et custodire satagunt. Et ideo ipsos per gorgonem: id est diabolum in lapidem: id est duriciam et obstinationem mutari permittit ipsosq; diabolus frigidus et insensibiles lapides facit: ita q ipsi magni montes efficiuntur et per tumorem superbie inflantur Barba autem eorum sapientie mutatur in syluam que scilicet ignem nutrit in q̃tum scilicet per talem scientiam male ea vtendo ad perpetuam vadunt flammam. Ideo de talibus dicitur. Ro. primo. Qui cum deum cognouissent non sicut deũ glorificauerunt. etc. ¶ Vel dic q iste athlas est christus qui a principio celũ sustinuit: constituit et creauit. Eccl. x. xiiij. Ego in altissimis habito et sequitur Syrii celi circuiui. Sed p certo deus pater in lapidem mutauit et lapidem angularem ecclesie ipsum fecit et super

Fa. xvi.

B

B

Metamorphoseos moralizate

ipsum celum et stellas: id est angelos et sanctos per spem et deuotionem
 requiescere ordinauit. Esa. 18. Ecce ego ponam in syon lapidem an-
 gularum probatum preciosum. ¶ Vel dic quod ille magnus rusticus signat
 rusticos diuites et auaros. Persona vero significat nobiles. Sepe
 enim contingit quod aliquis nobilis princeps vel miles petit hospitium
 ab aliquo rustico vel subsidium corpale. Sed quia tales rustici nullam
 curialitatem volunt facere: et hoc quia timet poma aurea. id est diuitias
 perdere frequenter a nobilibus impugnantur et bona eorum diripiuntur
 et ipsos in lapides. id est timidos et frigidos transformant. Ad litteram
 enim quandoque contingit quod tales qui bona sua volunt nimis seruare / nec
 alijs subuenire solent in propria persona luere et damna non modica sus-
 tinere. Exemplum de nabal. 1. Regum. 25. Qui dauid petenti negauit
 mittere cibos: de quo dicitur quod mortuum est cor eius intrinsecus et
 factus est quasi lapis. ¶ Vel dic quod perseus est diabolus qui athlan-
 ti. id est altis clericis et magnis prelatibus a quibus celum ecclesie debet sus-
 tineri secundum illud Philip. 3. Nostra conuersatio in celis est: et per
 quos celestis habitatio per contemplationem debet attingi solet ca-
 pita gorgonum. id est ornatas facies pulchritudinis mulierum per con-
 cupiscentiam et per temptationes ostendere et sic solet eos frigidos et
 indeuotos et lapideos facere secundum illud Job. 4. Indurabitur
 quasi lapis. ¶ Athlante in montem mutato perseus cum equo suo
 ascendit aera et cum ab hispania usque ad oppidum quoddam in ethio-
 pia uenisset volando uidit in litore maris andromedam virginem pul-
 cherrimam unicam cephei regis filiam et herede uinculis ferreis ad-
 cautes religatam a quodam monstro protinus deuorandam. Cuius mon-
 stri tanta erat magnitudo quod costa eius postea a tauro romam depor-
 tata. xc. cubitos longitudinis continebat. Mater enim puellae calio-
 pe pretulerat se in pulchritudine deabus: que indignate filiam illam
 a belua illa deuorandam condemnauerant propter quod rex et populus de-
 fleuerunt eam. Perseus igitur descendens et puellae misertus: facto
 pacto quod sibi in uxorem daretur si eam a bestia liberaret contra horren-
 dam bestiam pugnauit: eamque occidit et puellam duxit. Phineus tamen
 frater regis cui dicta andromeda fuerat primo promissa puellam de-
 nuptiis cum armata manu rapere uoluit: cui perseus se obiecit et multos
 occidit. Viribus etiam non suppetentibus caput gorgonis extra-
 hit et phineum cum suis in lapides mutauit. Et sic euz in palatio quod
 occupare uoluerat immobilem fixit pro ut diffuse in principio. v. lib.
 tractat Quis. ¶ Dic quod perseus signat dei filium qui a principio ath-
 lantem celum portantem. id est luciferum celum appetentem secundum illud
 Esa. 14. In celum conscendam super astra celi exaltabo solium meum. Sedebo
 in monte testamenti: in lateribus aquilonis: ascendam super altitudinem
 nubium etc. In lapidem mutauit in quantum ipsum de celo electum exclusa peni-
 tentie via lapidum durum et obstinatum fecit: qui tandem ab ipso aere ubi
 volauit. id est ab altitudine paradisi respiciens andromedam nobilem pu-
 ellam. id est animam humanam. quam regis celestis heres erat et tamen belue ma-
 rine. id est diabolo deuoranda tradita condemnata erat propter peccatum matris sue
 que dijs uoluit se comparare in quantum ad uerbum diaboli diuinitatem
 appetierat. Gen. 3. Eritis sicut dii etc. Ita quod uinculis peccatorum ligatus

ea in littore hulus mundi deuoratricē beluā expectabat. Et misert⁹
est eius perseus. i. christus et eā per incarnationē descendens: et cum
patre. i. patriarchis et prophetis q̄ eā p̄fidē sibi matrimonialiter cō
iungeret pactū faciens pro ea liberanda contra beluā diabolū dimi
cauit et eā mediāte crucis lancea liberauit. Phineus tamen frater
patris puelle. i. iudaicus populus qui secundū carnē patriarcharū
est frater illud cōnubiū i pedire voluit in q̄tū mysterio incarnatiōis
et redemptionis obuiare conatur. Quapropter sic actū est q̄ ip̄i ius
dei in lapides sunt mutati in q̄rū ip̄i in sua malicia sunt obstinati et
excecati incredulitate sua: de quibus dicit Esaie. xlvij. Sciui quia
duruses tu et neruus ferreus ceruix tua: et frons tua erea. **C**ael dic
generaliter q̄ more persei volantes per aera. i. diuites potētes in al
tis potestatibus constituti debent inferius ad miseros et oppressos
per pietatē respicere et eos a suis tortoribus liberare Prover. xxiij
Erue eos qui ducūtur ad mortē. **C**ū perseus de belua triūphasset
et caput gorgonis super terrā et super virgas sub equore natas po
fuisse statim decē virge cū seminibus suis caput gorgonis tangen
tes in lapides mutate sunt et virge que ipsas lapidificatas tangebāt
in lapides similiter mutabantur. Semen etiā lapideū in mare pro
sectum est: et inde virge lapidee create sunt: et semen lapideū protu
lerunt. Et iste virge sunt corallus qui in mari inuentus est et extra
ctus de aqua vna cū semine suo in lapidē mutatur. Quia enim a se
mine lapideo secundū fabulā ortum sumpsit in lapidē merito muta
tur et lapideū facit fructū. **I**stud potest applicari q̄ quādo aliq̄s
p̄ tactū gorgonis: id est per temptationē diaboli factus est lapideus
id est frigidus et obstinatus: illi qui eum tangunt associando exem
plo eius lapidei et indeuoti efficiuntur. Vita enim male persone m̄
tos in lapides mutat. Ad romanos quinto. Per vnus in obediē
tiam peccatores constituti sunt multi. Ex semine enim lapideo: id ē
verbis malis et nociuis omnes lapides: id est male persone nascunt
Corrumpunt enim bonos mores colloquia praua. sicut dicit aposto
lus. Prime cor. xv. et Eccl. xij. Qui tetigerit picem inquinabit
ab ea. Et hec de quarto libro.

Finis. IIII. Incipit liber Quintus.

Amq̄ ea cepheum medio danacius heros Elgmine com
memorat. **Q**uidius in hoc quinto postq̄ narrauit con
tentionem inter phineum et perseum propter andromē
dam et mutationem phinei atq̄ suorum in lapides. et c.

Consequenter transitum facit ad musas et dicit q̄ pyrene
us fuit quidam rex ferox qui videns meonidas nymphas ad tēpla
parnasia visitanda per regnum ipsius transeuntes essetq̄ tempus
pluuiosum: ipsas ad intrandum suum domicilium inuitauit et sub p̄
textu pluuiosi temporis introduxit. Ipsasq̄ igitur introductis: py
reneus ianuas clausit: et eas opprimere voluit. Ipse vero muse sum
ptis alis euolauerunt: et sic eius violentiam euaserunt. Ille tamen
post ipsas volare voluit et arcem ascendens aeri se commisit qui cor
ruens et moriens expirauit. Unde dicit Quidius Ipse secuturo si
milis stetit arduus arce Quaq̄ via est: vobis erit et mihi dixit ead

Aethamorphoseos a moralizate.

Seors lacet vecors e summo culmine terris. Et cadit in vultus: biffa
cussisq; ossibus oris.

Tundit humum moriens scelerato sanguine tinctam.

- A**bie. Job. xli. Meonides nymphe sunt anime chustiane que dū per
regnū ipsius. i. mundū transeunt in vita ista et ad templa paradisi va
dunt occasione sue iuitationis et hymbuū. i. temptationū et tribula
tionū ad hospitium regis huius hoc est ad mundi prosperitatem et
negocia quāq; per affectum declinare noscuntur vbi diabolus per di
uersa vitia eas nititur opprimere. Tales igitur anime statim q̄ op
pressionē. i. temptationē istius percipiūt per contēplationē volare
debent et se de mundi negocijs elongare: et sic poterunt saluari. ps.
Quis dabit mihi pennas sicut colūbe et volabo et requiescā. **E**l
dic generaliter contra illos qui sine pennis volare nitūtur. i. qui sine
viribus magna facere conantur: et per p̄sumptionē alta aspicere
moliuntur qui finaliter a suo statu temporali deprimuntur exemplo
illius monachi: de quo narrat Vincentius q̄ dū esset iuuenis volare
voluit et pennis pluribus assumptis turrem ascendit: et cū volare i
ciperet cecidit et pedes et brachia sibi fregit. Qui causam sui casus al
legauit quia. s. non fecerat sibi caudam. Illi qui ad mundanos stat⁹
ascendunt per superbiā proponunt volare et per depressionē tempo
ralem et eternā cadūt. Et hoc maxime quia caudā. i. mortis memo
riam derelinquunt. Ideo bene consulitur. Eccl. iij. Altiora te ne que
sieris. **E**l dic historialiter contra illos qui sub specie boni iuuen
culas ad suum hospitium inuitant vt ipsas decipiant et earū castita
tem tollant: quos bone mulieres fugiunt et eorū inuitationi nullate
nus acquiescunt: sed si in periculo se esse perpenderint debent conti
nuo volare a societate talium se elongantes figurate i muliere quā
draco deuorare volebat. Apoc. xij. Cui date sunt ale due et volauit i
solitudinē: quia illud est summū remediū q̄ mulier a dracone. i. lu
xurioso impetitur vt a societate eius anolet et occasiōes fugiat et eui
tet. **C**um pallas ad videndū fontem musarum qui vngula pegasi
equi alati fuerat factus ad ipsas musas in helicone monte declinas
set casu audiuit picas transeundo clamantes quas credens esse hos
mines petiit quid hoc esset: et quare iste aues tanta garrulitate vi
gerent. cui per vnā nouem musarum responsū est: q̄ pyerides nouē
filias loquacissia et habuit de anippe vxore sua q̄s pyerides appel
lauit: q̄ inuidentes nouē musis pegaseum fontē inhabitatibus vo
luerunt cum eis disputare et narrando fabulas decertare. Sed sicut
in fine huius quinti dicitur cū pyerides iudicio nympharū victa es
sent: nec adhuc a loquacitate cessare vellent sed potius victricib⁹ cō
uicia dicerent et inferrent muse: mutauerunt eas in aues illas q̄ pice
dicūt que adhuc pre cunctis auiibus garrule et clamose noscuntur et
ad loquēdū hūano more facilius istituūt. Qui. Memorū cōuicia pi
ce. Hūc quoq; in alitib⁹ faciūdia prisca remāsit. Rauceq; garrulitas
studijq; imane loquēdi. **I**stud expone cōtra garrulos qui scilicet
cōtra musas. i. sapiētes non verentur frivolas opiniones suas asse
rere: et cū ipsis verbis cōtēdere: et sic se sapiētiores affirmare. Et da

to orationibus conuincantur nolunt tamen a verbis suis desistere. Isti igitur mutari videntur in picas in quantum more picae in aera per presumptionem efferunt et pennis superbie munite varia duplicitate pinguntur. ps. Air linguosus non dirigetur in terra. ¶ Cum typhoeus maximus gigas contra deos pugnaret: et ipsos de celo expellere vellet dum contra eum preuolantes ad terram prostrauerunt. Sed cum ipsum occidere non possent montes trinacriae insule que est in sicilia prouidentia super corpus eius locauerunt: ita quod mons lilybeus super pedes eius mons pachinnus super sinistram manum: mons pelorus super dexteram locati sunt: mons vero ethna super caput et faciem positus fuit. Et inde est quod ab illo tempore propter istius gigantis flatum de illo monte continuo ignis exit. Et typhoeus adhuc viuens sub montibus sepe conatur pondus excutere. ¶ An. Quid. Sepe remoliri luctatur pondera terre: ita quod totam insulam sicilie tremere faciat. Et ista est causa ut ait Quid. quod in sicilia terremotus sepius solet esse. ¶ Per istum gigantem fortissimum intelligo animam humanam cuius proprium est velle celum ascendere et istos deos de quibus in ps. Dum gentium demonia: pro viribus expugnare. Trinacria regio que sic a tribus montibus denominatur signat mundum in quo sunt tres montes. i. tria mundana bona. s. diuitie: delitie et eminetie. Igitur dico quod quando gigas typhoeus. i. fortis et constans animus cupit celum ascendere et contra deos. i. demones preualere ita: quod isti non possunt prima fronte eum per peccatum mortale occidere plerumque contingit quod ad terram. i. ad mundi negotia ipsum detrahunt: et quasi tribus montibus predictis. s. diuitiis: delitiis et honoribus ipsum premunt tantumque pondus negotiorum mundi super ipsum ponunt: quod ipsum sub pondere obruunt et includunt. Et sic ascensum in celum. i. contemplationem et affectionem ipsi tollunt. ¶ Tren. iij. Lapsum est in lacum vita mea posuerunt lapidem super me. Iste cum sit oppressus aliquando per sui considerationem sic se concutit quod aliquando terremotum contritionis facit: flatumque bone locutionis et feruentis orationis aliquotiens emittit: et tamen negociis et diuitiis oppressus a peccato non surgit: sed iterum in se ipsum rediens sub suo pondere requiescat. Sicut ad litteram videmus de multis diuitibus qui quandoque de statu suo videtur cogitare et se velle de opere diuitiarum liberare. Sed pondus diuitiarum dimittere non possunt: et sic iterum succumbunt. Exemplum de illo cui christus dixit. ¶ Mathei: xix. Vade et vende vniuersa que habes etc. ¶ Vel dic quod tres montes signant tres concupiscentias: quarum pondus si hominem depresserit vix amplius ab ipsis se expediet. ps. Iniquitates mee supergressae sunt caput meum. ¶ Cum typhoeus gigas qui sub monte ethna fingitur fuisse sepultus monte quadam die plus solito concussisset et terremotum magnum fecisset: ita quod per aperturam terre per rimulam quadam aliquid de luce usque ad inferos penetrasset que plutonem et animas terruisset: ipse Pluto rex inferorum locum suum exiit in siciliam venit: et si forte aliquid esset circa terre congeriem dissipatum: vel circa regnum eius aliquid dissolutum diligentius circumspexit. Cum igitur tunc temporis proserpina cereris filia pulcherrima puella ad colligendum flores sub ethna cum sodalibus suis exisset: vidit eam plutoz

fa. iij.

E

S

fa. iij.

in eius exarsit amorem: ipsamque in curru suo nigro quem quattuor equi nigri trahebant per aera rapuit. et cum aqua cyane sibi resisteret ipsam tridente percussit et ea diuisa pertransiit. Et sic proserpinam secum in infernum perduxit et inferorum Reginam effecit quia matrimonialiter sibi copulauit illam. ¶ Pluto est diabolus et rex et dominus tenebrarum: proserpina signat personam religiosam vel animam christianam que cereris: id est ecclesie filia est spiritualis. Dico igitur quod gigas duplicis substantie christus sub terra: id est infra terram: et humanam naturam reclusus per incarnationem: totum mundum concussit per prelationem et perfidiam et deuotionem. iuxta illud. Ag. secundo. Ego mouebo celum et terram. Pluto rex inferorum videns concuti regnum suum timuit: et ne ipsum perderet circumspectit et attendit. Ista ergo est veritas quod pluto diabolus videns proserpinam animam. scilicet circa flores mundi: id est bona temporalia: quod more florum fluunt plus debito per auaritiam occupatam: solet ipsam per diuersa vitia rapere et in curram vitiorum quem quattuor equi nigri: id est quattuor male affectiones trahunt secum vehere: et ad regnum inferni finaliter portare: et sibi eam sibi tanquam coniugem copulare. Qui si cyane: id est lachrymosa compunctio resistit: solet eam per tridentem triplicis concupiscentie desiccare et secum animam libere deportare. Costat enim quod postquam anima circa bosia mundi per auaritiam occupatur necesse est quod inde in currum volubiliu affectionum inuoluatur: et quod a diabolo per diuersa vitia deducatur et quod fons lachrymarum et aqua deuotionis in ea desiccetur: et sic ad infernum libere deferatur. Joek. primo. Exsiccati sunt fontes aquarum: et ignis deuorauit speciosa deserti. id est virtutes anime peccatricis et desiccate: id est cuiuslibet persone virtus: tunc ipso igne concupiscentie consumitur quando in corde fontes lachrymarum et deuotionis desiccantur. ¶ Palisci erant duo fratres filii iouis sicut ponit interpretator super Ouid. libro quinto quos iuppiter in hebe generauit: sed cum iuno heben pregnantem de ioue viro suo comperisset: ira et zelo commota eam persecuta est que timens rogauit iouem ut absorberetur a terra antequam in manu timoris caderet. Quod et factum est. Filii igitur in terra cum intra menses ultra tempus partus compleuissent ibi perfecti et nati tandem prodierunt. ¶ Sic contingit plerumque quod ex persecutione iunonis: scilicet alicuius diuitis vel potentis. hebe. id est aliquis simplex homo diuitiis impregnatus a terra absorbetur. id est in paupertate deducitur. Sit tamen quandoque quod ab ipso sic oppresso filii nascuntur qui sub terra. id est in ipso paupertatis statu formantur et ad prosperitatis statum post modum oriuntur sicut ponitur vbi supra. ¶ Palisci erant filii iouis quorum matre a terra absorpta dum esset pregnans ab ipsis terre visceribus nati sunt: qui magni effecti hospites suos occidebant et humanum sanguinem sacrificabant. Quod videns Iuppiter in quos filios suos fulminauit et terra subiecta perforauit: de foramine vero vnda statim exiit que adhuc romae fluminis fetorem sulphureum emittit. Et forte illa est lacus sicilie: de quo dicit Solinus quod tetra odore abicit primantes. Et forte ad ipsius fontis ostendendam naturam hec fabula est conficta. Unde Ouid. Plentia sulphure fert. Stagna paliscoz rupta fruentia terra. ¶ Dic quod Iuppiter est deus pater qui p-

sa. 5.

Fabula. vi.

3

culdubio paliscos: id est malos filios quandoq; generat ipsosq; de
matre terra absorpta: id est plebe ignobili et depressa quandoq; pro-
cat et exaltat: et ad magnos status promouet. Tales vero non consi-
derant quomodo nati nec quomodo de terra: id est de infimo statu p-
moti sunt: immo per superbiam elati homines deprimunt et hospites
suos: id est subiectos spoliant et sanguinem impiorum: id est substan-
tiam temporalem suis maioribus sacrificant et presentant. Sicut ad
litteram patet de malis officialibus qui non attendunt ad illud. Ec-
cle. tertio. Qui offert sacrificium de substantia pauperis: quasi q; vi-
ctimat filium in conspectu patris sui. Tales igitur solet iuppiter: id
est iuuans pater deus finaliter fulmine sententie sue percutere: et qn-
q; destruere ita q; de pforatione corporis sui. i. de terribili morte sua
solet fons fetens et sulphureus. i. fetor perpetue infamie prupere: qui
odorates. i. audientes solet ledere et terrere. Esa. 34. Interfecit eos
et dedit eos in occisione: et de cadaueribus eorum ascendit fetor. **Ce-**
res filiam suam pserpinam in quadam domo minutissima sub ethna p-
serat: et q; vacaret lanificio pceperat. Dea autem venus ipsam quadam
die secum ad colligendos flores duxit. Quam ubi pluto vidit inuidit
et eam concupiscens rapuit et in domo sua deflorauit. **Sic** du puel-
le et potissimum sanctimoniales domum paternam vel domum religionis de-
serunt et stimulantem venere. i. mentis lasciuia ad flores colligendos. i.
ad mundi delectamenta spectacula et ludibria exterius ad mundum
exiunt: sepe fit q; Pluto. i. luxuriosus ipsas vel sponte vel violenter ra-
ptas ad domos proprias secum trahunt exemplo helene: que viro absente
ad cytheream insulam ad festum veneris cum solatium iuit: quaz paris ibi
rapuit: et raptam in troiam duxit exemplum habemus de dina. Gen. 34.
Que dum egressa esset ad videndum mulieres regionis: a sychen filio
Emor oppressa est. **Cum** ceres filiam suam raptam comperit. ipsam per to-
tum mundum quasiuit: sed cum nox iter suum impediret duas pinus in monte
ethna accendit et sic eam cum facibus inuestigauit. Et ideo odorifera
dicta fuit. Quapropter in festo eius faces et luminaria accendi post-
ea mos inoleuit. Ipsa igitur inuenta zona filie cognouit q; per aquam
cyanes transisset Nympha autem cyane que in aquam mutata fue-
rat ipsi non potuit indicare. Brethusa tamen nympha de fonte suo
caput extulit et deo raptum filie retulit: et q; ad infernum ducta fuerat
nunciauit: et q; eam regnantem in inferno viderat ipsi dixit. Cum igitur
ceres in infernum descendisset nec filiam suam a plutone habere
potuisset: supos adiit et Ioui de fratre suo plutone conquesta partes suas
iuppiter interposuit: et sic ordinauit q; pserpina per medium annuum cum
plutone in inferno regnaret et per alium medium cum matre superius appare-
ret. **Quid:** Hunc dea regnum minime comitum duorum. Cum matre est toti-
dem totidem cum coniuge menses. **Per** cererem potest intelligi prelatum per
pserpinam non subditus: ita q; platus dicat mater ratione pietatis: sub-
ditus dicat filia non filius ratione inconstantie et imbecillitatis. Ex quo
igitur accidit q; pluto. i. diabolus rapuit pserpinam. i. aliquem simplicem
subditum quem secum detulit in infernum. i. quem per apostasiam traxit ad
mundum vel per temptationem rapuit ad peccatum. mater eius. i. pius platus
debet eum cum facibus accensis. i. cum ardore charitatis querere: et de

fa. 7.

fa. 8.

mundo raptus. i. cōditione peccati ab arethusa. i. a fratrib⁹ ⁊ ab alijs
inquirere vt possit remediū adhibere qui debent ipi omnia reuelare
vt sic dicat platus visitans ⁊ inquirens illud Gen. 37. fratres meos
q̄ro indica mihi. Deb⁹ igitur ipse infernum. i. pctm̄ subditi adire per
compassionē: ⁊ si ipsum ita inueniat plutoni. i. diabolo confederat⁹
⁊ coniunctum p̄ male consuetudinis vinculum: q̄ ipsum extrahere p̄
p̄cationem non possit. Deb⁹ ad iouem. i. ad deum recurrere p̄ orōem
⁊ sic necesse erit q̄ Pluto ipsum dimittat: ⁊ q̄ infernum. i. peccat⁹ ex
eat: ⁊ ad matrem. i. ecclesiam vel religionem redeat ⁊ ad statum gra
tie se conuertat dicens illud Osee. 2. Reuertar ad virū meū priorem
Proserpina tamen. i. talis reuersus penitens non debet ex toto plu
tonem: ⁊ infernum. i. diabolum et peccatum dimittere: immo per sui
primi status considerationem debet p̄ magna parte t̄pis cum eis ha
bitare quia debet semp̄ habere in mente qualiter ipsum decepit ⁊ ad
pctm̄ rapuit ⁊ deportauit. Apo. 2. Memor esto vñ excideris ⁊ age pe
nitentiā ⁊ prima opera fac. Quia breuiter oīs homo debet partizeē
in inferno p̄ timorē ⁊ meditationem ⁊ peccati considerationē: ⁊ pri⁹
in celo p̄ amorem ⁊ affectionē: vt sic possit cuilibet tali dicere illō ps.
Si ascendero in celū tu illices si descendero ad infernū ades. ¶ Vel
dic q̄ Iuppiter. i. iuuās pater est deus: Ceres est christi perīōa: Plu
to diabolus: Proserpina anima vel sancti patres. Pluto igitur. i.
diabolus cū p̄serpinā. i. animā humanā xp̄i filiā ad infernū a p̄nci
pio rapuisset sic fuit p̄ iouē. i. per deum patrem inter eos ordinatum
q̄ aliquo tempore. i. añ aduentū remaneret cum plutone in inferno.
Alio vero t̄pe. i. post aduentū habitaret cū matre: id est cū xp̄o sup̄
in excelso. Omnia eū tempus habēt. Eccl. 3. ¶ Cū ceres filiā suā de
inferno vbi fuerat raptā reducere vellet ⁊ sup̄ hoc iouem interpella
ret sic fuit a ioue responsum q̄ ipam inde trahere non poterat: si ipa
de inferni fructibus gustasset: quod audiens ceres consensit. Tūc as
seruit quidam rusticus dictus ascalaphus q̄ ipam viderat in quod
dam viridariū ingredientem ⁊ tria grana malogranati comedentes
⁊ sic p̄pter ipsius testimoniū p̄serpina fuit in inferno detēta: nec ma
tri tunc temporis restituta Regina vero inferni p̄phanus testē lim
pha phlegetōtis intinxit: ⁊ eum in bubonē mutauit ⁊ q̄ mala nūcia
ret mortalibus ipm̄ antea maledixit. Qui. Sed ag⁹ sit volucris ven
turū nuncia luctus Ignauus bubo dirū mortalib⁹ omen. ¶ Ista p̄nt
dici contra factor⁹ alienor⁹ exploratores: detractores: et relatores q̄
statim vt viderint q̄ de liberatione p̄serpine. i. de bono cōmodo ali
cuius p̄sone misere agitur: solēt eā accusare: ⁊ si qua fecit sibi nocētia
reuelare. Et sic contingit q̄ bonum eius impediūt: ⁊ criminum ei⁹ te
stes fiunt. Sed p̄ certo isti in bubones q̄ sunt aues cunctis alijs odia
biles p̄uerti dñr in q̄tum tales delatores cunctis esse abominabiles
dinoscuntur: quia p̄ certo tales more bubonū de nocte clamantes. i.
Xba sua detractoria occulte p̄lati ⁊ maioribus referentes / et bona
alior⁹ p̄re inuidia retardantes: a cunctis abominant⁹: ⁊ eor⁹ consortia
detestant⁹. Ideo dñr Eccl. 5. Non appelleris susurro in vita tua. Et se
quitur Susurratori odiū ⁊ inimicitia ⁊ contumelia. ¶ Vel dic q̄ in
fernus est mundus vbi talis videtur esse consuetudo q̄ si quis de fru

5a.9.

etibus eius. i. de bonis eius per complacentiam gustauerit inde de cetero non exibat. Illi enim qui in viridario inferni: id est in prosperitate mundi tria grana: id est triperita mundi bona. s. delicias: diuitias et honores comedunt. ita delectantur ibidem: quod ab amore eius extra hi non possunt. Sapiens. 2. Non est agnitus qui reuersus sit ab inferis. ¶ Vel dic quod mala mulier est infernus: de cuius fructibus. i. delectationibus si quis gustauerit ab eius laqueis vix exibat: quia qui de orto deliciarum suarum tria grana. i. tria oblectamenta. s. affectus aspectus et tactus sumunt ab amore baratri huius non recedunt. Prover. 2. Inclinata est ad mortem domus eius. ¶ Cum syrenes puellae perserpine raptae vidissent quod siuerunt ipsam per omnia loca terrarum. Quam cum non inuenissent ad finem ut in equore et in aere querere possent optauerunt sibi dari pennas. Quibus datis facta sunt monstra marina alas habentia faciem virginem et humanam retinentia: et in pisce desinentia. Quis. Virginei vultus et vox humana remansit. Iste igitur sunt syrenes monstra marina: quod quia dum erant virginis dulcissime cantabant: voluerunt dum quod virginis facies retinerent: ut sic in mari dulciter resonaret: ita quod audientes obstupescerent et sopirent. ¶ Ista fabula videtur inuenta ad ostendendum naturam syrenarum. Proserpina est anima cuius puellae sunt potentie. s. ratio: memoria: et voluntas. Igitur quando contingit quod anima istarum puellarum. i. anima a plutone diabolo fuerit rapta per vitia: et in regionem dissimilitudinis deportata: debent puellae istam animam suam diligenter querere: et ad inueniendam totis viribus anhelare. Debent igitur alas contemplationis appetere: et in monstra marina per cordis amaritudinem se mutare: et nunc in aera. i. ad celestia per contemplationem volare nunc vero in mari. i. in cordis amaritudine per contritionem habitare. Psalm. Quis dabit mihi pennas sicut columbe. Et alibi. Si supero penas meas diluculo: et habitauero in extremis maris. Iste igitur debent faciem virginem per innocentiam et castimoniam retinere et cantus diuine laudis dulciter resonare. Epoca. 14. Cantabant sancti canticum novum assidue dei et agni. ¶ Arethusa fuit nymphea de terra pisana pulcherrima inter nymphas achaidas: quod cum in alpheo fluuio se lauaret: et vestes suas in salicibus suspendisset audiuit deum fluminis qui ipsam rape voluit: illaque nuda ad alteram ripam fugit. Ille igitur deus ipsam nudam videns et ex hoc in amore ipsius magis ardens per montes et sylvas ipsam persequitur. Que fatigata et ultra fugere non valens rogauit dyana cuius armigera fuit quod ipsam adiuuaret: que statim ipsam ne nuda videretur nube obtextit. Ipsa vero nymphea in aquam per sudorem defluxit. Alpheus vero eam in aquam mutatam videns in proprias aquas se mutauit ut arethuse se coniungeret: et aqua aque fortius se vniret et perpetuo se misceret. Hic est fons vel fluuius qui de achaida in ortigiam insulam sub mari fluit et inde siciliam per equora se deflectit. ¶ Ista autem fabula videtur inuenta ad ostendendum fontis arethuse naturam qui subitus mare fluit in siciliam. Ista nymphea videtur esse anima que ab alpheo. i. a deo diligitur. Et tamen constat quod ipsum quandoque per peccata fugit et ipsius consortium aspernatur. Ille vero ipsam per affectionem persequitur et per predicationes eam comprehendere et sibi per gratiam coniungere delectatur. Accidit autem quod anima siue homo postquam a deo peccando

fa. 10.

fa. 11.

fa. 12.

Metamorphoseos Moralizate.

fugit fatigatur a peccato sisti et virtute et auxilio deo diane. i. beate virginis: que nube. i. gratia ipsam animam operit in aqua per lachrymosam confessionem liquefit. **Canti. v.** Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est. Iste alpheus videns animam liquefactam per contritionem liquefit: et ipse per compassionem et cum ipsa se miscet per dilectionem: et sic per mare mundi transeunt usque ad remotam paradisi habitationem. Statim christus qui videt animam flebilem et deuotam: et per amorem et gratiam commiscetur. **¶** Mel dic quod alpheus est prelatus **Brethusa** est subditus: quem si fugitiuum videat debet insequi et ad eum reducendum ad viam bonam totis viribus anhelare. Verumtamen si ipsum liquefieri per contritionem videat: debet ipse per compassionem liquefieri: et sibi copatienti pati: et charitatiue cum eo commisceri. **Ad ro. xij.** Gaudere cum gaudentibus flere cum flentibus. **¶** Ceres dea segetum irata de proserpina filia sua amissa: famem per totum mundum fecit: et segetes per sterilitatem subtraxit. Inuenta autem filia misit militem suum triptolemum per vniuersum orbem et semina deferre iussit. **tc.** ipsum semina et fructus mundo dedit. Verumtamen dum iste per mundum semina deferret: domum Lynci regis applicuit: qui auctoritate semina prestandi sibi attribuere cupiens: triptolemum occidere voluit. Ceres vero ipsum lyncum in lincam bestiam mutauit. **¶** Ceres dea segetum significat deum patrem: miles iste per quem mittit semina gratie: est christus: lincus vero crudelis est populus iudaicus. Dico ergo quod deus pater pro eo quod filiam suam animam humanam per raptum plutonis diaboli perdidit: segetes virtutum et semina gratiarum a mundo subtraxit et famem et indigentiam bonorum spiritualium cunctis dedit. Annos viij. Mittam famem in terram: non famem panis: neque sitim aque sed audiendi verbum domini. **¶** An volens se mundo benignum ostendere triptolemum filium suum misit: ut verbum dei et vere fidei semina per mundum predicando iaceret et famem indigentie bonorum spiritualium temperaret. **Luce. viij.** Exiit qui seminat seminare se. scilicet sed crudelis et proditor lincus. i. populus iudaicus ipsum occidere voluit quando ipsum in cruce extinguere extimauit. Ipse tamen virtute cereris magistre sue. i. paterne prudentie resurgendo extitit liberatus. Ipse vero lincus populus iudaicus in bestiam est mutatus in quantum obstinatus vagabundus et bestialis est factus. **Prime cor. ij.** Animalis homo non percipit ea que sunt spiritus dei.

Explicit liber. v. metamorphoseos. Incipit sextus.

¶ Sa. l

¶ Rebuerat dictis tritonia talibus aures arachne virgo meonia: ut dicit Ouidius. **¶** Nec loco nec origine clara sed arte lanifica precipua de arte sua tantum superbluit quod palladem deam sapientie contempsit: et in arte lanifica se ei pretulit. **¶** Pallas igitur in animum se mutauit et superba facie vetule arachne adiit. quod dum verba iactatoria diceret: et se posse contra palladem de lanificio disputare assereret: dea indignata se ei manifestat. que nec si territa cum ea disputat et quod quelibet telam ordiatur inuicem ordinat ut que sit melior textrix appeat. sed cum arachne in tela sua deorum crimina pingeret indignata dea radio textorio eam percussit et in araneam mutauit: que adhuc primum officium imitatur: et pedibus telas facit.

Qui. Antiquas exercet aranea telas. ¶ Istud potest applicari contra iuvenes clericos presumptuosos qui se sapientibus preferunt et contra eos disputare contendunt: quod tandem in araneam conuertunt in quantum ignorantes et pie inuidia viscera sua corrodetes probantur. Isti tamen non cessant telas texere: dato quod pax valeant eorum argumenta. Esay. 59. Quia aspersionem ruperunt: et telas aranee texuerunt. ¶ In tela palladis fuit scripta siue picta historia disputationis ipsius cum neptuno de nomine ciuitatis atheniensium. Olim enim cum ciuitas athenarum esset nouiter fundata et nomine careret: Altercatio fuit inter neptunum de minerua de impositione nominis ciuitatis et sic fuituentum quod ille quod subito rem magis utilem mortalibus produceret auctoritatem nominis imponendi haberet. Minerua igitur protulit oliuam baccis et folijs adornatam. Neptunus autem tridente suo: aspera saxa percussit et equum armatum eduxit. Vnde igitur iudices oliuam utiliorē iudicauerunt: et sic minerua auctoritatem nominis imponendi accepit. Sic igitur minerua nomen atheniensis imposuit et ciuitatem atheniensem. i. immortalē vocauit. ¶ Per neptunum qui est deus fluctuosi equoris intelligitur discordia: quod est equum armatum producit in quantum armatos milites et equites ab bellis parat. et accingit. Per palladem seu mineruam intelligitur prudentia: que oliuam. i. pacem semper nititur producere et mundum in concordia gubernare. Oliua enim pacem significat sicut equus armatus pericula pronosticat. Igitur si queratur quid magis necessarium sit mortalibus utrum. scilicet equus armatus: an oliua. i. utrum tempus pacis an litis: et utrum prestat bellorum potentia quam pacifica sapientia: merito potest iudicari per oliuam: quia plus proficit pax quam bellum: et magis fructus agriculture quam tumultus potestie siue belli. Urbs igitur atheniensis. i. quolibet ciuitas que cupit esse durabilis et immortalis magis debet denominari a minerua quam a neptuno et magis regi sapientia quam bello. Prover. 8. Melior est sapientia cunctis opibus. Et licet agricolae videantur debiliores quam armati sicut oliua quam equus: tamen plus valent agricolae rustici quam milites armati pane indigentes. Prime Cor. 12. Que videntur membra corporis infirmiora esse necessaria sunt. ¶ Idemus et rhodope fuerunt duo coniuges ita superbi: quod nomina deorum sibi appropriabant. Ita quod vir se vocabat iouem et mulier iunonem. Indignatis contra eos ob hoc dissoluti sunt in montes que adhuc sunt in thracia unus iuxta alterum existentes. ¶ Tales videntur esse illi qui aliorum nomina et famam sibi attribuunt: et quod ab alijs factum est sibi ascribunt: Ita quod cum sint idiote sapientes volunt estimari. et cum sint viles et rustici volunt nobiles reputari. Tales in montes merentur mutari in quantum inflati et tumidi possunt dici. Eze. 18. Eleuatum est cor tuum et dixisti deus ego sum et in cathedra dei sedi in corde maris: cum sis homo et non deus et dedisti cor tuum quasi cor dei. ¶ Pigmea pigmeorum regina protulit se iunoni in pulchritudine: quapropter iuno mutauit eam in gruem: et damnauit eam quod contra gentem suam faceret bellum. Et ista est causa ut dicit Ouidius: Quare grues infestant populum pigmeorum. ¶ Sic quod sic videtur hodie de mulieribus que de pulchritudine gloriantur. Iuno enim id est diabolus facit eas grues: hoc est vagabundas et insolentes que suos impugnare dicuntur: quia sicut expimen-

fa. 2.

fa. 3.

fa. 4.

fa. 5.

mento videtur: male mulieres illos quorum regine sunt: scilicet luxu-
riosos spoliare noscuntur et eorum famam et temporalem substantiam
depredantur. Eccle. 28. Mulier si prumatu habeat contraria est viro
suo. ¶ Antigone filia laomedontis cum a iunone reprehenderetur:
de hoc quod cum ioue fornicata fuerat: contumaciter ei respondit: pro-
pter quod Iuno ipsam in ciconiam mutauit. ¶ Tales sunt multi re-
ligiosi: qui si a prelato de suis stultitijs arguantur correctionem non
suscipiunt: immo contumaciter contradicunt. Et quod petus est cico-
nie fiunt in quantum per apostasiam in alias religiones recedunt: et in
quantum venenosa: id est peccata comedunt et committunt. ¶ Cum filie
cynare iunoni contumelias dicerent: et templum eius contemnerent
Iuno mutauit eas in gradus templi: ut ibi perpetuo remanerent. ¶ Sic
vere contingit quando quidam peccatores quidam et templum religionis
abominantur: et cultum diuinitatis detestantur: qui in gradus tem-
pli mutantur: in quantum nutu diuino religionis gremium ingrediuntur.

fa. 6.

¶ Cum Iuppiter sequeretur asterien mutata est in coturnicem: ut me-
lius fugeret. Iuppiter vero tunc se mutauit in aquilam: ut ipsam de-
prehenderet. ¶ Sic si prelatus vult aliquem subditum sequi: ut ip-
sum corrigat si subditus velit subterfugere: et se in coturnicem: id est
cautelosum et fugitiuum mutare: ut correctionem valeat declinare.

fa. 7.

¶ Debet prelatus aquila esse. id est clare videns et circumspiciens fieri et acu-
te pungens: et seuerus: hoc est debet contra eum animari: ut sic dicat
prelato illud Osee. 7. In gutture tuo sit tuba quasi aquila super do-
mum domini. ¶ Iuppiter ut opprimeret ledam in cigni speciem se
mutauit: ut concumberet cum antiopa filia regis thebani se in saty-
rum transformauit. Alcmenam in speciem mariti sui amphitrionis vio-
lauit: et in ea herculem generauit. Aeginam vero in speciem fulminis
vi oppressit. Acrisij autem filiam in speciem auri corrupit. ¶ Ita videtur
facere luxuriosi. Varijs enim modis decipiunt mulieres: quales-
quando mutantur in cignum: id est in hypocritas per fictum castita-
tis candorem. Aliquando fiunt satyri per promptum voluptatis hor-
rorem: sicut sunt illi quos male mulieres solum diligunt: quia sciunt
eos voluptate potentes et tanquam satyros bestiales: sicut erat macho-
metus qui satyrus videbatur se asserere in quantum in alcorano suo virtu-
tem se asserit in illo opere possidere. Satyrus enim est animal huma-
ne forme infangibiliter libidinosum. Alij fingunt se esse maritos: id
est consanguineos vel amicos. Alij mutant se in fulmen: scilicet per po-
tentiam opprimendo. Alij mutant se in aurum per diuitias corrup-
pendo: quia breuiter illud est per quod mille mulieres decipiuntur
a proximis suis: videlicet vel per hypocrisis fictionem vel per ima-
ginatiuam delectationem vel per amicitie simulationem: vel per oppres-
sionem violentam: vel per auri promissionem et solutionem. ¶ Cum
Iuppiter fulij filiam oppressisset: fulius pater excreuit usque ad celum
ut iouem in vindictam filie oppresse impugnaret: quod videns iup-
piter fulmine ipsum repressit: ita quod locus ubi fuit fulminatus in ripa
cuiusdam fluminis: et tota ripa fluminis fetet et olet. ¶ Iste fulius si-
gnificat inferiores subditos vel vassallos: qui si a ioue aliquam op-
pressionem in se vel in familia in terra vel in possessione sua sustinent:

fa. 8.

¶ Cum Iuppiter fulij filiam oppressisset: fulius pater excreuit usque ad celum
ut iouem in vindictam filie oppresse impugnaret: quod videns iup-
piter fulmine ipsum repressit: ita quod locus ubi fuit fulminatus in ripa
cuiusdam fluminis: et tota ripa fluminis fetet et olet. ¶ Iste fulius si-
gnificat inferiores subditos vel vassallos: qui si a ioue aliquam op-
pressionem in se vel in familia in terra vel in possessione sua sustinent:

fa. 9.

statim per superbiam eriguntur vsq; ad celum exaltantur: ipsiq; to-
ui: id est superiori vel prelato bellum indicere moluntur: qui fulmi-
ne potentie sue ipsos aliquando opprimit et confundit. Et ideo bene
dicitur Eccl. 4. Noli resistere contra faciem potentis nec coneris co-
tra ictum fluuij. **A**rachne depinxit in tela sua quomodo dñ: vt iu-
uenculas deciperent sub diuersis figuris latitabant. Unde ibidem
pingitur quomodo iuppiter in specie serpentis concubuit cū deiode
que flores colligebat. Neptunus in specie tauri cum filia eoli regis.
Idem in specie Enipei cum vxore ipsius: In specie arietis cum filia
bifalci. Idem cum melantho virgine que cum delphinis in mari spa-
tiabatur concubuit in specie delphinis: idem cū cerere et medusa in spe-
cie equi. Bacchus in specie vne cum erigone filia icari etc. **A**pplica
contra illos de quibus dicitur in Psal. Omnes dñ gentium demo-
nia: quia isti sunt qui iuenculis: id est animalibus insidiatur: vt eas
diuersimode decipiant: et ad peccatum trahant: sub diuersis specie-
bus latitant et cum eis spiritualiter fornicantur. Tunc enim sub spe-
cie equi diabolus corrūpit animā quum alicuius fastus seculi concu-
piscentiā ei immitit: tunc in specie auri quū aux et diuitias concupi-
scere facit. Et breuiter sub diuersis speciebus ad temptandū: vt ani-
mas decipiant et corrumpant. Sub specie serpentis quando tēptat
de malicia. Equi quando de carnis lasciuia. Tauri quando de super-
bia. Vne quando de ebrietate. Delphini quando tēptant de pisciū
sapida voluptate. Sub specie patris vel mariti quando falsam ami-
citiā simulant. Arietis quando tentant de ceruicositate. **N**eptu-
nus concubuit cum iphimedia in specie mariti sui Enipei: et genu-
it in ea Detum et Ephialtem: qui qualibet hebdomada per vnā pal-
mam et quolibet mense per vnum cubitum excresebāt: qui in tantū
creuerunt: qd celum manibus moliti sunt retardare. Quod timētes
dñ consiliū inierunt et telis apollinis et diane ipsos represserunt.
Sic inter filios neptuni: id est diaboli sunt aliqui qui per diuitias
non cessant crescere et statui suo omni die et mense adiungere. Et quis
humilis statur: id est de humili plebe fuerint: se tamen solent mira-
biliter exaltare. Tales enim in cumento status sui finem non impo-
nunt: immo continue crescere pponunt. 2. Paralipo. 18. Creuit iosa-
phat et magnificatus est vsq; in sublime. Tales etiam plerūq; in
tanta superbia effruntur qd celum habitationem deorum. Līpm sta-
tum nobilium et aliorum impedire nituntur: et eorum voluntati se p-
terue opponere moluntur: propter quod sepe fit qd dñ: id est potesta-
tes et nobiles contra huiusmodi indignantur et in eos telis et iaculis
debacchantur: vel telis apollinis et diane: id est accusationibus et im-
positionibus feriunt et confundunt: sicut ad litteram videm⁹ de ma-
lis officialibus qui motum celi: id est totum cursum patrie immuta-
re contendunt et dñs: id est nobilibus se opponunt qui finaliter ad
infortunā prosteruntur. Esate decimo quarto. Detractata est ad in-
feros superbia tua concidit cadauer tuum. Corruisti in terram qui
vulnerabas gentes. **V**el dic qd celum est ecclesia vbi est habitatio m-
deorum. i. dei angelorum et sanctorum. Sepe igitur fit qd inuidi tyrā-
ni et opuleuti principes cursum celi: id est iura ecclesie impedire nitū-

Fa. 10.

Fa. 11.

За.хѣ.

5a. xiij

xiij) debo. ¶ Latona fuit mater phebi et diane et solis et lune. Quosque a sole conceperat: iuno zelotypa ipsam pregnantem persequabatur: eamque parere in toto mundo non patiebatur: nullaque regio ipsam audebat recipere. Tandem venit ad insulam delon que per mare vagabunda vagabatur. Insula igitur errans miserta est latone que errabat in terris: erransque errantem recepit: et pariendi locum ipsi dedit. Illa est enim insula solis et lune: qui ibi nati sunt. et stabilis facta est que a principio fuerat mobilis. ¶ Si vis applica contramalos quorum similis applaudit suo simili: quia vnus extraneus et vagabundus libenter recipit alios quos videt sui similes et conformes. Istud patet quia quando in terra et ariditate religionis inuenitur aliquis errans et vagabundus et fatuus alios fugitiuos et apostatas diligit et receptat et spatium pariendi et faciendi sua opera prestat. Eccl. xiiij. Omne animal diligit simile sibi. ¶ Vel dic quodelos significat homines hospitalis: qui egenos et pauperes recipiunt et maxime quando vident eos pregnantibus sole et luna. id est quando cum ipsis christum et beatam virginem esse sciunt et quando ipsos esse deuotos recognoscunt. Tales

les efficiuntur: et in domino delectant. **I**ō bñ dicit **Esaie. lviij.** Frange esuriēti panē tuū et egenos vagosq; induc in domū tuā. Cū videris nudū operiet: et carnē tuā ne despexeris. Tūc erūpet quasi mane lumen tuū. **¶** Vel dic q; mater ista ē gratia vel charitas vel humilitas. **I**ste aut sunt quedā matres q; de sole et luna. i. de xpo et beata maria sunt pgnantes spiritualiter. Quicūq; ergo q̄tūcūq; sit errans et vagabundus talē matrē. i. charitatē et humilitatē recipit statim apud eum phebum et dianā. i. xpm et beatā mariā p deuotionē parit et in fide et in moribus stabilē seipsū facit. **¶** Vel dic q; qñ aliq̄ alta psona latonā. i. aliquē pauperē psonā psequitur null⁹ ē q; audeat ip̄i fauere sed ab oib⁹ derelinquit. **¶** Vel dic q; latona ē fides vel scriptura que a principio de phebo et diana. i. de xpo et beata virgine pgnans fuit: quā cū terra firma. i. synagoga recipere noluit: terra vaga. i. gentilitas primum errans ipsam recepit: Et sic latona. i. scriptura et fides xpm et beatā virginē apud ipsā peperit. i. apud ipsā notitiā de eis fecit. Et sic que prius errabat facta est stabilis et firma. **Exo. xv.** Setit vnda fluens. **¶** Cū latona iunonis iram fugeret: et apollinē et dianā in manibus teneret accidit q; vltra modū sitiēs de aqua cuiusdā lacus bibere voluit: sed quidā rustici qui in littore lacus vluā et iūcos colligebāt ipsā ne biberet spediabant: latona igitur irata rogauit iouem q; illi rustici nūq; a lacu recederent. Et sic factū est: quia iupiter rusticos mutauit in ranas: vt in stagno illo ppetuo coaxarēt. **¶** Quid. **Vimosoq; noue salūt in gurgite rane.** **¶** Istud potest dici contra rusticos et viles personas qui ceteris cōsueuerūt esse inurbani et amari et incōpatientes qui etiā qñq; aquā que ē omnibus cōis nolūt cōcedere indigēt: quare iuppiter. i. deus de lacu paupertatis eos noluit recedere immo ibidē in ranas conuertuntur inq̄tū viles et miseris semper solent esse: et inq̄tū contra alios non cessant coaxare: q; isti si haberent potestatē essent ceteris crudeliores. **I**deo ps̄ iuehit contra tales dicens. dedit terra eorū ranas etc. **¶** **Marsias** quidam satyrus cum apolline de cantu contendit et se ei in cantu pretulit qui cū deo non cederet: nec in cantando debitam reuerentiam exhiberet indignatus apollo excoꝛiauit eum: et pellem ipsi abstulit: et eum sic cruentatum reliquit: ita q; vñ ruricole et nymphe insequēbāt marsiam flentes eo q; cantu eius essent carituri. De sanguine autē eius et de lachrimis insequentium ortus est fluuius qui ex nomine ei⁹ marsia in phrygia nominatur. **¶** Sic vere accidit hodie q; qñ marsias deus ruricola. i. simplex homo nō bene cātat ad volūtatē apollinis. i. nō bñ scit adulari diuitibus vel eorū implere volūtatē sed potius cū eis vult cōtēdere solēt pleriq; tales apollines. i. mali superiores pellē substantie tēporalē eis auferre et tā ipsis q; amicis flendi materiā dare. **¶** Fatui sunt igit qui cū diuitibus cōtendūt: et qui contra eos cantādo. i. allegādo pualere psumūt: sicut de multis apparet q; contra platos et principes se opponūt. **I**ō dicitur **Eccl. viij.** Non litiges cū homine potente ne forte incidas in manus illius. Et michēe. iij. Comederūt carnē populi mei et pellē eorū desuper excoꝛiauerunt et ossa eorū confregerunt. **¶** Tantalus cū iouis epulis interesset et vellet experiri vtrum futura sciret pelopem vñm de filiis suis occidit

S

T

Fa. xliij.

A

Fa. xv.

X

Fa. xvi

Metamorphoseos Moralizate.

et partes eius coactas partim in aqua partim in igne in vapores miscuit et iouet alijs dijs ad comedendū apposuit: ppter quod ad perpetuo famescendum et sitiendū in inferno tantalus cōdēnatus fuit. Ceres igitur famelica aduentens humerū pueri non aduertens comedit. Dñi autem pueri misertimēbra eius aggregauerūt et eū resuscitarunt. Sed quia humerus deficiebat ipsi humerū eburneū fecerunt et eū corpori eius inseruerunt. Pelops ergo ex tūc humerum eburneū habuit quē loco humeri deperditi deorū miseratio ipsi dedit.

¶ Per deos intelligo bonos superiores. ps. Ego dixi dii estis &c. per tantalū sitibundū intelligo malos et auaros officiales. Per filiū vero intelligo simplices subditos et inferiores. Dico igitur quātā talus id est mali officiales et ministri superiorū in conuiuijs eorum carnes propriū filiū: id est substantiā populi subditi p ipsos rapinis et exactionibus coacti ad comedendum offerunt in q̄tum per eorū mala consilia principes subditorū substantias iniuste comedunt: et in q̄tū officiales de substantijs subditorū dominis cōuiuia parāt et enxenia mittunt: ita q̄ pelopem coctum: id est populū vel subditum assatū pariter deuorāt et consumūt: ita q̄ talis malus officialis potest dicere illud. iij. regū. vi. Comimus filiū nostrū et comedimus. Sed quid debēt facere dii. i. boni superiores: Pro certo qñ percipiunt eos subditos suos coxisse et taliter carnes eorū sibi dedisse debent eos punire: et in infernū tribulationū mittere: pelopē vero. id est populū subditū debēt resuscitare et vite restituere: et loco eius qđ deperditū est debent ebur id est emolumentum competens refarcire cuius tñ contrariū faciunt superiores moderni: quia subditorū oblatas carnes comedunt et iniquorū dona et munera vndecunq̄ uenerunt acceptant: et dato q̄ ipsos malos puniant et deponant: ipsis tamen deuoratis nihil resistunt: ideo subditos sine hūero dereliquūt id est sine substantia et fortitudine faciunt. Michee. viij. Princeps postulat et iudex in reddendo est. **¶** Tereus rex thracū prognē filiā pandionis regis athenarū habuit vxorē: q̄ habuit sororem pulcherrimā dictā philomenā. Et cū Tereus athenis veniēs ipsam uideret: in ipso exarsit amorē quā sub cōsanguinitatis specie i thraciam ad vidēdū sororē ducēs ipsā oppressit. Et quia incestui repugnabat linguā ipsi pscidit: et in quadā sylua in domo in qua erant stabula sua eā custodiendā inclusit: et progne regine q̄ soror sua erat mortua affirmavit. Igitur cū philomena loq̄ nō posset: telā texuit i qua totius facti seriē imaginibus purpureis depinxit et ad sororē per famulā seu famulū destinauit. soror autē visa tela et cōperto negotio finxit se bacchi solennia uelle celebrare. et accepta licentia a viro suo more bacchātū ad sacra bacchi se simulauit ire: q̄ statim cucurrit sororē elingūē videre quā ad ppiū palatiū secrete ducēs: ytim quēdā filiū suū et therei coxit et in vltionē sororis patri redeūti comedendū dedit. Qui filiū ytim petēs: ytim huc accersite dixit: cui cū progne responderet: quē petis intus habes: statim philomena affuit q̄ caput pueri in patris faciem proiecit. Tereus igitur vidēs scelus scelere vindicatum sorores uoluit occidere: sed fugientes progne in hirsutū: philomena vero in lusciniā sunt mutate. Thereus vero

In hupupā est mutatus. Pandion autē p̄ filiarū dolore est mortuus
 ⁊ filius eius ericteus p̄ eo rex affectus est. ¶ Ista h̄nt historialiter
 allegari cōtra incestuosos qui sub specie cōsanguinitatis cōsāgui
 neis abutūt q̄ ideo p̄p̄iū filiū dñr comedere quia in carne p̄p̄ia de
 lectantur. Lingua vero dicūtur talibus abscindere in q̄tū facti tur
 pitudinē et crimē nitūtur celare: illud tñ tela reuelat: in q̄tū sequēs
 impregnatio crimen pbat et p̄dit Sed in aues postea mutant in q̄
 tum qñq̄ p̄ confusionē fugere nō scūtur: hyrundines etiam ⁊ luscine
 dicūtur fieri in q̄tum ad modulandum ⁊ cantandū solent tales ma
 le mulieres p̄ ceteris occupari. Ipsi vero mali hupupe que scilicet
 in stercorebus nidificant sunt. pro eo q̄ rem fedam et ignominiosā
 faciunt ⁊ committunt. Pater vero p̄ dolore moritur in q̄tum amī
 ci carnales tristes pro talibus efficiuntur. Contra tales loquitur
 scriptura Osee quarto dicens. Maledictum et mendacium: ⁊ homici
 cidii: furtū: ⁊ adulterium: inundauerunt: ⁊ sanguis sanguinem teti
 git Abi dicitur sanguis sanguinē tangere qñ propter incestum con
 sanguinee vel p̄p̄ine contingit homicidiū puenire. ¶ Aquilo si
 ue boreas de thracia athenas veniens filiā erictei Drithyā nomie
 summe dilexit: sed cū ipm nullo modo in familiaritate recipere vel
 let ille viribus suis puellam rapuit: et in thraciā secū tulit: in qua ze
 tum ⁊ calaim genuit: quorū humeris ale volucrū increuerunt: ⁊ cū
 Iasone ad rapiendum vell⁹ aureum perrexerunt. ¶ Aquilo vent⁹
 frigidus significat diānam qui filiā erictei. i. ecclesiam vel religio
 nem filiā christi hodie violenter occupat: ⁊ ipsam per diuersos par
 tus sibi copulat qui homines alatos. i. personas varias volatiles ⁊
 superbas solet in ea generare qui nihil aliud petunt nisi vellus au
 reum id est diuitias per auaritiā congregare. A diabolo enim ge
 nerantur et promouentur homines superbi: cupidi: ⁊ auari. Ista fi
 gurantur in illa bestia de qua danielis. vii. dicitur q̄ alas habebat
 auis quattuor. ¶ Vel dic q̄ aquilo significat tribulationem q̄ homi
 nes altos generat: in q̄tū viros sctōs alatos ⁊ cōtemplatiuos facit
 quorū mēs ad vell⁹ aureū. i. gloriā paradisi p̄ desideriiū volat. Esaie
 lx. Qui sunt isti qui vt nubes volāt ⁊ q̄si colūbe ad fenestras suas.
 ¶ Explicitus est liber sextus metamorphoseos. Incipit septimus.

fa. xviij

IAmq̄ fretū ⁊c. In hoc septimo libro dicit Qui. q̄ cū iason
 et socij eius p̄quirendo vellere aureo in colchos insulā
 nauigarent recepti sunt in hospitium phinei regis ceci.
 Phineus enim rex ad instantiam vxoris sue nouerce filios suos oc
 ciderat: qua de causa ordinatione deorum excecatus est: ⁊ aues ra
 pacissime (que harpyie vocantur) que etiā propter rapacitatē dñr
 canes iouis: mēse eius sunt apposite q̄ ⁊ mēsas ei⁹ fedarent ⁊ cibos
 raperēt ⁊ vorarēt: et de guttis eius capiebāt: Zetus igit ⁊ calais fi
 lij aqlōis istas harpyias fugauerūt: ⁊ miserū senē ab ipsis liberaue
 rūt ⁊ eas vsq̄ ad insulas strophades p̄sequētes: ibidē ne vlti⁹ ip
 sas p̄sequerēt phibiti sūt: p̄pter q̄ redierūt ⁊ a p̄secutione cessau
 erunt: insule igit ille q̄ prius plōre vocabāt: strophades. i. reuersue
 dicte sūt: eo q̄ in a p̄secutione harpyiarū cessantes redierunt. Phine
 us igit ipsis colūbam premiā dedit: q̄ iter ad colchos insulam vbi

fa. l.

Metamorphoseos moralizate

Erat vellus aureū p̄ ondit. ¶ Phineus qui a fenerando dictus est in modū auaritie ponitur: cuius vane diuitie multo labore acquisite et solerti sollicitudine veluti paterna intentione seruatae sunt. Ne dum in bonos vsus apte expendunt et ipso splendore suo clarent: et posses sores claros facere non dubitantur. Cū x̄o a paterna tenacitate que idonee dispensationis est nouerca ad sinistra ptem custodende magis q̄ expendende reponitur: nec ipse quippe in terris posite vel incondite apparere vel fugere p̄nt: nec dominos suos largitatis gl̄a splendidos reddūt. Hinc videt q̄ ex nouerce delatione et filijs mors: et patri cecitas immissa dicatur. Sed vt Fulgen. dicit. Phineus cecus figuratur: quia om̄is auarus sua non videt: nec vnq̄ respicit habitas: nec adhuc videt habēda: id harpye cibos eius rapiūt quia tenacitas rapax de suo gustare nō p̄mittit. Quod x̄o prandia eius fedant inuit feneratorū vtiā oībus: vt pbat Horati⁹: sordidā. Szeas a cōspectu ei⁹ zetus et calais fugant: quia grece zete in inquirere: calon x̄o bonū dicitur. Illi volare phibentur: quia om̄is īq̄sitiō de bonis terrenis nō nunq̄ rebus bonis miscetur. Ideo aquilonis filij: quia boni inquit s̄tatiō spūalis est non carnalis. Igitur veniente bonitate oīs rapina fugatur. ¶ Iste phineus pōt significare adam qui ad instantiam Eue nouerce nos oēs filios suos occidit: et mortū pene et cl̄pe gñaliter subiecit: qñ ad instinctū vxoris peccauit: quāpropter extitit excecatus inq̄tum lumine gratie priuatus et de lumine paradisi elect⁹: et in mūdi caligine relegatus: figuratus in sedechia rege a Nabuchodonosore excecato et in babylonē relegato: vt scribitur. 4. Reg. 25. Harpye etiam aues crudeles et immūde. i. demones dati sūt in penā et exercitum q̄ cibos x̄tutū ab ip̄o rapent: et mensa cordis eius malarum cogitationum sordibus macularent. Sed argonauta iason. i. x̄pus ad hospitijū regis cecī. f. ade. in naut. i. vteri x̄ginalis applicuit ibiq̄ a phineo colūbam. i. benignā hūanitatē accepit: et sic canes istos: id est diabolos p̄filios aquilonis alatos. i. papostolos et p̄dicatores fugant et ad insulam inferni ventens boues ignem spirantes: id est demones superans: et draconē vigilē. i. luciferum vincens inde vell⁹ aureum. i. sanctarū animarū spoliū reportauit. Vellus. n. aureum quod a dracone vigili custodiebatur significat illam animarū sanctarū quantitatem q̄ in inferno a diabolo captiua tenebat: quā x̄ps secum portauit et harpyas. i. demones qui adā et gen⁹ humanū mactauerāt effugauit. De diabolo ei dictū fuit Job. 41. Sternit sibi aux quasi lutū. De x̄po aut dictum est in ps. Et dabitur ei de auro arabie. ¶ Vel dic q̄ phineus cecus est malus sacerdos qui nautis. i. mundi viatoribus dat colūbam. i. sp̄ritū sanctū sacramenta ministrando: qui ipsos ad vell⁹ aureū paradisi ducit. Dato q̄ ipse sit peccator et cec⁹ et ignoras et obstinatus: dato q̄ concubina eius ip̄m decipiat: et q̄ filios. i. parochianos p̄ mala documenta et exempla mala occidat. Sacramenta enim ppter malos sacerdotes non vitiantur: licet p̄ ipsos mortis exemplā p̄beantur. ¶ Vel dic q̄ phineus cecus est peccator obstinatus et cecus: ab harpyis. i. demonibus infestatus cibis x̄tutum priuatus et multis vitijs maculatus: qui tñ ab ipsis liberatur: quādo a filijs ad

Eouis: id est a mundi tribulationibus visitatur. ¶ Vel allega de ho

pitalitate q̄ illi qui bonos in hospitio recipiunt multa bona quan-
 doq̄ ab eis p̄cipiunt. ¶ Colchos est insula in mari mediterraneo Fa. ij
 ubi antiquitus fuit rex Eetes filius solis. Iste igit̄ in quodā tēplo
 habebat īclusū vellus aureū: q̄d̄ inter mundi diuitias quid maximū
 dicebatur ⁊ tñ factū erat p̄ incantationes q̄ nullus poterat illū vel-
 lus acquirere nisi multa p̄cula pertransiret. Erāt em̄ ibi ī certo lo-
 co tauri cū pedibus ereis qui ignē ore vomebāt ⁊ totū circūstantem
 aerē inflāmabāt ⁊ quicq̄d attingere poterant cōburebant: quos p̄-
 mo oportebat per violentiā rapere ⁊ eos iugo subiicere: ⁊ cū eis ter-
 ram sulcare pariter ⁊ arare. Erat ibi dracō vigilans: ⁊ igne quē emit-
 tebat: oīa circūstātia īflāmans: qui arietē aureū velleris custodiebat
 ⁊ iter intrantibus obstruebat. Istum igit̄ necesse erat occidere ⁊ dē-
 tes eius accipere ⁊ eos in arato agro cum bobus flammigeris semina-
 re. Ex quibus dentibus seminatis milites armati debebant statim
 nasci: qui contra se inuicem debebant pugnare: ita q̄ mutuis cedib⁹
 perirent. Erat ergo ordinatū a rege q̄ quicūq̄ predicta discrimina
 sustinere possit: arietis vellus libere deportaret. Iasō igit̄ thessal⁹
 vsq̄ illud pro acquirendo vellere nauigauit. Quem vt vidit medea
 filia Eete que erat in cunctis artibus doctissima ipsum dilexit: ⁊ fa-
 cto pacto q̄ eā secum duceret: modum pericula euadēdi ipsum edo-
 cult: ita q̄ tam herbis q̄ carminibus eum sic muniuit q̄ ⁊ boues fla-
 migeros arare coegit. vigilē serpentem occidit: et dentes eius se-
 minauit: et de terra milites armatos nasci vidit: ⁊ eos se inuicem oc-
 cidere post aspexit. Et sic vellus aureum habuit: ⁊ cum medea furti-
 ad propria remeauit: sic ponit Ouidius. Et ponitur in principio hi-
 storie troiane. ¶ Per vellus aureū possumus intelligere diuitias F
 temporales et maxime diuitias ecclesie. Iste enim sunt vellus id est
 possessio arietis quod ordinatum est ad tunicas pauperū faciendas
 ¶ Per Iasonem intelligo bonum prelatum qui id vellus vult acqui-
 rere: id est ad ecclesias prebendas peruenire. ¶ Per boues flammige-
 ros intelligo crudeles tyrannos: per draconem vigilē intelligo dia-
 bolū: per regē deū patrem: et per eius filiam virginem gloriosā vel
 etiam sapientiam cunctis artibus eruditam. Dico igit̄ q̄ Iasō:
 id est quicūq̄ prelatus qui vellus aureum: id est bona qui sunt ī tē-
 plo regis. i. in ecclesia debite cupit acquirere. debet primo cum filia
 eius. id est beata virgine vel sapientia familiaritatem habere ⁊ ami-
 citiam per deuotionem. Prouer. viij. Dic sapientie soror mea es et
 prudentiam voca amicam tuam. Tandem ad istum pertinet q̄ bo-
 ues flammigeros id est hereticos ⁊ tyrannos vel subditos proter-
 uos de quibus dicitur. Eccl. xx. Apertio oris illius infamatio est
 iugo discipline subiiciat: et q̄ eos per correctionē expugnet ⁊ q̄ eos
 recte incedere cogat ⁊ arare eos cogat per penitentiam terram cor-
 dis sui dicens illud Tresh. iij. Bonum est viro cum portauerit iugū
 domini ab adolescentia sua. Item ad ipsum pertinet draconem id ē
 diabolū superare: et dentes eius id est temptationes ⁊ morsus p̄-
 dicando seminare vt sic possit subiecta patria animatos milites id ē
 bonos et humiles homines pullulare. quorum alter possit et sciat
 spiritualiter contra alterum dimicare et vitam carnalem occidere.

Metamorphoseos Moralizate.

Mat. xliij. Exiit qui seminat seminare semē suū: tunc enim miles mille
 tem interficit qñ iustus i alio iusto quē docuit ⁊ alijs exēplis vitam
 carnalē occidit: ita q tūc pprie quisq dicat illis ad Gal. ij. **¶** Vivo ego
 lā non ego: viuit vero in me xps. Talis ergo Jason. s. prelatus si sic
 fecerit vellus aureū non immerito poterit obtinere. **¶** Vel dic q
 Jason est xps q assumpta vxore medea. i. nostra humanitate: boues
 id est tyrannos iugo fidei subire coegit ⁊ pteruos ⁊ obstinatos do-
 muu sicut patuit in Paulo: et ipsos terrā pdicādo sulcare coegit:
 draconē diabolū superauit: dentes eius. i. peccatores in ecclesia se-
 minatos pfidē milites suos fecit quorum tñ instigante diabolo al-
 ter contr a alterum p detractionē ⁊ inuidiā nunc insurgit. **Mat. x.**
 Tradet frater fratrem in mortē. Sici gatur vellus aureū qō draco
 seruabat. i. setōrū patrū collegiū sustulit in patriā vnde venerat. i.
 in paradysum. **¶** Erat medea filia Aete mirabilis incantatrix: si-
 cut ponit Quid. Ipsa lucem in tenebras subito vertebat: ventos in-
 ducebat ⁊ pluuias: choruscationes: ⁊ grandines: et terre motus: et
 flumina retroire faciebat. et arbores florere: et senes ad iuuentutis
 gloriā reuocabat. Nec etiā quēdā currū hēbat: quē duo dracones
 portabāt: et eā ad colligendas herbas: ⁊ ad speculādū sydera quo-
 libet deferēbāt. ista igit amore iasonis victa: ⁊ patriā ⁊ regnū cuius
 erat heres reliq: ⁊ i thessaliā cū eodē iasone fugit: patris etiā diuiti-
 as secū tulit. **¶** Istud pōt dici cōtra maliciā malarū mulierū: q arte
 mirabili sciūt hoies incātare: in tñ q suis incātationibus gñant te-
 nebras ignorantie: vētos superbie: choruscationes cōcupiscētie vel
 cōtumelie: in tñ q ipsos faciūt p curiositatē florere: ⁊ si sint senes
 faciūt eos ad iuuentutis lasciuā puenire. Dracones. i. demones cur-
 rum sue leuis voluntatis agitant: ⁊ per instabilem vagabilitatem
 vndiq eas portant: Iste amore fatuorū iuuenū qñq patrē ⁊ patriā
 deserūt: paternis thesauris ereptis hereditate ⁊ verecūdia postpo-
 sitis cū eis vadūt. Igitur puidere sibi debent taliū mulierū paren-
 tes ne lasciuos iuuenes cū filiabus suis admittant. **¶** An Eccl. xxvi.
 In filia nō aduertēte se firma custodiā. **¶** Vñ igit cōsulit. Eccl. xi. Nō
 oēm ho sem inducas in domū tuā. **¶** Medea fugiens cū iasone fra-
 trē suū ab sirthū ducebat. sed cū Aetē patrē suū se psequētē videret
 fratrē suū p mēbra diuisit ⁊ in via patris veniētis proiecit. qui cum
 in colligēdis mēbris filij tardaret: fugiendi ad nauē spatiū ipsi des-
 dit. Et sic tardato patrē cū iasone adultero nauigauit. **¶** Ista pñt
 historialiter allegari cōtra impietatē malarū mulierū q ppter ardo-
 rē sue libidinis ad plēde nō exhorrent homicidia qñq ⁊ fratri-
 dia ppetrare sicut legit de vxore Childerici regis francozū q ppru
 maritū fecit occidi: vt libere cū Adrico milite posset adulterari. Et
 de athalia legimus: q libidine dominādī oē semē regiū interfecit. si-
 cut ponit. iij. Re. ij. **¶** An bñ dicit Eccl. xxv. Breuis oīs malicia super
 maliciā mulieris. **¶** Vel dic q medea ē aīa peccatrix q cū diabolo
 iasone p vitia fornicat: ⁊ iō fratrē suū xpm quē secū p gratiā deferē-
 bat: solet peccādo destruere: ⁊ mēbra eius. i. virtutes pūcere. ⁊ sic se
 pe fit q pater eius deus ipsā in manibus suis dimittit ⁊ eā nō pseq-
 tur nec punit: sed cū diabolo verei indt. ps. Dimisi eos secundū deside-

Ja. iij.

Ja. iij.

3

k

ria cordis eorū. ¶ Medea in thessaliā ducta patrē iasonis dictū Ae-
sonē antiquissimū ad annos iuueniles reduxit. Fecit aut ei quandā Fa. v.
cōfectionē herbarū mirabilē: et adiunctis carminibus sibi cōmiscuit
q̄ dū cōmiseret sup ignē in lebetes: et vellet tētare si eēt bñ paratum
virgā siccā apposuit: que cōtinuo floruit. Stilla etiā in terra cadēs
herbas crescere statī fecit. Antiquus etiā aries occisus et ipositus
statī agn⁹ iuēcul⁹ exiit: Aesonē igit occidēs et veterē sanguinem
extrahēs in lebetes posuit: et cū art⁹ eius succis herbarū ibuti eēnt vi-
tā recupauit et iuuenis magis q̄ filius factus fuit. Quōdē bacch⁹
rogauit eā: vt nutrices eius scilidē et cinosurā q̄ iā erāt vetule iuue-
nes faceret quod et statī fecit. ¶ Talis medea incātatrix videtur L
etiā p̄dicatōr q̄ incātare videt̄ audiētes in q̄tū ipsos iūducit ad credē-
dū et faciēdū cōtra p̄positū volūtatis. ps. Audiet vocē icātātium.
Iste em̄ ē q̄ herbis et carminibz. i. x̄bis et exēplis hoīes senes iuue-
nes eēfacit: in q̄tū. s. illos q̄ sūt vitij antiquati: p̄ p̄niam moraliter
renouat et ad x̄tutes reducit. Iste. n. sup oīa debet habere herbas
bonorū et bonorū: lebetē p̄nē attēdere sanguinē veterē. i. antiqua pec-
cata p̄ cōfessionē expellere: et succo p̄nē et lachrymarū artus pietatē
ibucere: et sic p̄ certo faciet ipsū ad spūa iuuetutis gl̄iam reuenire.
Sic em̄ mutāt arietes in agnos. i. peccatores iniustos: x̄ge sicce in
florētes: antiq̄ in iuuenes: inq̄ in inocētes. ps. Renouabit vt aq̄i-
le iuuetus tua. ¶ Cū pelias patruus siue auūculus iasōis ipm sū- Fa. vi.
mo p̄leq̄ret odio: medea volēs eū vindicare: s̄inxit se odiū habere cū
iasone: et ad domū pelie fugiēs et iasōis ingratitudinē arguēs filia-
bus ipsius pelie inter cetera recitabat quō Aesonē patrē eius ad
iuuetutē reuocauerat. Quo audito spes ē subdita filiabz pelie pa-
trē suū senē et moribūdū posse iuuenē fieri tali mō: Quōdē a medea fi-
lie i petrātes tādē cōcessit: et de ariete iuuenē facto corā eis vt p̄dictū
est artē suā p̄bavit. Igit̄ facto p̄cio medea ollā cū herbis inutilibz
cōposuit et filias ad occidēdū patrē et extrahēdū veterē sanguinem
statī mittit. Quo facto filie iugulauerūt patrē: et vt iuuenesceret in
ollā miserūt: ipm reuiuiscere et iuuenescere credētes. Sz q̄ fictā ma-
ga herbas inutiles p̄ vtilibz posuerat nihil valebat. ¶ Istud alle- M
ga cōtra p̄ditores q̄ sub simulatione multa p̄mittūt: et vt eis creda-
tur odia et amicitias fingūt: et sub specie boni iniquū dāt cōsiliū. Fa-
tuū ē igit talibus credere et maxie si sint iūmici v̄l inimicis familia-
res. Eccl. xij. Nō credas inimico tuo in eternū: ¶ Vel dic moraliter I
q̄ medea est diabolus q̄ sub specie boni q̄nq̄ hominē decipit et iuue-
tutē morū et virtutū p̄mittit: ipsūq̄ p̄ magnas abstinentias occidi
consulit: qui tandē illā in olla inferni decoquit et p̄missis vtilibz her-
bis inutiles ipsi tradit. Et iō p̄ certo talis finaliter nō resurgit
¶ Pelias inuidens iasoni nepoti suo: ipsū ad vellus aureū sub spe Fa. vii.
cie gl̄ie acquirendū misit: sed illud fuit ad finē q̄ ibi moreret. Scie-
bat. n. p̄cula esse tāta q̄ qui hoc aggredit̄ tēptaret nō rediret. Sictū
factū ē q̄ ipse victor cū gl̄ia rediit: et sic auūculus in quo ipsi nocere
credidit vtilis fuit. Quōdē et de p̄leo misso ad gorgonē occidendā: vt
ab ea lapidificaretur ab inuido rege polidesto apparuit qui contra
spem ipsius regis gorgonem occidit. et sic vñ mortem sperabat ac

Metamorphoseos moralizate

Querrere: gloriā acq̄sivit. ¶ Istud pōt dici p̄tra iuidos q̄ solēt mala intentione sub specie alicuius boni alijs piculuz intentare. Diuina tñ mīa ad iuidoz maiorē cruciatū sic deceptis subuenit ⁊ p̄tra sp̄s: gloriā ⁊ victoriā eis p̄cedit. Exēplo Ioseph q̄ vēdit⁹ a frīb⁹ dixit eis: illō Ge. 50. Vos cogitastis de me malū: de⁹ aut̄ x̄lit illō ī bonū. Chri-
 sosto. sup̄ Mat. dicit. Qd̄ iuidia sibi sēp ē inimica. Mā qui iuidet sibi ignōiniā: ⁊ illi cui iuidet glia: pat: sicut p̄ de pelia: q̄ nepotē occide-
 re voluit ⁊ ip̄e occisus ē p̄ medeā q̄ cū aureo vellere venerat Polide-
 stus etiā a capite gorgonis lapidificat⁹ ē: p̄ quod pseū lapidificādū credidit. Sic plerūq̄ accidit q̄ inuidi in eo q̄ alios occidi volūt ip̄i oc-
 cidūtur. Exemplo Aman qui in eadē cruce quam parauerat mardo-
 cheo suspensus est. An̄ bñ dicit Eccl. 27. Qui facit foueā incidet ī eā
 ⁊ q̄ statuit lapidē p̄mo offendet in eo: ⁊ qui laqueū alio ponit pibit
 in illo. Facienti consiliū neq̄simū sup̄ ip̄m deuoluet ⁊ non agnoscet
 vñ aduenit illi. ¶ Jason audiēs inhumanitatē criminis medee q̄ p̄-
 ditiose auunculū suū pellā occiderat dato q̄ intmicus eēt ip̄ius fa-
 ctū exhorruit: ip̄amq̄ abominari incipiens: aliā. s. creusā creōtis filiā
 sup̄duxit: medea igitur zelotypa et inuida vēstē venenatā in pignus
 amoris creuse dedit: quā cū induisset veneno p̄busta perijt. Poly. tñ
 de naturali historia mundi lib. de mirabilibus igniuz dicit / q̄ medea
 cū malca pelicē succendit dū appropinq̄ret ad aras. Medea igit de
 Jasone vindicare se volens duos filios suos qui p̄fi erant siles occi-
 dit: ⁊ postea a facie iasonis ⁊ medee quod p̄ amorē corruptū inchoa-
 tū fuerat detestabilis finis fuit. ¶ Istud allega contra tales vanos
 amores quō matrimonia q̄ cōtra dei voluntatē contrahūt finē flebi-
 lem sortiūt. Exinde. n. se q̄tur fame p̄ditio: pentū conturbatio: iuidie
 stimulatō: p̄ditiosa machinatio homicidiōz p̄petratio: ⁊ finalis se-
 patio. ¶ Vel dic allegorice. q̄ Jason est deus: p̄ma vxor fuit synago-
 ga q̄ fratrem suū absirtū. i. xp̄m occidit: ⁊ alia crimina multa fecit: p̄-
 pter q̄ deus ip̄am merito p̄tēpsit: ⁊ aliā. s. ecclesiā sup̄duxit. Ipa igit
 sup̄inducte eccleie inuidēs ip̄am venenosa vēste diuersoz errorz conti-
 nentie nitit̄ induere ⁊ igne diuersoz criminū cōcremare filios p̄pos.
 i. iudeos diuersis erroribus interfecit: ⁊ a viro suo deo ⁊ eius fide effu-
 git vt de ip̄a dicatur illud Prouer. 2. Reliquit ducē pubertatis sue ⁊
 pacti dei sui oblita est. Inclinata est enī ad mortem dom⁹ ei⁹. ¶ Vel
 dī q̄ p̄ma vxor viri iusti est caro. Scōa est aīa: q̄. s. caro p̄mo formatur
 añ q̄ aīa creet. Igitur accidit q̄ qñ aliq̄s p̄me vxori sup̄inducit scōaz
 ⁊ q̄ relicto carnis amore diligit aīam medee. i. carnis crimina obhor-
 rens. caro inuidere aīe videt̄ ⁊ iō vt occidere aīam valeat vēste ardē-
 ti ⁊ venonosa. i. concupiscētia induere eā nitit̄ vt sic malis desiderijs
 p̄burat ⁊ spūaliter occidat. ad Gal. 8. Caro concupiscit aduersus spū-
 ritum. ¶ Vel dic q̄ Jason est deus: medea diabolus: creusa homo. Igt
 tur videns diabolus a deo se contemptū ⁊ loco eius ad celi gloriā ho-
 minē sup̄inductum inuidit hoī ⁊ vēstē venenosā mundane p̄speritas
 is ipsum in pignus falsi amoris induit ⁊ frudulenter sibi applaudit
 ⁊ sic eum diuersis vitijs ⁊ concupiscentijs comburit: ⁊ per diuersa cri-
 mina pimit ⁊ occidit. Sapien. 2. Inuidia diaboli mors intrauit in or-
 bem terraz. ¶ Orpheus cū a mulieribus populoz ciconū interfect⁹

Fabula. 8:

Fa. 9:

esset et caput eius in flumē plectū: tandē ad ripā cum qdā magn⁹ dra-
co dictū caput comedere vellet in lapidē ē mutat⁹: vt plen⁹ adhuc
infra patebit. f. lib. ii. ¶ Sic vere illi diacōes dñr bñ lapides fieri. i.
duri crudeles et obstinati q̄ orphēū occisū. i. q̄ paupes et depresso ad
huc post afflictionē q̄runt cōcedere p rapinā vel auaritiā deuorādo. T

¶ Therambus in diluuiō deucalionis dñr euasisse et nympharū ope
sublatus in aera et saluatus fuisse. ¶ Sic p certo hō vitiorū fluiū seu Fa. 10.
diluuiū tunc euadit qñ ad nymphas. i. ad sc̄tōs p oratiōem recurrit. A

¶ Bacchus filiū quendā hūit q̄ thioneus vocabat: qui cū quadā die Fa. 11.
in ida sylua iuencū rapuisset: et ille cui⁹ erat inseq̄rē: et q̄si ap̄phen-
deret misertus filiū sui bacchus iuencū in ceruū mutauit: et filiū suū
in venatorē. Et sic rusticus ceruū vidēs thioneū abire pmisit. ¶ Bac- X
chus. i. vinū significat ebrietatē q̄ p certo taurū in ceruū mutat qñ ru- Y
sticū ebriū si deludit: q̄ taurū vel arietē ceruū putat. ¶ Vel dic q̄ bac-
chus et filius eius significāt latrones q̄ post q̄ fuerint aliqd furati so-
lent illud transformare ne cognoscatur: sicut patet de sc̄ssoribus q̄
de tunica faciunt cappā et conuerso. 2. Re. 14. Cōmuta habitum ne
cognoscaris. ¶ Choritus q̄a spnebat deos interfectus est a dijs ho-
nore sepulture denegato quē cū p̄r eius sepelire vellet fulminat⁹ est Fa. 12.
a ioue. ¶ Istud allega contra deos seculi. i. tyrannos: q̄ illos q̄ se cō-
tēnunt et adulationibus et muneribus non honorant solent inuade-
re. et eorū p̄ntes et amicos si eis bonum fecerint rapinis et tribulatio-
nibus fulminare. ¶ Cum hercules filios occidisset p eo q̄ meram
vxořem suam pstituerant: mera de hoc dolens mutata est i canē. Qd
factum expiari non potuit donec victis lacedemonijs hercules tē-
plum fecit: i quo nobiliū iuuenes sacrificari statuit: ad quod forte di-
cta est Helena: sed eam ne sacrificaret aquila rapuit et sic cognitus est
q̄ helena veraciter filia iouis fuit. ¶ Sic vere hercules deus vidēs z
q̄ vxoř sua. f. humana natura per filios suos: scilicet Adam et Enam
fuerat maculata occidit eos et morti culpe et pene eos adiudicauit:
ita q̄ ip̄a mater eorū. f. humana natura mutata est in canē in q̄ tu z vi-
lis et reprobata facta est. Hercules igitur ad expiandū huiusmodi cri-
mina voluit ecclesie templū fundare in qua sibi voluit nobiles pue-
ros. id est Christum et matres per mortem et martyrium immolaris:
a quo tamen Helena liberatur in q̄tum: scilicet antiquorum fragili
sexui parcitur ne per martyrium immoletur: sicut canitur in Hym-
no. Tu vincis in martyribus parcisq̄ confessoribus. ¶ Vel dic q̄ he- 2
lena fuit in xp̄o hūana natura que a morte p aquilam eripit: qñ p di-
uinitatē suscitā et ita iouis. i. dei esse filia p̄probatur. Matt. 27. Ve-
re filius dei erat iste. ¶ Vel helena. i. beata virgo cui de⁹ a martyrio
carnis pepercit ista vice: quia in filiū morte martyrium cordis tulit. A

¶ Filie eoli regis coe matres p̄patientes herculi de hoc q̄ tantas p-
secutiones fuerat passus a iunone: maledicebant iunoni q̄ irata mu-
tauit aliquas earum in ceruas cornutas: et aliquas mutauit in vac-
cas cornua dando frontibus earum. ¶ Sic nostre iuēcule domicel B
le: iam cerue et vacce esse videntur: in q̄tum cornute et elate et lasciuie
esse dioscuntur. Esaye: 3. Eleuate sunt filie syon. ¶ Telechines fue-
runt tres fratres inuidissime nature. Inuidebant enim successibus

Fa. 14.

Fa. 15.

De metamorphoseos a moralitate

omnium proximo. Unde agros proximorum aquis stygijs aspergebant et steriles faciebant et ut ait Ovidius. Ipso mutabant omnia visus: quod videns Iuppiter submersit oēs in mare: ne amplius similia perpetrarēt. ¶ Tales sunt apud nos hodie inuidi multi: quod de aliorum successibus cruciantur: quia secundum Senecam. Quot sunt bona felicitium: tot sunt inuidorum tormenta. Isti agros vicinorum. id est. prosperitatem et felicitatem eorum aquis stygijs infernalibus. id est. infamia et detractationibus aspergunt et de ipsis omnia mala dicunt et sic fertilitatem et felicitatem eorum auferunt. Tales a Ioue. id est. a deo merentur in mare precipitari. id est. ad mundum vel inferni amaritudinem condernari de talibus. dicit Alanus in libro de planctu nature. Inuidus famam alienam aut detractatione lacerat: aut taciturnitate furat. Sapientie enim gloriam de gloriis liuor inglorius: hec ille. Multe mutationes ponuntur hic ab Ouidio. ¶ Dicit enim quod alchidamas et eius filia colentes festa veneris: cum se summo amore diligerent orauerunt ne alter alteri supuueret. Factum est igitur miseratione deorum quod in colubas mutarentur. ¶ Habebat filia ophphicu habere filios qui libidine regnandi in terra ipsius eam occidere vellent mutata est in auem et sic miseratione deorum et filios euasit et mortem. ¶ Meneleus fuit corruptus libidine percubitus cum mēte et iōphebus eum in formam beluam marinam mutauit. ¶ Eumelus eoli vicarius habuit filiam quam cum ipse vellet corrumpere: mercurio fauente mutata est in auem. ¶ Istud applica contra incestuosos: maxime contra eos qui horribili copula cum parentibus concubunt: quia tales in colubas vel canes mutantur: quia more colubum et canem horribili luxuria copulantur. Inter colubas enim et canes non est distinctio filiorum et parentum. ¶ Ad illud de iambe dicit quod si videas filios tuos vel subditos ardore dominandi vel habendi quod tuum est machinari in mortem tuam. Vel si videat iuuenula quod luxuriosus vellet eam opprimere debet statim in auem mutari: hoc est fugere insidias diaboli. Melius est enim arripere fugam: occasionem vitando quam temptationi succubere resistendo. ¶ De etiam de opprobrio cuiuscunque dici potest vel etiam de opprobrio cuiuslibet tyrannice lesionis. ¶ An apostolus ad Romanos. xij. Non vosmet ipsos defendentes charissimi: sed date locum ire. Sicut eumeli filia euolando patris opprobrium effugit. ¶ Cuius phyllus multum amaret olorem filium hyries et ipsi poscenti dedisset multa animalia domita eius ipse probe voluntati satisfaciens victus ab eo taurum dare ipsi noluit: de quo puer indignatus de alta rupe se precipitare voluit: sed miseratione deorum in cignum mutatus est. ¶ Pro quo mater eius hyrie diu lachrymans doctum de suo fletu fecit. ¶ Tales filij hodie videntur esse multi qui si quem habent amicum semper volunt ab ipso aliquid improbe exigere et quicquid potest recipere: sed nihil volunt dare: immo sepe accidit quod de illis quod ab alijs recipiunt: nolunt eis in necessitatibus prouidere contra illud Ecclesiastici. 4. Non sit porrecta ad accipiendum manus tua: et ad dandum collecta. Igitur talis qui precipit amicos suos esse ingratos debet olorem autis gemebunda fieri in quantum de ipsorum ingratitudine debet contristari. Mater etiam eius debet super hoc condolere: quia quilibet pius homo debet talibus copari et condolere. ¶ Phineus et piphias fuerunt duo senes athenienses querant ita iusti quod prius ab alijs colebantur. Neptis etiam polyphemonis ita erat iusta quod pro dea ab hominibus colebatur. Iuppiter ergo videns

fa. 16.

fa. 17.

fabu. xviij.
fabu. xix

fa. 20.

fab. xxi.

et inuidens istos tres in aues mutauit et eos in vultures transformauit. ¶ Sic plerūq; contingit in religione q; ali q; vident iustissimi: ita q; ab alijs q;st dñi honorant. Iuppiter xō. i. deus volēs tales ad hūilitatē reducere solet qñq; eos vultures. i. peccatores pmissiue facere et carnes. i. letitias carnis pmittit eos comedere: vt sic mundi honoribus indignos se debeant reputare: sicut de multis patet q; nimis sunt iusti sicut hypocrite qui a simplicibus in populo honorant: ideo a ioue. i. a deo pmittuntur fieri fugitiui et sic in aues dñi mutari. Eccl. vii. Noli eē iustus multū. ¶ Vel dic q; illi q; iusti sūt in aues mutantur cum ppter merita ad paradysum deducuntur. ¶ Cū medea fugeret filias pelie ab ego rege athenarū recepta est in hospitio et lecto. Theseus aut miles strenuissimus filius dicti regis egei: dudū fuerat ad occidendam monstra missus: tūc ad pñs domū applicuit: quē ppter morā tñs nō cognouit: hūc igit timēs medea ipa suggessit q; ipsum theseum tanq; hostem et exploratorem veneno occideret. Cui pñ consentiens ignoto filio potū venenatū porrexit. Quē cū theseus accepisset et ignarus venenū bibere vellet pñ i capulo ensis filij signa sui gñis agnouit. Qui filij suū recognoscens potū quē nōdū tetigerat de manu eius abstulit. Quod videns medea pñ aufugit. ¶ Isti applica contra nouercas: qui filios viroꝝ suorum quando ipsos vident validos et prudētes solent timere et eis a patrib; suis mala oīa pcreare. Cui tamen si bñ attēdāt signa generis sui. id est si bene cogitent q; tales sunt filij sui. vel q; a generositate predecessorum suorum non degenerant: non debent aliqua mala facilliter perpetrare: quia pro certo nullus est ita durus quin suis consanguineis et maxime filijs debeat condolare: et contra nouercarū insidias cogat adiuuare. ¶ Cum hercules associante theseo descendisset ad infernum: vt reginam inferni pserpinam raperet quam super omnia diligebat inuenit in introitu inferni cerberū canē ianitorem qui tria capita habebat et quolibet latrabat ita q; totū infernū concutiebat: qui hercule p viribus resistebat et inferni ianuam obseruabat. Hunc igit hercules extraxit et vinctum cathena adamantina sursum secum ad superos duxit: qui statim vt vidit lucem spumam venenosam emisit q; agros circumstantes infecit: ita q; ex illis spumis solum quod prius erat secundum vires nocendi accepit: et herbas venenosas protulit et pduxit: et exinde venenum elicitur: quod quia herba a dura caute nascitur: acōitū nominatur. ¶ Dic allegorice q; hercules sapiens significat dei filium qui est sapientia dei patris. proserpina significat naturam humanam que regina dicitur inferni pro eo q; in istis inferioribus omnium mortalium est regina. Cerberus significat luciferum qui tria capita habere dicitur in q̄tum secum angelos malos de triplici hierarchia angelorū habz. Dic igitur q; hercules. i. dei filius a principio valde dilexit. Proserpinam: id est humanam naturā inferni. i. mundi huius dñam et reginam quapropter p ea assumēda et a cerbero lucifero suisq; cateruis tartareis liberanda: hic ad infernū. i. ad mūdū psonaliter descēdit: s; quia ianitor erat domus iste cerberus: s; lucifer qui humanam naturā in suo dñio detinebat et triplici latratu. id est tentatione triplicis concupiscentie detinebat: vo-

Fab. xxiij.

Fabu. xxiij.

Metamorphoseos Aboralizate.

luit iste hercules xps istum de mundi ianua et iurisdictione tollere et catena adamantina id est sna eterne damnationis ligatum ad infernales tenebras detinere. Verumtamen venenū tēptationū et errorum non cessat per socios suos apostatas euomere et totū mundū intorcare. Figura de hoc apoc. xx. Vbi iohannes vidit angelū descendētem de celo hñtē clauē abyssi et catenā magnā in manu sua. Et apprehendit draconē serpentē antiquum qui ē diabolus et satanas et ligauit eum.

R **¶** Vel dic q hercules xps p liberanda regina. i. anima humana in infernū descendit vbi istā reginā. i. sctōrū patrū animas rapuit: et secū ad paradisū duxit. Cerberū aut. i. luciferū domuit et prostrauit: q tñ venenū tēptationis nō cessat euomere et latratu capitū suorū. i. hereticorū simplices cōturbare.

M **¶** Vel dic q cerberus est detractor: q tria capita et tres latratus caninos habere dicitur in qtu tria genera detractionū noscitur emitte ipse aut clamoribus verborū suorū solet totā terrā litibus et contēptionibus cōcutere. Et quia in tenebris. i. in aliorū aduersitatibus delectatur: qñ lucē aliene prosperitatis conspicit: solet dolere: et tunc magis solito sputū venenosū malorū verborū emitte: et agros fertiles. i. bonas personas aconito venenare. Tales igitur debet hercules. i. bonus plat⁹ comprimere et catena discipline ne alijs noceant alligare. Isti em̄ lucē aliene prosperitatis nō diligunt. Job. xxiij. Ipsi fuerunt rebelles lumini nescierūt vias eius.

A **¶** Vel dic q cerberus significat mortem quia tria capita habet in qtu pellē carnē et sanguinē deuorat.

¶ Ista. n. ianitor inferni dicit q p ipsā peccator in infernū trahitur et ibi detinet. Hercules igit. i. xps istū canē resurgendo supauit. Osee. xij. Ero mors tua o mors ero morsus tuus inferne. **¶** Cū minos athracia rediret vidit in mari quendā pulcherrimū taurū quē a neptuno deo maris petiit: et eū illi sacrificaturū pmisit. Quē cū hūisset et pulcherrimū vidiſſet ipm sibi retinuit: quē neptunus in furorē vertit et latius terre vastatorē fecit. Ipsum hercules cepit et alligauit quē ab incolis solutū theseus postea occidit: et totā terrā liberauit.

¶ Istud applica cōtra multos q a neptuno deo vero petiit sibi dari taurū. i. mūdi bōa: et hoc vt aiūt ad finē iustū vt possint deo sacrificare. i. de diuitijs elemosinas dare: in eminētia populū iuste regere: in sciētia cās pauperū defēdere: et liberos dei seruitio mancipare. Ad dēs igit deus taliū scām intētionē qñq cōcedit eis qd optāt: sed p certo eo habito statim suggerēte auaritia ppositū seu cōsiliū primū mntāt et illud qd acceperāt retinētes in vsus pprios secū seruant.

¶ Vides deus solet ab illis tollere illud et gratiā quā dederat reuocare. sicq tales filij deo et religiōi pmissi tādē in seculo reseruati qñq furibūdi: qñq raptores et mali efficiūt. Iōq a theseo. i. deo eternaliter occidūt: deo quilibet debet deo pmissa soluere sicut fecit anna de samuele. i. Reg. i. Pri. paralip. xxix. Que de manu tua accepimus dedimus tibi. **¶** Proustes fuit qdā latro qd hospites recipiebat: et postea deuorabat: quē theseus ab eo receptus cū interfici deberet iterfecit. **¶** Schinon fuit quidā gigas ita fortis q p libito altas arbores incurrebat: et ibi ponēs laqueos: hoies incaute capita intra laqueos imittentes: arboribus regrediētibus strangu-

¶ Sa. xxv

¶ Sa. xvi

labat: hospites suos etiam lauaturus eis pedes super arbores incli-
 natas: dato libero in aera reditu in mare arborum impetu deuolue-
 bat. ¶ **C**acus etiam vulcani fili? claua homines occidebat: sed illos
 duos theseus: hunc vt cōter dicitur hercules: interfecit. ¶ **P**er ta-
 les tyrannos ⁊ latrones intelligo mundū ⁊ diabolū q̄ p̄ certo viden-
 tur homines benigne recipere: ⁊ in mundi p̄speris collocare: solēt-
 q̄ ad homines altas arbores. i. dignitates ⁊ p̄bendas incuruare: et
 homines p̄ditiose desup collocare: sed p̄ certo dū in hospitii itur ho-
 mines incaute dormiūt. i. dū in dignitatibus requiescūt subito distē-
 ditur fortune tendicula ⁊ p̄spa mutant in aduersa. Et sic fit q̄ aliqui
 laqueis vitioꝝ rapiūtur: aliqui in mare tribulationū p̄iciūtur: aliq̄
 claua mortis feriūtur. Tales igitur hospites. i. demones tale hospi-
 tiū. i. mundi: talis receptio ⁊ familiaritas. i. mundi p̄spitas: talis se-
 des. i. mundi eminentia vel dignitas: sunt tanq̄ picula timenda ⁊ tā
 q̄ fallacia declinanda ⁊ a theseo. i. iusto viro p̄ contemptū sp̄nēda: dū
 enī homo non aduertit: de sede honoris in qua sedebat delocat. Ru-
 ce p̄mo. deposuit potentes de sede. ¶ **C**hirō seu Scirō fuit latro qui
 transeuntes in alto sedere cogebat ⁊ dū eoz lauaret pedes incautos
 p̄cipitabat: quē theseus receptus ab eo dū lauaret occidit et ab alto
 p̄cipitauit. Ossa vero eius nec terra nec mare recipere voluit: q̄ tan-
 dem in lapides ⁊ scopulos abierunt quibus nomen scironis vsq̄ ho-
 die inheret. Quid. Scopulis scironis nomen inheret. Et credo q̄ ab
 isto nomine mos inoleuit: in quibusdam gallie p̄tibus q̄ tales lap-
 dei scopuli sunt ab incolis scirones dicti. ¶ **D**e ossibus dic q̄ ossa gi-
 gantis ⁊ latronis ⁊ diaboli a theseo. i. x̄po primitus victi sunt iudei et
 heretici ⁊ alij iniqui q̄. s. corpe mystico x̄pi p̄ modū ossiū sunt in malo-
 rum p̄gerie magis firma. Unde Job. 3. dicit. q̄ ossa Behemot velut fi-
 stula eris ⁊ cartilago illius velut lamine ferree. Isti enim sunt quos
 nec mare. i. militans ecclesia q̄ adhuc fluctuat: nec terra. i. ecclia triū-
 phans q̄ ieternū stat debet recipere sed a se repellere ⁊ fugare. Apo-
 ca. 22. Fous canes ⁊ venefici ⁊ impudici ⁊ homicide ⁊ idolis seruien-
 tes ⁊ oīs qui amat ⁊ facit mendaciū. Tales igitur infideles qui dia-
 boli sunt ossa in lapides per obstinationem sunt conuersi ⁊ in scopu-
 los: id est in diuersas sectas ⁊ cōuenticula sunt congesti. Numeri. 21.
 Scopuli torrentiū inclinati sunt: vt requiescerent in arnon ⁊ recube-
 rent in finibus moabitay. Tales q̄ ab ecclia repudiant in finib⁹ mo-
 abitay. i. in sectis infidelium q̄etant. ¶ **M**inos rex cretensis filiū hūit
 androgeū quē magistris attheniensibus erudiendū tradidit: s; i bre-
 ui t̄pe non solū discipulos sed et magistros in scia supauit: q̄ inuiden-
 tes cōtra eū p̄spirauerūt: vt eū de turris altitudine p̄cipitarēt: sicut
 ⁊ fecerūt. ¶ **N**ō audiēs p̄ athenas obsedit captāq̄ ciuitatē tali gra-
 uissima pena multauit. Condēnauit enī populū q̄ sibi in cretā omni
 anno. vii. ciues p̄ tributo mitterent: quos minotaur⁹ q̄erat crudelis
 simū aīal deuoraret. ¶ **D**ic historialiter p̄tra iudōs q̄ nō p̄nt melio-
 res ⁊ sagaciores se sustinere i mo sepe in eo mortē machinant. ¶ **E**l
 dic allegorice q̄ minos est deus pater qui filiū suū misit in mundū: s;
 quia x̄tutibus ⁊ sapientia superauit phariseos ⁊ doctores ei inuide-
 bent ⁊ mortis supplicio tradiderunt. Quapropter eoz ciuitatē p̄-

Fabula. 27

Fa. 28.

Fa. 29.

De metamorphoseos moralizate

fa. 30.

Titū et vespasianū destruxit: et ut a minotauro. i. diabolo perpetuo deuorarentur ipsos condemnauit. Esa. 63. Ipsi ad iracundiam prouocauerunt et afflixerunt spiritū sancti eius. Et conuersus est eis in inimicum et ipse debellauit eos. ¶ Siphonis ipia mulier ciuitatem suam scilicet arnenec non et patriam suam perdidit et vendidit: et proinde aux non modicum reportauit. Propter quod ipsa in monedulam est mutata. q. s. adhuc aux diligit et abscondit. Qui. Mutata est in aue quā nūc quoque diligit aurum.

¶

fa. 31.

Nigra pedes nigris velata monedula penis. ¶ Allega contra auaros: q. s. patriam paradisi et aiam pauro dat. propter quod in monedulas quā aux diligit mutari dñr in quā monedulis se conformāt. ¶ Aeacus filius iouis ciuitatē eginā hūit cui iuno irata pestilentiam inmisit et quasi totū populū eius consūpsit. Quod videns aeacus dolore motus iouē rogauit quod tantā sibi daret copiam ciuiū quā in quercu propinqua vidit multitudinē formicarū. Ille igitur formice in homines mutatesūt: quod miridones a sua origine dicti sūt: q. s. more formicarū facti sūt homines per victus et laboris patientes. Deosque venerūt ad palatium regis suū dñi salutantes: cum mane surgeret quod de tā nobili ciuiū multitudine miratus ioui grās dignas egit. De his dicit Qui. Parcū genus ē: patientis laboris. Quae sint tenax et quod quaesita referuet. ¶ Aeacus filius iouis est filius dei patris. Ciuitas autem significat ecclesiam militantē quā a principio fuit per pestilentiam orbata: ita quod militibus. i. bonis personis tota liter vacuata. Verū tamen formice. i. peccatores in quercu. i. in fide crucis manētes in homines. i. in personas iustas et rationales sunt mutati: et per constantiam et doctrinā ecclesie milites sunt effecti sicut de se suis filiis dicebat Aplos. 2. Cor. 10. Non secundū carnem militamus. Nam arma militie nostrae non sunt carnalia sed potentia deo.

¶

fa. 32.

¶ Cephalus eolides uxorem hūit per innoce filiam Ericte regis athenarū quā fuit pulcherrima et a cephalo tantū dilecta quod dea auroa ab ipso fuit contempta quā tantū ipsum rapuerat et diligere propoluerat. Sed per quā de nouo duxerat plū amauit. Et pro amore factus zelotypus temptare voluit si esset pudica. Saueute igitur auroa quā contempserat: ipse faciem et formā mutauit et se alienū simulans domū propriam introiuit quā cum per in arctissime sollicitasset et illa diutissime et fortissime denegasset tandem tanta cepit permittere quod eas dubitare coegit. Quod videns cephalus fictam figurā deposuit: et se maritū ostendit. Pro quo peris occulte fugiens: oē genus hominum horrere cepit: et per montes diu vagata et diane inueniēdo associata: tandem a cephalo excusante dolente et veniam deprecante recuperata ē. Et carnem et telū quod sibi diana dederat in pignus amoris perpetui ipsi dedit.

¶

fa. 33.

¶ Istud applica contra suspiciosos maritos quod sunt zelotypi et incipiūt de uxore querere: et sic quā multa inueniūt quā non sūt vtilia scire. Pro dicit Eccles. 3. Non est tibi necessarium ea quae abscondita sūt videre oculis tuis et in superuacuis rebus noli scrutari. ¶ Vel dic quod non est aliqua mulier ita casta quin precibus et muneribus vacillare cogat. ¶ Cum peris fugitiua fuisset et cum diana sterili in siluis et tandem ad cephalū coniugē redisset marito suo dedit quoddam telū quod illi diana dederat cuius mirabilis erat virtus. Ad quodcumque enim animal emittebatur in euolat: et tandem ad manū mittentis redibat. Ipsa tamen proprio telo fuit occisa. Accidit enim

¶

¶ Cum cephalus omni die ad syluas p venatione tret: & calefactus p refrigerio auram vocaret. Aura veni dicens: nostrosq; medere labori & hoc multotiens replicaret: audiuit quidam rusticus hoc: & credens q aliquam vocaret iuenculam illud vxori pcri detulit: que facta ze lotypa illud p bare voluit: & ita mane vix ad venationē sequens: sub folijs se abscondit. Air igitur de venatione veniens calefactus aurā p refrigerio vocans procrim inter ramos & folia susurrantem audiuit: qui eam feram esse credens telum emisit: & sic dñam propriam interfecit: & ad manum cephalī reuolauit. Ipsa igitur moriens maritū suum excusatum habuit: & ipse tristabilem casum videns telum semper secum portabat: & quotiens casum meminerat ipse flebat. ¶ Po-
tes istud applicare contra mulieres suspiciosas que nitunt suos ex-
plorare maritos: quod cum faciunt ineuitabili telo. i. ienarrabili ze-
lo leduntur. ¶ Vel dic contra relatores verborum qui odia & suspitio-
nes suscitant & tandem pericula & mortem parant vel pariūt. ¶ Vel
dic q tale telum est amor qui a diana: id est luna que soli sepissime cō-
iungitur: dicitur dari pro eo q ex coniunctione & frequētia nimia so-
let amor in hominibus generari. Igitur amor est telum ineuitabile:
quia pro certo nullus est qui posset euitare qui ab aliquo diligatur.
Amor in morem isti? teli reciproce est nature: quia post q ad aliquem
vulnerandū & diligendum emissus fuerit ad illum qui eum emisit sta-
tim redit. Naturale enim est q si aliquis aliquem dilexerit ipse illū
diligat a quo diligitur. Ideo dicit Seneca. Docebo te inquit breue
amatorium sine carmine. Ama si vis amari. ¶ Vel dic q tale telum
est bonus obediens qui infallibiliter vadit ad exequendum opus in-
iunctum a superiore: et statim redit ad manum mittentis: vt iterum
exhibeat se paratum: vt de bonis mittentibus & obedientibus dica-
tur illud Job. 38. Nunquid mittes fulgura & ibunt et reuerētia dicēt
tibi assumus. ¶ Vel dic q tale telum est verbum detractorium. Istū
enim irreuocabiler interficit in q̄tum fama quaz aufert vix aut nū
q poterit restitui vel reuocari.

¶ Finitur liber septimus. Incipit octauus.

¶ Nam nitidum retegente diem noctisq; fugate. Tempora
lucifero cadit eurus / & humida surgūt nubila. ¶ In hoc
libro octauo dicit Quidius q mios filius iouis & europe
rex cretensis in vindictam filij athenis interfecti obsedit
alchato ciuitatem atheniensibus confederatā: vbi. s. Mi-
sus rex dñabatur: habebat autem ipse nifus in capite quendā crinē
purpureū sibi & regno fatalē. Fatatū enī erat q q̄dū ille crinis ipi?
capiti in hereret: ipse rex viueret: & regnū tutū ab hoste maneret. De-
pto autem crine / necesse erat regem mori & possibile faciliter regniq;
capi. Et cū idem rex nifus haberet filiam scillā noīe & illa de quadā
alta turri minoē extra pugnātem contra patrē & patriā sepe vide-
ret: exarsit in amorē ei? vt sibi facilius cōplaceret: crinē purpureum
de capite patris dormientis abscidit: et sic interfecit patrem patriā
q prodidit: & regnum & crinem ad Minoem portauit & in eius mani-
bus crinē dedit eūq; vt se in vxorem duceret implorauit. Minos ve-
ro cum esset iustus tantū facinus obhorruit crine tñ sūpto: Regniq;

Sab. pma.

Metamorphoseos Moralizate.

et ciuitatē accepit: legibusq; populo impositis ad patriā propriam
 .s. cretā nauigauit. Cū quo cum scilla vellet recedere: ipsam ab omni
 nans minos dixit dū te submoueant: o nostri infamia seculi. Debe suo
 tellusq; tibi pontusq; negetur: ipsa igitur cū ad patriam quā prodi
 derat redire non auderet et minos ipsā et fascinus exhorrens et eam
 relinquens nauigaret: illa violentā (vt dicit Quidius) transit in irā
 et in mare se proiecit. Quidius. Consequiturq; rates faciente cupi
 dine vires / et carine nauis inhesit. Pater autem eius nifus in alie
 tū iam erat mutatus qui ipsam sic herentē laniare temptauit. Ipsa
 vero in cyrim siue alaudā mutata est que vsq; hodie ab alieto ipu
 gnatur. ¶ Dic q; nifus iste signat intellectum siue rationē que in ci
 uitate anime noscitur imperare. Capilli illius sunt virtutes: sed po
 tissime crinis fatalis aureus vel purpureus est charitas / que ē virt⁹
 anrea que pro certo fatalis est / quia q; diu in capite nostre itentionis
 fuerit / nec pater eius: .s. ratio per peccatū moritur nec regnū anime
 expugnatur. Filia ista est cōcupiscētia vel volūtas. Minos vero est
 diabolus siue mundus. Nā igitur accidit q; minos rex certensis. i.
 diabolus rex inferni / per temptationes obsidet anime ciuitatē ple
 rūq; contingit q; voluntas siue concupiscētia voluntarie machina
 tur per peccatum patriā et patrē. i. rationē et animam ipsi tradere et
 in suū concubitū per viciōrū cōplacētā consentire. Ista igitur ē que
 fatalē crinem. i. charitatē radit et sic rex. i. ratio moritur et minos. i.
 diabolus regnū anime per vitia capit prime cor. xij. Si charitatē
 habuero nihil sū. Ideo talis mala filia figurata est in valida que ca
 put sansonis rotondit: et statim spūs dei ab eo recessit / et fortitudinē
 amisit et a philisteis captus fuit. Iudicum. xvi. Quia proculdubio
 mala vxor. v. falsa. i. mala volūtas vell⁹ charitatis et virtutum era
 dicat. et sic fortitudo mentis perditur / et spiritus sanctus euaporat et
 in nobis philistinorum. i. demonum et vitiorum populus dominatur
 Iudicum: xvi. Philistini super te sanson. ¶ Vel dic contra multos
 qui horrenda crimina non verentur committere ad finem q; possint
 magnatibus complacere qui quidem magnates licet vtilitatē quā
 inde consequi pūnt libenter recipiant nihilominus tamen crimen ab
 ominantur et factores criminis vilipendunt. Et sic fit q; tales pess
 mi vnde premium sperauerunt / vituperium plus incurrunt. Nā eso
 pus. Displicet imprudens vnde placere putat. Exemplū habemus
 de illo qui fecit bouem ereū apud orosium / et primus in eo cōbustus
 est. Item de illis qui occiderunt darium / in vita alexandri / de illis q;
 occiderunt Is boseth dormientem. ij. Reg. iij. quia. s. phalaris tyrā
 nus artificem bouis erei primum in eo combussit Alexander interfe
 ctōres darij super sepulchrum eius suspendit. Dauid etiam illos q;
 Is boseth in fauorē eius necauerant interfecit. Eccli. vij. Ne impie
 agas multum: et noli esse stultus ne moriaris in tempore non tuo.
 Preclusa igitur sibi vtraq; via tales proditores in alaudam mutan
 tur in q̄tum fugere compellunt. Pater vero occisus. i. ille quem of
 fenderūt eis in alietum mutatur in quantum odium perpetuum ab
 eo contra tales concipitur et habetur. ¶ Vel dic contra malam mu
 lierem / q; non verecundatur horribilia quelibet committere et con

tra patriā ⁊ parētes machinari / vt possit suū ī pbū desiderīū īplere
et suis corruptoribus cōplacere. ¶ Ciuitas alchatoe habebat tur- Fa. ii
rim super quā Apollo p aera volans cytharā suā posuerat sonusq;
cythare turri inhererat: ita q; turris mirabiliter resonabat ⁊ me-
diante ictu lapidū / mirabilē sonū dabat. Scilla igitur filia Histi re-
gis de qua dictū est / cū in illā turri sono delcanta sepe ascenderet / vi-
dit minoē regē armatū qui ciuitatē totis viribus obsidebat. cuius
amore succensa / patrē pdidit ⁊ ciuitatē. ¶ Dic q; turris signifi. scilicet
altas dignitates in quibus spresonat lyra apollinis. i. sonitus adu- D
latorū. Quicūq; igitur illuc ascenderet vt tali sono delectetur ⁊ va-
riis laudibus cōmēdetur: necesse est vt a minoe. i. diabolo p vitiacor-
rūpat: ⁊ q; ciuitatē anime ipsi tradat / ⁊ a tēptationib⁹ supeſ. ¶ Vel E
dic cōtra iuuēculas q; in melodīs delectāt ⁊ dū ad loca vbi sūt melo-
die vadūt apollinis cytharā. id est histrionū cantus ⁊ solatia atten-
dunt sepe fit q; minoē. i. aliquē iuuenē tēptantē vident / quē imode-
rate diligūt. Ita q; ciuitatem mentis / et castrū corporis ipsi tradūt:
et ideo fatuū est delectari in talibus. Sed queliber bona persona de-
bet dicere illud amos quinto Aufer a me tumultū carminū tuorum
et cantica lyre tue non exaudiā. ¶ Dū minos rex cretensis ī obsidio Fa. iij
ne athenarū vacaret / pasiphae vxore eius filia solis taurū pulcherri-
mū insano amore dilexit eiusq; copulā concupiuit quā ppter vaccā
lignēā per dedalū lignariū artificē fieri fecit quā pelle vacce recen-
ter occise induens ⁊ se intra lignū applicans / taurū ad copulā inul-
tauit: et sic minotaurū in ea genuit: q; s. semiuir ⁊ semibos nascēs mi-
rabile monstrū fuit. Minos igitur rediens / nouitate mōstri attoni-
tus p celanda verecundia sua / fecit fieri arte dedali labyrinthū do-
mū. i. diuersis ambagibus flexuosā in quā quilibet intrare poterat
sed amplius regredi nesciebat. Quid. Vixq; ipse reuertī Ad limen
potuit / tanta est fallacia tecti: Ibi igitur minotaurū inclusit ⁊ eum
corporibus athenienisum quos bello vicerat ⁊ ceperat enutriuit.
Quos quidē sorte ductos in labyrinthū mittebat ⁊ eos minotaur⁹
ptinus deuorabat. ¶ Nota horrendā impudicitā mulieris que de F
testabili agitata libidine / bruti copulā potuit appetere ppter qd
merito dicitur Eccl. xvij: Quid nequius q; qd excogitauit caro ⁊ sã- S
guis: quasi diceret nihil. ¶ Dic moraliter q; talis regina est anima S
que viro suo xp̄o. ab ea p p̄ctm elongato nō cessat cū tauro. i. diabo-
lo fornicari: ⁊ ab eo mōstruosis partubus. i. affectionibus impregna-
ri. ¶ Vel dic q; qñ minos. i. platus ab vxore. i. ab ecclesia sibi cōmissa Ib
diut⁹ elōgāt solet talis vxor. i. talis eccl. tauro. i. diabolo p peccata ⁊
errores se supponere ⁊ minotaurōs. i. malos subditos in se concipe-
re qui carnes humanas. i. substantias aliorum solent deuorare. Ab-
sentia enim prelati multorum est causa malorū. ¶ Cū nobiles athe- Fa. iij
nenses sorte ducti darentur deuorādi per minotaurum a minoe vi-
ctore / euenit sorte q; theseus egei filius regis athenarum duci debe-
bat ad labyrinthum vt ab illo semiboue deuoraretur. iste igit cum
esset pulcher ⁊ fortis: dilectus ē ab ariadne filia minois: et pacto si-
bi cōiugio docuit eū consilio dedali q; globū fili et picē secū portaret
et q; cum intraret / ambages labyrinthi filiū explicaret: picem vero

in os monstri prouiceret: quā cū masticaret p̄x eius dentib⁹ inhereret q̄ oīa theseus fecit ⁊ caput minotauri amputauit ⁊ mediante filo rediit. q̄ mare ascendens ariadnē secū duxit sed eā dormientē in chio insula dimisit ⁊ phedrā sororē eius supduxit. Cū autē ariadne euigilasset ⁊ de theseo cōquereret bacchus de india victor rediens ip̄i cōpatiēs ip̄am in vxorē accepit: ⁊ tandē in celo deificauit. ¶ Dic q̄ iste minotaurus pōt signare diabolū vel infernū vel mortē q̄ a principio pseuerat hoīes deuorare: infern⁹ ⁊ diabolus aīas māducabāt ⁊ mors corpora. Sors enī humane cōditionis talis erat q̄ successiue ad istos minotauos athenienses a minoe victis. a lucifero ī adā mittebant ⁊ ab ip̄is quo ad corpus et aīam deuorabātur. Eccl. xxi. Dentes leonis dentes eius ⁊ interficientes aīas hoīm. Igit talia animalia in labyrintho diuersarū ambagū ⁊ in p̄fundo diuersarum difficultatū a principio cōstituta erant / q̄. s. postq̄ illuc aliq̄s ingrediebatur nequaquā vt cōiter reuertebatur. Sa. ij. Non est q̄ agnit⁹ sit reuersus ab inferis. Sed theseus filius regis. i. x̄ps / sorte mortalitatis quā acceperat / necesse habuit ad istos minotauos descēdere / s̄ ibi non potuit re manere q̄ mediante filo diuinitatis ⁊ p̄ice humanitatis ista monstra. i. mortē diabolū ⁊ infernū superauit ⁊ inde per resurrectionē liber exiit ⁊ victor remeauit. Ariadnē autē filiā minois. i. humanā naturā filiā ade q̄ iacebat in limbo secum duxit et ad patriā resumpta naue corporis remeauit. Unde canit in hymno. Victor redit de baratro tyrannū tru. vinc. ¶ Vel dic de ingratīs q̄ ista filia minois theseū modū occidendi minotaurū ⁊ euadendi interitū docuerat ⁊ ip̄e accipe eā in vxorē p̄miserat ⁊ tñ cum alia nauigauit. ¶ Uñ sene. bñ dicit. Memoria benefictorū labilis: iniuriarū tenax. S̄ tales pie persone a deo remunerant. Mā frequēter accidit vt q̄ ab ingratīs hoīb⁹ detinet a liberalib⁹ compensat: ideo dicit sene. ab altero expecta alteri q̄ feceris. ¶ Cum theseus sorte mitteret ad cōfligendū cū minotauo ab athenis in cretā in nauī sua ex mandato egei patris sui regis atheniē. posuit vela nigra p̄cepitq̄ ip̄i ⁊ socijs eius egeus q̄ in reditu si filius victoriā habuisset in mala nauis vela alba ponerent vt a lōge sciret athenis victoria cum redirent. Igit theseus occiso minotauo cū victor rediret / socij eius obliti sunt nigra vela mutare. Aegeus igit q̄ de p̄mōtorio maris ip̄orum speculabatur aduentū / cū uidisset vela nigra filiū mortuum credit ⁊ iō se statim in mare precipitans de noīe suo equorū nomē dedit itaq̄ ex tunc ab egeo rege ibidem submerso mare egeum dictū fuit. ¶ Duo vela nauis sunt due affectiones anime vel sunt due p̄uersationes. s. vna alba ⁊ alia nigra: vna bona alia mala: vna spūalis alia corporalīs. Igit qñ homo portat vela nigra. i. malam affectionem ⁊ conuersationē inhonestam: signū p̄culdubio est q̄ minotaurus. i. caro vel diabolus p̄ualuit contra eū: ⁊ q̄ talis est mortu⁹ per peccatū. E conuerso vero: qñ alba vela. i. mundā cōuersationē et affectionē habet: signū est q̄ hanc bestiam superauit: q̄ de carne vel diabolo triumphauit quia illi q̄ contra istos p̄ualent. nigra vela in alba. i. malam affectionem in bonam mutare debent. Eze. xxvij. Vissus vasna de egypto texta est tibi in velum: vt poneretur in malo. Sed mul.

fi sunt qui dato q̄ sint victores ⁊ boni: ipsi tamen obliuiscuntur mutare vela: quia dato q̄ secundum rei veritatem cōtra diabolum preualeant et boni sint intentione vel corde: ipsi tamen vela nigra male et insolentis conuersationis nec dimittunt: nec mutāt: immo peccatores et mortui esse videntur: pro eo q̄ vela sue exterioris conuersationis alicuius leuitatis nigredine polluant. Baruch. vi. Nigre sunt facies eorum a fumo que in domo sit. Hegeus igitur pater talium. i. bonus prelatus in mari amaritudinis submergitur per compassionē q̄ videt vela nigra. i. malā cōuersationem ⁊ hoc q̄ credit tales filios esse mortuos per culpam ⁊ malā intentionē. Igitur cuius vita est conuersatio mutanda. Bene ergo docet Salomon dicens.

Eccl. ix. Omni tpe sint vestimenta tua candida. ¶ Cum d. dedalus fa. vi.

brice artis super omnes industrius labyrinthū fecisset pro includēdo minotauro et diuersas vias sibi inuicem occurrentes nūc ad dexteram nunc ad sinistram declinātes. ibidem ordinasset: ita q̄ vix ad ostium redire sciret: tandem factum est q̄ idem dedalus ibidem est inclusus: et a rege minoe ibi perpetuo condemnatus. Cuius ratio fuit: quia pasiphaē vxorem regis docuerat cum tauro concūbere et q̄ per eius consilium filia eius docuerat theseum de labyrintho exire. ipse tandem dedalus cum Icaro filio suo inclusus miram euadēdi industriam cogitauit. Unde Ouidius. Terras licet inquit et vnas Obstant: ad celum certe patet: et licet armis Omnia possideat non possidet aera minos. Itaq̄ alas et pennas assumpsit filio cera: q̄ contextas: et ipsas sibi in pedibus et manibus alligauit et sic vltra mare volauit ⁊ de terra recedens labyrinthum dimisit ⁊ sic euasit minois tyrannidem: et in patriam remeauit.

¶ Dic q̄ dedalus ē peccator: quem minos idem diabolus in labyrintho viciorum ⁊ bonorum huius mundi inclusit: et ipsum tot criminibus circumuoluit: q̄ viam in terram exundi nō inuenit: immo sepe fit q̄ vbi exire de labyrintho mundi vel ponti crediderit ibidem forti⁹ se immittit. ps. Etiam ciuitatis habitaculi nō inuenerūt. Quare quicunq̄ in labyrinthum mundi vel peccati se immiscuerit vel implicauerit p̄ malas psuetudines exinde amplius vix exibit. Mat. v. Amen dico tibi non exibis inde. Quid igitur faciet talis? Si vult exire necesse est q̄ alas contemplationis accipiat et q̄ sursum ad celestia regna per contemplationem auolet et ascendat: et per contemptum mare fluctuosi seculi transeat et transcendat. Sicut enim poterit quis a labyrintho seculi vel peccati exire: et a dominio diaboli transilire: vt dicat cum ps. Si sumpsero pēnas meas ⁊c.

¶ Vel dic exempla: viter contra illos qui excogitant labyrinthum. i. cautelas et inuolutiones: contra alios: quare sepe fit diuino iudicio q̄ ipsi in idē periculum incidunt: et vbi alios inuoluere perauerant ipsi cadunt.

Eccl. x. ⁊ Eccl. xxvij. Qui fodit foueam incidet in eā. Sicut ad litteram de multis officialibus regum videmus. De quodam enī auidiū q̄ vnum patibulum sumptuosum et curiosum fieri fecerat ⁊ p̄ inde regi cui seruiebat placuisse se credebat. Sic tamen dei iudicio factum est q̄ ibi primus ipse suspensus fuit. ⁊ sic ipse de seipso experientia prima dedit. Ecclesiastici. iij. Qui amat periculū in illo p̄bit. ¶ Cū fa. vii.

dedalus et Icarus filius eius in labyrintho cretensi inclusi essent: et
 ut euadere possent: volare disponent: et cum cera alas sibi quam plurimas
 coaptarent: pater dedalus Icarum filium suum edocebat: et volandi certas
 regulas ipsi dabat. Pro recipiebat enim ille ne nimis cito volaret ne
 forte fatigaret: ne nimis alte: ne cera calore solis liquefceret vel ale
 ardore solis vreretur: ne nimis basse ne ale humectate maris humo-
 ribus graues efficerentur: voluit igitur ut medium iter teneret et pa-
 tris vestigia sequeretur: et quod nec huc nec illuc ad stellas respiceret:
 sed recte: mature: medie: continue: post se iret. Unde Quis. Instruit et
 natum medioque ut limite curras Icare ait moneo: ne si demissior ibis.
 Unda grauet pennas: si celsior ignis adurat. Inter utrumque vola.
 Item Me duce carpe viam. Icarus igitur expositus aeri et nouitate
 volandi illectus patris precepta contempsit: et fortitudine et agili-
 tate fretus et filius patrem precedere voluit et plus debito accelerare:
 ita alte volauit quod cera ipsius et pennas dissolutis in mare cecidit et sub-
 mersus pelago nomen dedit: ita quod extunc mare Icareum dictum fuit.
 Unde Quis. alibi Icarus Icareas nomine fecit aquas. Dic exem-
 plariter contra filios inobedientes et presumptuosos qui patrem suum vel
 platum vel sapientes viros sequi nolunt vel eorum mandatis obedire
 immo seipsum fatue proponunt et ardua opera ultra vires facere vel at-
 temptare presumunt que ad finem deducere non possunt. Quibus ut
 ci potest. Exo. xviii. Stulto labore consumeris: et ultra vires tuas enes-
 gium. Tales in suo alto volatu: scilicet in sue virtutis conatu vel in
 tali incepto statu: non diu solent perseverare: sed potius cadere: et de-
 assumpta gloria precipitem casum dare. Exemplo Roboan que pa-
 tri sapienti salomoni se preferens dicebat. iij. Regum. xij. Minimus
 digressus meus grossior est dorso patris mei. Isti tamen male successit
 quia populum diuisit et regnum amisit. Qui igitur vult volare vel
 spiritualiter per opera virtuosa: vel temporaliter per potentiam se-
 cularem medium tenere debet nec a mediocritate temperantie deu-
 tare: patrem. id est maiores sequi nec ab eorum exemplis et regulis declinare:
 quia si nimis basse descendat per nimiam status depressionem vel per ter-
 renorum affectionem penne eius potentie et nobilitatis temporalis aggra-
 uabuntur et poterunt: penne eius spirituales. id est virtutes et affectiones flu-
 uis et undis maris. id est delictis seculi deprimentur. Si etiam plus iusto
 per presumptionem vel superbiam se erigat et meliorem alijs se esse cre-
 dat vel ultra sufficientiam persone altioris statum quam quod penne interio-
 res. id est virtutes solent comburi: et penne exteriores. id est nobilitas et poten-
 tia mundialis paulatim dissolui et destrui. In moribus etiam presumptuo-
 si solent per peccatum cadere: et in mari delictorum finaliter mergi. In tempo-
 ralibus etiam fastigiosi per infortunium deprimi et in mari tribulationum
 et amaritudinum suffocari: ideo in persona icari talibus dicitur. Icare
 nate bibis nam tu sine patre peribis. Qui dixit tibi bis medio tutis-
 simus ibis. Icarei fati meriores estote pati. Iussa paterna pati: me-
 dium tenere beati. Et breuiter istud verum est quod in omnibus plus va-
 let medium quam extremum. Unde Boetius in libro de duabus naturis
 in christo. Omnis (inquit virtus) in medio rerum decore locata con-
 sistit. Si quidem enim vel ultra: vel citra quod oportuerit sistere fiat

virtute dissentit. Medietatem igitur virtus tenet: hec ille. ¶ Per-
dix fuit quidā iuuenis filius sororis dedali q̄ dat⁹ dedalo ad erudiē-
dum ipm̄ auunculum arte et scientia superauit. Ita q̄ ferre ⁊ circini
primus vsum inuenit. Cui dedalus inuidēs ipm̄ de arce. i. turri pala-
dis precipitauit: sed pallas dea sapientie q̄ semp fauet ingenijs ip̄s
in auē sui nominis. i. in perdicem mutauit: et medio volauit in aere
pennis: q̄ sublimis casus memor alte non solet libenter ascendere: s̄
circa terram volare: etiam gleba nidum facere. Unde Ouidi⁹. Pre-
ter humū volitat: ponitq̄ in sepib⁹ oua. Antiquiq̄ memor vitat sub-
limia casus. Igitur cum dedalus submersum filium sepeliret affu-
it perdix: q̄ dedali luctu gaudebat: ⁊ ip̄i suū infortunij ip̄operabat
Dedalus autē alas suas post maris transitum victimas in templo
apollinis cōsecrauit vbi et historiā andragei depinxit: sed Icarus hi-
storiā pre nimio fletu depingere non potuit. ¶ Sic contingit sepe
q̄ aliquis ingenio ⁊ scientia alios excellit in curijs principum ⁊ po-
tentū: ita q̄ maiores ⁊ antiquiores sapientia ⁊ subtilitate antecedit
quare fit q̄ quādoq̄ talis arcē palladis ascendit. i. dignitates ⁊ of-
ficia quod videntes alij quos superat solent eidem inuidere et p de-
tractiones ⁊ accusationes ipm̄ solēt ab alto detrahē ⁊ q̄ deponat
a statu ⁊ officio pcurare. Et sic fit q̄ talis perdix efficitur quasi. s. a p-
dēdo: pro eo q̄ talis altum statum p̄dere cōprobat. q̄ pro certo si sa-
piens est: debet alta loca. i. alta officia vilipendere: et locum humilē
tenere. Quāuis enī status dignitatis sit nobilior: status tñ pauper-
tatis est securior. Et iō de paupertate loquens Senec. in li. de remedi-
is fortuitorū dicit sic. Non est in paupertate vitium: sed in paupere.
Illa expedita est hylaris ⁊ tuta. Sequit̄ sic eris expeditior in via do-
mitutior. Sed sepe ptingit q̄ talis dedalus. i. talis inuidus q̄ alios
persequit̄ ad simile infortunij venit filiū vel amicū vel seipm̄ per-
dens. Esaiē. xxxij. Ne q̄ predaris nōne ⁊ ip̄e predaberis? ¶ Cū dia-
na contra Vencum regē calidonie irata eo q̄ alijs dñs sacrificauē-
rat: ⁊ non sibi aprium oīa vastatē in regno ip̄ius immisisset factum
est q̄ meleager cum theseo ⁊ plexipo alijsq̄ multis in venatiōe apri
interesset. Athalāta igitur quedam puella nobilis quā idem malea-
ger diligebat: in venatione illa apriū añ oēs alios sagittabat: quem
aprium tandē maleager interfecit ⁊ athalante pellē ⁊ caput apri in
insigne sagittationis misit: de quo testiade. s. plexipus ⁊ toripus do-
lētes premiū ab athalāta rapuerūt: quos maleager infecit: ⁊ atha-
lante dum q̄ ei abstulerant restituit ⁊ reduxit. Sic aut̄ erat: q̄ cum
meleager natus esset tres sorores q̄ parce dicunt̄ Ille. s. dee inferna-
les q̄ singulorum fata dictare dñr. turrem seu stipitem in ignē posue-
runt ad comburendum ⁊ vitam pueri natī tantū duraturam q̄tum
iste stipes duraret ordinauerunt. Unde Tpa dixerunt eadem ligno
q̄ tibi⁹ Omō nate dam⁹. Quod audiens mater lignum extinxit: ⁊
annis pluribus reseruauit. Et q̄ diu stipes integer permansisset me-
leager vixisset. Videns igitur mater fratres suos per filium occisos
stipitem predictum decreuit in ignē proijcere vt sic filiū in vindicta
posset occidere. Pugnante igitur in ea duplici affectu. materno. s. ⁊
fraterno: tandem affectus fraternus preualuit et stipitem in ignem

fa. iij.

g. iij.

De metamorphoseos heseos ad ora lizate.

posuit illumque per stipitis combustionem combussit et interfecit discens. Alcisor facioque nephas: mors morte piada est. In scelus addenda scelus est: in funera funus. Sicut enim stipes in igne cremabatur sic me leager in corpore cruciabatur. Ita quod utriusque vita simul finit a fuit. Mater autem propriam manu pro desperatione se occidit et regnum ad externos manus deuoluitur. sorores vero melegari ipsum tristissime deplo-
R rates in aues meleagrides mutantur quod adhuc omni annoscedum Poly-
 niu sepulchrum meleagri frequenter dicunt. **¶** Nota igitur quod mala in-
 finita sunt propter amorem mulierum. Amorem enim athalante causa fuit
 quare auunculi fuerunt occisi. filius combustus mater occisa: regnum
 calidonie dissipatum: et sorores in aues mutate. id est in fugam conuerse.
 Eccl. xxv. Plaga mortis mulier neque. Item ibi. a muliere initium factum
 est peccati et per illam omnes morimur. **¶** Vel dic allegorice de christo:
R quod meleager scilicet christus a principio athalantam puellam. id est humanam na-
 turam voluit diligere et aprium scilicet luciferum voluit occidere et cum ce-
 teris detrudere: duos auunculos suos id est populum Judaicum et
 gentilem vel Adam et Euam interficere. id est mortales facere. Tandem
 mater eius synagoga ipsum medfante stipite crucis per mortem com-
 bussit: et fratrum suorum scilicet ad eum: mortem et peccatum in eius
 morte puniuit. et ita scelus scelere et mortem morte piavit. Regnum
 etiam calidonie id est iudee propter hoc perijt. Sorores vero melea-
 gri id est anime deuote mortem ipsius amarissime lamentantur: et
 ideo aues sunt in quantum nunc mentaliter. in si ne vero personaliter ad
 celum volare noscuntur. Apo. xij. Date sunt mulierale due aquile
S magne ut volaret. **¶** Dic de fato stipitis quod per tres deas que deter-
 minant vitam humanam possumus intelligere naturaliter loquen-
 do tres potentias anime sensitiue scilicet naturalem vitalem et a-
 nimalem: per stipitem vero ab eis datum humidum radicale: quod vi-
 ta naturalis extinguatur: quando igne caloris accidentalis stipes
 humidus radicalis ex toto consumitur. Vita enim nostra tantum du-
 rat naturaliter quantum humidum radicale perseverat. **¶** Vel dic mor-
 raliter quod tres deae que vitam gratie in homine limitant: sunt tres vir-
 tutes theologicę fides / spes / et charitas: stipes autem significat de-
 uotionem vel crucis considerationem: Tandem igitur vita gratie in
 homine durat: quantum stipes id est fulcimentum deuotionis vel crucis
 memoria cum eo perseverat. Nam si contingat per ignem car-
 nalis vel mundialis concupiscentie istum stipitem comburi: neces-
 se est in nobis vitam gratie finire: et per vitia insurgentia terminari.
 Igitur seruemus diligenter in nobis per memoriam: stipitem id est
 crucis christi et deuotionis fulcimentum. ne per ignem concupis-
 centie comburamur et moriamur. Proverbiorum. iij. Vignum vite est his
K qui apprehenderint eam. **¶** Cum Iuppiter et Mercurius mundum
 in specie humana lustrarent: et in quadam villa nullum quiescere velle
 accipere inuenirent: tandem villam exierunt: ubi tugurium erat
 coopertum straminibus in quo scilicet pilemon et baucis pauperes
 et senes et vetuli morabantur qui deos secundum paupertatis possi-
 bilitatem dulciter receperunt et mensa apposita pauperes cibos dea-
 rum perposuerunt. Quos igitur in mensa cibi propter deorum comestio-

nam minuerentur: sed potius augerentur cognouerunt eos esse de
os. Et cum vellent eis anserem occidere: mercurius non est passus:
preceperunt dii q̄ isti de vicinia recederent: et in ardua montis ascē
derent: et statim villam et gentem que eos recipere noluerūt subuer
terunt: et aquis diluuij submerserunt. Igitur cum dii dicerent pile
moni et baucidi q̄ peterent quicquid vellent: rogauerūt deos q̄ do
mus sua templum fieret: et q̄ ipsi sacerdotes eorum efficerentur: et i
templo illo iugiter seruirent dijs ijs: et insuper q̄ alter alteri non
premoerentur sed continue simul essent. Quidi⁹. Auferat hora du
os eadem nec coniugis vnq̄. Vultis me videam: nec sibi tumultand⁹
ab illa. Domus igitur facta est templum: in quo pilemon et baucis
Joui et Mercurio diutissime seruiuerunt. Et cum satis vixissent in du
as quercus iuxta templum mutati sunt in quibus et quasi dii colū
tur propter sanctitatem quam prius habebant. Et nota q̄ Quidi⁹
describit hic pulcherrime conditionem et domum et statum paupe
rum personarum. ¶ Et stud exemplum expone quomodo hospitali
tas placet deo: et inhospitalitas displicet. Et quomodo hospitales
a deo premantur: duri et auari subuertuntur. Dii enī id est christus et
angeli comperti sunt sub specie peregrinorum hospitari: vt sic pro
barent affectiones hominū sicut pater de Noth et duobus angelis
in sodoma. Genes. xix. Abi legitur q̄ sodoma subuersa est: et loth
inde liberatus est. Ideo dicit apostolus ad heb. xii. Charitas fra
ternitatis maneat in vobis et hospitalitatem nolite obliuisci. Per
hanc enim placuerunt quidam angelis hospitio receptis. Aduer
te tamē q̄ cibus dijs appositus nō dicitur minui: sed augeri: quia ci
bus et bona bonorum viroꝝ qui amore dei recipiunt pauperes et
reficiunt indigentes: et maxime deos id est viros religiosos: et predi
catores: ex hoc non minuitur vt communiter videmus sed eis poti
us sufficiunt et augentur. Pro. iij. Da pauperibus et implebuntur
horrea tua saturitate: et vino torcularia redundabunt. ¶ Vel dic q̄
Iuppiter et Mercurius. i. deus et homo christus in mundum venit
in villam id est populum Judeoꝝ. Sed qui eum scilicet fidem e
sus recipere non inuenit. Quia propter ad pauperem domū gen
tilitatis declinans: ibidem fuit receptus: et de illa domo ecclēsie tē
plum fecit. et ipsos pauperes gentiles gratijs et virtutibus indigē
tes: sacerdotes. i. fideles et catholicos fecit et ipsos per charitatem si
mul viuere voluit: et per fortitudinem / et perseuerantiam in querc⁹
seu robora commutauit. Esai. liij. Dixit miserator tuus dñs pau
percula tempestate conuulsa absq̄ vlla consolatione. Ecce ego ster
nam per ordinem lapides tuos et fundabo te. ¶ Erat quedam altis
sima arbor in quam quedā nymphe fuerat antiq̄tus mutata. Hanc
igitur dryades. i. nymphe siluarū frequentabant: et in ea siue sub ea
cererē adorabāt. choreasq̄ ducebant. Erat aut in partibus illis q̄
dam tyrann⁹ q̄ erisichthō diceba f: q̄ omnia numina cōtēnebat: et nul
lam esse deoꝝ potentiā predicabat. Iste igit illā arborē cū securi tē
tauit percindere: de qua statim sanguis incepit fluere: et ipsa arbor
gemere: nec propter hoc cessabat arborē securi scindere imino quē
dam etiam qui cum arguebat occidit: et sic arboꝝ ad terrā delect

fecit et distraxit. Audita est igitur vox nymphe in arbore morientis et Erisichthoni mortem et periculum imprecantis. Ceres igitur hoc videns contra Erisichthonem indignatur: et ipsum nouo mortis genere scilicet fame occidere protestatur. Vocata igitur nympba agresti: tradidit ipsi currum suum quae a draconibus per aera vehabatur: et misit eam querere famem: quae in locis siccis lapidosis et glacialibus morabatur: et ibi sub forma cuiusdam vetule sicce: pallide tristis et hispidae versabatur. Ista igitur fames vocata a cerere: domum Erisichthonis intrauit: seque per os nasum et aures immisit et eum afflauit: et recessit. Vir igitur tanta fame statim arripitur: quod etiam dormiendo comedere videbatur. Euigilans igitur cepit comedere: et omnia quae habebat consumere nil tamen quod comederet: ipsum poterat satiare. Et factum est quod breui spatio quicquid habebat consumeret nihil plius habens quod vendere posset propter quandam filiam suam. Ista autem filia a neptuno fuit deflorata: qui ei tale donum dedit quod quotiens volebat se in figuram quamlibet conuertebat: hec igitur a patre vendebatur: et statim cum accepisset precium in figuram alienam illa mutabatur: et sic vitam patris famelicam tuebatur et alebat. Sed finaliter ipsum tanta fames arripuit quod ipse suos artus lacero diuellere mori cepit et propria viscera comedit. et sic perijt et defecit. ¶ Per istum Erisichthonem impium et famelicum: intelligo usurarios: per eius filiam proximos eius et famulos: per arborem viros iustos: per cererem deam frugum reum copiam: per famem avaritiam. Dic igitur quod quando in vno loco inuenitur usurarius vel tyrannus: qui deos non colit: imo deos et sanctos contemnit: et arbores dijs dicatas. id est iustos securi crudelitatis abscondit ipsos rapinis et iniurijs persequens sanguinem temporalis substantie eorum extrahit. Ita quod ipsos plagere et gemere facit. Job. xliij. De ciuitatibus fecerunt viros gemere et anime vulneratores clamabunt. Sed tales miserabiliter puniuntur quia ceres dea abundantie. id est ipsa eorum opulentia facit eos per avaritiam famescere et nulla rerum abundantia sufficientiam eis praestat. imo quanto plura accumulanti: tanto magis avari et famelici fiunt: ceres. n. facit tales famelicos: quando. s. rex opulentia facit eos amplius cupidos: quia quanto res eorum plus crescit: tanto famem avaritiae plus accendit. Unde Ouidius. Inopem me copia fecit. Item plura cupit quo plura suam dimittit in alium. Ezech. septimo. Animas suas non saturabunt: et ventres eorum non implebuntur. Dato etiam quod filia talium: id est famuli et familiares in diuersas formas se mutant et per fraudes nunc vnum nunc aliud se fingant ut magistros nutriant et ditent: ipsi tamen semper avari et famelici manent et fame avaritiae moriuntur et languent. Esa. v. Hobiles eius interiecit fame et multitudo eius siti exaruit. ¶ Secundum fabulas poetarum iij. persone fuerunt quae se in quascunque formas et figuras quas volebant mutabant: scilicet Proteus qui fuit deus vnus in mari. Achelous qui fuit deus vnius fluminis et filia Erisichthonis driope nomine: quam Neptunus deflorauit: et quod se posset mutari in omnes figuras concessit. Isti igitur nunc erant viri: et nunc feminae: nunc serpentes: nunc aues: nunc tauri: nunc equi: nunc flumina: nunc saxa. Et breuiter pro voto se in formas varias commutabant. Unde de ista filia Erisichthonis

Fab. xij.

nis dicitur quod cum pater eius ipsam quadam die vendidisset: et ipsa emptorem sequeretur: et post ipsum iuxta littora maris iret: in virum subito se mutauit: et in piscantem hominem cum linea in littore maris se conuertit. Unde eum emptor se conuerteret: et feminam quam emerat non videret sed solum hominem piscantem conspiceret: petijt ab ipso si vidisset feminam sequentem se? Qui cum responderet nullus in littore post se vidisse se tantum excepto. Illius emptor recessit et ipsa in feminam remutata: ad patris domicilium remeavit. Ipsa est quotiens sub vna forma vel tauri: vel cerui vendebatur a patre: statim in aliam formam mutata ad domum reuertebatur. Sic videntur esse tria genera personarum que in eodem statu minime perseverant. Immo de figura in figuram: de conditione in conditionem mutantur. Et isti sunt falsi amici: et adulescentes duplices et proditores. qui sunt inconstantes: et perseverantie contemptores. Tales enim nunc videntur esse viri per fortitudinem nunc femine per debilitatem. nunc tauri per superbiam: nunc agni per humilitatem: nunc serpentes per prudentiam: nunc oves per simplicitatem. Et breuiter tales sciunt conditiones varie transformare. Ita ut si quando aliquis credit: se habere feminam: id est benignam et humilem: statim de eis piscatorem: id est maculosum et raptorem. Job decimotertio. Nunquam in eodem statu permanet. Unde de Proteo dicit hic Ouidius. Maris incolam Proteum. Nam modo te iuuenem: modo te videre leonem. Nunc violentus aper nunc quem tetigisse timerent. Anguis eras. modo te faciebant cornua taurum. Sepe lapis poteras arbor quoque sepe videri. Interdum faciem liquidarum imitatus aquarum. Flumen eras: interdum vndis contrarius ignis. Item Acheolus de se ait. Mibi sepe nouandi est Corporis o Iuuenes numero finita potestas. Nam modo qui nunc sum video: modo flector in anguem. Armenti mododux: vires in cornua sumo. Item de Orione filia Erichthonis ait Ouidius. Ast ubi habere suam transformata corpora sensit. Sepe pater dominis Orioneida tradit: at illa Nunc equa: nunc ales: modo bos: modo ceruus abibat. Prebebatque auido non iusta alimenta parati. Et ideo de his tribus premiserat. Ouidius. Sunt quibus in plures vis est transire figuras.

Sequitur Liber Nonus.

Fabu. pma

De gemitu truncep deo Neptum? heros: Causa rogat frontis. In hoc nono libro dicit Ouidius quod achelous fluius calidonie recepit hospitio theseum vix forte cui verbarum historias plures narrauit. Sed cum iste achelous sub crinibus capitis sui qui erant de arundinibus vnum cornu fractum haberet: cepit theseus inquirere causas. Qua gemendo dixit. Unde cum Veneus Rex calidonie pulcherrimam haberet filiam que Deianira nominabatur sororem scilicet meleagri de quo dictum est supra: voluit ipsam achelous: qui erat deus aquarum calidonie desponsare. sed Hercules fortissimus noluit consentire immo ipsam sibi voluit in matrimonium copulare. propter quod cum de verbis Achelous et Hercules venirent ad verbera diu pugnatum est inter eos. Sed cum achelous fortissimo Herculi preualere non pos-

Metamorphoseos Moralizate

tet sed pressus sub ipso faceret conuertit se ad artes suas: et sub ipso
 se mutans in anguez: sic sub hercule est collapsus. Qui cum nec sic her-
 culum superaret: mutauit se in taurum cuius cornua hercules fortiter te-
 nens ipsum ad terram compressit et unum cornu ipsi fregit et eum su-
 perauit: et sic puellam deianiram iure prelii conquisiuit. ¶ Sic cum fi-
 lia regis calidone. i. aia humana filia dicitur prius. acheloo comuto. i. diabo-
 lo fuisset ei per peccatum coniuncta et ipsi per complacentias vitio-
 sas matrimonialiter copulata. Hercules filius dei dicitur culus for-
 titudo est quasi Rinocerontis: illum qui nunc erat anguis per falla-
 clam nunc taurus per proteruiam vicit et expugnauit. Cui cornu sue
 potentie fregit et sic animam humanam ab eo liberauit et eam sibi in
 gratiam copulauit. ¶ Psal. Cornua peccatorum confringam. ¶ Cum
 hercules deianiram puellam quam in uxorem acceperat secum du-
 ceret: ad fluuium ventiens secure transire nequiret: vidit hoc nessus qui
 erat gigas duplicis forme equi scilicet et hominis corpore mixtus et
 ad portandum deianiram se obtulit: ut sic hercules facilius posset
 transire. Nessus igitur cum iam transisset cum deianira ad alteram
 partem ripe ipsam cognoscere voluit. Sed hercules missa sagitta
 venenata: qua scilicet hydra serpentem occiderat centaurum oc-
 cidit. Qui dum moriebatur camisiam quandam in sanguine suo iam
 per sagittam venenato intinxit et deianire quasi incitamentum amo-
 ris dedit: et quicunque camisiam induerit dantem sume diligeret as-
 seruit: et quod iratum maritum reconciliare posset si in illam eum irasci
 contingeret ipsi dixit. Igitur cum hercules Iolen euriti regis filium
 superduxit ipsam tamen diligebat: quod se vestibus Ioles et suis Iolen in-
 duebat. Deianira igitur sibi volens virum reconciliare vestem sibi a
 Nesso datam herculi per licham misit: quam cum induisset statim ve-
 nenum carnis eius usque ad ossa combussit: vestis quoque venenata carnis
 eius sic inhesit: quod amplius auelli nequiuit. Iste igitur cum inuita-
 biliter vteretur montes ascendit: arbores magnas fregit. et pro dolo-
 re impatiens in ignem se iecit. ibique mortalitate consumpta: a Ioue
 patre suo in celum vehitur et stellificatus collegio deorum aggrega-
 tur. Conciliata quoque Junone hebe Junonis filia in coniugem ipsi datur.
 ¶ Patet ex hoc quod non est bonum uxorem extraneis promittere quia
 dato quod videantur esse fideles: sepe tamen contingit quod habita oportu-
 nitate nituntur luxuriam promittere. Ex quo etiam sepe contingit quod her-
 cules. i. maritus ipso occidit. Ipsum vero maritum camisia venena-
 ta. i. uxoris zelotypa comburit et dolor et inuidia ipsum angit. ¶ Vel
 dic moraliter quod hercules est animus uxoris eius caro. Ista igitur est
 que viro suo. i. animo dat camisiam venenatam: id est oblectamenta
 carnalia quibus per temptationes vritur: ita quod finaliter in igne lu-
 xurie concrematur. nessus. i. diabolus non potest aliter herculum. i.
 spiritum per peccatum occidere: quam uxori sue: id est carni camisia ven-
 enatam dare. ut sic mediante sensualitate vel carne possit animam
 per concupiscentiam vire et tandem per vitia cremare. Quod bene
 fuit figuratum. Gene. iii. In serpente qui primo mulieri obtulit po-
 num vetitum: qua mediante decepit virum. Quia vero serpens: id
 est diabolus primo offert poma vetita. id est mundi et carnis delecta-

billa mulieri id est sensualitati et ea quae mediant spiritui vel menti. **A**rtur igitur animus primo veneno temptationum tandem concrema-
 tur ignibus infernalium terribilium. **E**zech. tertio. De igne egredie-
 tur et ignis consumet eos. **¶** Vel dic quod hercules qui voluntarie se com-
 buisit ut ignem venenosum qui eum comburebat euaderet significat
 viros sanctos: qui ut ignem venenosum scilicet concupiscentiam car-
 nalem et violentiam infernalem euaderent: se in ignem tribulationum
 mundialium posuerunt voluntarie ad miseras et ad penas cucurre-
 runt: et quicquid carnalitatis venenose in eis erat: deposuerunt pro-
 pter quod **I**uppiter id est deus pater eos in celis stellificauit et bea-
 tificauit: et illis heben quae iuuenescere facit homines id est eternam
 gloriam tribuit et concessit in quantum ipsos in gloria iuuenescere per
 immortalitatem fecit. **J**ob vigesimonono. Gloria mea semper inno-
 uabitur. **P**salmista. Renouabitur ut aquile iuuentus tua. **¶** Vel
 dic quod quandoque simplices persone credunt aliqua facere bono zelo
 ad instinctum proditorum: de quibus veniunt postea multa mala.
Nam sicut nescius sub colore recuperande amicitie tradidit vestem
 venenatam ut inuenenaret **H**erculem: sic proditores dant quando-
 que venena simplicibus familiaribus sub alieno colore: ut occidant do-
 minos suos: ut audiui de quodam Religioso narrari qui volens oc-
 cidere **A**bbatem suum: dedit puluerem venenatum: cuidam nepoti
 abbatis: quem idem abbas sepiissime verberare consueuerat dicens:
 quod si de illo puluere in pulmentum abbatis auunculi poneret ipsum
 summe diligeret: nec amplius verberaret. **Q**uod cum fecisset puer:
 mortuus est abbas. **P**roditor autem abbas factus fuit: qui cum di-
 ctum puerum ultra modum affligeret: et puer de puluere illo adhuc
 haberet ad finem: ut amicitiam noui abbatis acquireret in cibum ei-
 de puluere illo dudum ab eo sibi tradito posuit: et sic idem proditor
 propriis armis perijt et eius malicia in caput proprium redundauit.
Eccllesiastici vigesimosextimo. Facienti consilium nequissimum: su-
 per ipsum deuoluetur et non agnoscat. unde adueniet illi. **¶** Cum **D**e-
 ianira vxor herculis ipsi misisset vestem venenatam per licham pro-
 pter quam **H**ercules perijt. licham quous se excusantem accepit et in
 aera rotatum in mare proiecit: qui in maris scopuluz mutatus fuit
 qui adhuc in mari in forma humana dicitur apparere. nauteque ipsuz
 in euboica Regione licham nominant nec audent ipsum tangere: ac
 si tactum debeat adhuc aduertere vel sentire. **¶** Sic illi qui herculi
 id est prelato vel principi vestem venenatam: id est venenata verba
 detractoria et accusatoria offerunt: ita quod contra alios ipsos furere
 faciunt solent ab eis proijci effugari et in lapidem id est vile et pau-
 perem commutari. **P**rouerbiorum quarto. Remoue a te os prauuz
 et detrahentia labia sint procul a te. **¶** **T**rixion fuit quidam secretari-
 Junonis qui Junonem de stupro interpellabat et ipsam importune
 rogabat. **J**uno igitur importunitate ipsius fatigata nubem ad sui si-
 militudinem composuit: et ornavit et ea ipsi supposuit cum quae concubines.
Trixion centauros generauit. **F**uerunt igitur centauri quidam hoies
 diformis nature: quia de equo et hoie erant mixti. qui centauri qua-
 si gentauri. id est de aura geniti dicebantur. **I**stos igitur **H**ercules

Exemplum

Fabula. 3.

Fabula. 4.

occidit et quis duplicis essent nature et fortissimi: ipsos tamen viriliter interfecit Ixionem autem propter presumptionem quam habuit Junonem interpellando in inferis est positus: et ut ibi in quadam rota voluatur perpetuo condemnatus est. ¶ Juno dea diuitiarum potest figurare prosperam fortunam que diuitias administrat: per Ixionem secretarium Junonis intelligo diuitem ambitiosum: qui Junoni copulari desiderat: in quantum fortunam et gloriam summe optat et ad hoc Importune laborat: per nubem intelligo mundi prosperitatem que mentes hominum obnubilat: et luce sapientie et veritatis eos priuat: per centauros intelligo malos subditos et officiales quier aura geniti dicuntur. In quantum ex vento et vana affectione generantur. Semine dicuntur esse nature: scilicet equine in quantum videtur esse luxuriosi: et humane in quantum sunt inconstantes et peruersi. Dico igitur quod quando Ixion id est ambitiosus coniungi cum Junone id est cum fortuna et gloria desiderat: quandoque fit quod Juno id est fortuna prosperitatem parat que more nubis inanis est et vacua: et mentes obnubilat et obfuscet. Iste igitur cum tali nube id est cum tali sibi commissa dignitate fornicans solet sibi centauros id est malos subditos generare: et eos ad beneficia: et officia promouere. primi Machabeorum. ix. Elegit bachides viros impios et constituit eos dominos regionis. Sed tales finaliter ab hercule id est christo expelluntur et eradicantur. Ipse vero Ixion pater talium in inferni supplicij condemnatur. Ambitiosi enim in rota dicuntur volui et continue cruciari pro eo quod nunquam solent mentaliter quietari immo de officio ad officium et de dignitate ad dignitatem voluntur et in nullo possunt animum figere. Ecclesiasticus. xxxij. Precordia fatui quasi rota carriet quasi axis versatilis cogitatus illius. Et. ps. Donec illos ut

sa. v. rotam. ¶ Juno vxoris inuidens herculi quem ipse in Alcmene genuerat omnia difficilia solebat ipsi precipere: quia ipsius misit ad hispaniam ad occidendum geryonem ad infernum ad educendum cerberum. In archadum ad superandum hydraem quinq; capitum. Hercules autem iuit et omnia compleuit ita quod Juno citius fuit fessa precipiendo quam hercules adimplendo. ¶ Sic in religione dato quod Hercules id est sapiens subditus: prelatum habeat pro nouerca qui scilicet sibi non cessat difficilia maliciose precipere ipse tamen debet in omnibus obedire et eum obediendo patientia fatigare: ita quod ipse malus prelatus citius debet fatigari precipiendo quam subditus obediendo. Esa. quarto Current et non laborabunt: ambulabunt et non deficient. ¶ In Themea silua erat quidam leo ferocissimus qui omnia circunquaque deuastabat: quem hercules interfecit: et in signum victorie de pelle leonis sibi fecit vestem quam secum iugiter deportabat. ¶ Leo cuius anhelitus fetet significat carnem cuius anhelitus suggestiuus et appetitiuus sunt fetidi: et immundi. Hercules igitur. id est. debet bonus et sapiens et fortis: debet istum leonem per abstinentiam domare vel deuorare: pellem tamen eius id est carnem et humane fragilitatis memoriam: debet sibi perpetuo retinere: quia dato quod sapiens contra carnem preualeat pellem tamen id est memoriam fragilitatis

secum portat. Figura Leuiti. 6. ubi dicitur qd sacerdos qui offert victimam holocausti habebit pellem eius quia ille qui victimat carnem suam debet habere et retinere pellem: id est proprie fragilitatis memoriam. **¶** Vel dic qd leo est superbia vel iracundia vel alia vitia que multi homines virtutibus superant: et tamen quia primam malam conuersationem quantum ad aliquos gestus non deserunt videtur qd adhuc pellem leonis secum ferunt. Job. xix. **¶** Pelli mee consumptis carnibus adhesit os meum etc. **¶** Athlas gigas qui celum humeris sustentabat habebat arbozem in viridario suo que poma aurea deferrebat: quam tres filie eius que hesperides dicebantur. seruabāt et vnum draconem qui dormiebat: secum ad pomorum custodiam habebant. Hercules autem dracone perdomito poma rapuit. Cū etiam Athlas ad bellum gigantum contra deos in Sicilia iuisset. Hercules fortissimus celum sustinuit loco eius et eius vicarius est effectus. **¶** Quidius. **¶** Hac celum ceruice tuli. **¶** Causa fictionis fabule videtur fuisse moralis vel naturalis: quia videlicet athlas fuit summus Astrologus et ideo celum sustinuisse dicitur pro eo qd de celo et celestibus tractasse fertur. Poma etiam aurea: id est auream sapientiam dicitur habuisse quam custodierunt tres filie: id est tres cerebri cellule: et draco vigilans: id est vigilans et diligentia dicitur custodiuisse. Igitur Hercules ab ipso viridario poma aurea acquisiuit. Et ideo loco eius celum sustinuit inquit post ipsum in astrologia peritus fuit. **¶** Sic etiam per athlantem potest intelligi bonus doctor et per herculem bonus discipulus qui a bono doctore sapientiam addiscit: ita qd post ipsum ad cathedram sublimatur. Ista qd cuilibet tali discipulo potest dicere illud **¶** Can. 7. Omnia poma noua et vetera dilecte mi seruauit tibi. **¶** Hercules dicitur vicisse cerberum inferni Janitorem et gerconem hispanie pastorem quorum erat forma triplex Cerberus habebat tria capita in vno corpore et Gereon habebat tria corpora in vno capite. **¶** Ultra illā expositionem historiam qua scilicet cerberus sumitur pro terra eo qd tres hominis substantias id est carnem sanguinem et ossa deuorare dinoscitur. Gereon autem fuit rex hispanie qui quia habebat tria regna: dictus est tricolor. **¶** Possumus aliter exponere et dicere qd talia duo monstra in ecclesia videntur esse. Sunt enim aliqui similes cerbero: quia dato qd non sint nisi vna persona ipsi tamen habent tria capita: id est tria beneficia et officia capitalia: figurati in illa bestia que habebat septem capita et cornua decem. Apocal. xii. **¶** Item ibi sunt his contrarij pauperes et depressi qui scilicet more Gereonis plura corpora sunt in vno capite: quia plures sunt qui vno beneficio nutriuntur quis cuilibet corpori: id est cuilibet persone vni caput: id est vnum beneficium deberetur. Et illud est verum inter Ecclesiasticos. Quod vnus quidem esurit alius vero ebrius est. **¶** Prius me Corinth. xi. quia sepe inuenitur vnus qui plura habet beneficia: et multi qui vitam ducunt ex vno. Hercules igitur: id est bonus preslatus debet talia monstra de ecclesia tollere: et inter personas huiusmodi moderari et diuites cum superfluis ad equare vel refecare. **¶** Leuiti. vi. Cunctis filiis aaron mensura equa per singulos diuidetur. **¶** Diomedes fuit quidam tyrannus qui equis suis dabat homines

Fa. 7.

Fa. 8.

Fa. 9.

De metamorphoseos moralizae

ad deuorandū. Unde cum hercules domum eius intrasset et sibi plena corporibus laceris praesepia vidisset ipse tantū facinus exhorrens istum tyrannum accepit: et proprijs equis ad deuorandum dedit. Et sic eum pena quam alijs inflixerat interfecit. ¶ Causa fabule dicitur ista quia cum diomedes tyrannus equos in exercitu suo multos et equites haberet: et greciam cuius rex erat her. infestaret preclusit ei hercules viam rapine. quare cum non haberet unde eqs suos sustentaret substantiam ipsius consumpserunt et sic eum deuorasse dicti sūt. Dic igitur q sic dicitur. Sapien. xi. per que peccat: quis p hec et torq tur: qd sepe fit dei iudicio coopante: q ea pena quis affligitur qua ab ipso alij affligebantur. Exemplum de Bussyri tyranno qui hospites quos recipiebat occidebat qui cū herculē recepisset et eum iugulare vellet ab eo fuit occisus et proprijs aris immolatus. Ideo dicit he ne. ab altero expecta/alteri quod feceris. Vel dic q diomedes significat mundi tyrannos qui equis. i. stipendarijs dāt comedere carnes hominū lacerator. i. substantias hominū miseror. ita q psepia talium equor. i. talium oppssor. cadaueribus. i. bonis sunt plena. Sed sepe contingit q alius fortior eis pualet contra eos: et equos stipendarios et milites sibi appropriat et assumit: et res tyrannor quibus eos pauperat ipis dare et bona ipsor. diripere psuevit et sic fit quotidie in Italia vbi fortior tyrannus debilioz vincit. Iuxta illd Luce. xi. Cū fortis armatus custodit atriu suū in pace sunt oīa que possidet si autem fortior eo supueniens vicerit eū: vniuersa arma eius auferet in q bus confidebat et spolia eius distribuet. ¶ Vel dic q diomedes ē diabolus qui mediantibus equis suis: id est hereticis et mundi sapientibus: homines deuorabat: per errores. qui tandem virtute herculis i. xpi ipis equis. i. hereticis et philosophis iam conuersis ad deuorandum datur inq̃tum per ipos contra ipm pdicatur. ¶ Hercules occidit hydra in lerna palude archadie qquidē hydra erat serps multoꝝ capitum cuius talis erat virtus et natura q ex ipis suis vulneribus crescere dicebatur. hanc igitur Hercules virtute sua domuit et occidit. ¶ Expone hoc de fide et ecclesia que talis videtur eē nature q cum ab aliquo tyranno leditur: vel quando sua capita id est sue p sone ei subtrahuntur exinde fortior efficitur et inde crescere comprobatur sicut apparuit tempore tyrannorū. qui cum vnum martyrem detruncabant: statim duo vel tres loco ipsius consurgebant sicut de filijs israhel dicitur Exodi primo. quanto plus opprimebantur tanto magis crescebant. ¶ Antheus filius terre. cum quo hercules aliquando luctatus. quotiens ipsum ad terram prosternebat. eo q matrem suam tangebatur tanto fortior resurgebat. Virtute enī terre fortificabatur: et vbi victum ipm credebatur hercules fortior se leuabat. Hercules autem cum hoc percepisset leuauit eum in aerem: et ipsum inter brachia tādū compressit q eum exanimauit. Et sic illum que in terra viuere non poterat in aere superauit. ¶ Istud inueni literaliter de quodam rege libye qui in patria sua sepe ab hercule victus fuerat: et tamen recollecto exercitu iterum contra herculem fortior veniebat. Quod videns hercules ipsum in aerem: id est extra terrā propriam vocauit: et sic recollectione cessante ipsum penitus supera

uit. **S**ed moraliter dico q̄ per antheum intelligo hominem qui a terre dicitur filius inq̄tum de terra naturaliter fuit fact⁹ ⁊ de terra genitus ⁊ nutritus. Ecclesiasti. 3. De terra facta sunt omnia. per her. pugnans intelligo diabolū hominē tēptatē ⁊ supare et vincere cupientem: cum igitur hercules diabolus impugnat homines si cōtingat q̄ eum p̄temptationē vincat non restat nisi q̄ matrem suā terram per considerationē possit tangere: hoc est terrenam fragilitatē ⁊ vilitatē suam attendere quia ille a peccato faciliter surgit qui per considerationem propriē vilitatis humiliter terram tangit. secundo Corin. xij. Cum infirmor tunc fortior sū. i. quando infirmitatē meam cōsidero: quia scdm̄ Ber. Magna est firmitas apud deū pp̄am infirmitatē agnoscere: S; Hercules hoc videns solet hominē sursum in aerem. i. in aliqua alta bñficiā ⁊ officia leuare. ⁊ ipsum per superbiaz erigere. ⁊ sic solet ipsi tactum terre. i. humilitatem vel propriē fragilitatis memoriaz auferre: ⁊ per vitia occidere. Job. xxx. Eleuasti me ⁊ quasi super ventum ponens elisisti me valide. **¶** Vel dic q̄ antheus dicitur ab anti quod est contra: ⁊ heos quod est virt⁹ quia scilicet naturaliter est contra virtutes quem hercules: id est homo sapiens superat quando ipsum per contemplationem eleuat: ⁊ a terra: id est a carne eleuat ⁊ elongat. **¶** Vel dic q̄ religiosus a prelato nunq̄ perfecte corrigitur aut vincitur nisi ante omnia a terra: id est ab amore terrestrium ⁊ carnalium separetur: ⁊ sursum ad amorem celestium eleuetur: immo quotiens terram: id est terrena administrando tangit semper in malo fortior inuenitur. **¶** Cacus vulcani filius fraudulentus tyberinum littus habitans in quodam antro latitabat. Iste furatus est boues herculis ⁊ euandri: sed ne perciperetur. ipsos retrouersis vestigijs in antrum posuit ⁊ fumum ne videri possēt maximum ibi fecit. Et sic plures homines illudebat: ⁊ boues subreptos celabat. Hunc igitur hercules finaliter extraxit: ⁊ extractum interfecit. **¶** Talis latro videtur esse diabolus qui post q̄ herculi: id ē Christo vel prelato furatus fuerit boues suos: id est fideles ecclesie ipsi subripuerit: solet eos facere incedere retrouersis vestigijs. quia tales sic furati ⁊ diabolo domino subiugati nesciunt in via morum incedere immo solent per obliquam ⁊ peruersam intentionem retrograde procedere. Nam sunt multi ita fraudulentī q̄ quis ad vnā partem vadant: qui tamen videt ⁊ considerat eorum vestigia: id est eorum facta ⁊ opera peruersa credit eos ad contrariam partem ire: ita q̄ de talibus nescitur quo debeant incedere: sicut patet de hereticis ⁊ falsis aduocatis. Ipsos cacus: id est diabolus in antro caularum celat fumo superbie ⁊ hypocriſis eos obnubilat ⁊ obfuscatur: sic necesse est q̄ hercules: id est bonus prelatus eos pdat. ps. In cōuertendo inimicum retrorsum infirmabuntur ⁊ peribunt a facie tua. **¶** Cum alcmena herculem a ioue conceptum pareret: indignata Iuno voluit impedire ita q̄ cū iam septem diebus laborasset i ptu galat̄ ministra ei⁹ vidit Iunonē ante fores domus in ara stantes ⁊ genua sua comprimentem brachijs. Et sic alcмене partum impediens. Galantis igitur incepit dicere: q̄ letaretur quecunq̄ esset quia dos

Fa. xij.

Fa. xij.

mina sua peperisset. Quo audito illa iunctas manus remisit et laxa-
uit pauefacta: et statim Alcmena herculem peperit. Igitur Salan-
tis videns quod Junonem deceperat risit: et ideo ipsam dea per capil-
los trahens in mustelam mutauit: et quia ore parturientem nuncia-
uerat: ut ore pareret condemnauit. Et hec est causa secundum fabu-
las quare mustela ut dicitur ore parit. Unde Ouidius. Que quia me-
daci parientem iuuerat ore. Ore parit nostrasque domos ut et an fre-
quentat. ¶ Dic igitur exemplariter quod caute quandoque sit ad illud
dum illos qui aliquod factum impediunt illud negotium suppose-
re iam esse completum. ut hoc audientes dum illud se posse impedi-
re non credunt. cessando nocere: illud impleri permittant. Sic faci-
utn periti aduocati: qui ad fouendum partem suam multa fingunt
contra partem aduersam: que sequitur iustitiam et defendit. Propter
quod aduocatus bonus dicitur in mustelam mutari: in quantum con-
tra basiliscum. id est contra malos homines: iuste aduocando preliatur
et in quantum ore videtur parere: dum per verba oris sui fructus iustitie
consequitur. ¶ Vel dic quod iuno est diabolus: qui partem boni operis
impedit sed galatis. id est bonus religiosus: ore. scilicet per orationem adiuuat
et ore. id est per precationem parit. Est enim duplex officium oris hominis
religiosi: scilicet oratio ad fugandum diabolum: et precatio ad alios
pariendum et conuertendum. Esa. lx. Nunquid ego qui alios pare-
re facio: ipse non pariam dicit dominus? Et Apo. ad Gal. iii. Filioli
mei quos iterum parturio. ¶ Dryope soror Ioles uxoris herculis
dum casu flores de aquatica lotho arboze tolleret: ut filium paru-
lum quem portabat in brachiis floribus oblectaret: subito de ruptu-
ra florum vidit sanguinem distillare. Quedam enim nymphea lothos
nomine: dudum fugiens obscena priapi: in illam arbozem mutata fue-
rat seruat nomine priapeo. Hoc viso dicta dryope perterrita in arbo-
rem mutari cepit: Subito enim pedibus in radicem conuersis bra-
chijs in ramos: et in cortice pelle mutatis frondes caput omne tege-
bat. Et sic demum tota in arbozem transfiguratur. Et ita dicto vale
patrie iurito: sorori Iole andremoni coniugi et lactenti filio amphi-
so: in arboris effigiem commutatur. Cuius preter humanam faciem: om-
nia transsissent in arbozem: ipsam parentes dulciter osculabantur:
Mater igitur adhuc loquens: puerum iubet nutrir. et quod sub sua ar-
boze lactaretur et luderet. quodque matrem saluet in arboze et quod in collige-
dis floribus: et frequentandis locis aquaticis caueret: precipit eru-
diri. Unde Ouidius. Vac facitote bibat nostraque sub arboze ludat
Cumque loqui poterit matrem facitote saluet. Et dicat: tristis latet hoc
in stipite mater. Stagna tamen timeat: nec carpas ab arboze flores
Et frutices omnis corpus putet esse deorum. Care vale coniunx. et
tu germana paterque. Dicebatque.

Si qua fides raseris: hoc me: per numina iuro:

Non meruisse nephas. patior sine crimine penam.

¶ Istud posset exemplariter exponi: quod ille nymphe vel persone que
alias dudum in arbores mutatas id est pauperes effectas et miseras
frangunt et ledunt: et sanguinem extrahunt: vel temporalem substantiam
eis tollunt. iusto dei iudicio sub simili sorte arboris figuram in

duunt. et pauperes tandem fiunt. et facies humanā. i. prosperitatē mundi post hec perdunt. sicut communiter videtur. Math. vii. In qua mensura mensi fueritis remetietur vobis. **D**ic istud contra personas Iu- uenculas: quod dum flores volunt colligere: et se mundi diuitijs: et delicijs delectare: et stagna aquarū. i. deliciarū frequentare: solent quandoque faciem humanā. i. rationem et gratiā perdere. et corticē male cōuersatiōis induere: et in arbores. i. in malas et insensibiles personas per vicia se mutare. **C**um Iole vxor herculis post deificationem eius nupsisset Iolao iam seni. hercules deificatus: et hebe vnice Iu- nonis filie: in celo matrimonialiter sociatus: rogauit heben vxorem que sciz de senibus iuuenes facit: quod Iolam maritum vxoris Iuue- nescere faceret vt sic matrem et filium et vxorem melius defenderet. **Q**uod et factum est. **H**ercules deificatus significat viros sanctos iam in celo beatificatos: et iam hebe. i. beate virginis presentialis co- pulatos. **S**upponendum est igitur quod isti deum et beatam virginem pro amicis quos in mundo reliquerunt deprecantur vt ad iuuentu- tem. i. ad virtutem relicto culpe senio traducant. **S**pecialiter autem presumendum est eos curam habere de successoribus: et de maritis vxorum suarum. i. prelati ecclesiarum quas in mundo tenuerunt dum viuebant: et de filijs. i. de suis derelictis subditis: et iuuentutē. i. mox virtutem et honestatem suis successoribus impetrant: vt alios melius protegant et defendant. ps. Renouabitur vt aquile iuuetus tua. **V**ulcanus faber Iouis fabricauit vnum monile quod erat infau- stenature: et illud dedit hermione priuigne sue filie scilicet marti et veneris. Cuius monilis erat tale fatum quod quicumque ipm portaret ne cessario interiret. Erat enī venenis plurimis infectum: et ideo se por- tantibus fatalem dabat interitum. **H**oc igitur cum Amphiarus de- ceptus ab vxore portaret ad bellum sperans quod virtute monilis de- beret obtinere victoriam in via a terra absorptus est. **Q**uod videns filius eius Alcmeon in ultionē patris ipam interfecit facto pius et sceleratus eodem. vt ait Ouidius. Phcegeus vero auunculus eius in vindictam sororis eius quam occiderat ipm interfecit. Et sic mul- tas mortes et discordias monile vulcani generauit. **R**euera tale monile videtur esse mundi prosperitas. quam vulcanus. i. diabolus priuigne sue. i. anime peccatrici fraudulenter fabricat vt eam destru- at et occidat. **H**uius aut fatū est mirabile et miserabile quia communi- ter cuiusque illud monile cōceditur. i. quicumque mundi prosperitate subarratur: necesse est quod finaliter per infortunia patiatur. Venenis enī malarum concupiscentiarum est infecta: et ideo persona que eam portat: necesse est, quod a terra. i. a terrenis bonis per auariciam sit ab- sorpta. aut per superbiam et inuidiam interfecta. Tales etiam infer- nus deuorat: et sic cuncta incommoda: illud monile suis possessoribus parat. **U**nde dicit Satyrus. Sed plures nimia congesta pecunia cura. Strangulat. Et paulo post Prima fere vota et cunctis notissi- ma templis: diuitie crescant: sed nulla aconita bibuntur fictilibus. **T**ytonus maritus aurore filie pallantis tantū vixit: quod pre nimia senectute in cicadam est mutatus. **I**stud dic contra senes garru- los quia hodie videmus quod illi qui diuturna senectute afficiuntur. Li-
h. i.

A

Fa. xv.

B

Fa. xvi.

C

Fa. xvii.

D

De metamorphoseos moralitate.

sa. xviii

eade id est garruli pre alijs efficiunt. Videtur enī talibus q̄ oīa verba debent esse sua: et q̄ nulli preter eos loqui debent. Ecclesiasti. trigesimo secundo. Loquere maior natu: decet enī te primū verbu. Et ideo dicitur alibi. Sola fortes garrulitate senes. ¶ Juppiter tres filios habuit scilicet Æacum: radamantum: et minoem. qui q̄ in hoc mundo fuerunt iudices iustissimi: constituit eos Juppiter iudices in inferno. ut scilicet ibi de animarū meritis iudicent: et unicuiq̄ penam vel premium assignent. ¶ Si vis allega q̄ quandoq̄ virtutes sue homini sunt damnose: quia illi qui meliores et iustiores inveniuntur: in inferis ad iudicandum ponuntur id est laboriosis operibus pre ceteris deputantur. Ecclesiasti. septimo. Noli esse iustus multu.

sa. xix.

¶ Vel dic q̄ illi qui ita iusti sunt: q̄ sine pietate iudicant: digni sunt ut in inferno iudices fiant. ¶ Biblis filia mileti filij phebi: Launum fratrem suum tam enormi et malo amore dilexit q̄ cum ipse consentire nollet sceleris: ipsa lachrymando in fontem sui nominis est mutata.

sa. xx.

¶ Allega historie contra criminalem et incestuosum amorem: quē quilibet debet refugere. et si videat malam sanguineam pre lachrymis deperire. ¶ Rigidus rex vxorē habuit Theletusam: q̄ cum esset pregnans et ppe partum precepit ei rex: q̄ si pareret filiū: q̄ eum reseruaret. Si vero filiam pareret: ipsam protinus enecaret. Cum igitur tps partus instaret: et anxia esset quid faceret apparuit ipsi dea. Illis cum maiestate et claro comitatu sacrorum: et precepit ei q̄ audacter seruaret quicquid de ea nasceretur. Peperit igitur filiam et finxit se peperisse filium. Et sic sub dissimulato habitu: vsq̄ ad annos nobiles filiam pro filio educavit. Sed cum iam tps aduenerat q̄ rex de maritando filio faceret mentionē: gemebunda mater hoc impediebat fugiter: et huius iuventutem nimia allegabat. Cūq̄ igitur finaliter Jphis (sic enī vocabatur dicta filia) coniugaretur id est desponsaretur Janthe filie dictae Teleste et ambe filie añ diem nuptiarum insimul per aliqua tpa nutrentur: exarsit virgo in virginem: et filia q̄ puer credebatur: scilicet Jphis Janthem sic ardēter amabat: q̄ quid faceret nesciebat: cū se appetere illud qd erat naturaliter impossibile sentiebat. Nec minus ipse contrario dillegebat Janthe. Igitur die condictas nuptias precedente: mater cū Jphi añ aras prouoluit: et ut fieret opē deprecatur. Nec mora Jphis q̄ primo erat puella in puerū mutat: et sic Janthe traditur in matrimoniu et vota puer soluit q̄ femina vouerat Jphis: potiusq̄ sua puer Jphis Janthe. ¶ Dic q̄ talis rex qui non vult habere filias. i. personas impetras est xps. Vxor autē eius est bonus prelatus ipi spiritualiter copulatus: et in eodē regimine ecclesie cum eo quasi matrimonialiter coniugatus. quia diabolus precipit seruari feminas et non viros. i. malos et non bonos exemplo pharaonis. Exo. i. Xps vero vult q̄ femine. i. mali interficiant: et de successionē regni ecclesie per prelatus tollantur. Numeri. 31. Cur feminas reseruastis. Masculi vero. i. boni reseruentur. et ad beneficiorum hereditatem perueniant. secundi Re. xviii. Custodi te mihi puerum absalon. Quid igitur debet facere prelatus filiam habens et non filium? Debet in ara dec Isidis. i. beate virginis per deuotionem supplicare: et oratio nem: sacrificia

offerre: et sic continget q̄ in filium commutabitur. ad Gala. iij. Si filius et heres per deum. ¶ Vel dic q̄ ista mater est ecclesia et omnia sicut supra.

¶ Sequitur Liber decimus.

¶ Ade per immēsum croceo velatus amictu Aera digre- Fa. l.
ditur. ¶ In hoc decimo libro dicit. Dul. q̄ cuz Orpheus
vates summus inter vates musicos ⁊ filius solis: vxorē
rem accepisset Euridicen: et ipsa cum sociabus suis qua-
dam die per herbas vagabūda flores colligeret: accidit
q̄ vipera in pede ip̄am momordit: ⁊ sic venenata discessit ⁊ obiit. Do-
lens igitur orpheus de noua nupta iā mortua ausus est ad inferos
⁊ ad opaca regna descendere. Ibiq̄ tam dulciter cepit tangere lyra
⁊ tam melodiose canere q̄ exangues anime flere ceperunt: tantal⁹
oblit⁹ est famis ⁊ sitis. Ixion pretermisit rotari. Sisyphus suum re-
uolnere saxum / volucres tyti carpere iecur: ⁊ belides dolium suū
reimplere. Igitur cum propter dulcedinem sui cātus: omnia numi-
na inferni ad pietatē prouocasset Euridice ei redditur. adiūcto ta-
men pacto q̄ si retro se respiciat prius q̄ de inferno exierit perdat
eam ⁊ ad inferos iterum relabatur. Cum igitur simul incederent et
euridice eum sequeretur: orpheus amoris impatiens: cum tñ iam p-
pe exitum inferni essent se continere non potuit quin retro ad euri-
dicen aspiceret. Quod cum fecisset statim ad infernum illa relapsa
est. Et sic mulieris concessu munere non letatur. Quod videns or-
pheus iterum ad tartara descendit: sed quia cerberus ip̄m intrare
non permisit: post q̄ in ripa. viij. diebus nihil comedens permansis-
set flens ⁊ esse deos erebi crudeles questus inde recessit. ¶ Dic alle- B
gorice q̄ orpheus filius solis est christus filius dei patris: q̄ prin-
cipio erudicen .i. animam humanam per charitatem ⁊ amorem dux-
xit: ip̄am per specialem prerogatiuam a principio sibi cōiunxit. Ae-
runtamen serpens diabolus ip̄am nouam nuptam. i. de nouo creatā
dum flores colligeret. i. de pomo vetito appeteret / per temptatio-
nem momordit ⁊ per peccatum occidit: ⁊ finaliter ad infernum trās-
misit. Quod videns orpheus xps in infernum personaliter voluit
descēdere ⁊ sic vxorē suam. i. humanam naturam rehauit: ip̄amq̄
de regno tenebrarū ereptam: ad supos secum duxit dicēs illud can-
ticorū. ij. Surge ppera amica mea ⁊ veni. ¶ Vel dic q̄ orpheus est B
peccator: q̄. s. morsu serpentis. i. diaboli tēptationem vxorē suam. i.
animā pdidit dum indiscrete ad colligendū flores. i. ad pgreganda
fluxibilia temporalia intēdit: sed tamē ip̄a spūaliter recuperat qñ
ad inferos per considerationē descendit ⁊ per orationē dulciter mo-
dulatur. Solus enim timor infernalis supplicij facit de vitijs peni-
tere: ⁊ sic facit vxorem per gratiam rehabeti: ⁊ maxime si melodiaz
orationis deuote cum hoc contigerit resonare. Aeruntamen multi
sunt qui quia retro per amorem temporalium respiciunt ⁊ tanq̄ ca-
nis ad vomitū mentaliter reuertunt: ⁊ ip̄am vxorē. s. aīam recupa-
tam nimis diligunt: ita q̄ cōcupiscētis eius fauēt et ad ip̄am mētē
oculos retrouertunt: ip̄am iterum amittunt: et infernus eam recis-
h. ij.

Fab. ij.

Epit. Jo. xij. Qui amat animam suam perdet eam. ¶ Vel dic & littera
liter q̄ sepe fit q̄ homo uxorem vel filiā quā diligit indiscrete & ip̄as
non castigat perdit & ip̄arum perditionis causa tam spiritualis q̄ cor
poralis existit. Eccle. xxx. Lacta filium: & pauētem te faciet. lude cū
eo: nō cōindeas illi: nec condoleas: & in nouissimo obstupescant den
tes tui. ¶ Orpheus videns q̄ uxorem recuperatam pdiderat: & eaz
bis mori viderat incepit obhorrere copulam omniū mulierū. Sedit
igit sup montē vbi nulla erat vmbra: & incepit dulciter canere cū ly
ra sua Arbores autē q̄ circa ip̄m erant audita cythara/ tam suauiter
mulcebantur q̄ cateruatim ruentes ad audiendum vatis melodiaz
affluebant: & iuxta ipsum p ordinem se ponebant: ita q̄ circa ipsum
nemus densissimum fecerunt. Eiusq̄ causa & saxa & lapides cum ar
boribus venerunt. Igitur omnes mulieres istum canentē: & concu
bitum mulierū contēnentē vidētes contra eū veniunt: & lignis & la
pidibus ip̄sū occidere statim volunt. Lapidēs tamen contra eū pro
fecti cantus dulcedine stabant in medio: & sic vatē tangere non aude
bant: sed eū potius adorabant. Ipse tamen mulieres clamores tan
tos fecerunt q̄ saxa prolecta cantū lyre amplius audire nequieūt:
quapropter vsq̄ ad vatē veniūt: & eū nequiter occidunt. Dulc. Tūc
deniq̄ saxa non exauditi rubuerunt sanguine vatis. Caput orphēi i
fluuiū a ciconibus proijcitur: quod cū draco vellet comedere statim in
lapidē mutatur. Ip̄e autē mulieres que ip̄sū occiderant a phebo i ar
bores transmutantur. Et sic a phebo mors vatis & filij grauit̄ vin
dicatur: vt diffuse patet in libro sequenti. ¶ Orpheus significat pre
dicatorem & diuini verbī carminū dictatorem: qui de inferis: id est de
mundo veniens debet in monte scripture vel religionis sedere car
mina & melodiam sacre scripture canere: & ad se. i. ad statū penitētie v̄
fidei saxa & arbores. i. insensibiles & iduratos peccatores trahere: &
ex eis verbī diuini dulcedine populū aggregare. Mulierū copulā de
bet fugere & carnis amplexus penitus exhorre & contra ip̄sarum
malitias predicare. Quapropter sepe fit q̄ mulieres tales peccato
res odiūt: & eos per infamiam occidunt: & contra eos lapides. i. verba
detractoria iaciunt. Sepe enim factum est q̄ pdicatores q̄ contra ma
las mulieres libenter pdicant ab ip̄sis infamias reportāt. iij. Re. ij.
E Dep̄auatum est cor eius per mulieres. ¶ Vel dic q̄ orpheus signi
ficat sanctos & doctores primitiue ecclesie: qui dulcedine cantus. i.
pdicationis saxa. i. corda dura: arbores. i. insensibiles & infideles ad
fidem ecclesie vocauerunt & magnā syluā. i. magnā turbā hoīm circa
se collegerunt. Igitur mulieres. i. tyranni & p̄cipes crudeles suos
ministros tanq̄ lapides ad eos occidendos mittebant. Ac runt amē
ip̄si ministri quandoq̄ audito sono predicationis ad pedes ip̄orum
cadebant & credentes cum ip̄sis martyria sustinebant. Sed inuale
scēte tyrannorum seuitia martyres occidūt: & tamen post mortē
facere mirabilia comprobantur quibus miraculis eorū p̄secutores p
pter stuporē immobiles quasi lapides sunt effecti. Exo. xv. Fiant im
mobiles quasi lapis. ¶ Rusticus quidam herculis socius fuit: q̄ vi
dens cerberum canem inferni cum tribus capitibus: qui serpentib⁹
erat crinitus: per herculem foras extractum illum timuit in tantum

Fa. iij.

¶ In lapidem est mutat⁹. ¶ Cerberus est mors quicantis inferni di-
 citur pro eo q^d nunq^m satiatur: et ipsi inferno ad quē aīas mittit famu-
 latur. Abacuc. ij. Ipse quasi mors et non adimplebitur. Crinitus ser-
 pentibus dicit^r pro eo q^d in morte de medulla hoīs serpētes secundū
 pythagoram nascuntur: vel quia ipse carnes humane a serpētib⁹ de-
 uorant. Eccli. x. Cum morietur homo hereditabit serpentes besti-
 as et vermes. Tria capita habet pro eo q^d aufert a nobis carnē et san-
 guinē: et pellē. vel pro eo q^d facit hominī tria dāna. Aufert enī illi a-
 micos vitam et tempora. Istas igitur cogitationes quicunq^s consi-
 derat et morte lapidis efficiē inq^untum sensus suos a varijs appetitib⁹
 p^otinet et coercet. Job. xli. Cor eius indurabit^r quasi lapis. ¶ Vel dic
 q^d cerberus est auarus qui canis est inferni. i. insatiabilis appetit⁹ q^d
 serpentibus est crinitus. i. malicijs: et tribus capitib⁹ munitus. i. tri-
 bus auaritiē vitijs q^d sunt cupiditas siue labor in acquirendo parci-
 tas in seruando: et timor in perdendo. Stupendū est igit^r tales et eo-
 rū conditiones terribiles attendere et videre. Sap. ij. Grauis est no-
 bis ad vidēdū. ¶ Letheā p^olunx Olenij pretulit se iunoni: ipam cō-
 tumelijs et cōtumacijs infestās de qua cū Iuno marito suo olenio cō-
 quereret et ipam ille negligeret corrigere: et dee etiam durius respō-
 deret irata Iuno vtrūq^s in lapidē mutauit. ¶ Applica cōtra prela-
 tos carnales q^d s. suā vxorē carnalē parentelā rebellē et malam: et cō-
 tra iunonē. i. cōtra deū multa cōtumeliose agentē nolunt corrigere
 nec etiā diuinis monitis obtemperādo ipos de suis vitijs castigare
 Ideo contingit sepe q^d iunonē id est deus ambos mutat in lapides in-
 q^untum maiores et minores et prelatus depulit: et eos facit miseros
 et impotentes. Ecclesiasti. xxx. Lacta filium et pauentē te faciet. Et
 de talibus malis prelatis dicitur. Ezechielis. iij. Fili hoīs specula-
 orē dedi te domui israel. Et audies de ore meo verbum et annuncia-
 tibus eis ex me. Sed dicēte me ad impium morte morieris nō annū-
 ciaueris ei neq^s locutus fueris: vt auertat^r vir a via sua pessima et vi-
 uat: ipse impius in iniquitate sua morietur: sanguinē autē eius de ma-
 nu tua requiram. ¶ Et is puer speciosissimus cum diligeretur a ci-
 bile matre deorū p^omisit ei nunq^m se alteri p^olūgendū: q^d fidem fran-
 gens concubuit cum gaganitide nymp^ha. de quo cum a cibeles plu-
 ries increparetur puer in satisfactionem dicitur sibi precidisse ge-
 nitalia. Cui cibeles compatiens ipz in pinū mutauit. Ita q^d ex tunc
 pinus cibeli dedicata fuit. ¶ Nota hic q^d non est bonum iuuenes ni-
 mis obiurgare: quia cum sint fragilis conditionis semper mouent^r
 ad aliquid inutile faciendum. Nec etiam bonum est q^d puer vetule
 coniūgatur: quia non vult ipsi fidem seruare: sed cum iuenculis et
 nymp^his carnaliter habitare. ¶ Dic allegorice q^d mater deorū est
 ecclesia que pueros speciosissimos per fidem sibi catholicam copu-
 lauit q^d propter fidem quā sibi non seruauerunt. i. peccata q^d commise-
 runt se ipsos spiritualiter castrant votum castitatis emittendo et iō
 solet eos in pinus. i. in altas personas transmutare et eos specialit^r
 sibi vendicare. ¶ Vel dic q^d mater deorum est mater dei et hominis q^d
 innocentes sibi per amorem coniungit qui per castitatē se castrant:

Metamorphoseos Moralizate.

sa. vi.

M

sa. vii.

M

sa. viij.

sa. ix.

M

sa. x.

et per liquorem pietatis quem mittunt in pinnum se mutant: ita et
beata virgo dicere possit illud Esai. lxiij. Abies et buxus et pinus si
mul ventient ad ornandum locum sanctificationis mee. **C** Ciparissus
qui cupressus puer fuit nimis dilectus a phebo. Cum igitur ceruiz
in pignus amoris a phebo sibi datum casu occidisset et ex hoc mors
vellet in arborem sui nominis mutatur que etiam ut arbor funesta
a lugentibus in mortuorum obsequiis ministratur. **Quidius.** Luge
bisque alios aderisque dolentibus inquit. **D**ic qd phebus illos quos
plus diligit in arbores lugubres mutat in quantum scilicet amicos suos ad
cogitandum de morte: et ad flendum inuitat. **Ecclesiasti. xxxviij.** Si
li in mortuum producat lachrymas et quasi dira passus incipe plora
re. **An.** Qui de isto ait. Munusque supremum: hoc petit a superis: ut
tpe lugeat omni. **S**animes phrygi? siue troianus puer pulcher
rimus intantum a Jove dilectus fuit qd ab ipso mutato in aquila fu
it raptus et in celo stellificatus: et pincerna deorum effectus. Et est il
lud signum quod aquarius dicitur: quia aquas super manus deorum
infundere fictum fuit. **I**sta aquila significat simplicitatem sicut ga
nimes significat Joannem evangelistam iuvenem et gratiosum: quia
scilicet aquila. i. subtilitas et claritas sicut ipsum rapuit in celum in quantum
ipsum loqui de celestibus alte fecit. **P**incerna vero deorum. i. prelatores
et virores iustorum efficitur in quantum aqua sapientie et gratie ab ipso
funditur et hauritur. **A**el aquila est xps qd istum puerum dilexit: et
ad secreta celestia sublimavit. **Osee. xi.** Puer israel et dilexi eum.
Jacinthus fingitur fuisse puer summe dilectus a phebo: qd cum colu
dens ad discum pisciendum ad terram ex disci percussione perisset: sed
ipsum phebus in celestem florem mutavit: qui extunc iacinthus dicitur
fuit. **Qui.** Flosque novus scripto gemitus imitabere nostros. **P**o
puli cerasse fuerunt quidam qd hospites suos in ara iouis vel veneris im
molabant: quapropter venus indignata ipsos in tauros cornutos
mutavit: et sic cerasas. i. cornutos vocavit. **C**eras enim grece cornu
latine dicitur. **P**rimo dic contra iuvenes lascivos qd indiscre
te ludunt. Et ideo sepe fit qd propter ludos quos exercent pereunt. Et
sic quia in flore iuventutis hoc fit loquendo similitudinarie flores fi
unt. **Job. xliij.** Quasi flos egreditur et conteritur et fugit velut umbra.
Istud ultimum de cerasis allega contra imundos sodomitas qd
scilicet in ara veneris. i. in officio luxurie homines immolant in quantum ipsos
impudice tractant. Et ideo istos in tauros venus mutare dicitur
pro eo qd luxuria ipsos facit vivere bestialiter: et ipsos brutales face
re comprobatur. **C**ontra quos ps. dicit. Nolite fieri sicut equus et mu
lus etc. **P**igmalion fuit quidam sculptor imaginum: qui quia prope
tides meretrices turpiter vulgantes et omnibus indifferenter prosti
tuentes videbat omnem contactum muliebrem exhorrebat. **An.** **Quidius.**
Sine coniuge celebs vivebat thalamiq; diu consorti carebat. **A**c
cidit autem qd ipse de eboze quadam sculpsit imaginem femineam adeo pul
chram qd nulla viva mulier tam pulchra potuit inveniri. **C**ulus spe
ciositatem considerans in amorem eius rapitur intantum qd ipsam
imaginem eburn eam mense et lecti sociam facit: et cum ipsa (ac si viveret) io

cabatur. Igitur cū iste quodā die festo ad templa veneris fuisset: et imaginē suā in lecto dimisisset: in corde suo rogabat venerē: ut imago sua vera virgo esset. Ad domū igitur rediēs more solito ebur amplexaturus lectum ingreditur. Qui ut ipsam tetigit: cor palpitans et caro calida sentitur salient q̄ tentate pollice vene. Quod admirans dū osculū dare vellet: erubuit virgo: cepitq̄ more verecundie virginalis imago subterfugere et ip̄m verbis increpare. Adēs igit̄ Pigmaliō ebur in virginē transmutatū: et se a venere exauditi ip̄as in uxorem accepit: veneri vota dedit: et in ipsa virgine eburnea paphon quēdam nobilem puerum generavit. De quo tenet insula nomen: dicitur enim insula paphos. ¶ Per istum factorem imaginū intelligo predicatorēs qui animam sciunt sculperē: et pingere correctionibus et virtutibus: per istam puellam eburneam intelligo quālibet sanctimonialē: que eburnea dicitur pro eo q̄ casta frigida ponderosa et honesta esse dicitur: Sed sepe contingit q̄ aliquis bon⁹ Pigmaleon id est aliquis bonus religiosus pponit perpetuo nec mulierem nec carnales amplexus appetere et talis conuertit se ad imagines eburneas faciendas. i. ad benignas sanctimoniales: et matronas in castitate et sanctitate informandas: et in moribus spiritualibus sculpēdas: et accidit q̄ qñq̄ vnam inter ceteras sibi eligit quaz sororē vel filiā dicit et eam bono ac casto animo et amore associat et tangit. S; pro certo tandē accidit q̄ venus dea luxurie. i. carnis concupiscentia se interponit et ip̄am imaginem mortuam cōuertit in viuā: et ip̄am castam mulierem facit carnis stimulos sentire: et eam mutat de bona in fatuā. Ipse enim pigmaleon predicator hoc a venere expetit: et istam mutationem expetit. Sic igitur cum more solito ad colloquia redeūt simul se mutatos inueniūt: ita q̄ illa q̄ fuerat eburnea: fit carnea et ille qui mulieres horrebat: incipit carnis spurciā appetere. Isti igit̄ carnales sic se mutuo accipiunt: et quādoq̄ filios generāt. Non est igitur tutum religioso cum mulieribus nimīā familiaritatem contrahere vel econuerso. Unde Ecclesiastici. ix. dicitur. Auerte faciē tuā a muliere compra et ne circumspicias speciem alienam. Propter speciem mulieris multi perierunt: et ex hoc concupiscentia quasi ignis exardescit. Et ibidē paulo ante dicitur. Virginē ne conspicias: ne forte scandalizeris in decore illius. ¶ Linaras fuit quidē rex magnus et potēs qui filiam habuit mirrhā virginem ad modum speciosam. Ista igitur insano amore patrem diligens: s; de concubitu desperans secum flēdo pulcherrime disputabat: et nūc pro se nunc contra se allegabat et prohibitionem paterni concubitus in nature et deorum inuidiam retorquebat. Cum igitur pre desperatione se suspendere vellet nutrix in eius causam doloris cognoscēs apponere remedium ei promisit. Regina igitur quadam die absente: nutrix patrem de tradendo ipsi quandam iuēculam alloquitur: ipsam tamen nullo modo velle videri attestatur. Et sic fit q̄ patre ignorante patri pluries myrrha supponitur et impregnatur ab eo. Rex tamen lapsu temporis cognoscens filiam pre facti turpitudine fit insanus: et euaginato gladio filiam persequitur fugientem. Myrrha igitur propriū crimen abhorrens deos ut ipsam mus

tent in arborem interpellat ne si forte in mūdo remaneat: viuos vio-
let vel si moriens ad inferos descendat mortuos violet siue corrup-
pat. Et ecce vota suos habuere deos. Nam ipsa pregnans in arbore
sui nominis mutatur: que pro doloris amaritudine adhuc lachrymas
amarissimas funxit. **Quidius.** Sanguis it in succos: in magnos bra-
chiaramos. In paruos digiti: duratur cortice pellis. Que q̄q̄ ami-
sit veteres cum corpore sensus. Flet tamen ⁊ tepide manant ex arbo-
re gutte. Puer vero genitus intra ipsum lignum sub cortice perfici-
tur: ⁊ tādē completo tempore ab arbore nascitur qui puer adonis
S nuncupatur. ¶ Dic si vis q̄ iste rex significat christum: vel prelatu:
cuius vxor immediate coniuncta significat quemlibet ecclesiasticu:
virum. Mala vero ⁊ impudens filia significat ambitiosum. Ergitur
dico q̄ plerumq̄ accidit: q̄ aliqua mala filia: id est aliqua persōa am-
bitiosa cupit patri suo Christo in aliquo beneficio ecclesiastico con-
iugari: ⁊ ad eius connubium exaltari: que q̄uis imperfectiōe meri-
torum suorum ⁊ contra dictamen rationis hoc posse / vel debere fieri
desperat: solet tamen quando videt q̄ mater sua est absens: id ē quā-
do prelatus est mortuus ⁊ vacat aliqua sedes: statim se occulte sup-
ponere: ⁊ in lectum patris: id est in ecclesiam christi se ingerere: ⁊ per
auxilium nutricis: id est per adiutorium alicuius mali fautoris pre-
ce vel precio subintrare. Sed talis a patre christo eicitur: ⁊ tribula-
tionibus ⁊ infortunis fatigatur: ⁊ in myrrham amarissimam muta-
ri dicitur pro eo q̄ finaliter qui sic intrat ecclesiam solet in amaritu-
dinem terminari: ⁊ in arborem: id est in infernum transformari: ita q̄
talis potest finaliter dicere: Vocate me mara: id est amarā: q̄ ama-
ritudine valde me repleuit omnipotēs. **Ruth. p̄mo.** ¶ Vel dic q̄ ista
filia significat animam peccatricez: que cinare: id est diaboli dicitur
esse nata: quia ista a patre suo diabolo cum quo est fornicata ⁊ male
delectata. ⁊ vitis impregnata fuit finaliter ab ipso persequitur: et
mori ⁊ inferni tribulationibus exponitur. Et sic fit q̄ in myrrham:
id est in amaritudinem vertitur: in q̄tū in inferno damnatur: et mor-
tua existens parturit in q̄tū errores ⁊ vitia ad alios mittit post mor-
tem per mala exempla ⁊ documenta que dimisit. Tunc enī puer de
matre mortua in arborem conuersa extrahitur: quando peccata ex
mortui dictis ⁊ exemplis concipitur ⁊ per imitationem ad alios fer-
tur. ¶ Vel dic q̄ quando deus persequitur malam filiam: id est ani-
mam peccatricez: solet plerumq̄ in myrrhā mutari. i. p̄ penā i ama-
ritudinem conuerti. Ista igitur sic mutata: ⁊ iam tribulationib⁹ ar-
bor effecta medicinalis: solet filium pulchrum. i. opus bonū sub cor-
tice humilitatis parere ⁊ liquorē medicinalē qui myrrha dicitur fū-
dere. i. bonam doctrinam vel elemosynā propinare. **Canti. v.** Man⁹
mee distillauerunt myrrhaz: ⁊ digiti mei pleni myrrha p̄batissima.
X ¶ Vel dic q̄ ista filia est beata virgo que de patre concepit: ⁊ in myr-
rhā. i. amaritudinē est mutata: ⁊ in odoris fragrantia cōuersa. Ec-
clesia. 24. Quasi myrrha electa vbi suauitatez odoris. Ista igitur
a patre suo filium concepit: id est xpm: ⁊ ipm intra lignū ⁊ corticez. i.
intra vterum castum ⁊ intactum sine corruptione continuit ⁊ postea
cum non caro: sed lignum existens. i. non carnalis: sed virgo perma-

nens peperit. *Esa. 7.* Ecce virgo concipiet et pariet filium. Figuratur in *Urga* *Aaron* que sicca floruit. *Numeri. xvij.* ¶ *Adonis* filius *arboris myrrhe* ita pulcher extitit: quod *venus* dicitur ipsum amasse. *Vulnerata* enim fuit quadam die telo cupidinis filij sui matrem incautius osculantis propter quod *adonidem* videns in ipsum dicitur exarsisse. Relicto igitur officio suo circa istum solus cepit vacare: templa sua: necnon et celum dimittere: istum osculari et pectinare. Igitur cum iste esset venator: monebat eum *venus* contra apros et leones audaces esse fugacem: et contra lepores et damas fugaces audaces. Et ait: Fortis et fugacibus esto. Inquit in audaces: non est audacia tuta. Sic ait: et medijs interserit oscula verbis. Sed tandem horum documentorum immemor: et prope virtutis memor: aprium ingentez inuadit: quod ipsum dentibus laniat et occidit: fuluamque moribundum strauit harena. Cui tandem *venus* condolens ipsum in florem mutauit. Igitur hunc quia mulieres gentiles in flore iuuentutis mori viderunt flere annuatim decreuerunt: ipsumque reuicturum post reddiderunt: sicut innuere videtur scriptura. *Ezechiel. viij.* vbi dicitur quod mulieres sedebant ibi plangentes *adonidem*. ¶ *Cupido* matrem osculans significat consanguineos qui nimis familiariter consanguineos osculantur: sic quod inde per appetitum luxurie: prope consanguinee vulnerant: ita quod *adonidem*: id est aliquem extraneum occasione temptationis magis diligere comprobantur. ¶ Dicetiam quod homo non debet contra feroces leones et apros. id est contra mundi potentes et tyrannos bellum vel insultum facere: sed potius contra ceruos: et lepores: id est fugaces et pauperes. Illi enim qui contra mundi potentes insurgunt: quandoque ab ipsis occiduntur et opprimuntur. Et sic in florem mutari dicuntur: in quantum more floris decidunt et succumbunt: ita qualis fletus et suspitum causa sunt. *ps.* Exterminauit eam aper de sylua. ¶ *Athalanta* cenei filia nympa pulcherrima ex responso deorum habuit: quod viuam se ipsa caritura esset si alicui nuberet que territa coniugium fugiebat: et syluas et inuia frequentabat. Verum qui a velocissimo cursu erat ordinavit quod quicumque eam in coniugium habere vellet prius cum ipsa cursu contenderet et si eam posset superare eius conubio frueretur: si vero superatus ab ipsa existeret capite plecteretur. Cum igitur plures sub hac lege conubium eius petissent: et victi capita perdidissent affuit *hippomenes* iuuenis nepos *neptuni*: qui lege contempta cursu cum virgine contendit: et eius motus specie sperat in superabilem superare. Virgo autem eius audacie compatiens suum dissuadebat coniugium: et dum eum aspicit dubitat superari an vincere mali: *hippomenes* igitur ad veneris fugit oracula et eius in hoc negotio petit opem. Venus autem miserta iuuenis a casu secum tria poma aurea deferebat que in arboze sua ante templum suum in agro damasceno constituta collegerat: que iuueni largitur benigne ipsumque qualiter vteret: eisdem instruit et informat. Igitur ambo simul cursum arripserunt: sed primo statim virgo iuuenem proterit fatigatum. Qui vincimetus prius pomum proicit in obliquum. Quod admirans *Xgo* ad pomum diuertit a stadio: et sic transeundi spacium ipsi dedit. Cum igitur ita ter fecisset: et propter poma aurea virgo de semita declinasset podusque poma

V

Z

Fabu. xij

Metamorphoseos Moralizate

rum ipsam non modicum onerasset iuuenis primo venit ad terminum
 et sic optatum acquisiuit connubiū. Quia vero iste Ingrat⁹ nulla Ae-
 neri p̄ tanto beneficio thura dedit: ip̄m tanto ardore libidinis p̄cus-
 sit: q̄ in templo cibelis matris deorū concubuit cum vxore. Propter
 quod ip̄os ambos cibeles in leōes mutauit: et suo currui subiugauit.
 Et quia luxuriose egerunt ip̄os nature fornicarie fecit: ita q̄ leo cur-
 parda: et pardus cum leena adulteria cōmitterēt ordinauit. ¶ **A**p-
 plica contra luxuriosos iuuenes et iuenculas. Constat enim q̄ sepe
 fit q̄ aliqua nobilis domicella a pluribus requiritur. Verum q̄ ista
 honorem suum diligit ante eos fortiter currit et fugit occasiones cul-
 tans et ipsorum libidini taliter contradicit: q̄ nullus eam apprehen-
 dit: immo multi sunt qui per eam mentaliter occiduntur: quia cū eā
 assequi non possunt stimulis veneris agitantur. ij. Macha. iij. Cur-
 su turbam p̄transiit. S; finaliter Hippomenes venit. i. aliquis pul-
 cher iuuenis: cuius speciositas magis placet nymphe intantum q̄
 ipsa proponit q̄ vinci ab eo se permittet: et q̄ fugam et cursum suum re-
 tardabit ante iuuenem vt p̄cedat. Ipse autē ad poma. i. ad munera se
 conuertit q̄ dum virgo recipit paulatim a cursu contradictionis: et
 fuge se deflectit. Sic igitur fit q̄ auaritia suffragante: et concupiscen-
 tia stimulante: et venere. i. luxuria mediante virgo a iuene vincitur:
 et eius cōcubitu subarratur: quia mulier que ad poma aurea. i. ad do-
 na et munera se deflectit diu non potest fugere immo fugaz et cursuz sta-
 nit: et finaliter consentit. Ad gala. 5. Currebatis bene q̄s vos impe-
 diuit. Finaliter igitur tales in leones mutantur: in q̄tum adulteria
 committendo more leonum: anhelitu fetent in q̄tū turpiter diffamā-
 tur: et potissimum hoc verum est de malis ecclesiasticis: qui scilicet in
 templo matris deorum. i. in ecclesia que est mater sanctorū. (Ad ga-
 la. 4. Hierusalem que est mater nostra) impudice se habent. Et ideo
 isti leones qui fetent dici possunt in q̄tum per infamiā sūme fetent.
 ¶ **¶** Vel dic q̄ ista nymp̄ha est anima quam diabolus hippomenes tē-
 ptationibus persequi non cessat: vt ipsam per malas cōcupiscētiās
 capiat: et pudicitiam gratie ipsi tollat. Ip̄a ramen quandoq̄ taliter
 per dissensum peccata fugit: et p̄ bona opera currit q̄ ad ipsam diabo-
 lus non attingit. Sed pro certo quando videt q̄ ipsam superare non
 potest tria poma aurea. i. tria mūdi delectabilia. i. diuitias: delicias:
 et honores ipsi solet offerre: et sic dum circa ista tria solet vacare neces-
 se habet a cursu bonorū operum se retardare. Sic igitur fit q̄ ista tria
 poma per auaritiā q̄tum ad diuitias: p̄ luxuriā q̄tum ad delicias:
 p̄ superbiam q̄tum ad eminetias consequitur: et diabolo per vitia cō-
 iugatur: et sic eius spūalis virginitas violatur. Unde de diabolo pōt
 dici illud Prover. pmo. Pedes eius ad malum currunt: et festinant
 vt effundent sanguinem.

¶ Explicitus est liber. x. Metamorphoseos. Incipit. xi.

Armine dum tali sylvas animosq̄ feraruz Threicius va-
 tes et saxa sequentia duxit. In hoc vndecimo libro Quis.
 primo agit de crudeli occisione orphet: et mutatiōe mulie-
 rum que eum occiderunt in arbores: et de dracone qui cas-

put eius deuorare voluit in lapidem mutato. Sed de his dictum est in libro precedente: et ideo transeundū est ad sequētia. **Midas** rex quidam fuit phrygie: Accidit igitur quod silenus bacchi sacerdos: et alius ebrius et titubans inuentus ad midam regem specie prede duce retur: sed midas qui et bacchi sacerdos fuerat eum honorabiliter festinavit: propter quod bacchus ei quicquid vellet petere: ut fieret reppmisset. Midas igitur male vsurus donis a baccho petijt: ut quicquid tangeret aurum fiat dicens. Effice quicquid Corpore contigero fuluum vertatur in aurum. Cuius precibus bacchus annuens quicquid tangebatur rex in auri substantiam statim mutabat. Igitur midas tangit domos: arbores: herbas: saxa et omnia in aurum mutabatur: ita quod cuncta que erant in patria rutilare colore aureo videbantur. **Silē**naliter vero fatigatus tangendo cepit famescere et sitire: sed cum cibum vel vinum labijs: aut dentibus tangeret: cepit similiter aurum esse ita quod non poterat famē eius subuenire. **Quidius**. Copia nulla famem releuat: sitis arida guttur. **Erit** et iusto merito torquetur ab auro. Quapropter videns se male rogasse de tollendo dono quod indiscrete rogauerat bacchum orat dicens. Miserere precor speciosoque eripe damno. Et dictum est ipsi quod in pactolo fluuiio se immergat. **Quod** cum fecisset virtus aurea in fluuiio mansit. Ita quod ex tunc aureas harenas generauit. **Unde Quidius**. Arua rigent auro madidis pallentia glebis. Midas vero cum diuitie optate tanta mala fecerant: ex tunc cepit diuitias perhorrere et rura vagabundus incolere: et auiā frequentare. **Dic** causam litteralem fabule ortum et sumpsisse ab ebriosis. Midas enim sacerdos bacchi: id est vini dicitur fuisse: in quantum aliquando supponitur ultra modum bibisse. Item silenus titubantem honorat quia ebriosus ebriosum amat. sed virtute bacchi: id est vini quicquid tangit aurum efficitur: in quantum vir ebriosus se esse diuitem imaginatur: et quodlibet ab eo aurum reputatur. **Prover. 31.** Bibant et obliuiscantur egestatis sue et doloris sui non recordentur amplius. **Vel** dic contra auaros qui nihil sciunt a deo petere nisi aurum. Et ideo plerumque fit quod deus talem fortunam dat auaro quod in omnibus que facit lucratur: et quicquid tangit in aurum mutari dicitur quia de quocumque se intremittit negotio vel artificio aduenit ipsi aurum: id est lucrum. immo fit quod proprios cibos in aurum conuertit: in quantum ad saturitatem non audet comedere: sed potius cibos vendit et fit quod fames auaritie augetur: et propter auri acquisitionem nullatenus satiatur. **Ecclesiastici**. Multi dati sunt in auri casus Igitur talis videns quod ista non reficiunt sed auaritijs plus inflammant solet donum contrarium scilicet paupertatem vel diuitiarum contemptum appetere. **Quod** quandoque deus dat: ita quod cessat in diuitijs delectari. Isti igitur in flumine scripture vel religionis aliquotiens abluuntur et ibi amore auri perditū exuuntur. Ex tunc iam pauperes Christi effecti in mundo sine diuitijs conuersantur dicentes illud. **Matt. xix.** Ecce nos reliquimus omnia et cetera. **Quod** ad litteram multis accidit: sicut patuit de illo philosopho qui cuncta que habuit auro vendidit quod tandem in massa positum ne sibi ad philosophandū noceret in mare piecit. **Midas** rex iam factus ruricola inter panasatyras

A

B

deumq; pecudum et phebum qui de musica disputabant: et phebus cum cithara pan vero cum pastorali instrumento. i. calamis agrestibus canebat: fit iudex. Sed cum oēs audientes: melodiam magnam commendassent phebi cytharedi discantes: submittēdas cythare cānas: iste solus pana melius cecinisse iudicauit. Propter quod indignatus phebus aures asini ipsi dedit quas cum sub crinibus diu cessasset: tandem seruus eius qui ipsi crines refecare solebat: hoc vidit. Qui cum non perdere visum dedecus auderet: et tamē illud dicere sūme appeteret foueam profundam fecit: in cuius fundo illud quasi murmurando dixit. et tandē terra eam operuit: et sic se celare secretū existimauit. Qui. Pana iubet timolus cythare submittere cānas Midas. Induiturq; aures lente gradientis aselli. Sed de prima foueā harundo nascitur: ex qua cum quidam pastor a casu fistulam fecisset. nihil aliud canere poterat: nisi quod Midas aures haberet asininas: et sic ubi celandū putabatur fuit publicatum. Qui. Obruta verba refert dñiq; coarguit aures. **A**pplica hec contra rudes et bestiales qui approbant plus canticū panos ruricole quā apollinis celicole: et plus approbant terrenorū aduocatorū dicta quā celestium doctorū: magis eis placēt illa quā dicunt et faciunt homines bestiales quā que agunt sancti et spirituales homines: sicut patet de multis rusticis qui plus de suis similibus applaudunt quā de sapientibus. Et propter hoc istis aures asinine dari dicuntur: in quantum iudicare de rebus asinine et bestialiter comprobantur. i. cor. ij. **A**ialis homo non percepit ea quā spiritus dei sunt. **N**ō dicitur puer. xxiij. In auribus insipientium ne loquaris quia despiciēt doctrinā eloquij tui. Et sicut dicitur Eccl. viij. Cum fatuis consiliū nō habebas. **N**ō enim poterūt diligere nisi quā eis placēt. **R**esiduū allega et dic quod nihil occultum quod non reueletur quia. s. dato quod aliquis aliquod secretū sub terra operuerit: et sic perpetuo celandum crediderit: continget tamen quod aliqua fistula. i. aliqua garrula persona illud canet et dicet immo multe fistule: aut multi garruli sunt quod non possunt dicere nisi illud quod ad confusionem aliorum cōtingit eos scire. **E**l dic de proditione si quis dñm suum prodiderit: unde nō sperat ventet qui hoc alijs reuelabit. **F**atuū est igitur aliquod secretum alicui dicere dato enim quod quis ipsum terre: id est alicui simplici persōe credat dicere: ipse tamen continere non poterit quin illud alijs reuelet: et debeat fistulare. Unde illud Hieronymi ad paulam dicere potest. Si secretum esse volueris: mihi narrare nō debueras. Et iō puer. xxv. dicitur. Secretum alieno ne reueles: ne forte insultet cum audierit et exprobare non cesset. **C**um laomedon rex frigie vellet trolam edificare phebus et neptunus humanam induentes imaginem pacto sibi auxilio a laomedonte muros eius edificauerunt: sed facto opere rex pactum negauit et aurum quod dare iurauerat soluere recusauit. Propter quod neptunus aquas maris usque ad muros urbis adducens: terram adiacentem operuit et agricolas frugibus priuauit et fluctibus obruit arua. Ad quod piandum oportuit: quod herione filia laomedontis: monstris marinis deuoranda traderetur: et super ripam maris ad dura saxa ligaretur. Cum igitur laomedon herculi promississet equos vento velociores et niue candidiores: si

a monstro filiam liberaret cum hercules hoc fecisset laomedon ei p-
missum negauit. Quare hercules troiam ingrediens ipsam destru-
xit laomedonem bis plurū occidit ⁊ hesionē telamoni socio suo p-
p̄mio in vxorem dedit. ¶ Hec allega contra ingratos qui dum indi-
gent auxilio hominū multa p̄mittere solent: sed quando negocia eo-
rū facta sunt nihil volunt soluere. Quapropter ipsos deus ⁊ mund⁹
solent tanq̄ ingratos affligere. Eccle. xxix. Donec accipiant osculā-
tur manus dantis ⁊ in p̄missionibus humiliant vocē suā: ⁊ in tempo-
re redditionis postulabit tempus: ⁊ loquetur verba tedij. ¶ Cael dic
allegorice q̄ ista numina deū et angelos signant qui a p̄ncipio tro-
iam. i. mundi ciuitate z edificauerunt ⁊ p̄ salario aux. i. fidem ⁊ chari-
tatem a rege huius ciuitatis. i. ab homine petiuerunt: Sed quia iste
rex. s. adaz fidem fregit dum in pomo peccauit: ⁊ sic aux p̄missum nō
restituit: sed negauit: ideo fluctibus maris. i. amaris tribulationib⁹
fatigatus extitit ⁊ filia eius. i. humana natura monstris maris. i. de-
monibus data fuit. Sed pro certo hercules. i. xps per incarnationē
veniens ipsaz liberauit ⁊ equos veloces ⁊ candidos. i. viros fideles
⁊ innocentes p̄ salario inde sperauit. Sed quia troia. i. mundus ip-
sos reddere renuit: ideo finaliter ipaz in iudicio destruet: ⁊ totaliter
dissipabit: et hesionem liberatam. id est humanam naturam redem-
ptam telamoni. i. deo patri perpetuo commendabit. ¶ Cū peleus
frater telamonis amaret thetidē: ⁊ eidem vim inferre pararet: s; nō
posset pro eo q̄ in formas varias se mutaret: edoctus a proteo quali-
ter hanc posset tenere ipsam laqueis implicuit: ⁊ sic eam tenuit: ⁊ cū
ea concubuit: ⁊ achillem virum fortissimū in ea generauit. ¶ Sic ve-
re predicator vel prelatus quando aliquaz personaz cautaz variam:
⁊ conditionē suam sub tot vitijs ⁊ dissimulationibus occultantē iue-
nit q̄ eam nō pōt comprehendere vel corripere nec achillē. i. xpm in ea p-
ḡram ḡnare: circa hanc talē p̄sonam dū dormit. i. dū nō aduertit laq̄-
os regularis discipline debet ponere: ⁊ sic ipsaz impregnare. ¶ Cael
dic de diabolo qui animā cautaz: ⁊ se ab ipso diuersimode occultantē
dū a casu dormit. i. dum in mundo delectatur: laqueis diuersaz ma-
larum concupiscentiarum ipam alligat. ⁊ sic fetu peccati ipam imp-
gnat. Jac. i. Concupiscentia cum conceperit parit peccatū. ¶ Mer-
curius genuit antilochum: quē docuit de nigris alba: ⁊ de albis ni-
gra facere. An̄ versus. Versuta ppago nascitur antilochus: furtus
ingeniosus ad omne. Qui facere assuevit patrie non degener artis.
Candida de nigris ⁊ de candentibus atra. Iste igitur erat latro: qui
si aliquā rem furabatur: statim in albam conuertebat ⁊ ita dñs eius
nō cognoscebat ipsam. ¶ Talis est diabolus quia postq̄ aliquā ani-
mam furatus fuerit per peccatum solet colorem eius: id est conuer-
sationem eius mutare ⁊ de alba nigram facere: id est de s̄cta turpez
⁊ peccantez: vt possit eius memoriam et notitiam a domino suo chri-
sto penitus amouere. ¶ Cael dic q̄ talis est adulator vel hereticus q̄
ita faciunt se: ⁊ facta sua palliare q̄ vnum faciunt aliud apparere.
Esaię quinto. Ne qui dicitis malum bonum ⁊ bonum malum ponen-
tes tenebras lucem: ⁊ lucem tenebras: ponentes amarum in dulces:
⁊ dulce in amarum. Hic ponit Quidius mutationem pedalionis in

F

S

Fab. 4.

B

J

Fabu. 5.

K

L

Metamorphoseos Aporalizate

Fa. 6.

accipitrem: lupo in marmore: faci in mergum: de quibus ad presens non videtur aliquid esse dicendum. ¶ Cum ceys rex thracie fratrem suum dedallonem mutatum in accipitrem vidēs q̄ plurimum terre retur volens placare numina contra voluntatem vxoris sue Alchiones mare nauigaturus intrauit: qui vna cum nauibus et comitiua interijt: ita q̄ nullus ex eis remansit. Cum igitur alchione vxore eius pro eo sacrificaret dñs omnibus et precipue iunoni: iuno mandauit per iridem nunciā suā sōno deo dormientiū: cuius domus erat in quodam antro secreto ab omni tumultu tecto: q̄ ipse vnum de sōnīs suis ad alchionē mitteret: et q̄ se in speciem ceycis periclitantis trāsformaret: et sic vxorem de viri obitu et naufragio informaret. Quod et factum est. Propter quod alchione mane ad litus veniens corp⁹ viri submersi ad litus fluctuando propinquare vidit. que dolore tacta super ipsum in mare se proiecit. Vñ autem vtriusq̄ miserti ipso in aues que alchiones vocantur mutauerunt: que adhuc mare frequētant: et in mari super arenam nidum faciunt et ibidem pullificant.

¶ Unde Quis. Superis miserrantibus ambo. Alite mutantur: fatiſq̄ obnoxius iisdem. Tunc quoq̄ mansit amor: nec coniugiale solutum fedus. in alitibus coeunt fiuntq̄ parentes. Perq̄ dies placidos hyberno tempore septem incubat alcyone pendentibus equore natis. Tunc via tuta maris ventos custodit et arcet Aeolus egressu p̄statq̄ nepotibus equor. Alcyone enim fuit filia eoli.

M Sic aīa xpī vxor quando videt q̄ vir suus dei filius nauem crucis ascendit vbi perclitatus et mortuus fuit: cū videt et considerat ip̄s mortuū: debet se super eū in mari. i. in amaritudine penitentie et confessionis p̄ deuotionē ponere: et cū eo facto aue in resurrectione: et ascensione simul renouari: et sic auis similitudinē induere: et p̄ contemplationē ascendere et volare: vt sic sibi dicat istō ps. In mari via tua et semite tue in aquis multis.

Fabu. 7

¶ Somnus habet tres filios speciales inter alios quos nūq̄ nisi ad reges et nobiles duces mittit. Primus vocatur morpheus secundus Icelus: tertius phantasos. Morpheus habet suū officiu q̄ non effugiat in capite dormientis: nisi effigiem humanam cum gestu et loquela et ceteris p̄tinentibus ad naturam humanā. Icelus vero effigiationes creat brutoꝝ volucrum et serpentū: cū oībus gestibus ad bestias p̄tinentibus: sed de humanis simulachris: vel de inaiatis se nullatenus intromittit. Phantasos creat p̄cipue figuras inaiatorum: vt lapidū montū vel domor.

¶ Vñ Quis. Excitat artificem simulatoreq̄ figure Morpheia non illo quisq̄ sollertius alter exprimit cessus vultūq̄ sonūq̄ loquendi. Adijcit et vestes et consuetissima q̄q̄ herba: sed hic solos homines imitatur: et alter fit fera: fit volucris: fit longo corpore serpens. ¶ Hunc icelon superi dicunt: diuerse tertius artis. Phantasos ille in humū saxūq̄: vndāq̄: trabēq̄. Neq̄ vacant aīa fallaciter omnia transit. Regibus hīducibusq̄ suos ostēdere vultus Nocte solent: populos alij plebemq̄ pererrant.

M Quis p̄ hos tres filios somni intelligere triplex genus sollicitudinis quam immittit diabolus in corda dormientium mundanorum p̄ negligentiam vite sue. Prima sollicitudo est circa honores et dignitates: secunda circa voluptates tertia circa cupiditates. Primus

igitur filius mittitur ad superbos qui eis effigiat de nobilitate hūa-
na: de dignitatibus et honoribus: de pompa seculari: in vestitu: gestu
famulatu: et equitatu. Et isti quatenus tales sint non curant multum de
diuitiis vel voluptate. Secundus filius mittitur ad libidinosos et
non reputat nisi ea que ad bruta pertinent. Dicit enim Aristoteles. iij.
ethicorum quod illa delectatio maxime vocatur exprobrabilis qua delecta-
mur non secundum quod sumus homines: sed secundum quod sumus animalia.
Talibus enim gaudere et maxime ea diligere bestiale est. Iste filius
creat in homine sollicitudinem et curam carnis in desideriis et cibis et
potibus veneris et quiete. Et isti non principaliter habent cordi ho-
nores vel diuitias nisi raro: sed tantummodo voluptatem. Tertius fili-
us somni mittitur ad cupidos. Iste facit hominem cogitativum cir-
ca inanimata: maxime circa aurum: argentum: et terre mineras: quod
si circa oves et boues sollicitatur hoc est secundario: in quantum scilicet
per talia est pecunia acquirenda. Et hi omnes per regem somnum: id
est peccatum reguntur et mittuntur. Ro. v. Regnavit mors ad adam usque
ad moysen. Et iste somnus diuitiarum voluptatum et honorum vertetur
finaliter in paupertatem vilitatem et miseriam. Unde. ps. Dormierunt
somnia sua et nihil inveniunt omnes viri diuitiarum in manibus suis.
Et puer. 2. Noli diligere somnum ne te egestas opprimat. Hanc autem
somniaorum expositionem ponit magister Robertus holcotus super li-
brum sapientie. lectione. cxcij. circa finem.

Explicitus liber. xi. Metamorphoseos. Incipit. xij.

Nescius assumptis: priamus pater es aconalis. Vivere
lugebat. In hoc libro. xij. paucas fabulas tangit.
Quis. quia de bello troiano pro maiori parte procedit
historice. Et textus ait. Desinit officio paridis pre-
sentia tristi. Post modo qui rapta longum cum coniuge bellum. Et
tulit in patriam. Dicamus igitur primo quod sicut alibi plenius legi-
tur. Cum hecuba regina troie vxor priami pregnantis esset de pa-
ride visum est illi in somnis quod faciem igneam pariebat: ex quo cogni-
tum fuit quod iste erat / propter quem troiam succendi et destrui oportebat.
Propter quod ipsum priamus occidi mandavit: sed mater oc-
culte pastoribus nutriendum dedit. Qui adultus quendam taurum
sibi vendicans coronam ipsi fecit. Sed mars in taurum conuersus:
taurum ipsius vicit. Cui paris coronam tauri sui in signum victorie
dedit. Propter quod paris a paritate iudicii dictus fuit: qui alias
alexander dicebatur. Illud allega historialiter: et primo contra
indiscretam pietatem. Ista enim mater misericordia mota paridem
occidi impedivit: et tamen propter eum destructa fuit troia: quod nul-
latenus futurum esset: si ad mandatum patris interfectus fuisset.
Secundum hugo. Misericordie genus est malos cito occidere. Ex quo
enim pater. i. deus vel lex aliquando decrevit propter causas legitimas oc-
cidendum vel puniendum: non est ipsi parcendum. Et maxime quan-
do mors eius redundat ad patriam liberandam. Joannis. xi. Expe-
dit ut unus homo moriatur pro populo: et non tota gens pereat.
Residuum allega historice: quod paris est bonus iudex qui in iudiciis

Fabu. pma

Abetamorphoseos Aboralizate.

debet pariter et equaliter se habere: personam non acceptare. taurum suum et amicos vel notos alijs non preferre immo si iuste contra eos preualeant: ipsis iustis licet extraneis coronam victorie dare. Deuter. xxv. Si fuerit causa inter aliquos: et impellauerint iudices: quod iustum esse prospexerint illi iustitie palmam dabunt. ¶ Cum tres dee de nuptijs pelet: et thetidis venirent: quo omnes dee preter discordiam fuerat inuitate. s. Juno dea diuitiarum. Pallas dea sapientie. et Venus delectationis: quas Mercurius conducebat: Discordia indignans quia inuitata non fuerat: voluit inter deas litigium generare: inter grecos et troianos controuersiam facere: et regnum troianum delere. Accepit igitur quoddam pomum aureum: in quo scriptum erat. Pulcherrime detur: ipsumque in medium dearum proiecit: et statim abiit et recessit. Cum igitur dee inter se de pulchritudine contenderent: et quilibet pulchriorem se diceret: pomumque requireret: tandem ductus est paris ut inter deas de pulchritudine iudicaret. Quarum cum Juno promitteret quod faceret ipsum cunctis potentior: Pallas sapientior. Venus vero ipsi offerret uxorem totius grece pulcherrimam: si tamen pro ea iudicaret. Ipse tandem quamlibet nudam respiciens: iudicauit pro Venere: propter quod Venus helenam ei dedit. propter cuius raptum: troianum regnum penitus fuit destructum. ¶ Per istas tres deas sic pacifice conuidentes intelligo bonos et iustos pacifice conuersantes. Per deam discordie intelligo inuidos qui quando non vocantur indignantur et seminare discordias inter ipsos delectantur. Tales consueuerunt inter alios pomum discordie proicere. et verbum detractorium dicere. et aliquam equiparantiam inter alios facere: et sic litigium procurare: ex quo regio vel patria perit. Ideo de talibus dicitur Eccl. xxviii. Susurro et bilinguis male dictus: multos enim turbauit pacem habentes. ¶ Vel dic quod tres dee significant secundum Fulgentium tria genera personarum. s. sapientes diuites: et delicijs affluentes: quia cum quisque istorum alteri se preferat: et pomum aureum id. i. gloriam et honorem sibi deberi dicat: et pulchriorem et meliorem se esse censeat: ut sapientes se diuitibus et iuuenibus deliciosis preferunt: diuites deliciosis et sapientibus meliores se esse dicunt. Iuuenes vero deliciose viuentes se duobus alijs anteponunt: diuitias et sapientiam vilipendentes. accidit quod Paris. i. iuuenis: inter istos iudicat voluptuosam vitam eligens veneri pomum dat et viuere in delicijs beatius asserit. Iuuenes igitur stulti qui in paride designant videntur dicere illud. Eccl. ii. Melius est comedere et bibere: et ostendere anime sue bona temporalia: que pro certo: qui habent vix possunt pacifici esse: quia quilibet vult ipsa habere: Ista sunt que discordiam seminant et quibus successoribus lites parant et finaliter bella et destructiones parant. Dea et domina discordie est auaritia: qua nil potest melius inter homines dissensionem facere. Gen. xiiij. Erat substantia eorum multa: et non quibant habitare communiter. ¶ Vel dic quod tres dee sunt tres anime vires. Pallas est ratio que habet sapientiam. Juno est memoria que habet diuitias scientiarum. Venus est voluntas que est domina deliciarum. Paris igitur peccatores et fatuos significat: quod scilicet voluntati obediunt: et alias vires anime continent: et me

moriā et rationē: sequi recusant: et pomū cordis concupiscentie sue p
 rant. Propter qđ licet helenā. i. pulchras mulieres qñq; obtineāt:
 lites tñ et bella excitāt. Ideo bñ dicit Eccl̃. xviij. Si prestes anime
 tue cōcupiscētias ei⁹: faciet te in gaudiū inimicis tuis. An ibidē p
 mittit. Post cōcupiscētias tuas non eas: et a voluntate tua auerte
 ¶ Cū greci nauigarēt ad troiā delendā: arrestati sunt a ventis cōtra
 rius: ita qđ ultra pcedere nō poterāt. Quō utiq; faciebat Diana quia
 ceruā eius in silua aulidis necauerāt. Decretū est qđ ira deē sangui
 ne virginis placaret. Et sic fatatū erat qđ ephigenia virgo filia aga
 mēonis diane immolaret. Cui dea cōpatiens: ipam de ara rapuit:
 et loco eius ceruā supposuit: qua immolata p̃speros ventos dedit.
 ¶ Dic qđ dea irata cōtra grecos est diuinitas contra gen⁹ humanū
 indignata: pro eo qđ cerua eius. i. humana natura a primis parenti
 bus fuerat per morsum vetitū interfecta. Quapropter in mari hu
 lus mundi oēs arrestati eram⁹: nec ad occupandā ciuitatē paradi
 si pcedere poteramus. Necesse igit fuit qđ sanguine virgineo diuin
 tatē placarem⁹: et qđ Ephigenia. i. xp̃i humanitas occideret. sed per
 naturā diuinā rapit illa: et liberat a morte. Cerua vero. i. gēs iuda
 ca loco eius. i. ppter mortē ei⁹ occidit: et sic offensa diuinitas cōpla
 catur. Esa. xliij. Dedi egyptū et ethiopiā et saba pro te. ¶ Cum greci
 cū mille nauib⁹ ad troiā capiendā in phrygiā trāsfretarēt: fatatum
 est qđ primus exiret nauib⁹ mori debebat. Proteus autē prim⁹
 exiuit: ideo statim occisus occubuit. Qui Hectorē prim⁹ fataliter
 hasta Proteus cadis. Quō audisset laodomia vxor ei⁹ qđ domi
 apud philocidē remāserat et viri imaginē in eius memoriā sibi fece
 rat amplexando dictā imaginē expirauit. ¶ Nota hic de bono affe
 ctu bone mulieris qđ imaginē. i. imitationem de viro in corde retinet
 nec amorē extraneū admittit: ita sepe visum est. qđ audita morte vi
 ri pie doloris amaritudine mulier mortē subiit. ¶ Nota ptra illos
 qđ volūt in factis armorū etiā alios ppter vanitatez pcedere. vt se
 meliorib⁹ preferant: qđ talib⁹ solet male succedere. ¶ Cignus fuit qđ
 dā miles fortis in exercitu troianorū qđ nullo ferro poterat vulnera
 ri. Hūc igit Achilles fortissime stringit. et sic inter eius brachia expi
 rauit. Neptun⁹ vero p̃as ei⁹ ipm in auē sui noīs: hoc est in cignū mu
 tauit. Cum enī Achilles ipm spoliare armis suis voluit: de ip̃is ar
 mis Cignus cādidissim⁹ exiuit. Quidi⁹ Corpus de⁹ equoris alba
 Contulit in volucrē: cui⁹ mō nomē habebat. ¶ Dic qđ tales sūt mul
 ri qđ ab achille. i. a dño vel prelato vinci seu vulnerari p p̃tritionem
 nequeūt qđ diu ferro. i. tribulatione eos pcutiūt. Neptun⁹ enī. i. dia
 bolus p̃as eorū tantā duritiā obstinationis tribuit eis qđ tormenta
 vel arma tribulationis vilipēdūt. Job. xli. Quasi stipulā estimabit
 malleū: et deridebit vibrantē hastā. Itē ibidē premitit. Reputabit
 quasi paleas ferrū et quasi lignū putridū es. Nō fugabit eū: in stipu
 lam versi sunt in lapides funde. Et sō Achilles prelato debet illum
 per dulcē charitatē inter brachia restringere: et amplexum amoris
 et pietatis ostēdere: et sic qñq; eum poterit supare et in Cignū cādidū
 i. virū innocentē et mundū occōnari transmutare. qđ pro certo plerū
 qđ sit qđ ille qđ ferro dure correctiōis non vincit: amplexu dulcis dile

Fa. liij.

Fa. liij.

Fa. v.

etionis puertit: ita q finaliter in cignu. i. viru spiritualem comutat.
Cael dic q Achilles significat tyrannos q martyres quos neptu-
 nus de maris pater eoru fecit ferro tribulatiois inuincibiles finali-
 ter occidit q cignus candidus: decoru armis. i. corporib eoru euo-
 lat. **C**eneus fuit quida miles in bello lapithar contra cetauros
 qui primo fuerat quedam puella dicta cenis filia Elatis. **U**n Quidi
 Clara decore fuit proles Elateia cenis: q dñi iuxta mare pgeret: ne-
 ptunus ea deflorauit. Quo facto impauit vt quicqd vellet peteret:
 qua petete q de cetero tale qd pati nequeat. conuersa est in viru for-
 te q ceneus est vocatus. Cui etia neptu. tale donu obtulit vt scz nul-
 lo ferro penetraret: q nullis armorictibus lederet. **I**stud ap-
 plica de multis: q primo sunt femine. i. molles q feminei. sz neptun
 de maris. i. de pater vel sps scus cu ipis per gratia cohabitatur: q in
 viros. i. in personas fortes q stabiles eos mutat quos nullu ferru. i.
 nulla tribulatio per impatientia penetrat: sicut de apostolis. q mul-
 tis martyribus apparuit per aduentu sps sancti: q an aduentu fue-
 runt feminis debiliores: q post quibuscunq constantib fortiores. pri-
 me cor. viij. **U**n aut factus sum vir: euacuau q erat puuli. **C**ene
 miles fortis que neptun fecerat ferro inuicibile q impenetrabilem:
 cu esset in quibusda nuptijs: q ibide quida cetauri: q nature erant
 duplicis: q in nube erat geniti vt dictu est: interessent: q spsam rape-
 re disponderet: ipe solus plures ex eis interfecit. Cetauri aut viden-
 tes q ipm ferro vincere nequibat: motes ascenderunt q arbores inte-
 gras deferetes: tara trau lignoz super eu picerut: q ipm no ferro sz
 podere pmerunt. Sic et fit ex dono dei habent aliqui donu fortitu-
 dinis. ita q nullo ferro tribulationis vel teptationis a cetauris. i. a
 demonib quesit supari. Sed isti cetauri hoc videntes: solent on infi-
 nitu diuersoz negotioz officioz: q terraz sup eos pucere: q ipis pro-
 speritates seculi per rare: q sic fit q qnq diuersis vitijs sub isto one-
 re ipos suffocant: quos aliter vincere non valebat: no est igit tutum
 q iustus ho talia onera sibi permittat imponi: sub quib sepe vixi sunt
 fortissimi succubere. Exo. xviij. **U**ltravires tuas est negotiu. sol illu-
 lud sustinere no poteris. **P**ost hec tractat Quidi. de morte achil-
 lis. q sic terminat hunc libru duodecim.

Sequitur liber. xij.

Concedere duces q vulgi stante corona: Surgit ad hos elis-
 pei dñs septeplicia iax. **I**n hoc. iij. Qui. primo tractat
 lite ortu inter vlysem q aiace ppter arma achillis. q quas-
 liter vlyses dicta arma obtinuit. Sed ad historias venia-
 mus. **D**e vlyse dñ q cu greci ptra troianos prellaren-
 tur: inter grecos erat vlyses sapietissim fortis q audax patiesq la-
 boris: q videns exercitu ociosum ludu scacoz inuenit: vt sic milites
 occupati a seditionibus arcerent. Ad qd quide bellu inuit iuerat:
 dictus vlyses. **I**ta vt hoc deuitaret. i. cu cotra troianos ire nollet: is-
 sanu q furibundu se esse simulauit: q in argumentu stultitie: terra ste-
 rile arauit q sal ibide seminauit. **P**alamedes aut vt sciret veritate

Sal.

utrū esset infans an nō: añ aratrū ⁊ ante boues filiū vlyssis ponife
 cit. A quo dū pater aratrū diuenteret: cognitū est q̄ infan⁹ non erat.
 Et cū hoc palamedes pdidisset: duct⁹ est vlysses cū alijs ad bellum
 troianū. per violentiam. ¶ Allega si vis q̄ natura in periculo nūq̄
 mentiri pōt: ⁊ q̄ in alia causa dissimulet in necessitate tamē nūq̄
 pōt se celare: quin propriū sanguinē habeat defensare. Esate. xlix.
 Nunq̄d obliuisci pōt mulier infantē suū? ¶ Palamedes semp fuit Fa. ii.
 inuisus vlyssi. eo q̄ ipm̄ deprehenderat qñ furore fingeat: ideo vo-
 lens se vindicare aurū multū sub lecto eius abscondit: ⁊ tādē quasdā
 falsas litteras scripsit ipi ex parte priami: palamedi mandando q̄
 vel grecos pdere vel aurū quod erat sub lecto suo restitueret. Et di-
 ctas litteras cuidam interfecto troiano supposuit: q̄ inuente ad pñ-
 cipes deferunt. Interim Palamedes tanq̄ proditor accusat. Qui
 cum ab vlysse cōsiliū peteret: consuluit ei q̄ fortiter negaret: ⁊ eti-
 am morti se obligaret si illud aurū sub lecto suo vnq̄ repertum esset
 Quo facto aurum queritur sub lecto palamedis: ⁊ inuenitur: ⁊ sta-
 tim a proceribus palamedes condemnatur: ⁊ sic per vlyssē prodi-
 torem morti traditur. ¶ Istud potest allegari contra fraudes ⁊ ma- B
 licias proditorum qui per multas vias solent mortem ⁊ damna ho-
 minum procurare: et non dubitant propriam animam perdere.
 ¶ Potest etiam dici q̄ fatuum est q̄ homo illi cui nocuit se commit- C
 tat vel ab eo consiliū petat sicut in fabula serpentis dicitur quem
 cum rusticus percussisset: et ille locutus per misericordiam petisset
 rusticus ab eo petijt si bonum erat ei seminare. qui respondit q̄ sic.
 Veruntamen inquit cui male feceris non credas. Seminauit igitur
 rusticus: et prospere successit ei. propter quod serpentem secum du-
 xit ⁊ lacte eum paut. Alio autem anno ⁊ alio rusticus idem a serpē-
 te petebat: ⁊ in omnibus que consulebat serpens: lucrum ⁊ prospe-
 ritatem inueniebat. Serpens autem q̄ cui male fecerat non crede-
 ret repetebat. Accidit igitur q̄ serpens quasi domesticus factus oc-
 cassione inuenta filium rustici occidit: ⁊ tunc rustico dixit: q̄ in nullo
 ipsi quem leserat credere debuit: quia dato q̄ inimicus videatur re-
 conciliari quandoq̄: tamen si locum inuenerit: ad vindictam proxi-
 pit. Ideo bonum est prouerbiū quod dicitur. A muliere repudiata
 et ab inimico reconciliato: libera nos domine. quia Eccl. xij. Nō cre-
 das inimico tuo in eternum. Sicut enī eramētū eruginat nequitia
 illius: ⁊ si humiliatus vadat curuus abijce aīm tuū et custodi te ab
 illo. Non statuas illū penes te: nec sedeat ad dexterā tuā ne cōuer-
 sus stet in loco tuo: ne forte conuersus in locum tuū inquirat cathe-
 drā tuā in nouissimo cognoscas verba mea ⁊ in sermonib⁹ meis sti-
 muleris. Quis enī medebit incātatori a serpēte p̄cusso: ⁊ oib⁹ q̄ ap-
 propiāt bestijs: ⁊ q̄ comitat cū viro iniquo: ⁊ obuolut⁹ est in peccat⁹
 ei⁹. Ana hora tecū p̄manebit: si autē declinaueris nō supportabit. In
 labijs suis indulcat inimicus: ⁊ in corde suo insidiat vt subuertat te
 in foueam. In oculis tuis lachrymat inimic⁹. et si inuenerit temp⁹
 non satiabitur sanguine. ¶ Polymnestor erat quidam rex prope
 troiam cui Priamus rex troianus bellis grecorū lacessit: polydo- Fa. iij.
 rū puerum filium suum cum magno auri pōdere educandū cōmisit:

Metamorphoseos Moralizate

qui Priamo cum filiis suis consumpto: et urbe succensa: ductus auri et cupidine puerum occidit: et in mare proiecit. Cuius corpus in conspectu regine hecubae matris pueri: quae a grecis captiua ducebatur per mare fluctuando apparuit. Quae statim cognito filio: et cognita polyneestoris perfidia: ad eum vadit. se ipsi velle loqui asserit: et auri magnam quantitatem ipsi tradere ad reseruandum filio fingit. Qui omnia se pro filio seruaturum fideliter repromisit. Sed hecuba cum aliis matronis troianae concaptiuis dolore filii proditorie occisi: polyneestorem cum virgibus aggreditur. ita quod in vindictam filii ab ipsa et matronis virgibus iugulatur. Tandem vero hecuba dolore nimio tantae filiae suae polixene: quam greci sacrificauerant anime et sepulchro achillis: quam filium suum polydori sit nequiter interfectum: in canem mutata est. Quae cum greci latrando conuiciaretur: ab ipsis fuit lapidata. Quod nihil aliud fuit:

D nisi quod pro dolore fuit in rabiem versa. **A**llega contra perfidos quod ubi vident alicui ipsis commissio: et in eis confidenti aliquod infortunium accidisse: solent ipsi fidem frangere: et ipsum in mortem quandoque tradere ne aurum quod pro eo acceperant oporteat reddere. Eccle. 31. Signum offensionis est aurum. Proditor enim qui cupiditate auri: alios morti tradit: suum finaliter reportat premium: et nunquam de taliter acquisitis reportat gaudium sed matrone troianae id est boni viri eos vituperant et impugnant. **M**enon rex fuit filius aurore filiae iouis et palladis: qui venerat in auxilium troianorum et interfectus est ab achille. Huius corpus in igne positum: in auiculas est mutatum quae Menonides nuncupantur quae adhuc ad sepulchrum Menonis in magna quantitate aduolant et contra se inuicem periantur: et seipsas occidere conprobantur. Quod. Sequi viro forti meminere creatas. Istud autem non est tam fabula quam historia. Polyneus enim historicenarrat quod aues istae ad tumulum menonis de ethiopia aduolant et se impugnando premunt et cruciantur. Quod autem corpus eius in aues mutatum sit non historia: sed fabula dici potest. **I**ste Menon potest significare christum: qui fuit filius aurore id est beate virginis quia iste in bello troiano: id est in prelio crucis fuit occisus et in igne passionis combustus. Similiter istae aues euolant. id est viri spirituales geniti fuerunt: et potissimum fideles milites et robusti qui ad sepulchrum eius debent ad preliandum accedere. et pro ipso se morti exponere. Quod etiam de martyribus potest dici. qui ex christi corpore mortuo nasci dicuntur. pro eo quod inde exemplariter ad mortis plenum animantur. **T**roia capta: Aeneas fugiens: et deos patrie patremque suum Anchisam secum deferens: ad palatium Aeneas regis peruenit. Qui Aeneas rex et phebi sacerdos quinque filias habuit quarum mirae erat virtus: quia quicquid tangebant in frumentum vel oleum vel vinum cretebatur pro voto. Quapropter greci pernutriendo exercitu suo: ad ipsas rapiendas miserunt. Sed cum ire nollent. et milites vim inferre pararent: in columbas mutatae fuisse narrantur. **D**ic quod tales filiae significare possunt ecclesiasticos doctores: qui debent esse filiae vel feminae: propter molliorem benignitatem et debent esse filiae regis christi per imitationem suae sanctitatis. ps. Dilexerunt te filiae regum. Dato igitur quod iste filiae. id est isti doctores ecclesie talis virtutis existant quod quicquid tangunt: id est auctoritates et exempla scripturarum et rerum: quae

Fabula. 4.

Fabula. v.

Filiae significare possunt ecclesiasticos doctores: qui debent esse filiae vel feminae: propter molliorem benignitatem et debent esse filiae regis christi per imitationem suae sanctitatis. ps. Dilexerunt te filiae regum. Dato igitur quod iste filiae. id est isti doctores ecclesie talis virtutis existant quod quicquid tangunt: id est auctoritates et exempla scripturarum et rerum: quae

accipiunt in cibos doctrine per expositiones cōuertāt: ita: q̄ panē
 ⁊ vinū ⁊ oleū .i. doctrinā solidiorē dulciorē et clemētioreq̄ inde faci
 ant. sepe tñ fit q̄ istos diabolus nitiſ capere per pctm ⁊ eos duce
 re ad bellū troianū .i. ad mundi negocia ⁊ tumultū: vt scz virtutē su
 am p̄uertāt in sapientie humane vsum: sed isti nullo mō solēt p̄sen
 tire: nec panē filiorū canibus erogare. immo debēt fieri colūbe. .i. ge
 mebundi benigni humiles ⁊ deuote. Esa. lx. Qui sunt isti qui vt nu
 bes volant ⁊ quasi columbe ad fenestras suas: sicut enī nubes: plu
 unt alios per doctrinā irrigādo: ⁊ volant ad fenestras suas p̄prios
 euentus ⁊ nō mundi negocia frequētando. ¶ Vel dic q̄ tales filie si
 gnificant quosdā auaros in quib⁹ vel deus vel fortuna videt p̄cede
 re q̄ oīa q̄ tāgūt in segetes mutant. ⁊ oīa q̄ faciūt in lucrū vertantur
 sicut ad litterā patet de multis qz q̄cqd agūt ad vtilitatē veniūt. Job
 xxi. Semen eorū permanet cuzeis. Sed nihilo minus sepe fit q̄ isti
 ita auari sunt q̄ inde exercitū bellātū nūq̄ p̄ elemosinas nutriūt:
 sed potius in colūbas. .i. in luxuriosos ⁊ carnales se cōuertunt. Job
 xij. Abundāt tabernacula predonū. ¶ Polyphem⁹ fuit gigas ma
 ximus q̄ ita erat fortis q̄ mōtes portabat. Capillos capitis et hu
 merorū ad modū siluarū habebat: vnū oculū gerebat in capite: quem
 admodū lati clipei frons media p̄tinebat. Iste igit̄ amauit quādā
 marinā nymphā q̄ galathea vocabat: quā qz opp̄mere nō poterat
 pro eo q̄ statim in equora se mergebat: cepit eā humiliter rogare et
 p̄missis ⁊ carminib⁹ orare. Que oīa cum galathea p̄tēneret: pro eo
 q̄ acim iuuenē pulcherrimū diligebat. Ipe zelotypia duct⁹ explo
 rauit quō ip̄os simul colloquētes videret: q̄ quadā die cōperto vbi
 acim ⁊ galatheā simp̄ cōcūbere vidit mōtes sup̄ ip̄os p̄iecit: et acim
 in mari oppressit: sed deorū miseratiōe in fontē mutat⁹ est. ¶ Dic q̄
 ita faciunt inuidi. Si enī p̄tingat q̄ aliq̄s cuius amorē cupiunt acq̄
 rere: alterū prediligat sepe nituntur opp̄mere: vtriq̄ detrahē et
 vtrūq̄ diffamare. ¶ Vel dic q̄ per Galatheā potes intelligere albā
 deā: ⁊ dicitur a gala q̄d est lac ⁊ theos quod est de⁹ vel dea: quasi dea
 lactea. .i. alba: per Acim itellige castitatē per polyphemū itellige
 plurimū corruptū: vel femineū. Et dicit̄ a poly quod est pluralitas ⁊
 phemos q̄d est femina quasi plurimus femineus. qz tūc dicit̄ poly
 phemus acim. .i. corruptio castitatē interficere: qñ corruptio p̄do
 minatur castitati. ¶ Glaucus fuit quidā piscator q̄ cū quadā die pi
 sces multos cepisset: ⁊ eos iam mortuos in litore super herbam po
 suisset. factū est q̄ ip̄i pisces vt herbā attigerūt viuificati sūt: ⁊ vn⁹
 post alium in mare se miserunt: Ipe vero virtutē herbe admirās de
 ip̄a herbā gustare voluit. Quā statim cum gustauit in piscem muta
 tatus est: ⁊ immortalis et deus marinus factus est: qui in corporis
 parte anterior formā humanā habet: i posteriori vero formā anguil
 le. Glaucus etiā dicitur scdm aliquos quia colore glauco inē pisces
 alios decoratur. ¶ Dic q̄ iste piscator malum predicatorē designat
 qui bene predicat sed male viuūt. quia sepe fit q̄ per predicationem
 pisces mortui. .i. peccatores. Abac. primo. Facies hominis quasi pi
 sces maris: herbam doctrine ei⁹ stangunt: ⁊ sic ip̄i per gratiam vi
 ui fiunt ⁊ in mare id est in laborum amaritudinem se emergunt. Ipe
 l. iij.

S

Fa. vi.

B

B

Fa. vij.

k

Metamorphoseos Moralizate.

autem glaucus videns alios virtute doctrine sue viuificatos quas
doq; ripe herbā virtute cui⁹ viuificati sunt scz doctrinā ppriā pere
cutionē tangit inq̃tum quod predicat operat. Et sic iste efficit piscē
maris: in quantū in virū sanctū contritū et amarū per dei gratiā trā
format. Primo. Be. x. Mutaberis in virum alterū: qui pro prima
parte est homo per rationē et discretionē. In parte altera piscis per
deuotionē. et coloris glauci per puerfationē. ¶ Vel dic talis herba
est penitentia seu charitas que conuersione mirabili de mortuis fa
cit viuos et de hominibus facit deos. et de peccatoribus facit iustos
Prime Joannis. iij. Translati sumus de morte ad vitam quoniam
diligimus fratres.

Sequitur liber. xliij.

SAmos gigantels infectā faucibus etnam. Aruaq; cyclo
plum et. ¶ Scilla fuit quedā pulcherrima puella quaz
glaucus deus maris dilexit et ei⁹ copulā verbis supplic
bus implorauit. q̃ cum nullo modo consentiret cōquest⁹
est glaucus circe incātatrici rogās q̃ in amorē sui scillas
traheret et ad sui copulā inclinaret. Circe autē ei suum presentauit.
Quod glaucus nō cipiēns amorē circes p̃tempfit. Quo circe indi
gnata: fontem vbi scilla se balneare consueuerat veneficijs infect et
sic cū ad balneandū redyit: ab inguine inferi⁹ in canē mutata fuit et
circunquaq; capita canina latrantia habuit et sic eā mōstrū marinū
fecit. Vel scdm alios ipam in maris periculū transformauit: qd scz ē
lapis sub aqua vbi fluctus reuerberari latrat⁹ faciūt. Ad qd naues
applicate sepiissime cōfringunt. ¶ Ista p̃nt applicari cōtra inuidos
detractores q̃ per circen p̃nt intelligi qz qñ ab al quo audiuit q̃ scil
lā. i. aliquā personā diligat statim solēt inuidere: et se ingerere et of
ferre dicētes cū circe: melius sequere volentē. Op̃tātemq; eadē par
rilis cupidine captā. At tua sint voueo: spernentē sperne: sequenti
Redde vices. Si vero ipis in amore alijs preferātur. solēt indignari
et contra illos quos sibi preferri audiūt inuidia stimulari. et ideo so
lēt in fontē virtutū veneficia detractōnis et diffamationis p̃icere p̃
q̃ sepe fit: q̃ ipos faciūt formā humanā. i. statū et p̃speritatē perdere
et in monstrū marinū. i. in viles personas mutare: iposq; faciūt can
nis capitibus. i. impugnatōribus crudelib⁹ circundat: et eorum la
tratibus et vicijs: et terrorib⁹ deterreri. Ideo bene dicit Seneca: q̃
si nullos inimicos facit iniuriam p̃tos tñ facit inuidia. ¶ Vel dic de
malis consiliarijs a quib⁹ cū cōsiliū petis: in quo: de promotione vel
utilitate alicuius agitur: semp in se totū retorquere nitunt⁹ et p̃mo
tionē alterius disconsulū: vt bono ei⁹ omisso ad illud bonū de quo
agis admittant. ¶ Vel dic q̃ ista scilla q̃ habet formā humanā et ca
pita canū in circuitu potest significare aliquos superiores qui q̃uis
de se sint humani et benigni habēt tñ circa semultos canes. i. mltas
personas insatiabiles et mordaces quas circe. i. diabolus eis incor
porat et pcurat vt glaucus deo maris. i. ipi deo patri abominabiles
coareddat: vt ipis mediantibus innocentes offēdat ita quilibet ta

his superior possit dicere illud. ps. Circūdederunt me canes multi. **¶** Quidi? Fleuit amans glaucus nimisq; hostiliter vse. Airib? her-
 barū fugit cōnubia circes. **¶** Charybdis fingitur fuisse quedā mere-
 trix q̄ boues Herculis est furata qua ppter ipā in marī periculū mu-
 tata est q̄ adhuc charybdis vocatur: et adhuc pmi latronici momor-
 idem exequit: et naues trāseuntes absorbet. **¶** Istud applica cōtra
 bānitos q̄ qñ ppter furtā sua et maleficia de patria sua eiciūf. plerū
 q; ptingit q̄ periculū alijs efficiunt: et ad absorbendū naues trāseū-
 tes. i. viatores se puerunt. Hieremi. li. Absorbuit me quasi draco.
¶ Cū plures fuerit sibylle scz. io. scdm aliquos: et hoc Papias asse-
 rit sibylla tñ q̄ dicta est cū ea: diutissime vixit scz mille annos. **¶** Ipsi-
 met narrat enee. q̄ ipa esset iuuenula et phebus suā virginitatē op-
 taret: precesq; et munera promitteret inter cetera precepit q̄ ab illo
 peteret quicqd vellet. Elige ait virgo cum ea quid optes. Optatis
 potire tuis. Illa igit plenū pugillū puluerib? accepit. et tot sibi da-
 ri vite ānos quot crāt ibi pulueres supplicauit. Et sic qz mille erāt
 pulueres mille annos postea supuixit. Sz qz oblita fuit a phebo pe-
 tere ne corp? ei? senectute psumeret. finalit ad tā modicā puenit mē-
 surā q̄ v. su digna nō iudicabaf. **¶** Vox tñ ei? mirabilis noscebat. Ad
 istā igit venit encas cū iā septingētoz esset annozū q̄ ipm ad vidēdū
 patrē suū anchisen q̄ de nouo mortu? fuerat duxit ad infernū: et inde
 sanū et incolumem postea reduxit. Cuius qz opaca. regna ipi ofidit
 plurimas grās egit. **¶** Istud pōt allegari cōtra quosdā q̄ lōgā vitā
 desiderāt et tñ de p̄cauēda virtutū cōsumptiōe p cremēta nō aduer-
 tit. **¶** An sit q̄ q̄to plus in mūdo solēt viuere: tāto q̄titas suaz virtu-
 tū decrescere solet et p vicia retroire. Non dñ igit vita lōga appetit: nī
 si etiā possit virtualis q̄titas pseruari et meritorū psumptio euitari.
¶ Ulysses de troiana destructiōe rediēs ad quādā insulā applicuit
 vbi polyphem? gigas maxim? imperabat: q̄ ita erat fortis q̄ mon-
 tes portabat capillos capitis et barbā ad modū silvarum habebat.
 vñū oculū gerebat in capite: quē instar lati clipei frons media cōti-
 nebat. Istū igit vlysses dormientē inuenit et oculū ei? furat? est: et ipz
 furādo oculū excecavit. qz quēdam de socijs eius deuorauerat: post
 quem cecus Polyphemus discurrens montes et rupes post eum
 proicere cepit: sed ipse caute nauem intrans cepit velociter nauiga-
 re Achimenides autem vnus de socijs vlyssis ibi remansit. qui cla-
 mare non audebat propter Polyphemum: diu glandibus ibi vixit
 sed tandem nauis troiana ipsum postea ibi nauigans secum duxit.
¶ Per istum magnum rusticum videntur intelligi mundi princi-
 pes et magnates qui montes portare dicuntur: pro eo q̄ magna et
 ardua negocia habere comprobantur. Barbam etiam et capillos
 ad modum silvarum habere dicuntur pro eo q̄ exterioribus posses-
 sionibus et demonijs dicuntur impleri. Sed isti qui debent habere
 duos oculos id est duplicem discretionem spirituales scilicet quā vi-
 deant deum et celestia: et carnalem quā mundum et terrestria videāt:
 ipsi vnico vidētur oculo esse contenti et sola mundi discretionē dota-
 ti. Non enim habent oculum quo deus videtur sed habent oculos
 quo videtur mundus. Sed vlysses id est diabolus istum solum

Fa. ij.

D

Fa. iij.

E

Fa.

F

l. l. ij.

Metamorphoseos Moralizate

Fabula. v.

Id est discretionē mundanam ip̄is solet auferre. quia quasi hodie inueniuntur totaliter ceci. Matth. xv. Ceci sunt ⁊ duces eorum. ¶ Cū vlysses nauigaret ab insula samo vñ erat versus troiaz vele conuerso peruenit ad domū eoli regis ventoz. A quo vlysses accepit vētuz mutuo quē inclusit in vtribus cuius virtute vehebatur ad portū. So cū aut̄ eius aux̄ in vtribus esse credentes: p̄de cupidie capti dictos vtres appuerūt: ⁊ vento euanescente naues retrocedere ceperunt ⁊ ab introitu port⁹ ad locū vñ venerant redierūt. ¶ Nota q̄ Aeolus fuit rex nouez siluaz ex quaz nebulis ⁊ vulcanie insule fumo futuro p̄dicens motiones ventoz ab imperitis visus ē ventos in sua potestate tenere. ¶ Sūt igit̄ isule post fretū sicilie q̄ ab ip̄so eolo rege eolie appellant̄: lz pp̄ria habeant vocabula ¶ Phisica aut̄ ratioe eolus in ātro residere dicit̄: q̄ naturale est q̄ loca p̄caua plena sint vētis. Regnū ei Juno fingitur dedisse q̄ motus iunōis .i. aeris ventos creat q̄bus eol⁹ p̄est: ¶ Dic igit̄ moral̄ q̄ rex ventoz ē diabol⁹ q̄ est rex sup̄ oēs filios sup̄bie. Job. 41. Iste enī est q̄ ventū vanitatis ⁊ sup̄bie suis sequacibus ⁊ maxime nobilibz bella troiana q̄rentib⁹ administrat: ⁊ portū mūdane gl̄ie mediante tali vēto p̄curat. Sz illi q̄ in vtribus aux̄ q̄runt. i. nobiles q̄ aurū aggregare p̄tendūt de portu mundane glorie retrocedunt: ⁊ quantū p̄ vanitatē armoz nauigaerant tantum p̄ auaritiāz si eam q̄sserint a statu mundane glori se diuertunt. ¶ Vel dic q̄ rex iste est ille rex q̄ ambulat sup̄ pennas vētorum: qui nobis dedit vētum spiritus sancti vel gr̄e i vtribus cordis nostri vt spiritus bon⁹ deducat nos ad terrā rectā. Sed si cōtingat q̄ auaritia vtrem cordis p̄forat ⁊ q̄ aux̄ inuestiget: statim ventus: id est spiritus sancti flatus a cordibus euanescit ⁊ a portu anime retrocedit: quia qui aux̄ inuenire n̄titur a p̄fectu sui itineris impeditur. ¶ Proverbio. xvi. Posside sapientiā qui auro melior: ⁊ acq̄re prudentiam quia p̄ciosior est argento. ¶ Ulysses cū per mare nauigaret vidit domū circes. Circe aut̄ filia solis erat que carminibus ⁊ artibus prepollebat Misit igit̄ illuc vlysses aliq̄t de suis socijs: vt victualia acciperent ⁊ iter peterent. Quos vt vidit circe: cum gaudio visa est eos recipere: pocula offert ⁊ ad mensāz sedere facit. Abi autēz potum eius aliquantulū attigerunt: inceperunt eoz corpora fetis horrescere: porcorum formam induere: ⁊ sic in porcos fuerunt penitus transmutati: ⁊ in tecto regine circes cum porcis alijs sunt reclusi. Ulysses vero videns socios non redire ad terram applicat. ⁊ statim pro petendis socijs domū regine intrat. Abi cū potus offerretur bibere noluit: ⁊ sic mutatiōis piculū euasit. Cū igit̄ ip̄e esset sapiens ⁊ astutus ⁊ eloq̄o faciū⁹ tantū sciuit cū circe p̄ferre q̄ ip̄m in vix accepit: ⁊ socios eius in formā humanā reduxit. Et tandē cūz pannū ibidem mansisset ad patriam cum socijs remeavit: ip̄sam pregnantem ⁊ thelogono grauidam reliquit: qui tandem ip̄m vlysses p̄sem suum ignoranter occidit. Ista tamen non vidētur fabulariter scripta. sc̄bz beatum Augustinū de ciui. dei: sz historialiter. ¶ Circe pōt significare mundi p̄sp̄ritatem que filia solis dicitur: quia oīs p̄sp̄ritas a sole. i. a deo dispensatiue nascitur. In maris etiam insula dicitur resonare: quia ista in mare huius mundi solet tantummodo locū habere.

Fabula. 6.

re. Ista igitur est q̄ hoīm facies figuras ⁊ cōditiones mutat ipsosq̄
de hominib⁹ in porcos .i. rationibus in voluptuosis trāsformat. An
de etiam sepe fit q̄ dum socij vlyssis .i. fratres xpi viri scz ecclesiasti-
ci ⁊ religiosi ad domum circes .i. ad mundi p̄speritatē veniunt ⁊ de
potu deliciarum bibunt in porcos .i. voluptuosos transformantur: ⁊
figuram huma nā .i. visum humane conditionis per vitia perdunt.
Meruntamē vlysses id est vir iustus ⁊ prudens: quando a potu deli-
ciarum carnaliū nimie dilectionis precauet: ⁊ isti potest coniungi: ⁊
in morum mutationē ⁊ perditionem nō timet. Sapiens em̄ bñ pōt
cum circe .i. cū mundi prosperitate abiq̄ damno suo se cōiungere dū
tamen a potu venefico .i. a carnis delicijs studeat abstinere. Mutas-
tos etiam in porcos .i. alios per mundi prospera deprauatos ad for-
mam reducat qm̄ ip̄os verbis et exemplis ad vsum rationis trāsfor-
mat. Et sic propter circen: formam propriā non perdit. qm̄ nō obstā-
tibus prosperis ad portam paradisi venire nouit. Sed mali qz nesci-
unt p̄speritate bene vti in bestias mutātur. boni vero ⁊ prudentes:
quia bene et prudenter sciunt vti: nullis vicijis corrumpunt: qualis
erat apostolus q̄ dicebat ad philipēses. iij. Scio ⁊ humiliari scio et
abundare vbiq̄ ⁊ in omnib⁹ institutus sum ⁊ satiari ⁊ esurire. abun-
dare et penuriam pati. q̄ exponēs Gregorius sup̄ Ezechielem di-
cit q̄ ille nouit abundare ⁊ penuriā pati quē nec in p̄speritate sup-
bia eleuat: nec in necessitate cupiditas inflamat. ¶ Vel dic q̄ circe
est diabolus cuius potus est mundi p̄speritas vel deliciarum ebie-
tas vel malarum concupiscentiarū voluptas: q̄ qui biberint fiunt
porci. Qui vero non tetigerint sunt sani. De isto calice dicif figurati-
ue. Hier. xxv. Sume calicem vini furoris huius de manu mea ⁊ pro-
pinabis de illo cunctis gentib⁹ ad quas ego mittā te: ⁊ bibent ⁊ tur-
babunt ⁊ insipient. Et hieremie. v. Calix aureus babilonis in ma-
nu dñi inebrians omnem terram eius biberunt gentes ⁊ inde cōmo-
te sunt. At si diceret: q̄ illi q̄ calice prosperitatis potātur faciliter a
statu rationis mouētur. Et iste calix aureus et calix furoris dicif: qz
Quis sursum resplendeat homines tamen sitibundos ⁊ ratione ca-
rentes facere comprobatur. ¶ Ulysses ex responsis deorum habu-
it sicut alibi legif q̄ ip̄m quidā filius suus debebat interficere. Quo
territus loca abdita petijt: ⁊ comminationē deoz quantum potuit
euitauit. Thelegonus aut̄ filius circes de quo nō precauebat. quia
ip̄m valde paruulum vel in matris adhuc vtero dimiserat: iā factus
adultus patrē de mandato matris querēs. ad vlyssis ianuam venit
Qui vlysses telū q̄ portabat in manu p̄tra filiū p̄iecit ⁊ aliquantu-
lum lesit. Iuuenis aut̄ idē telū in vlyssēm retorquens: patrē ignar⁹
occidit. Qui triduo sup̄uiuens ⁊ q̄s erat a iuvene querēs: ip̄m esse fi-
lium suum ⁊ circes cognouit. Et sic iuxta deorum responsa ignotus
pater ab ignoto filio occubuit. ¶ Applica istud ad occlutā dei pui-
dentiā quā nullus effugere pōt: qz q̄tuncq̄ latuerit: ⁊ per modū
⁊ per viam quā non sperat necesse est illud quod a deo ordinatū fue-
rat euenire. Prover. xxi. Non est sapientia / nō est prudētia / non est
consiliū cōtra dñm. ¶ Penelope filia Icarī ⁊ vxor vlyssis: casta pro-
cos ip̄am rogantes decipiebat: quia se cum eis nubere cum telam

M 1

Sa. vii.

IN

Sa. viij.

Metamorphoseos Moralizate.

quam texebat complere potuisset promittebat. Ipsa tamen quies
 quid de die texebat de nocte retexebat: et quicquid de die faciebat in
 noctis tenebris destruebat. ¶ Illegi contra hypocritas qui telas
 virtutum quā faciunt in publico: destruunt in occulto: et quicquid in
 hominum apparentia bene operando faciunt: in absentia ipsorum tur
 pia faciendo destruunt. Igitur deus qui ipsorum connubium appetit
 per charitatem ab eis diluditur: quia cum tela perfectionis nunquam
 ad perfectum veniat: ideo se ipsis deus non coniugat. Quod etiam de qui
 busdam discipulis qui etiam aliquando bona faciunt postea ad mala o
 pera prorumpunt potest dici Esa. xxxviii. Precisa est velut a texen
 te vita mea. ¶ Picus Saturni filius fuit rex in Italia et iuuentis pul
 cherrimus: qui quadam die venationi intentus a circe que herbas col
 ligebat in agris adamat: rogatusque per illam cursum equi noluit
 continere. Quapropter apri imaginem et umbram induxit: quem ver
 sus se currere fecit: ut sic posset loquendi spacium obtinere. Cumque pi
 cus ab ea stimulatus in amorem ipsius consentire nollet pro eo que fi
 liam iam virginem pulcherrimam et optime canentem amabat: circe
 mutavit eum in avem que etiam nunc picus dicitur: ita quod humana for
 ma deposita plumis induitur et in volucrum picum qui linguam ha
 bet longissimam transformatur. Nec quicquam antiquum picum nisi nomi
 na restant. Est enim picus avis que longum habet rostrum longissimam
 exerit linguam: De qua dicit vulgus quod inter formicas linguam suam
 ponit. quam ut formicis plenam senserit retrahit et sic formicas que
 lingue sue adheferant. deuorat et sumit. Ista etiam est avis que pluuiam
 presentit et eam clamando pronosticat et ostendit. ¶ Fac si vis duo scilicet
 vnum de fabula que premititur: et aliud de naturali historia que subse
 quitur. ¶ Dicigitur quod circe dea venefica significat diabolum vel pec
 catum luxurie. quod scilicet quando videt picum regem. id est aliquem religio
 sum vel virum iustum virtutibus ornatum et honesta conuersatione
 decorum venationis bonorum operum intentum: solet enim per tem
 ptationes ad sui copulam inuitare: et ad consensum alicuius vitij in
 curuare. Qui si forte tales temptationes contemnat: et hoc eo quod filiam
 bene canentem. id est beatam virginem vel religionem diligat: solet circe dia
 bolus vel luxuria aliquam formam. id est aliquam mulierem ipsi opponere
 et eius umbram. id est pulchritudinem ante oculos eius mentis per malam
 concupiscentiam imprimere: que pro certo aperit: quod in iaculum. id est in periculum
 luxurie solet volitare: et in luto fetoris volitari quam umbram dum per
 malum amorem insequitur: in picum cum lingua proluxa. id est hominem
 vagum et verbosum mutatur: qui scilicet formicas id est fatuas mu
 lieres: lingua et verbis attrahit. et pluuias deliciarum appetit et
 exposcit. Et avis id est levis et insolens efficitur: et humana forma. id
 est ratione et discretione priuatur. Igitur timenda sunt veneficia circis
 id est diaboli vel luxurie que sic possunt humanam formam et conuersationem tollere
 et iustum in peccatorem mutare. ¶ Vel dic quod picus est adulator vel histrio
 cui circe. id est diabolus formam humanam. id est formam et iustitiam adimit: et linguam
 multiloquam ipsi precedit cum que formicas. id est fatuos auditores: ad sui amo
 rem attrahit quos sumit et depauperat. Talis etiam pluuiam prosperitatis per

fa. xi.

nosticat et p̄dicat. ¶ Cum circe mutasset regem picū in auem sociū ei⁹ milites et domicelli: ipsuz requirētes et vocantes ubiq; et nō inueniētes reppererunt cir cē que ipsū mutauerat in auem a qua regē suū reposcentes voluerunt in eam irrucere: et eaz propter pici mutationē occidere. Quidius: Aliq; ferunt: seu isq; parant incessere telis. Propter quod tremebunda circe cepit ad herbas et carmina recurrere: et deorū potentiā inuocare. Factum est igitur q; statim in loco illo vna magna silua apparuit: et terra tremere cepit: arbores tunc etiā paluerūt: herbe sanguinē miserunt: lapides raucos mugitus dederūt serpentes de terra scaturierunt: et tenues anime volitare vise sunt.

Quibus monstris attoniti iuuenes pauere ceperunt. Ip̄a x̄o circe: X̄ga sua venefica cepit ora singulorū tangere: et statim mutata cuiuslibet specie: nulli sua mansit imago: et ita fecit in formas varias figurari et in feras diuersorū generū cōmutari. ¶ Dicamus allegorice exponendo in bono: q; circe filia solis significat humanam naturam in christo que scilicet est istius solis filiū dei filia: ab ipso scilicet genita et assumpta. Psal. Audi filia et vide etc. Per illos aut qui ipm occidere tētauerunt intelligo iudeos qui iniquas manus in christi humanitatem inlecerunt: ita q; ipsam ad deū patrem recurrere coegerunt quando dixit. Matthei vigesimo sexto. Pater si possibile est transeat a me calix iste. Quid igitur tunc per potentiaz huius circes accidit? In illa p̄secutione et morte terra cepit tremere et gemere. arbor scz crucis pallere: herba subiacens cepit sanguine xpi appere: cruenta lapides scissi sūt et sic dederunt mugitus. et aīe sc̄torū de sepulchris inferni surgere ceperunt. Serpentes x̄o. i. demones confracti postea ceperūt inter homines discernere. P̄dicti iudei his visis in feras pessimas sunt mutati: et formam humanā. i. statim prudentiā et p̄spicitatem quā tunc habuerant p̄diderūt: et vagabundi et miseri p̄secula permanserūt: vt de populo iudaico dicat illud Daniel. 4. Cor eius ab humano p̄mutetur et cor fere detur ei. Unde de his ait Quidius. Angemui t̄q; solū: vicinaq; palluit arbor. Sparsaq; sanguineis maderūt pabula guttis. Et lapides visi mugitus edere raucos. Et latrare canes: et humus serpentib⁹ atris. Squallere: et tenues aīe volitare videntur. Attonitū monstris vulgus pauet. Et infra. Variarūq; monstra ferarū In iuuenes veniunt: nulli sua mansit imago. ¶ Diomedes fuit vnus de grecie regibus qui contra troianos venerant: q; cū quadā die p̄tra enēā p̄fligeret. et dea venus q; ipm eneam ab anchise pastore conceperat ipsū filiū iuaret et obductū nube defenderet: accidit q; diomedes venerē vulnerauit: quā mars in eqs de ei⁹ manibus liberauit: p̄pter quod venus vxorem diomedis p̄stituit et publicam meretricez fecit. Et cum nauigaret in patriā socios eius in aues mutauit que adhuc diomedee aues dicuntur: et grecis applaudere: et sepulchrum diomedis frequentare noscuntur. Iste autē diomedes patriam suam p̄e verecundia vxoris prostitute adire noluit: sed in diuersis regionibus aberrauit. ¶ Dic q; in religione vel in ecclesia sunt bella grecorum et troianorū: quia sicut Eccl. xxiij. dicitur. Contra malū bonum est: et contra vitā mors: sic et contra vix iustū peccator. Per diomedem intellige viros castos: per eneam filiū veneris in

R

Fab. xi.

S

Metamorphoseos moralizate

tellige iuvenes insolentes et luxuriosos. Est igitur verum quod quando viri iusti contra venerem et filium. id est luxuriam et amicos suos voluit pugnare iuvenes reprehendere: et eorum lasciviam detestari: sepe fit quod venus. id est lascivia ipsos subtrahit. Sit autem sepius me quod tales qui ita acriter non considerata sua fragilitate in alijs venerem impugnant: sibi ipsis a deo permittuntur quod eorum vxor. id est caro fornicatrix et luxuriosa efficit: et vitium quod in alijs indiscrete punierant in seipsis expiunt: ita quod apostate et vagabundi fiunt et pre confusione in patria manere verecundantur. Socij tamen eorum aues fiunt: quando alij cum istorum videntes per contemplationem volitant. et ad deum ne similiter peant seuertunt. Non igitur sunt filij veneris ultra modum exasperandi: sed fragilitas nature attendenda. Carnis enim concupiscentia nunquam per violentiam vincitur: sed solum dei gratia: et bonis monitis et orationibus superat. Sapient. viij. Aliter non possunt esse continens nisi deus det. Adomeneus rex crete sicut legitur ab obsidione troiana reuertens et in mari periculum recurrens deus vouit quod si ad domum rediret quicquid sibi primo occurreret immolaret. Cum igitur filia sua sibi redeunti prima obuiam occurrisset ipsa iuxta quod promiserat immolauit. Simile huius habemus de septe Iudicij scdo. Tales sunt multi qui filiam suam. id est animam: deus. id est demonibus immolant quando ab aliquo temporali periculo liberantur. Quarus enim animam suam diabolo sacrificat per vitium cupiditatis ut ipsum liberaret a naufragio paupertatis. Et sic de ceteris vitijs. Ael allega quod extrema gaudij luctus occupat. Proverbiorum. xij. Nisi enim ista per nimium amore et gaudio patri occurrisset mortua non fuisset. Melius fecit rusticus de quo legitur in gestis Alexandri: qui cum responsu deorum quadam die de quadam ciuitate habuisset quod cui primo obuiaret: ipsum occidere deberet: accidit quod rusticum ducentem asinum habuit quem statim occidere voluit. Cui rusticus dixit se primum obuium non fuisse sed asinum. Quod gratum habes. Alexander occidit asinum. homo igitur qui alios precedere appetit. quandoque ex nimia acceleratione punit: ut periculorum impetus caueatur. Quod etiam in moribus est verum. quia illi qui ambiunt alios in honoribus precedere: solent maioribus periculis subiacere propter quod dicitur. Gen. 33. Precedat dominus ante seruum suum et ego sequar paulatim vestigia eius. Helena constituta menelao viro suo post destructionem troie sicut alibi legit debuit immolari ad expiandum crimem vxoris Iherculis quam cum filijs concubuerat: sed ipsam Iuppiter in specie aquile rapuit: et in celo in stellam pessimam transmutauit quam adhuc periculum nauigantibus minatur: sicut viuens fuit causa periculi grecis et troianis preliantibus. De ista stella facit mentionem Solinus ubi agit de sanguine menstruo. Et de hac liberatione Helene iam habitum est supra li. 7.

X Istos si vis: applica quod Iuppiter. id est diabolus: helenam. id est aliquem periculum rem ab immolatione. id est a periculo mortis eripit: et ipsum in celo. id est in aliquo officio alto ponit: et sic stellam periculosam. id est pessimam hereticum vel perlatum vel principem ipsum facit: ita quod nauigantibus. id est subditis sub ipso transeuntibus causa periculi existit in quantum multipliciter subuertit eos. Apoc. viij. Homo stelle dicitur absynthium. Cum eneeas monitus petere antiquam matrem. id est Italiam ibidem bellum gereret contra Turnum: Idem turnus naues enee succendere voluit: sed cybeles mater deorum

Fab. xij.

Fabu. 13.

Fab. xliij

phibuit: ipsasque naues in nymphas marinas mutauit: ita quod remi manus et pertica transversalis manus et brachia facta sunt. chorde vero in venas et arterias abierunt: vela autem quod erant linea et mollia capillorum spem induerunt. Iste igitur sunt nymphe quod per mare vagantur. Et quod dum erant naues multa pericula passe sunt: adhuc solent nauibus periclitantibus subuenire: et manus ne pereant supponere: nisi forte grece sint vel latine.

Grecoz enim naues cum et ipse troiane fuerint odiunt: ipsasque si possint destruunt et submergunt. Unde Ouidius. In digitos abeunt et crura nata tiare mi Lina come molles: antene brachia fiunt. Cerul' ut fuerat color est quodque ante timebant. Illas virginis exercet lusu' vndas. ¶ Dic si vis quod naues iste significant peccatores quos in mundi huius pelago per vitia naufragantes: Thurnus. id est diabolus finaliter igne concupiscentie in perit: et igne gehenne in futuro nititur cremare. Sed quicquid sit quod per dei misericordiam sunt nymphe. id est bone et virtuose per gratiam viuificate: que quod in primo statu peccati multa damnationis pericula passe fuerant: alijs naufragantibus et per peccata peuntibus mouentur ad passionem: quod ille qui est expertus in seruitutis pericula dum ea recordatur aliorum miseris compati et eorum naufragia liberare. Ad hebreum. In eo in que passus est ipse et temptatus potes est et eis qui temptant auxiliari. Ideo dicitur Eccle. 31. Intellige qui sunt proximi tui ex teipso. Vex tamen grecos. id est demones non dunt iuuare: nec deflere damnatos. Iste. xvi. Non vadas ad plangendum neque consoles eos. Unde Ouidius. Non tamen oblite quod multa pericula seuo. Pertulerint pelago: factatis sepe carinis Supposuere manus: nisi si qua vehebat achiuos. Clad' adhuc phrygie memores odere pelasgos. ¶ Enneas combusta ardea ciuitatem in italia: sed de cineribus ciuitatis auis que etiam ardea dicitur fuit nata. Et sic ista ciuitas in volucrum fuit transformata. Ouidius. Et ipsa suis de plangit ardea penes. ¶ Sic cum aliqua congregatio comburitur vel puniatur sepe fit quod inde nascitur ardea auis. id est aliquid viri iustitiae: quia malorum incineratio. id est puniatio: est bonorum productio: quia visa pena malorum timor precipit per quem boni efficiuntur. ¶ Vel dic quod de cineribus ciuitatis probuste. id est de materia humane damnationis vna auis. id est vna sola sancta persona sine peccato nascitur: quando solus christus sine virili semine et sine crimine generatur. Et sic vna ciuitas in vna auez fuit pueria quando tota humana natura fuit per aue christum repata. ¶ Vertunus de ortorum quadam die videns pulcherrimam puellam pomonam appellatam: ortorum culture vacante: fructus herbas et arbores mirabiliter proponere ultra modum dilexit eas: quapropter ut ea fructus in diuersas se formas mutauit: et nunc ortulanus cum sarculo: nunc miles cum gladio: nunc bubulcus cum stimulo: nunc secator herbarum cum falce: nunc piscator cum arundine ante prospectum virginis appebat. Ad quod cum virgo non intenderet finaliter in animum mutatur: ad virginem intrat: et quod amoris Vertunus assentiat exemplis et inductionibus multipliciter exhortatur. Sicque factum est quod puella credidit verbis vetule: et sic anus in vertunum versa: eius connubio usus fuit. ¶ Iste potest applicari contra maliciam vetularum: quia nihil periculosius iuuentulis est quam talium consortii sectari: et colloquium auscultare. Nullo modo possunt peccati melius ad copulam attingere quam per vetulas verba sua venefica transmittendo. Sepe enim visum est quod virgines que aurum argentum et quicquid preciosa contempserant: tandem cum consilio vetula

Fabula. xv.

Fabu. xvi.

Metamorphoseos moralizate

Tertium **U**tebantur. **A**etule ei lingua est de qua dicitur **Eccle. 28.** **U**igilantia mulieres fortes elecit et priuauit illas laboribus suis. **¶** **U**el dic q talis uertunus significat pdicatorē: qui ut uirginem: id est animam christianā possit conuertere: debet se in formas varias quantū ad modū loquendi mutare. **¶** **U**nde debet se nūc militem oñdere: loqn do seuerē fortibus: uunc agricolā loquendo simpliciter rudioribus: nunc bubulcū loquendo pungitiue stultioribus: nūc piscatorē loqn do inescatiue vagabilioribus: nunc uetulam se conformando assimilatione fragilibus. **¶** **S**ic enim potest pdicator animas acquirere et eas ad charitatis connubiū inducere. cum se scit diuersorū cōditionibus conformare cum **A**postolo. prime ad **C**orinthios. ix. **O**mnibus omnia factus sum ut omnes facerem saluos. **¶** **U**el dic de diabolo q scit diuersas formas induere: et sub diuersis temptationibus et dissimulationibus se mutare: ut homines decipiat. **¶** **A**ngelus enim sathane transfiguratur se in angelum lucis secunde ad **C**orinthios undecimo **¶** **I**phis fuit quidam iuuenis in cipzo qui uirginem quandā dictā **A**naxarethen tanto amore dilexit q cum nullo modo p̄sentiret nec ipsius doloribus condoleret: quadam nocte ante ianuam ipsius se suspendit. **¶** **Q**uod cum illa in crastino uidisset tanto dolore et horrore affecta est q in imaginem saxeam mutata est que adhuc salaminī oñditur in templo ueneris. **¶** **D**ic allegorice q ista uirgo est anima: iste iuuenis est xp̄s qui amore ipsius in crucis patibulo est suspensus. **¶** **I**sta igitur hoc uidēs debet saxū p̄ dolore et compassione fieri et per mentis constantiam in imaginem saxeam transformari. **¶** **I**n isto libro fit mentio de deificatione enee et romuli. **¶** **E**neas enī submersit se: et quia non fuit inuentus in aquis creditur fuisse deificatus et in celo stellificatus. **¶** **R**omul⁹ inimici sui discerpserūt: et ideo cec⁹ populū cum inuenire non potuit: eum deificatum esse credidit. **¶** **A**pplica si uis q illi in mundo dī et magni hodie reputāt q delitijs submerguntur et q uitijs occiduntur. **¶** **Q**uā unus deorū fecerat aliqd q̄ uis alteri displiceret: nūq̄ illud reuocare licebat: immo in eternū sic stare necessario p̄mittebat: ipm tñ factū in melius qnq̄ imutabat. **¶** **U**ñ **Q**ui. **¶** **R**escindere nūq̄ dñs licet acta deū. **¶** **I**tē cū de tyressa loqueret in. iij. libro ait idem **Q**uidius. **¶** **N**eq̄ enim irrita cuiq̄ facta dei fecisse deo p̄ lumine adēpto. **¶** **S**cire futura dedit penā p̄ leuauit honore. **¶** **S**ic hodie non est honestū ut quod unus p̄lat⁹ fecit aut ordinauit: successor destruat: sed in melius conuertat et innouet.

¶ Sequitur liber quintusdecimus.

Querit interea q̄s tante pondera molis: Sustineat t̄atq̄
q̄at succedere regi. ¶ In hoc. xv. ⁊ xl. li. Metamor. Qui
diu p̄mo ponit q̄lter numa Romulo successit. Postea
tractat de doctrina pythagore phi. dicēs q̄ idē ph̄s es
carniū quorūcūq̄ aīaliū ph̄ibebat dicēs. Parcite mortales dapib⁹
temerare nephandis Corpora: sūt fruges: sunt deducunt ramos.
Pondere poma suo: tumideq̄ in vitibus vue. Sūt herbe dulces sūt
q̄mitescere flāma. Molliriq̄ q̄ant: nec vobis lactea hūor. Eripitur.
nec mella thimi redolentia flore. Prodigia diuitias alimētaq̄ mitia
tellus Suggestit: atq̄ epulas sine cede ⁊ sāguine p̄bet. Et infra. Heu

Optum scelus est in viscera condi. Longestoque auidū pinguescere corpore corpus. Alteriusque animantē animantis viuere leto. **P**reponit etiam etatē aureā etati pñti qā tunc animalia tuta viuebant cū nemo insidiaretur eis dē. Quidi? Et vetus illa etas cui fecim? aurea nomē. Fertibus arborēis: et quas hum? educat herbis. Fortunata fuit: nec polluit ora cruore. Tunc et aues tute mouere p aera penas. Et lepus impavidus medijs errauit in aruis. Cuncta sine insidijs nullāque timentia fraudē. Plenaque pacis erāt. Itē. Quid meruistis oues placidū pecus inque tuendos. Natuz homines: pleno que fertis in vbere nectar. Mollia que nobis vras velamia lanas. Prebetis vitaque magis q morte iuuatis. Quid meruere boues aial sine fraude: dolisque Innocuum: simplex: natum tolerare labores. Unde fames homini vetitox tanta cibox est. **P**robat etiam Pythagoras sicut. Qui. q oia sūt in mutatione et motu et q omia que sunt: continue alterantur. Et hoc pbat ex mutatione tempox etatū et elemētorum et psonarū sicut pulcherrime deducitur ab eodē. **D**e mutatione aut psonarum ipe ponit q anime sunt immortales et q de corporibus in corpora transeunt et sic noue psone fiūt. **A**n etiā ipe dicit se fuisse euphorbū militē troianū occisū in bello troiano ab Attide rege: nūc xō se dicit pythagorā et sic dicit animā eē eādē s; dec orpe ad corpus esse mutatā: qd licet sit erroneū: tñ mirabile fuit dictū. Quidius. Morte carēt anime. semper priore relictā sede: nouis domib? viuūt habitantes recepte. Itē. **D**ia mutant nihil interit errat: et illinc huc venit hinc illuc: et quoslibet occupat artus. Spūs: eque feris hūana in corpora trāsīt. Inque feras nō: nec tpe depit vilo. **P**arcite vaticinor cognatas cede nephanda. Exturbare aias nec sanguine sanguis alaf. **N**ihil est toto quod perstet in orbe. Cuncta fluunt oisq vagans formatur imago. Ipsa quoque assiduo volūtur tpa motu. Itē. **T**emp? edax rex tuque inuidiosa vetustas. **D**ia destruitis vitiatasque dentibus eui. **P**aulatim lenta consumitis oia morte: hec quoque nō pstat. que nos elementa vocamus. **N**ec species sua cuique manet: rerūque nouatrix. **E**x alijs alias reparat natura figuras. **N**ihil equidez durare diu sub imagine eadē crediderim. **P**onit etiaz quomō aliq terre aliquā fuerūt insule: sicut Antissa et Pharos et phenissa tyrus ciuitates q nunc insule esse desierūt: et facte sunt in terra firma. **E**contrario autē aliq terre aliquando fuerūt p̄tinue: et firme sicut leucas que tandē facte sunt insule mari circūcincte: **P**onit etiā quomodo aliq ciuitates sunt ex to sub aquis submersę sicut sunt helice et Bura ciuitates achaie. **E**t etiā q qdam terre que aliquando fuerūt plane: facte sunt montuose sicut accidit in troezene. **P**onit etiā de pprietatib? mirabilibus quomōdā fontū et aquarū sicut est fons salmacis et clitorius. **D**e mutatione etiam aliarū rex p̄ticularū ipe ponit mirabilia. **P**onit enim quomodo apes nascunt de carnib? tauroz vespe de carnibus equoz sepulcroz: scorpiōes de carnib? cācroz si adēptis brachijs sepellant sub terra: papilioes de carnibus erucarū siue tinearū aggressiū. s. arborū: āgues de medullis hoīm mortuoz: rane de corruptiōe paludū et limoz. **P**onit etiā quō vrsi nascunt sine mēbris. apes siue pedibus talis q tamen postea figurant et in naturā completam for-

Sabu. pma

Sc. ii.

Metamorphoseos Moralizate.

manē. Ponit etiā quō phenix serenouat: quō hiena serpēs sexum mutat: quō camaleon de vento uiuēt: quō de lincis vrina lapis preciosus venit: quō etiā natura radicē seu herbā marinā in coraliū cōuertit. Ultimo ponit de mutatiōe glorie ciuitatū: quō thebe Atthe ne: micene troia ⁊ plures alie fuerunt olim nobilissime ⁊ maxime ciuitates: de quib⁹ tñ hodie vix remanet nisi nomē. Et alia plura ponit Qui. ex quib⁹ pythagoras varietatē ⁊ mutabilitatē rerum vult ostendere: nature opa recitādo. ¶ Existis oībus optime probat q oīa subsunt vanitati ⁊ q nihil est stabile in hoc mūdo: qz naturalit̃ omnia videm⁹ cōtinue variari. Ideo de deo q solus est immutabilis dicit in Psal. Mutabis eos ⁊ mutabunt tu autē idē ipse es. Et Boetius in. 3. de solatiōe. Stabilisqz manēs das cuncta moueri. Unde Qui. Desinet ante dies ⁊ in alto pheb⁹ anhelos Equore tīget equos q cōsequar oīa verbis. In species translata nouas: sic oīa uerti. Cernim⁹. Item Celū ⁊ quocunqz sub illo est: Immutat formas. ¶ Hippolyt⁹ fuit miles q cū quadā die i curru suo iuxta mare trāstret subito mari intumescēte: corniger hinc taurus rupis expellit vndis. cū quo foce ⁊ vituli cornuti cum alijs mōstris apparuerunt. Quo viso territi equi Hippolyti fugerūt: rota currus cadēte ⁊ Hippolyto ad arborē adherente corpus ipsius penitus lacerarūt. Cum igit ad inferos: mortuus perucnisset ⁊ ibi illa opaca regnauisset affuit ipsi Diana q resuscitauit eū: ⁊ eo q bis vir resurgēdo exstit ipz virbiū nuncupauit. ¶ Talis est xps qz scz equi ei⁹. i. iudei qz antiquit⁹ habena supne discipline regebat: mōstris mirabilioz suorū territi: ⁊ maxime de nouitate vituli de mari erūpētis. i. lazari de inferis resurgentis: ipm adherentem arbori. i. cruci: lacerauerūt: et mortuū ad inferos trāsmiserūt. Diana tñ. i. diuinitas ipm resuscitauit: ⁊ sic virbius pro eo q bis vires ⁊ vitam habuit dict⁹ fuit. ¶ Vel dic contra apostatas qui virbiū possunt dici pro eo q bis sunt mortui et bis viuū: in quantum sunt multotiens per inconstantiam: recidiui Iude id est arbores autūnales infructuose bis mortue: ¶ Vel dic de penitēte q a curru gr̃e cadit qñ equ⁹ ei⁹ caro vel affect⁹ p mala desideria ipm trahit: diana tñ. i. btā virgo ipm viuificat: ⁊ sic merito virbiū ipm vocat. ¶ Tages fuit prim⁹ iter augures q istā sciām ad inuenit q scz de terra. i. de gleba fatali sine hoīs mīsterio factus fuit. Rustic⁹ enī qdā cū terrā araret subito vidit glebā terre q se moueret: ⁊ p se paulatī i hūanū corp⁹ formata ē: ita q hō viuens de terra se erexit q scz tages dict⁹ ē: hic pplm ethiūscū prim⁹ edocuit cas⁹ aperire futuros. ¶ Sic dico q xps e terra. i. virgine gl̃iosa sine virili semine fact⁹ fuit ⁊ in hoīem miraculose trāssformat⁹. Ecc l. lxxij. De⁹ creauit de terra hoīem. de q scz Rustic⁹. i. gentiū ppl̃s est miratus. Iste ē igit q hoīes docuit diuinare ⁊ de futuris bonis ⁊ malis sic cogitare. Dict⁹ ē tages q tegit fideles. Ecclesiast. xxxiij. Protector potentie firmamentū virtutis tegimē ardoris. ¶ Vel dic q illi q p se de terra creant. i. de statu isimo erigunt ⁊ p solā dei occultā virtutem ad statum debitum puehunt. sunt hodie illi qui de futuris p cōsiderationē ampli⁹ cōlecturāt: ⁊ per spirituale auguriū inibi potius mediantur. ps. Cogitavi dies antiquos. Exemplo Ioseph qui

fa. iij.

fa. iij.

sine consilio humano: sed solum dei providentia fuerat dominus egypti. Gene.
xliij. An ignoratis quod non sit similis mei in augurandi scientia? quia
illi qui a deo solum et non ab homine promouentur sunt meliores augures. i.
de futuris et occultis dei iudiciis iudicantes. ¶ Cum Romulus semel
inter milites suos esset: hastam suam in terram fixit: cuius ferrum statim
in radicem mutatum est ipsa quoque hasta floruit fructusque portavit: et um-
bram inspatam transeuntibus fecit. Ovidius. Non expectatas da-
bat admirantibus umbras. ¶ Talis lancea est crux christi quam sanctus Ro-
mulus ipse christus in terra ecclesie per fidem plantavit: ita quod flores gratie:
et fructus glorie nobis protulit et umbra eius: id est spes et fiducia fide-
les dulciter recreavit. ps. Lignum quod plantatum est secus decur-
sus aquarum quod fructum suum dabit in tempore suo. ¶ Vel dic
quod ista hasta est beata virgo que scilicet sicca in corpore per florem virgi-
nitatis portat fructum. i. filium dei procreat et sub umbra fidei sue pec-
catores confortat. Figurata in xga Aaron que sicca floruit et fructum
fecit. Num. xvij. et Ezech. xvij. Frondere fecit lignum aridum. ¶ Cip-
pus fuit rex romanorum qui antequam ad regnum assumeretur semel cum de
preliis plurimis que commiserat victorque extiterat rediret ad urbem:
casu in aquam respiciens vidit se cornutum: et cum tangendo manibus
probasset: admirans vocavit predictum tagem ut augurio diceret quid
hoc esset. Tages autem ipsum esse futurum regem asseruit. Rex ait. o salve ti-
bi enim tibi cippetuisque hic locus et latius parebunt cornibus arces. rex
eris et sceptro tutus potiere perenni. Quibus cornua ei? lauro velasset
ingrediens urbem dixit civibus fatatum esse quod ille qui habebat cornua
in exercitu suo rex ipsorum esse debebat: et statim frontem discooperi-
ens cornua ostendit et sic in urbem rex est constitutus. ¶ Sic vere vide-
tur inter nos accidere: quia ex hoc statim: quod aliquis aliquid famose
fecerit cornua sue superbie velat et celat et consilio augurum: id est adula-
torum: ad regnum id est ad alta mundi officia temptat ascendere: et se di-
gnum reputare. Dato enim quod cornua superbie sue primo per humi-
litem fictam velare dicatur: ipse tamen ad nihil aliud ambit nisi ut
Rex: id est rex vel prelatus efficiatur. Abacuch. 3. Cornua in ma-
nibus eius. De qua fictione humilitatis patet in isto Cippo cui cure-
gnum promitteretur. Retulit ille pedem toruamque a menibus urbis.
Quertens faciem procul ab procul omnia dixit. Tali a dum pellat. mul-
toque ego iustus eum. Exulagam quem me videant capitolia regem.
¶ Et breuiter verum est quod illi qui victoriam de mundo carne vel diabo-
lo habuerunt vel qui de hostibus triumpharunt fiunt finaliter cor-
nuti. i. arrogantes et superbi et ad appetendum regnum valde prompti: fi-
gurati in moyse qui quando de monte descendit pro eo quod in confor-
tio dei fuerat: facies eius cornuta apparuit. Exod. xxxij. quia sepe
fit quod homo cornutus. i. elatus efficitur: quoniam se fuisse cum domino gloriatur:
et quoniam se sanctum vel amicum domini gloriatur. iij. Reg. 22. Fecit sedechias sibi
cornua ferrea. ¶ Vel dic quod cornua significant fortitudinem et virtutem
et ad hostes mentis et corporis impugnandum. Illi igitur qui talibus
cornibus muniti: digni sunt ad regnum. i. ad prelaturam ecclesie et ad cul-
men eterne glorie sublimari. ps. Omnia cornua peccatorum confringant et
exultabunt cornua iusti. ¶ Urbem romanam gravissima morborum inglu-

Fabula. v.

Fabula. vi.

Fabula. 7.

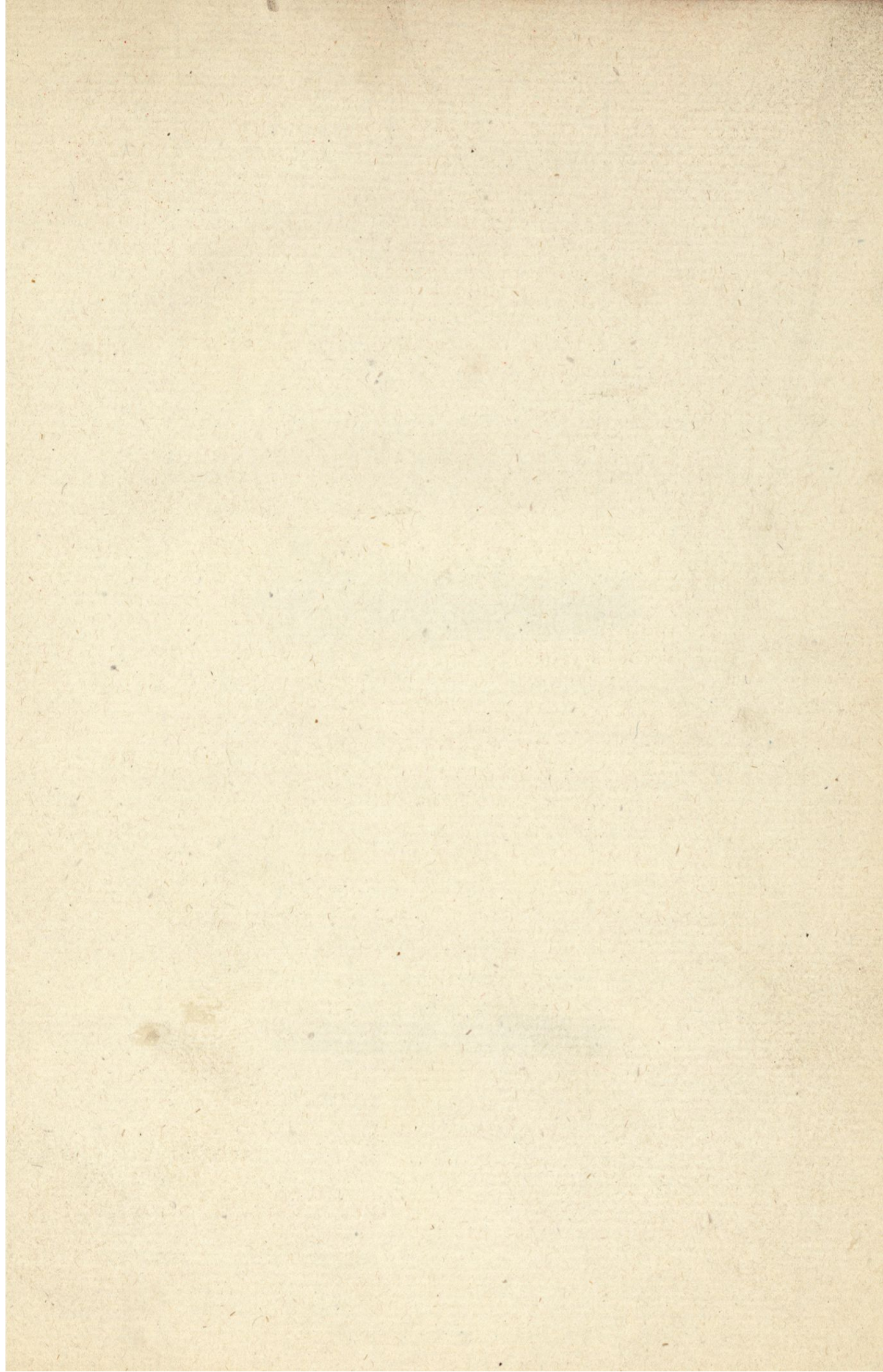
Metamorpho scos moralizate

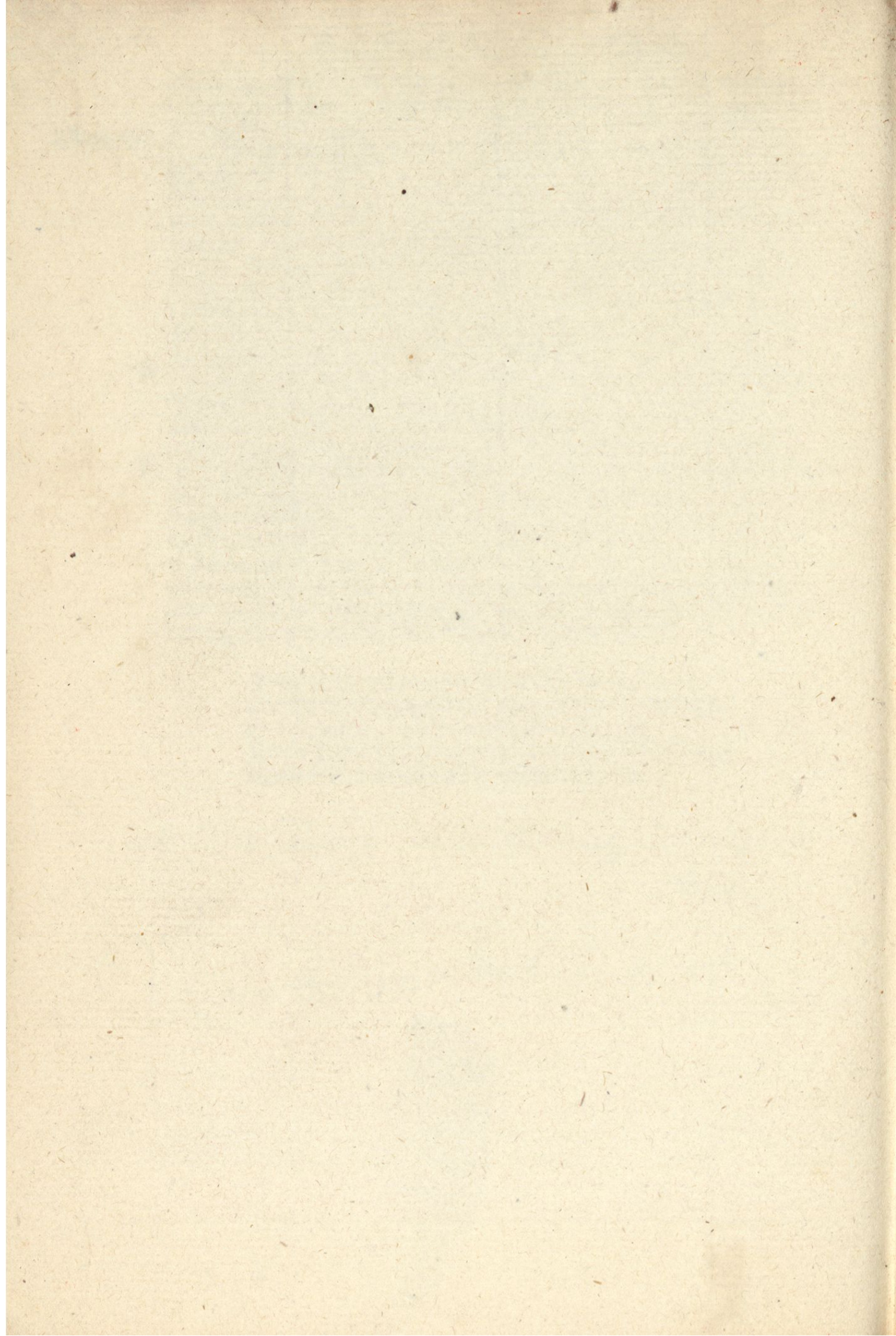
uies deuastauit quare romani ad templū delphicū in pnafo monte:
 qui est in orbis medio situs sicut dicit Ouidius vbi Apollo colebat:
 et ibi responsa verissima dat p remedio legatos destinauerūt. Quib⁹
 apollo respondit qd filium suum Esculapium qrerent. et q ipm ro-
 mam ducerent et ibi eum colerent: et contra mortem et pestē remediū
 inuenirent. Igitur apud epidaur mittitur vbi Esculapius cum for-
 ma humana: barba proluxa: manu dextera ad barbā extensa: bacu-
 lum agrestem quodam serpente circumdatū tenebat i sinistra. Qui i
 serpentez transfiguratus cum legatis romanis nauē ingrediens ro-
 mam ducit: templūq inibi fabricat ei. et sic pestilentia que urbem va-
 stabat terminatur. ¶ Dic allegorice q apollo est deus qui rome istū
 scz mundo compatiens p eo q peccati pestilentia vastabatur filium
 suum xpm concessit hoibus: qui in serpentez. i. in corporalē hominē
 transformat⁹ ad romā cuius mundi venit seq colēdū exhibuit: in tē-
 plo ecclesie quod sibi dedicatū est: se psonaliter p̄sentauit. Et sic per
 huius x̄tutem et ecclesiastica sacramēta peccati infirmitas curatur.
 et spūalis sanitas restaurat. Figuratus in virga moysi que plecta in
 terram x̄tebatur in serpentem quem Moyses timuit accipere. Exo-
 di. 4. Laudam tamen eius precepto domini iussus est apprehendere
 quia virga virtutis filius dei dū de celo in terrā p̄icitur fit serpens. i.
 corporalis homo quem tamen moyses. i. iudaicus populus nō reci-
 pit per fidē in cauda tū. i. in fine ipsum apprehendet et credet quan-
 do omnis israel saluus erit. Ad Ro. 11. ¶ Vel dic q Esculapius qui
 fuit summus medicus et solis fili⁹: ē p̄latus q est medic⁹ aīaz et solis:
 id est xpi specialis filius et successor. Iste igitur debet habere barbaz
 virilitatis et constantie baculū seueritatis et iustitie: sed circa istū ba-
 culum d̄z inuolui serpens sagacitatis et pudentie. Barbā tū suaz. i.
 virilitatē et constantiā et ferocitatez quā d̄z habere: tenet sepe tange-
 re. i. in mente h̄re. iuxta illō Sene. Cū maritū te cogitaueris. et viruz
 cogita. Et in puerbijs philosophor narrat de diogene q cū peteret
 aliq cur tam magnā barbā haberet. respondit: vt sepius eā tangen-
 do viz me esse meminero. Altera x̄o baculū teneat: vt. i. iustitiam et
 prudentiā nunq spnat. Exodi. xij. Tenentes baculos in manibus.
 qz p̄latus d̄z semper cogitare se esse virum. i. se habere officium viri.
 ¶ Vel dic q Esculapius filius solis q antiq̄tus p̄ngebat cū barbas:
 sol x̄o siue Apollo pater eius p̄ngebat iherbis. i. sine barba. signi-
 ficat p̄latos cupidos et auaros q sup barba. i. sup diuitijs solliciti esse
 noscunt. Et iō isti vnā manū ad barbā semp noscunt habere. Altera
 x̄o baculū cū serpente. i. rigore iustitie cūz cautelis malitie ad alios
 spoliandos tenet. S̄z qd? Pro certo sicut ponit. Valerius. Cū diony-
 sius tyrannus semel p quandā ciuitatē transiret: et esculapij imagi-
 nē cū magna barba aurea depictā videret: p̄dictā barbā rapuit et res-
 cepit afferēs q indecens erat filiū esse barbatū ex quo p̄ eius Apol-
 lo fuerat sine barba. ¶ Xps non habuit hmōi barbaz. i. diuitias: qz
 semp fuit paup et inops. Mat. 8. Vulpes foueas h̄nt et volucres celī
 nidos: filius aut hoīs nō habet vbi caput suū reclinet. Isti igit tyrā-
 ni dato q malā intentionē habeant q illos nullomō excusat: illō tū ē
 vex q indecēs est imverbē p̄rem: barbatos filios h̄re. i. sub xpo pau-

Fabula. 8.

pere discipulos esse diuites. quia sicut dicit Eccle. x. Qualis ē rector ciuitatis: et tales inhabitantes in ea. ¶ Post hec tractat Qui. de oc-
 cisione Iulij et deificatione eiusdē: et in laudibus Augusti: terminat li-
 brum hunc vltimū metamorphoseos. Unde p. codez. augusto sic orat
 in fine. Tarda sit illa dies et nostro seriore uo. Quia caput augustum
 quē tēperat orbe relicto: Accedat celo faueatq; p̄cantibus absens.
 Due vero sequentes historie seu fabule non habent in textu. ¶ Iup-
 piter voluit rapere thetidē deā aquarū: sed fatatū erat: v̄ si hoc face-
 ret filiū maiore se gñaret qui eum de regno expelleret. Vñ Qui d. in
 xi. lib. supius. Nam senex thetidī p̄tens dea dixerat: vñ Concipe m̄
 eris iuuenis qui fortibus armis Acta p̄fis vincet: maiorq; vocabit
 illo. Quapropter ne quicq; mundus. Ioue maius haberet ip̄am pe-
 leo in vxorē dedit: a quo tandē magnū Acillē p̄cepit ad nuptias aut
 istoz: oēs deos et deas p̄ter deā discordiā Iuppiter puocauit. ¶ Ista
 exponēdo l̄raliter scdm̄ Fulgētū p̄ iouē intelligit ignis: p̄ thetidē
 aqua: p̄ peleū. Nō intelligitur terra. peles enī lutū interpretat. Dic-
 ergo q; Iuppiter. i. ignis cū thetide non vult coire quia. scz. p̄mixtio
 ignis et aque non p̄t inuicē conuenire. quin ex tali p̄cubitu ignis p̄-
 dat inquantū aqua igni coniuncta ip̄m suffocat et extinguit. Thetis
 igitur. i. aqua sine humor cū peleō. i. cum terra seu luto contrahit / et
 Achilles gñatur: inq̄tum de terra et humore Ioue. i. igne iuuatē hō
 complete creatur. Dēs vero dū ad nuptias veniunt in quantum om-
 nes planete et stelle in generationē hominis influunt et conueniunt.
 Sola vero discordia dicitur abesse. inq̄tu et concordia elementorū in
 gñatione hominis est necessaria. ¶ Vel si vis expone ista moraliter et
 dic q; Iuppiter significat viz iustum q̄ reuera cū thetide. i. aquarum
 seu delitiarū dea. i. cū voluptate non debet contrahere: nec passim cū
 ea nubere: quia reuera talē filiū. i. tale tēptationis vitū et talē concu-
 piscētie fasciculū posset gignere: q̄ eū faceret de regno aīe et de vir-
 tutis altitudine vacillare. Aqua enim extinguit ignem. i. mundi vo-
 luptas et p̄speritas iustum et virtuosum superat et subuertit. Dimit-
 tat igitur Iuppiter. i. vīr iustus istam vxorē. i. mundi p̄spitatem pe-
 leo siue luto. i. hominibus voluptuosis carneis et lutosiss et tradatur
 viris iustis et virtuosiss. Ignis enim et aqua simul conuenire neq̄unt
 et iustus et voluptas simul habitare non possunt. Die. xvi. Non acci-
 ples vxorem et non erunt tibi filij. et filie in loco isto. Et Gen. xxvij. Si
 acceperit Jacob vxorem de stirpe hui⁹ terre: nolo viuere. ¶ Adme-
 tus rex grece: acestam accepit vxorem: qui cum infirmaretur et mo-
 ri deberet rogauit Apollinē vt ei parceret et q̄ ei vitā p̄cederet. Re-
 spondit Apollo hoc nullo modo posse fieri nisi aliquis de amicis ei⁹
 mori p̄ eo vellet Acesta vero vxor eius virum diligens pro eo mor-
 ti se subiecit et ad inferos loco viri descendit. Hercules autem. post-
 ea ad infernum descendens pro cane cerbero extrahendo: ipsam in
 inferno inuenit: et pietate motus eam extraxit et ad vitam reduxit.
 ¶ Istud allega de affectu bonarū mulierum que viros suos perfecte
 diligunt: ita q; amore ipsorum: se morti exponerēt. Iste igitur digne
 p̄nt vt ab inferis: id est a purgatorio: hercu: id est xps eas extrahat:
 et p̄pter fidem conjugalem quā habent ad gloriā secū ducat. ¶

Fabula. 9.

UNIVERSITÉS DE PARIS
BIBLIOTHÈQUE DE LA SORBONNE
13, RUE DE LA SORBONNE - 75257 PARIS CEDEX 05
TEL : 01 40 46 30 27 - FAX : 01 40 46 30 44

Inv. :

SIGB bibl. :

SIGB ex. :

SU ppn :

SU epn :

Cote :

R XVI 735

1157207280

224/22